

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Articvlvs II. Vtrum necessarium fuerit ad reparationem Generis humani,
Verbum Dei incarnari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82325](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82325)

ione oppositum docere; sic enim ait: Quando for-
ma diuersa non possunt conuenire in vnum suppositum,
tunc oportet, quod propositio sit in materia remota; cuius
subiectum significat vnam illarum formarum, & predi-
catum aliam; sed quando duæ formæ possunt con-
uenire in vnum suppositum, non est materia remota,
sed naturalis, aut contingens, sicut cum dico, album
est musicum: Natura autem diuina, & humana, quā-
uis sint maximè distantes; tamen conueniunt per In-
carnationis Mystrium in vno supposito, cui neutra il-
larum inest per accidens, sed per se; & ideo hæc propo-
sitiō: Deus est homo, non est neque in materia remota,
neque in materia contingenti, sed in materia naturali;
& predicatur de Deo non per accidens, sed per se, sicut
species de sua hypostasi, non quidem ratione forma si-
gnificata per hoc nomen Deus, sed ratione suppositi,
quod est hypostasis humane naturæ. Hæc ibi S. Tho.
ex quibus apparet secundum eius mentem ter-
minos huius propositionis: Deus est homo, non
significare naturas repugnantes, sed maximè con-
uenientes in eodē supposito.

Sol. 2.

Ad secundum dico, nullam esse consequentiam;
quoniam possibile physicè dicit possibile per
potentiam ordinis naturalis intrinsecam acti-
uam, aut passiuam: Mystrium autē Incarnatio-
nis neutro modo est possibile; nulla enim est in
humanitate potentia naturalis actiua, aut passiuā
ad vnionem hypostaticam cum persona diuina,
neque in diuina persona est aliqua potentia pas-
siua, vt patet, neque actiua ad ordinem perti-
nens naturalem; quia potentia Dei ad affectus su-
pernaturales Deo conuenit, vt agenti superna-
turali; & proinde pertinet ad ordinem superna-
turalem; est ergo Mystrium Incarnationis pos-
sibile, non per intrinsecam aut ordinis super-
naturalis potentiam, sed ex habitudine termi-
norum, & per Dei potentiam actiuam superna-
turalem, cuius obiectum est ens super naturale
possibile logicè. Hæc verò potentia pars est om-
nipotentia, cuius obiectum est possibile logicè,
tam ordinis naturalis, quàm ordinis supernatu-
ralis.

Solus. 3.

Ad tertium dico falsam esse consequentiam;
ad eius probationē dico Incarnationē nō esse ef-
fectū physicū, id est naturālē, aut ad ordinē natu-
ralē pertinētē; sed est effectus omnino supernatu-
ralis; & ideo non causatur ex potentia naturali
actiua, aut passiuā, sed ex actiua Dei potentia
supernaturali, & ex potentia humanitatis obe-
dientiali: potest tamen & debet Incarnatio dici
effectus physicus, id est realis, & non ratione
vel imaginatione confectus, sed effectui secun-
dum hunc sensum physico non respondet actiua
potentia physica in nostro sensu, & multo mi-
nus passiuā, sed potentia actiua physica, id est
realis, quæ est omnipotentia Dei; sed de tali ef-
fectu, & tali potentia non loquitur conclusio
nostra.

ARTICVLVS II.

Verum necessarium fuerit ad reparationem Gene-
ris humani, Verbum Dei incarnari.

Ad secundum sic proceditur. Videtur, quod
non fuerit necessarium ad reparationem hu-
mani generis verbum Dei incarnari. Verbo enim
ad 2. co. d. Dei, cum sit Deus perfectus (vt in primo habitum
43. a. 2. q. 2. est:) nihil virtutis per carnem assumptam accre-
uit. Si ergo Verbum Dei incarnatum humanam
naturam reparauit etiam absque carnis assumptione
eam potuit reparare.

Præterea: Ad reparationem humane naturæ, quæ
per peccatum collapsa erat, nihil aliud requiri vi-
debat, quam quod homo satisfaceret pro pecca-
to. Sed homo, vt videtur, satisfacere potuit pro
peccato: non enim Deus ab homine plus requirere
debet, quam posuit: & cum prior sit ad mise-
rendum, quam ad puniendum, sicut homini impu-
tat ad penam actum peccati; ita imputare debet
ad meritum actum contrarium. Non ergo fuit ne-
cessarium ad reparationem humane naturæ, Verbum
Dei incarnari.

Præterea Ad salutem hominis præcipue pertinet,
vt Deum reueretur: vnde dicitur Mal. primo. si ego
pater, vbi honor meus; si Dominus, vbi timor meus?
Sed ex hoc ipso homines Deum magis reuerentur, quod
eum considerant super omnia eleuatum, & ab homi-
num sensibus remotum: vnde in Psalm. 62. excelsus
super omnes gentes Dominus, & super cælos gloria e-
ius, & postea subditur; quis sicut Dominus Deus no-
ster? Quod ad reuerentiam pertinet. Ergo videtur
non conuenire humane salutis, quod Deus nobis similis
fieret per carnis assumptionem.

Sed contra: illud per quod humanum genus li-
beratur à perditione, est necessarium ad humanam
salutem. Sed mysterium diuine incarnationis est hu-
iusmodi: secundum illud Ioan. 3. sic Deus dilexit mun-
dum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui
credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æter-
nam. Ergo necessarium fuit ad humanam salutem
Deum incarnari.

Respondendo dicendum, quod ad finem aliquem dici-
tur aliquid esse necessarium dupliciter. Vno modo, sine
quo aliquid esse non potest: sicut cibus est necessarius ad
conseruationem humane vitæ. Alio modo, per quod
melius, & conuenientius peruenitur ad finem: sicut e-
quus necessarius est ad iter. Primo modo Deū incarna-
ri nō fuit necessarium ad reparationem humane naturæ:
Deus enim per suam omnipotentem virtutem pote-
rat humanam naturam multis alijs modis reparare.
Secundo autem modo necessarium fuit Deum incarna-
ri ad humane naturæ reparationem. Vnde Aug. dicit
13. de Tri. c. 10. verum etiam ostendimus non alium
modum possibilem Deo fuisse (cuius potestati omnia
aqualiter subiacent) sed sananda miseria nostra con-
uenientior alium modum non fuisse. Et hoc quidem
considerari potest quantum ad promotionem hominis
in bonum. Primo quidem quantum ad fidem: quæ ma-
gis certificatur ex hoc, quod ipsi Deo loquenti credit.
Vnde Aug. dicit 11. de Ciuit. Dei. Vt homo fidentius
ambulare ad veritatem, ipsa veritas Dei filius homine
assumpto constituit, atque fundauit fidem. Secundo
quantū ad spem: quæ per hoc maximè erigitur. Vnde Aug.
dicit 13. de Trin. Nihil tam necessarium fuit ad erigen-
dam spem nostram, quàm vt demonstraretur nobis,
quantum diligeret nos Deus: quid verò huius rei isto
iudicio manifestius, quàm quod Dei filius natura nostra
dignatus est inire consortium? Terrio quantum ad cha-
ritatem: quæ maximè per hoc excitatur. Vnde Aug. di-
cit in lib. de cathecizandis rudibus: quæ maior est cau-
sa aduentus Domini: nisi vt ostenderet Deus dilectio-
nem suam in nobis? Et postea subdit. Si amare pigeat,
saltem reamare non pigeat. Quarto, quantum ad re-
ctam operationem: in qua nobis exemplum se præbuit.
Vnde Aug. dicit in quodam sermone de nativ. Domini.
Homo sequendus non erat, qui videri poterat: Deus se-
quendus erat, qui videri non poterat. Vt ergo exhibere-
tur homini, & qui videretur ab homine, & quem homo
sequeretur: Deus factus est homo. Quind ad plenā par-
ticipationem diuinitatis: quæ vera est hominis beatitudo,
& finis humane vitæ: hoc collatum est nobis per Chri-
sti humanitate. Dicit enim Aug. in quodam sermone de
Nativ. Domini. Factus est Deus homo: vt homo fieret
Deus. Similiter, & hoc vtile fuit ad remotionem mali.

Primo

Primo enim per hoc homo instruitur, ne sibi Diabolus A
lum praeferat, & cum veneretur qui est actor peccati.
Vnde Aug. dicit 13. de Trin. Quando quidem sic potuit
Deo coniungi humana natura, ut fieret una persona:
superbi illi maligni spiritus non ideo se audeant homini
proponere, quia non habent carnem. Secundum per hoc
instruimur, quanta sit dignitas humana natura: ne
eam inquinemus peccando. Vnde August. dicit in lib.
de vera Relig. Demonstravit nobis Deus, quam excel-
sum locum inter creaturas habeat humana natura, in
hoc quod hominibus in vero homine apparuit. Et Leo
Papa dicit in serm. de Natiu. Agnosce O Christiana di-
gnitatem tuam: & diuina consortio factus natura, noli
in veterem vilitatem degeneri conuersatione redire.
Tertio, quia ad praesumptionem hominis tollendam, gra-
tia Dei nullis meritis praecedentibus in homine Christo B
in nobis commendatur: ut dicitur in 13. de Trini-
tate.

Quarto, quia superbia hominis, qua maxime impedi-
meto est, ne inhaereatur Deo: per tantam Dei humilitatem
redargui potest, atque sanari ut dicit Augustinus ibi-
dem.

Quintum ad liberandum hominem a seruitute peccati: quod
quidem, ut August. dicit. 13. de Trin. fieri debuit sic, ut
Diabolus iustitia hominis Iesu Christi superaretur: quod
factum est Christo satisfaciente pro nobis. Homo autem
purus satisfacere non poterat pro toto humano genere:
Deus autem satisfacere non debebat: unde oportebat
Deum, & hominem esse Iesum Christum. Vnde, & Leo C
Papa dicit in serm. de Natiu. Suscipitur a virtute infir-
mitas, a maiestate humilitas: ut quod nostris remedijs
congruebat, unus atque idem Dei, & hominum media-
tor, & mori ex uno, & resurgere posset ex altero. Nisi
enim esset verus Deus non afferret remedium: nisi esset
verus homo, non praeberet exemplum. Sunt autem, &
alia plurimae utilitates, quae consequutae sunt, supra
apprehensionem sensus humani.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit
secundum primum modum necessarii: sine quo ad finem
perueniri non potest.

Ad secundum dicendum, quod aliqua satisfactio po-
test dici dupliciter sufficiens. Vno modo perfecte: quia
est condigna per quandam adaequationem ad recom-
pensationem culpa commissae: & sic hominis puri satis-
factio sufficiens esse non potuit pro peccato. Tum, quia
totam humanam naturam erat per peccatum corrupta: nec
bonum alicuius personae, vel etiam plurimum poterat per
aequiparantiam, totius naturae detrimentum recom-
pensare. Tum etiam, quia peccatum contra Deum
commissum, quandam infinitatem habet ex infinitate
diuina maiestatis: tanto enim offensam etiam grauior,
quanto maior est ille, in quem delinquitur. Vnde oportet
tuit ad condignam satisfactionem, ut actus satisfaci-
entis haberet efficaciam infinitam: utpote ei, & homi-
nis existens.

Alio modo potest dici satisfactio hominis esse suffi-
ciens imperfecte scilicet secundum acceptationem eius, qui
est ea contentus, quamuis non sit condigna. Et hoc mo-
do satisfactio puri hominis est sufficiens. Et quia omne E
imperfectum praesupponit aliquid perfectum, a quo su-
stentetur: inde est, quod omnis puri hominis satisfactio
efficaciam habet a satisfactione Christi.

Ad tertium dicendum, quod Deus assumendo carnem,
suam maiestatem non minuit: & per consequens non
minuitur ratio reuerentiae ad ipsum, quae augetur per
augmentum cognitionis ipsius. Ex hoc autem quod no-
bis appropinquare voluit per carnis assumptionem, ma-
gis nos ad se cognoscendum attraxit.

Sensus quaestii.

Ex duarum particularum sensu bene perspe-
cto totius quaestii pendet intelligentia. Prior
Naz. in. D. Thom. 3. partem

est illa distinctio necessarium. Cuius duplicem acce-
ptionem explicat S. D. in textu: in hac autem in-
scriptione sumitur indistincte, & cum abstractione
ab utroque modo necessitatis, quod euidenter
ostendunt duae conclusiones: altera primo, & al-
tera secundo respondens modo necessitatis: &
argumenta, ex quibus primum aduersus pri-
mam; secundum autem, & tertium aduersus se-
cundam militant conclusionem; ex quo patet
Suarezium non assignare causam sufficiens, ne-
que congruam, cum hic S. D. usus fuerit termi-
no necessitatis; non autem congruentiae, sicut in
quaesito praecedentis articuli. Posterior autem par-
ticula illis verbis continetur ad reparationem ge-
neris humani, quibus maxime quaesitum hoc, &
articulus a praecedenti distinguitur, ut supra no-
tauimus: In primo namque proposuit quaesitum
S. D. de Incarnationis conuenientia absolute
sumpta: hic autem necessitatem inquirat respec-
tu finis determinati, nimirum reparationis Ge-
neris humani.

Suarez ij
expositio
reijciunt.

Forma Textus.

PRÆMISSA distinctione duabus Conclusio-
nibus quaesito respondet.

DISTINCTIO est: Ad finem aliquem dici-
tur aliquid esse necessarium dupliciter: Vno modo,
sine quo aliquid esse non potest, sicut cibus est
necessarius ad conseruationem humanae vitae: Alio
modo, per quod melius, & conuenientius perue-
nitur ad finem; sicut equus necessarius est ad
iter.

PRIMA CONCLUSIO: Primo modo non fuit
necessarium Deum incarnari ad reparationem humana
naturae. Probatur: quia Deus per suam omnipo-
tētem virtutem poterat humanam naturam mul-
tis alijs modis reparare.

SECUNDA CONCLUSIO. Secundo modo ne-
cessarium fuit Deum incarnari ad humana naturae re-
parationem. Probatur primo, simul cum prima
conclusionē auctoritate Augustini lib. 13. de Trin.
cap. 10. Secundum probatur sola ipsa secunda
conclusio tribus argumentis; quorum singula
plura continent media; ex quibus plura confici
possunt argumenta. Primum argumentum est: Per
diuini Verbi Incarnationem promouetur homo
ad bonum fidei, spei, charitatis, operis recti & Di-
uini consortij; ergo. Singulae huius anteceden-
tis partes clare, & ordinate probantur in tex-
tu.

Secundum argumentum est: Incarnatio Verbi fuit
utilis ad remotionem mali; ergo. Probatur ante-
cedens enumerando quinque mala, & totidem
modos, quibus per Diuini Verbi Incarnationē
ab homine remouentur. Tertium argumentum;
Sunt aliae plurimae utilitates, quae ex Incarnatio-
nis Mystero consequutae sunt supra apprehen-
sionem sensus humani, &c.

Expositio Textus.

SVPPONIT hic S. D. ut fidei dogma cer-
tissimum, diuini Verbi Incarnationem ad
humani generis in peccatum prolapsi redemptio-
nem a Deo fuisse destinatum; quod diuina scri-
ptura passim in utroque testamento sapientissime
repetit. Psalm. septuagesimo primo Ex v'suris, &
iniquitate redimet animas eorum Isai. 53. Verē Psalm. 71.
Languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ip-
se portauit; & nos putauimus eum quasi leprosum,
& percussum a Deo, & humiliatum; ipse autem humi-
liatus

latus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. Omnes nos quasi oves errauimus. & vnusquisque in viam suam declinauit. Et posuit in eo Dominus iniquitates omnium nostrum. Matth. 1. Vocabis nomen eius Iesum: ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Luc. 19. Venit enim filius hominis querere, & saluum facere, quod perierat, & 1. Timoth. 1. Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere. Non defuerunt tamen infantes heretici, qui asseruerunt Christum nobis à Deo datum fuisse solum in Doctorem, & in perfectæ virtutis exemplum; non autem in redemptorem; quorum præcipui fuerunt Petrus Abailardus. Cuius hæresim refert, & confutat D. Bernardus Epist. 190. In eodem errore fuisse Pelagium refert Aug. in lib. de Gratia Christi contra Pelagium, & Cælestium, cap. secundo, & Epist. 107. ad Vitalem; & de Hæresibus ad quod vult Deum, hæresi 88. Quem etiam tenuisse quendam Bassum narrat Alphonsus de Castro, Verbo Christus, hæresi 8. Hanc hæresim latè confutat Vasquez super hoc ar. d. 9. c. 1. Vide etiam D. Tho. in 3. d. 20. q. 1. a. 1. q. 3.

De primæ, & secundæ Conclusionis veritate disputant hic recentiores vberissime; ac præsertim Medina dub. 1. Suarez disp. 4. & s. 1. & 2. Valentia puncto 5. Vasquez disp. 1. c. 2. 3. & 4.

Circa secundam conclusionem aduerte primò cam non esse omnino absolutè intelligendam, sed stante rerum ordine, quem Deus indidit vniuerso, præsertim quo ad supernaturalia: huic enim maximè consonant omnes illæ rationes & congruentiæ, quas S. D. ex sanctis Patribus Augustino, & Leone collectas in textu proponit, quibus addenda est etiam illa, quam ex Damasceno refert in articulo præcedente. Verum, vt ait S. D. in 3. d. 20. q. 1. a. 4. q. 2. quamuis ex parte nostra cõuenientior modus esse non potuerit: Deo tamen non aufertur potentia, quin potuerit alium modum cõuenientiorē fecisse, cuius potentia limitata non est: sed hoc (inquit) esset secundum alium ordinem rebus impositum. Et in eadem q. ar. 1. q. 3. ad 3. ait: Quantum est ex parte illius, qui peccant, secundum ordinem, quem nunc Deus imposuit rebus, non potest peccatum congruè sine pœna dimitti. Igitur alium posset Deus ordinem rerum instituere, cui liberalis congrueret pœnæ condonatio, & licet Incarnatione Verbi ea ratione, qua terminatur ad Verbum, quod est persona simpliciter infinita, nihil etiam per Dei potentiam melius effici possit, nec humano generi redimendo secundum hunc rerum ordinem, quoduis aliud medium potuerit esse congruentius; potuit tamè Deus alium in rebus ordinem instituere, cui magis congruat gratiosa pœnæ condonatio, vel alius modus à labe & pœna peccati, liberandi genus humanū, & in hoc sensu interpretanda sunt verba illa D. Augustini in textu relata ex libro 13. de Trin. cap. 10. videlicet. Verum etiam ostendamus, non E alium modum possibilem Deo defuisse, cuius potestati omnia equaliter subiacerent, sed sananda miseria nostra cõuenientiorē alium modum non fuisse: His enim verbis nihil aliud significant Augustinus & Sanctus Thomas, nisi Deum per suam omnipotentiam, cui subduntur equaliter omnia non implicanti contradictionem, multis alijs modis humanam potuisse naturam reparare siuè liberare; sed ex omnibus modis diuinæ omnipotentia possibilibus, nullum magis, quàm Incarnationis mysterium fuisse huic rerum ordini congruentem; & ideo necessarium fuisse mysterium hoc; non quia sine eo non possit humana natura reparari, sed vt optimo modo possibili secundum hunc rerum ordinem fieret reparatio. Ad

A cuius ampliorem explicationem.

Secundo considerandum est ex Diuo Thoma in 1. Thom. tertia distinctione vigesima, questione prima, articulo primo, questione prima, ad secundum. in hominis reparatione, non tantum culpam ab homine remoueri; sed etiam ad pristinam dignitatem humanam naturam integraliter reuocari; ita vt reparatio generis humani nõ dicat solam liberationem à peccato, & à potestate Dæmonis, nec solam redemptionem factam per pretij solutionem: sed super hæc addat integram restitutionem ad pristinam animæ dignitatem per peccatum amissam.

Ex quo principio sequitur primò, quòd si nos Deus sola sua misericordia & benignitate, culpam & pœnam remittendo liberasset, non propriè diceretur nos reparasse; nec ad pristini status integritatem & ad animæ dignitatem nos reuocasse; quia tunc genus humanum in nullo naturæ suæ supposito de Diabolo victoriâ reportasset, nec suis operibus Deo pretium suæ redemptionis æquale persoluisset. Secundo sequitur, quòd si per imperfectam alicuius puræ creaturæ, puta Angeli vel hominis satisfactionem Deus nos à perditione liberasset, ad antiquæ dignitatis apicem nos minime reduxisset; tunc enim salutem suam non tantum Deo, sed illi etiam liberatrici creaturæ deberet, & esset seruus illius, quod non habebat ante peccatum. Tertio sequitur, quòd si Deus non nostram, sed aliam aliquam naturam ad hypostaticam vnitatem assumpsisset, & per eam nos redemisset, ac Deo reconciliasset, non esset adeò perfecta redemptio siuè reparatio, sicut est ea, quæ in assumpta nostra humanitate facta est; quia non ea restitueretur humano generi perfectio dignitatis, quam habuit ante peccatum, sed noua illi ratio seruitutis adderetur erga liberatorem & assumptam ab eo naturam, cuius operibus nobis salutis remedium afferret. Corollarium hoc tertium & secundum etiam colligitur ex Ambrosio in expositione illorum Verborum 1. Cor. 1. Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis sapientia à Deo, & iustitia, & satisfactio, & redemptio, vt quemadmodum scriptum est, qui gloriatur in Domino gloriatur. Et ex Greg. lib. 18. moral. c. 26. Quæ omnia intelligenda sunt perseverante rerum ordine, quem Deus illis sua voluntate & prouidentia prædefiniuit.

RESPONSIONES ad primum, & secundum argumentum declarat Suarez in suo Commentario. Suarez.

SECUNDUM argumentum cum sua responsione proponitur multas implicat difficultates, ad quarum intelligentiam operæ pretium est, tam argumentum, quam eius responsionem in forma proponere, vt hinc emergentes, veluti ex fonte Controuersias videamus, & ordinem, quo fuerint tractandæ, statuamus. Est igitur argumentum: Homo satisfacere potuit pro peccato; ergo non fuit necessarium ad reparationem humanæ naturæ Verbum Dei incarnari. Consequentia probatur: quia ad reparationem humanæ naturæ, quæ per peccatum collapsa erat, nihil aliud requiri videbatur, quàm quòd homo satisfaceret pro peccato. Antecedens autem probatur: Quia, sicut Deus homini imputat ad pœnam actum peccati, ita imputare debet ad meritum actum contrarium; ergo homo satisfacere potuit pro peccato. Probatur hoc antecedens, quia Deus non plus ab homine requirere debet, quàm possit, & prior est ad miserendum, quàm ad puniendum; ergo. Ad hoc argumentum, præmissa distinctione respon-

Matth. 1.

Luc. 19.

1. Tim. 1.

Hereticorum dogma.

Bernard. August. Alphonsus de Castro.

Medina Suarez Valentia Vasquez.

S. Thom. August. Damascenus.

S. Thom.

August. S. Thom.

Ambros. 1. Cor. 1.

Gregor.

Suarez.

Secundum argumentum S. D. in forma, & explicatur e- sio deducta ex ea orta controuersijs.

respondet S. D. quatuor dictis, ex quibus solutio formalis argumenti deducitur. *Distinctio* est: Aliqua satisfactio potest dici dupliciter sufficiens. *Vno modo* perfecte; quia est condigna per quandam adaequationem ad recompensationem culpe commissae: *alio modo* potest dici satisfactio hominis esse sufficiens imperfecte, scilicet secundum acceptationem eius, quia est ea contentus, quamvis non sit condigna. *Primum dictum* est: Hominis puri satisfactio non potuit esse perfecte sufficiens pro peccato. Probatur dupliciter: Primo; quia tota humana natura erat per peccatum corrupta, nec bonum alicuius personae, vel etiam plurium poterat per equiparantiam totius naturae detrimentum compensare. Secundo; quia peccatum contra Deum commissum quandam infinitatem habet ex infinitate diuinæ maiestatis offensae; ergo oportuit ad condignam satisfactionem, ut actus satisfaciens haberet efficaciam infinitam; ergo debuit esse actus Dei & hominis; ergo puri hominis satisfactio non potuit esse perfecte sufficiens. Antecedens probatur; quia tantò offensa est grauior, quantò maior est ille, in quem delinquitur. *Secundum dictum*: Satisfactio Dei & hominis, scilicet Christi, potuit esse sufficiens pro peccato. Probatur secunda ratione allata pro primo dicto. *Tertium dictum* est: Satisfactio puri hominis est sufficiens imperfecte, scilicet secundum acceptationem Dei. Hoc relinquitur, ut constans. *Vltimum dictum*: Omnis puri hominis satisfactio efficaciam habet à satisfactione Christi. Probatur. Quia omne imperfectum praesupponit aliquod perfectum à quo sustentetur, ergo. Ad argumentum igitur in forma respondetur, antecedens verum esse de satisfactione imperfecta; falsum autem esse de perfecta: probatio verò antecedentis procedit de satisfactione tantum imperfecta. Consequentia verò ex antecedente priori modo sumpto falsa est, ut patet ex corpore huius articuli.

Ex hac responsione octo insignes emergunt Controversiae. **PRIMA** est, an peccatum originale, vel actuale mortale sit malum simpliciter infinitum, quatenus est offensa Dei, ita ut habeat malitiam simpliciter infinitam? **SECUNDA** est: An opera Christi Domini tanti fuerint valoris, & efficaciae, ut eis Deo pro nobis oblatis condigne, & secundum leges verae, propria ac rigorosa iustitia satisfecerit pro peccatis humani generis? **TERTIA** est: An Christi humanitas in satisfactione pro peccatis fuerit principium quod, vel tantum quo? **QUARTA** est: An homo purus per exclusionem tantum diuinum suppositi, id est qui non est Deus, habens tamen gratiam & charitatem, possit condigne & secundum leges rigorosae iustitiae satisfacere pro peccatis humani generis? **QUINTA** est: An possit homo condigne pro se ipso satisfacere? **SEXTA** est: An saltem pro peccato veniali possit homo purus Deo satisfacere? **SEPTIMA** est: An purus homo, ut Christi membrum possit condigne Deo satisfacere pro peccato suo. *Vltima controversia* est: An purus homo per exclusionem etiam auxilij diuinæ gratiae de potentia Dei saltem absolutae potuerit per opera ordinis naturalis satisfacere ex imperfecta iustitia pro culpa totius humani generis? Quae summa, quae fieri potest, breuitate, eodem ordine, quo fuere propolita, sunt expeditenda.

PRIMA CONTROVERSIA.

An peccatum originale, vel actuale mortale sit malum simpliciter infinitum, quatenus est offensa Dei, ita ut habeat malitiam simpliciter infinitam?

LOCVS huius Controversiae proprius est in 1. 2. q. 87. a. 4. Vbi de culpae lathalis infinitate differunt expositores, quorum nouissimus Salas summa diligentia Doctorum omnium, tam antiquorum, quam recentiorum placita collegit opposita validis argumentorum iaculis dimicantia. Nos hic vastam huius Controversiae materiam ad pauca, sed euidentia solidaque principia redigemus, ut ex eis bene perspectis, tam veritas quam falsitas in qualibet referenda sententia latens videatur.

TRES SVNT de proposita difficultate sententiae. *Prima* est affirmans mortale peccatum habere malitiam grauitatem simpliciter infinitam in genere mali moralis. Hanc sequuntur Alexander Aletis in 3. p. suae Summae, q. 1. a. 2. S. Bonauent. in 3. dist. 20. q. 4. & Ricardus ibidem. Caiet. super hoc art. §. ad alteram. Barth. Medina, dub. 2. de satisfactione puri hominis ad 2. arg. 10. Vincentius Ast. in Relect. de Gratia Christi, quaest. 5. pag. 301 & quidam alij recentiores. Eadem sententiam quidam tribuunt Capreolo in 4. d. 15. q. 1. in resp. ad 2. contra. 1. Concl. Vbi tamen nec ipse formaliter hoc affirmat, nec ex eius verbis videtur posse bene deduci Io. Medina in Codice de Penitentia, tract. 3. q. 1. in principio negantem sequitur opinionem, in medio verò eiusdem quaestionis peccati malitiam docet esse simpliciter infinitam, quamvis non satis appareat, an ex propria, vel aliena loquatur opinione.

Secunda sententia, quam sequitur Aluarez, disput. 3. tribus concl. explicatur. *Prima* est; peccatum originale & mortale, in quantum est malum hominis, eum auertens ab ordine rationis, non est malum simpliciter infinitum, etiam in genere moris. *Secunda* est: peccatum, ut est malum hominis auertens illum à bono infinito, scilicet à Deo, habet quidem grauitatem, & malitiam infinitam: illa tamen malitia sub eadem ratione non est infinita simpliciter, & intensiue, sed extrinsece, & obiectiue etiam in genere moris. *Vltima conclusio* est: Peccatum originale, & actuale mortale, ut est offensiuum Diuinæ Maiestatis, & malum Deo intentatum, habet malitiam & grauitatem simpliciter infinitam eo modo, quo si daretur linea infinita, esset secundum longitudinem simpliciter infinita.

Tertia sententia peccati mortalis malitiam docet esse tantum secundum quid infinitam in genere moris. Hanc tuetur Scotus in 3. d. 2. q. 2. §. quicquid operatione rationis, siue immanente, siue transiente, siue physica, siue moralis, necesse est esse, ut modus esse obiecti non excedat modum essendi ipsius agentis, nec modum principij formalis a siue generis.

Resolutio.

SCIENDVM est primo ad hoc, ut agens quacūque operatione siue immanente, siue transiente, siue generis.

Salas.

Sententia Doctorum. 1. Affirmat.

Alex. Aletis.

Bonauent.

Ricardus.

Caiet.

Barth. Medina.

Asturicensis.

Capreol.

Io. Medina.

Secunda sententia.

Aluarez.

S. Thom.

Caietanus.

S. Thom.

S. Thom.

siue physica, siue morali perfecte attingat obiectum, necesse esse, ut modus essendi obiecti non excedat modum essendi ipsius agentis; ac proinde, nec modum principij formalis agendi aut virtutis operatiue. Et quo ad actionem quidem inmanentem S. D. in 1. p. q. 12. a. 4. probat, nullum intellectum creatum posse per sua naturalia videre diuinam essentiam, hoc argumento; quia, si modus essendi alicuius rei cognitæ excedat modum naturæ cognoscentis, oportet cognitionem illius rei, esse supra naturam illius cognoscentis: at modus essendi diuine essentiae excedit modum cuiuscunque creatæ naturæ cognoscentis; ergo illius etiam cognitio excedit naturalem facultatem cuiuscunque creati cognoscentis: Vt autem ibi notauimus cum Caietano, sermo est de cognitione quidditatiua, non quocunque modo possibili, sed ex propria cognoscentis natura, ut causa per se sufficiente; & de modo essendi cognoscentis & cogniti, non secundum rationem specificam, sed genericam aut genericam similem, eo modo, quo ea quæ sunt vnius ordinis, dici possunt esse eiusdem generis, & de obiecto potentiae adæquato, non extensiuè sed intensiuè. Et quoniam intellectus creatus, etiam cum lumine gloriæ inferiorem habet essendi modum (sub eodem tamen ordine, & quasi genere supernaturali comprehensum,) quam sit modus essendi diuinæ naturæ secundum se, idè licet illam quidditatiuè cognoscat; non tamen eam comprehendit aut infinite videt, sicut se ipsum Deus infinita virtute intellectuā comprehendit: modus enim operationis modum sequitur operatiue potentiae & perfectionis eius. Et quamuis essentia diuina vnatur, ut species intellectui Beati, sitque in eo formale & efficiens principium visionis; quia tamen modus vnionis est secundum mensuram & modum luminis gloriæ, quod in omni Beato finitum est: idè licet tantum efficit visionem: vt enim ait S. D. in 4. d. 44. q. 2. a. 3. ad 6. forma, quæ est per se subsistens, habet aliquem modum, in quantum est res quædam subsistens, & quendam modum, secundum quod est actus talis subiecti; & hic modus accipitur secundum mensuram qua perfectibile pertingit, ut perficiatur tali forma, & ex hoc modo mensuratur actio. Essentia autem diuina est per se subsistens; & idè visio quæ per eam fit in intellectu creato, non mensuratur secundum modum infinitam, qui est ipsius essentiae secundum se, sed secundum modum, quo intellectus pertingit ad hoc, quod per ipsam perficiatur, ad hoc autem pertingit, in quantum coniungitur ei per lumen gloriæ, quod est finitum; & idè finita est ex parte videntis; quia si consideretur ex parte obiecti visi, scilicet essentiae Dei infinita dici potest extrinseca denominatione, ut ait S. D. 1. p. q. 25. a. 6. ad 4.

Quo ad actionem autem transeuntem S. Tho. 1. p. q. 45. a. 5. ad 3. duo satis aperte significat: alterum est, necessarium esse proportionem potentiae actiue ad eius effectum, & ad modum producendi; sic enim ait: Virtus facientis non solum consideratur ex substantia facti, sed etiam ex modo faciendi; maior enim calor, non solum magis, sed etiam citius calefacit. alterum est gradum & modum potentiae esse secundum gradum & modum essendi ipsius agentis, quod in fine dictæ responsionis S. D. affirmat dicens, nullam creaturam habere simpliciter potentiam infinitam, sicut neque esse infinitum: In secundo vero cont. gent. cap. 21. ratione 8. latius id exprimens, ait: Cum omne agens agat, secundum quod est actu, oportet modum

actionis esse secundum modum actus illius rei; unde calidum, quod est magis in actu caloris, magis calefacit. Cuiuscunque igitur actus determinatur ad genus, & ad speciem, & accidens, eius virtutem oportet esse determinatam ad effectus similes agenti in quantum habet; eo quod omne agens agit sibi simile. Et in capit. immediate sequenti ratione tertia, idem repetit; & ratione quinta, probat Deum esse omnipotentem ex hoc principio: Quod effectus aliquis non subest potentie alicuius agentis, potest ex tribus contingere: Vno modo per hoc, quod non habet cum agente affinitatem, vel similitudinem; agens enim omne agit sibi simile aliquo modo; unde virtus, quæ est in semine hominis, non potest producere brutum, vel plantam; hominem autem potest, qui tamen prædicta excedit: Alio modo propter excellentiam effectus, qui transcendit proportionem virtutis actiue, sicut virtus actiua corporalis non potest producere substantiam separatam: Tertio modo propter materiam determinatam ad effectum, in quem agens agere non potest, sicut Carpentarius non potest facere Serram; quia sua arte non potest agere in ferrum, ex quo fit Serra. In 4. etiam sent. d. 49. quest. 2. a. 3. ad 6. sic loquitur: Actio non attribuitur formæ tantum, quæ est principium actionis, sed compositio, sicut calefactio calido, non calori tantum; & ideo actionem oportet mensurari non solum secundum formam, quæ est principium actionis; sed etiam secundum subiectum formæ: sed forma, quæ non est per se subsistens, &c. Vide ibi. Denique quolib. 3. art. 7. eandem luculentius aperit veritatem dicens: Vnumquodque agens agit secundum modum suæ naturæ; & ideo ubi ignoratur modus naturæ rei necesse est etiam, ut modus actionis eius ignoretur. Modus autem naturæ Angelicæ est nobis ignotus, secundum quod in se est &c. & infra Quanto autem natura intellectuā est superior, tanto est magis actualis, utpote Deo similior, qui est actus purus: unde superiores Angeli possunt agere in inferiores Angelos, & in animas nostras, sicut id, quod est in actu in id, quod est in potentia. Hæc ibi S. Tho. Ex quibus perspicue patet in omnibus agentibus actione physica verisimum esse propositum fundamentum secundum mentem Angelici nostri Doctoris, quem etiam sequitur Scotus in 4. d. 1. q. 1. §. ideo dici potest. tertio modo. conclusionem 3. Cuius verba sunt. Nulla forma materialis potest esse principium creandi aliquid probatur, quia sicut in essendo præsupponit materiam, in qua fit, ita in agendo præsupponit materiam, in quam agat; alioquin terminus actionis eius esset absolutior à materia, quam ipsa forma. Hæc ille.

SUPEREST iam eiusdem principij veritatem ostendere in agente morali, cui suum discursum applicat S. D. in allegato quolib. Vbi de illuminatione loquitur Angelorum, quam moraliter, scilicet ad modum magisterij fieri diximus prima p. quest. 106. a. 1. Controuersia vnica. Et quia præcipue Controuersia est hic inter Expeditores D. Tho. de satisfactione, & offensa, quas nulli dubium est sub genere actionum moralium contineri: in eis duntaxat hic sufficiet prædicti principij veritatem ostendere. Ad cuius euidentiam.

Considerandum est primo, actus omnes humanos, tam bonos quam malos in duplici specie, ac genere collocari, scilicet naturæ & moris, ut ait S. D. 1. 2. q. 1. a. 3. ad 3. & q. 18. a. 4. & alibi sæpe. Sumitur autem species actus in esse naturæ ab obiecto absolute sumpto, à quo dependet actus secundum suum esse naturale; species autem moralis ab obiecto sumitur rectæ rationi comparato, quatenus cum ea concordat aut ab ea discordat, ut ait S. D. in dicto lege quaest.

Quaestio Prima.

q. 18. a. 5. 6. 7. & 8. Si itaque consideretur actus humanus, siue bonus, siue malus secundum eius esse naturale, siue prout est in specie naturae, finitus est simpliciter, quia creatum omne secundum suum esse naturale finitum est; at eidem actui, prout est in genere moris, siue secundum eius esse morale potest quaedam infinitas conuenire, ut hic affirmat S. D. de peccato, & de satisfactione Christi Domini.

Secunda distinctio.

Secundo notandum est, in peccato, prout est malum morale, triplicem posse malitiae rationem considerari: prima est priuatio debiti ordinis ad rectam rationem. secunda est priuatio debiti ordinis ad summum bonum, cuius inhabitatio per gratiam tollitur per peccatum iuxta illud Isaia.

Isa. 59.

59. Iniquitates vestra diuiserunt inter vos, & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem eius a vobis, ne exaudiret. Tertia est offensa Dei, quem (ait S. Bernardus in ser. 3. de Resur. Dom.)

S. Bernar.

perimit peruersa voluntas peccatoris: omnino enim (inquit) vellet Deum peccata sua, aut vindicare non posse, aut nolle, aut ea nescire. Vult ergo non esse Deum, quae quantum in ipsa est, vult eum, aut impotentem, aut insipientem Crudeles plane, & exercenda malitia, quae Dei potentiam, iustitiam, sapientiam perire desiderat. Haec ille.

Tertia distinctio.

Tertio sciendum est duplicem inesse peccato mortali grauitatem, alteram intrinsecam, & alteram extrinsecam; sicut etiam bonis actibus duplex potest bonitas conuenire, scilicet intrinseca & extrinseca; peccati grauitas intrinseca ex principiis & circumstantiis sumitur actionis peccaminosa & praesertim ex actus intentione, ex priuationibus etiam debiti ordinis ad rectam rationem & ad Deum; ac proinde ex auersione a summo ac infinito & incommutabili bono (prout scilicet auersione priuatur anima vnione ad summum bonum), & conuersione ad finitum & commutabile bonum: ad intimam enim actus mali morales rationem haec omnia pertinent. Quamuis enim habitus, obiectum, finis & circumstantiae a quolibet actu morali sint extrinsecae; dependentia tamen & commensuratio moralis actus ad haec, ad eius intimam pertinent rationem, ita ut ab eis, nec per primam intellectus operationem valeat separari. Ad intrinsecam itaque malitiae grauitatem pertinet primo tendentia in obiectum absque debito rationis & legis ordine. secundo exercitium actus cum priuatione debite commensurationis secundum regulam rectae rationis & diuinam legis ad circumstantias: tertio intensio actus cum dictis priuationibus. quarto ipsa per se priuationes ordinis ad rectam rationem & ad Deum, scilicet auersio a summo bono, quatenus priuat animam vnione ad summum bonum. Extrinseca vero peccati grauitas denominatio quaedam extrinseca est ab offensa personae dignitate procedens, ita ut quanta dignitas est offensa personae, tanta in genere moris sit grauitas in peccato denominatio: Et quoniam offensio aufert secundum rem, aut secundum affectum a persona offensa bonum aliquod ad eius pertinens dignitatem; ideo in idem redit asserere extrinsecam peccati grauitatem attendi secundum magnitudinem dignitatis personae offensa, & (ut quibuscumque placet) ex quantitate boni, quod offensio tollit ab offensa persona. Addunt alij etiam vilitatem personae offendentis; quanto namque maior est offensa personae dignitas, tanto ceteris paribus, maior est quantitas boni, quod illi per offensionis actum re, vel affectu subtrahitur, & quo maior fuerit offendentis personae vilitas, tanto maior erit secundum

A estimationem boni dignitatisque subtractio in offensa persona. Esse autem malo morali extrinsecam grauitatis denominationem illam, quae ab offensa personae dignitate desumitur, affirmat Conradus 1. 2. quaest. 8. 7. art. 4. Vbi considerans auersionem secundum omnes eius rationes & effectus, ex quibus praecipuus ac maximus est, quod est offensa Dei, auferens affectu infinitam a Deo bonitatem, ait, auersionem dici infinitam extrinsecam & quasi obiectiuam, sicut intellectio & visio beati dicitur infinita, quia circa infinitum versatur obiectum, sic auersio (inquit) dicitur infinita; quia aufert infinitum bonum, & separat hominem ab infinito bono; & quia duratione infinitam poenam meretur, & infinitum damnum affert. Quod etiam affirmat Scotus in fine 4. sent. dicens, peccatum non appellari infinitum, nisi quia separat ab infinito; non autem quia malitia sit infinita; quia talis ac tanta est, quanta est bonitas, quae nata fuisset inesse illi, si secundum debitas circumstantias fuisset elicita: haec autem (inquit) non fuisset infinita, nisi quatenus infinito coniungitur: Ut enim sapienter aduertit Medina in allegato a. 4. q. 87. obiectum non dat totam suam perfectionem, & nobilitatem actui humano: & ideo operatio hominis aut animae separata circa obiectum infinitum non est infinita, ac proinde amor & visio Dei, quam habent in patria Beati, non sunt actus infiniti.

C Nec oppositum affirmat S. D. 1. p. q. 25. a. 6. ad 4. dicens, humanitatem Christi ex hoc quod est vnita Deo, & Beatitudinem creatam ex hoc quod est fructus Dei, & Beatam virginem ex hoc quod est Mater Dei, habere quandam infinitam dignitatem ex bono infinito, quod est Deus, & ex hac parte non posse aliquid fieri melius eis, sicut non potest aliquid melius esse Deo: his enim vltimis verbis satis aperte significat se praedictis rebus creatis extrinsecam tantum infinitatis denominationem praedictis rebus creatis tribuisse, cum ait, haec habere quandam infinitam dignitatem ex bono infinito (subaudi simpliciter) quod est Deus, & ex hac parte non posse aliquid fieri melius eis, sicut non potest aliquid melius esse Deo: Si namque aliam ab ea, quae Dei est, praedictis tribueret infinitatem illis intrinsecam, nullius valoris aut apparentiae; imò & in illatione peccantem rationem adduxisset S. D. qualibet enim re creata infinitatem secundum quid perfectionis habente, potest Deus aliam meliorem efficere, ut patet de substantiis spiritualibus & earum speciebus.

E Et ex his apparet primo nullam creatorum agentium actibus secundum esse naturae, aut secundum esse moris inesse bonitatem, aut malitiam simpliciter infinitam. Et de bonitate quidem naturali perspicuum est; nam alioquin sequeretur non esse tantum vnum esse per essentiam, sed plura. De bonitate vero & malitia morali, quamquam ex dictis satis eluceat, ostendetur inferius optimis argumentis.

Secundo sequitur ex obiecti etiam infinita dignitate simpliciter, in humanos actus ad ipsum ordinatos bonitatem aut malitiam infinitam, nec etiam secundum quid, quae sit eis posse simpliciter inherens, minime posse deriuari, sed eos esse simpliciter infinitos, secundum se proprie ac vere omnino finitos; & pluribus autem doctissimis viris, actus illos appellari secundum quid infinitos secundum bonitatem aut malitiam; eo quod non nisi diminute, scilicet

Nullum mortale peccatum esse simpliciter infinitum.

scilicet extrinseca denominatione; ex obiecti nimirum infinitate dicatur infiniti, vel si magis placet, dicamus actus illos veluti altioris ordinis secundum infinitos eorum gradus possibiles, aut imaginabiles superiores; atque ideo secundum quid infinitos fuisse nuncupatos; quantumvis enim crescat iustitiae aut misericordiae bonitas, nunquam adequabitur charitati; & quantumvis crescat culpa venialis, nunquam ad letalis criminis gravitatem attinget.

Non posse autem mortalis peccati malitiam esse simpliciter infinitam; sed esse secundum se verè, proprie ac omnino finitam perspicue colligitur ex primo supraposito fundamento; si namque modus essendi obiecti sit excellentior modo essendi agentis & virtutis eius operativae, erit etiam altior modo operationis eiusdem agentis & potentiae; ac proinde non poterit agens sua operatione perfecte & adaequate illud obiectum attingere, adeo ut actionis modus adaequet modum obiecti naturalem; igitur actus mortaliter malus, quatenus est offensiva Dei, non potest perfecte & adaequate Deum attingere, ita ut tanta sit eius intensio secundum naturam, aut secundum affectum ad Dei bonitatem, scientiam, iustitiam &c. destruendam, quanta est horum omnium in una simplicissima Dei natura actualitas & perfectio, ut verè dici possit habere malitiam simpliciter infinitam: sed ex modo naturae potentiaeque tam intellectivae quam volitivae, & rationum operandi, ac habituum utriusque dictae facultatis ad quemlibet actum peccati concurrentis modificatur offensiva multo magis, quam ex lumine gloriae visio beatifica modificetur in Beatis. Nam, si trahere posset actus infinitatem simpliciter ex obiecto infinito simpliciter prorsus extrinseco, multo magis eam traheret ex divina essentia veluti specie & forma secundum esse intelligibile intellectui beato magis intimè unita, quam forma materiae; cum praesertim sit intellectui ratio, & formale principium, & effectuum visionis beatificae. Iam autem diximus hanc secundum se finitam esse ob supradictam causam, sola verò extrinseca denominatione; quia, scilicet infinitum attingit obiectum, infinitam quodammodo nuncupari.

Alvarez;
responsio

Sed ait Alvarez, longè diversam esse rationem visionis beatificae in ordine ad Deum clarè visum, & peccati in ordine ad Deum offensum; quoniam (inquit) infinitas Maiestatis divinae redundat in ipsum peccatum mortale in ratione offensae, & tribuit illi infinitatem in genere moris: infinitas autem obiecti visi vel dilecti per actum charitatis, non redundat in conditionem ipsius actus; sed solum est infinitas obiectiva & extrinseca. *Sed iam patet,* mortale peccatum in genere moris finitum esse simpliciter, dici verò denominatione tantum extrinseca simpliciter infinitam. Quod alijs etiam efficacibus argumentis ostendetur inferius.

Mortaliter
peccas vult
Deum non
esse.

Sed antequam ulterius procedamus, operæ pretium erit explicare, an & quomodo quicumque lethaliter peccans velit explicitè, aut implicitè Deum non esse, & per hoc, quantum sit ex se, destruat Deum. Ad cuius evidentiā.

Tertio considerandum est, duplicem esse mortaliū peccatorum differentiam; quaedam enim sunt contra dictamen rectae rationis, & contra legem Dei naturalem, aut etiam contra legem supernaturalem: quorum tamen obiectum non est Deus, sed creatura, qualia sunt universa peccata in proximum aut in nos ipsos commissa: quaedam autem sunt peccata, quorum obiectum

est Deus eo modo, quo declarat Caiet. Caiet.

in 1. 2. quæst. 87. art. 4. qualia sunt infidelitas, blasphemia, desperatio, & odium Dei; quæ primò, & per se habent aversionem à Deo, ut ait S. 8. 7. 1. 1.

D. 2. 2. quæst. 20. art. 3. Manifestum est autem, odium Dei, si sit perfectum, quantum sit ex se, destructivum esse Dei: odium enim Dei est actus voluntatis, quo quis vult malum Deo secundum id, quod est in se ipso secundum se; quemadmodum charitas illi opposita vult bonum Deo in se ipso, secundum id, quod est in se ipso: potest enim aliquis ex perversa voluntate velle Deum non esse, quamvis sciat hoc esse simpliciter impossibile. Ut enim ostendimus in 1. p. q. 63. a. 3. controu. 2. id, quod est impossibile per se cognitum, ut impossibile potest appeti per se voluntate conditionata, quæ, licet sit velleitas; maximum tamen peccatum est; esset enim voluntas hæc efficax, si posset, id est si non esse Dei, quod appetit, esset possibile, ut scit Caiet. ad 2. 2. quæst. 34. a. 1. & eadem ratio est de odio Dei minus perfecto, quo mala voluntas Dei appetit non esse sapientem, iustum aut omnipotentem; vna liquidem à Deo remota perfectione iam Deus non est; omnes enim de Deo dictæ perfectiones vna sunt absolutissima simplicissimaque perfectio, ut 1. p. q. 4. a. 2. docuit S. Th. 8. 7. 1. 1. & eius expositores ibidem. Nos materiam hanc explicauimus in eodem lib. q. 28. a. 2. controu. 1.

Alia verò peccata, quæ non feruntur in Deum secundum id, quod est in se ipso secundum se, vel quibus per se non convenit aversio à Deo, non sunt appetitiones per se directæ & explicitè non esse Dei, sed per accidens indirectè & implicitè tantum, & consequenter; quia nimirum peccans mortaliter conuertitur ad bonum commutabile, finem vltimum in eo constituens, & diuinam ei conferens dignitatem, & ex hoc auferit à Deo per accidens & indirectè, quantum sit ex se, rationem vltimi finis & summi boni, ac proinde diuinitatem. Quamvis enim multæ sint lethaliter malæ volitiones, quæ ex apprehensione practica non esse Dei minimè procedant, atque ideo, nec in illud ferantur explicitè, nihilominus omnes in ipso suæ prauitatis exercitio, quantum sit ex se, rationem summae bonitatis ac vltimi finis à Deo per aversionem tollunt, & per cōuersionē in creatura constituunt, quamvis re ipsa diuinæ bonitati nullum afferant nocumentum. Sed quia modificatur actus omnis voluntatis ex modo suorum principiorum, quæ omnia finita sunt, & finitè tantum agunt, ut antè diximus, ideo peccatum omne finitam habet malitiæ gravitatem, quamvis extrinseca denominatione dicatur infinita lethalis culpæ malitia ob infinitam, quæ aversione contemnitur, bonitatem.

Caiet.

uertit 2. 2. quæst. 34. a. 1. & eadem ratio est de odio Dei minus perfecto, quo mala voluntas Dei appetit non esse sapientem, iustum aut omnipotentem; vna liquidem à Deo remota perfectione iam Deus non est; omnes enim de Deo dictæ perfectiones vna sunt absolutissima simplicissimaque perfectio, ut 1. p. q. 4. a. 2. docuit S. Th. 8. 7. 1. 1. & eius expositores ibidem. Nos materiam hanc explicauimus in eodem lib. q. 28. a. 2. controu. 1.

Alia verò peccata, quæ non feruntur in Deum secundum id, quod est in se ipso secundum se, vel quibus per se non convenit aversio à Deo, non sunt appetitiones per se directæ & explicitè non esse Dei, sed per accidens indirectè & implicitè tantum, & consequenter; quia nimirum peccans mortaliter conuertitur ad bonum commutabile, finem vltimum in eo constituens, & diuinam ei conferens dignitatem, & ex hoc auferit à Deo per accidens & indirectè, quantum sit ex se, rationem vltimi finis & summi boni, ac proinde diuinitatem. Quamvis enim multæ sint lethaliter malæ volitiones, quæ ex apprehensione practica non esse Dei minimè procedant, atque ideo, nec in illud ferantur explicitè, nihilominus omnes in ipso suæ prauitatis exercitio, quantum sit ex se, rationem summae bonitatis ac vltimi finis à Deo per aversionem tollunt, & per cōuersionē in creatura constituunt, quamvis re ipsa diuinæ bonitati nullum afferant nocumentum. Sed quia modificatur actus omnis voluntatis ex modo suorum principiorum, quæ omnia finita sunt, & finitè tantum agunt, ut antè diximus, ideo peccatum omne finitam habet malitiæ gravitatem, quamvis extrinseca denominatione dicatur infinita lethalis culpæ malitia ob infinitam, quæ aversione contemnitur, bonitatem.

Conclusiones deductæ, & probatæ.

PRIMA CONCLUSIO, Nullum mortale peccatum, etiam prout est offensiva Dei, est intrinsecè simpliciter infinitum. Hæc conclusio probatur ex dictis. Et probatur ad huc. Primò. Si peccatum mortale haberet malitiæ gravitatem simpliciter infinitam, id maximè esset, quoniam (ut dicunt huius sententiæ defensores) peccatum tantò grauius est, quantò persona, contra quam est peccatum, maior est: & Deus, contra quem peccata committuntur, bonitatem habet & dignitatem simpliciter infinitam: ergo peccatum mortale gravitatem habet simpliciter infinitam: sed hæc ratio nullius est omnino valoris, ergo: Probatur hæc minor. Quoniam, ut in allegata quæst. 87. artic. 4. in 1. 2. animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

animad-

Medina.

animaduertit Medina, quamuis operatio circa A
melius obiectum sit melior, si cætera sint paria,
non tamen tantò melior est, quantò obiectum
melius est: alioquin visio Dei à creatura esset in-
finita perfectionis simpliciter. Cum enim su-
premus Angelus beatus quidditatiue v. deat om-
nes Angelos, ab infimo vsque ad ipsum supre-
mum, & Deum etiam videat per essentiam, se-
queretur secundum calculationem illam, iuxta
perfectionem & differentiam graduum in obie-
ctis ab Angelo visis esse etià perfectione & diffe-
rentiam graduum in visionibus: & cum essentia
Dei sit infinita simpliciter, Angelorum autem
essentia sint finitæ, consequens hieret, visiones
quidem ad singulos Angelos terminatas finitas
esse simpliciter, visionem autem essentia Dei esse
simpliciter infinitam. Illa ergo propositio: *Peccatum tantò grauius est quanto persona contra quam
est peccatum maior est, sub disunctione intelli-
genda est, videlicet, vt vel sit tantò maior graui-
tas intentiua, vel sit altioris ordinis.* Eo igitur
argumento probatur, peccatum mortale, quod
est offensa Dei, altioris ordinis esse, quàm sit of-
fensa, quæ fieri possit cuilibet creatæ personæ vel
creabili, non autem quod malitiam habeat sim-
pliciter infinitam. *Secundò probatur conclusio.* Quia
peccatum ex parte conuersionis est simpliciter
finitum, vt ait S. D. in dicto art. 4. ergo etiam ex
parte auersionis & quatenus est offensa Dei est
finitum intrinsecè. Probatur consequentia. Quia
quantitas priuationis ex eius politiu quantitate
mensuranda est, ex quo causatur. Et confirma-
tur. Quoniam etiam ille, qui Deum odit, finitè
tantum appetit Deum non esse, sicut etiam illum
finitè cognoscit; quod autem bonum, cui non esse,
vel quoduis aliud malum appetit, sit infini-
tum simpliciter, non efficit, vt peccatum intrin-
secè malitiam habeat simpliciter infinitam, sed
extrinsecè tantum, vel quod sit altioris ordinis
malitia æquiualens, & excedens infinitos mali-
tiæ gradus ad inferioris ordinis actus pertinen-
tes. Quemadmodum actus charitatis, quia altio-
ris ordinis est quolibet actu moraliter bono na-
tura viribus elicit, omnibus non solum specie-
bus, & indiuiduis moralium actuum adæquatur,
sed eos etiam excedit, adeò vt etiam, si perfe-
ctione & multitudine crescerent in infinitum,
nunquam ad vnius charitatis actus perfectio-
nem attingerent. *Tertio probatur conclusio.* Quia
peccato simpliciter infinito debetur pœna sim-
pliciter infinita: At nullus pro quocumque
peccato punitur à Deo pœna simpliciter infini-
ta; ergo. Prima propositio patet ex ipsa ratione
iustitiæ punitiue: Secunda verò probatur; quia
pœna sensus, quæ conuersioni respondet, finita
simpliciter est, pœna verò damni, quæ auersioni
respondet, non est infinita simpliciter, sed dura-
tione tantum, vt in allegato artic. 4. docet S. Tho-
mas.

SECUNDA CONCLUSIO. Omne mortale
peccatum est per extrinsecam denominationem sim-
pliciter infinitum. Hæc patet ex dictis.

TERTIA CONCLUSIO: Omne mortale
peccatum magis propriè dicitur secundum quid infini-
tum, quàm dicatur per extrinsecam denominationem
simpliciter infinitum. Probatur. Quoniam esse, aut
dici infinitum simpliciter extrinsecè, siue per
extrinsecam denominationem est esse diminutè
infinitum; dictio enim illa extrinsecè addita huic
prædicato infinitum, vel denominationi, conditio
diminuens est. Iam autem ostendimus, peccatum
mortale, vt est offensa Dei, infinitum esse sim-
pliciter in genere mali moralis, extrinsecè tan-
tum denominatione; igitur magis congruè dici-

tur, mortale peccatum infinitum secundum
quid, id est non intrinsecè sed extrinsecè, quam-
quam dicatur infinitum simpliciter extrinsecè
siue per extrinsecam denominationem.

Argumenta, & solutiones.

CONTRA PRIMAM conclusionem sunt ar-
gumenta, quæ referunt, & soluunt Medina,
& Ioannes Salas in prima secunda quæst. 87. art. 4. Et
Albertinus Coroll. 18. pag. 305.

Contra eandem conclusionem argumentatur
Aluarez: sed eius argumenta probant extrinse-
cam tantum peccati infinitatem, non autem in-
trinsecam. Vnum tamen est, quod specialem vi-
detur postulare solutionem. Sic enim arguit: Digni-
tas personæ satisfaciens redundat in digni-
tate satisfactionis, & valorem intrinsecum illius;
& ideo satisfactio Christi Domini, quia procede-
bat à persona simpliciter infinita in ratione sa-
tisfactionis, erat simpliciter infinita; ergo simili-
ter dignitas personæ, quæ offenditur, redundat in
grauitatem & malitiam eiusdem offensa; ergo
offensa commissa contra maiestatem infinitam
Dei, erit simpliciter ex hac parte infinita in ra-
tione offensa. Et confirmatur argumento ab eo-
dem allato pro sententia Asturicensis. Quo-
niam, vt ait S. D. ad 2. Tantò offensa est grauior,
quandò maior est ille, in quem delinquitur; vnde oportet
ad condignam satisfactionem, vt actus satisfaciens
habet efficaciam infinitam, vt potest Dei & Homi-
nis existens. Sentit ergo S. D. grauitatem & mali-
tiam peccati in genere mali moralis esse simpli-
citer infinitam, sicut satisfactio Christi Domini
in genere satisfactionis fuit simpliciter infinita,
Probatur consequentia: nam aliàs ex grauitate of-
fensa non bene colligeret S. D. ad condignam
satisfactionem esse necessariam in persona satis-
faciente efficaciam simpliciter infinitam. Pro-
batur hæc illatio. Quia si grauitas peccati solum
esset infinita secundum quid & extrinsecè, suffi-
ceret satisfactio infinita secundum quid, qualis
reperitur in actu contritionis vel charitatis su-
pernaturalis, cuius obiectum est quid infinitum
simpliciter. Respondetur, nullam esse consequen-
tiam; quoniam, vt latius explicabimus in sequenti
Controuersia, personæ dignitas intrinseca est
satisfaciens, vt satisfaciens est: satisfactio nam-
que pro offensa fit per submissionem & oblatio-
nem personæ satisfaciens in obsequium eius,
cui fit satisfactio: voluntaria namque satisfaci-
tis passione, supplicii deprecatione, &c. fit non
solum operationis submititur, & offertur persona
satisfaciens, adeò vt integra perfectaque satisfac-
tio confurgat ex dignitate personæ summissæ,
quæ satisfactio: est enim personæ dignitas, velut a-
ctus quidam primus operationi satisfactoriæ
moralem valorem conferens, sicut naturalis
formæ nobilitas actui secundo, ex ea, tanquam
formali principio procedenti quandam sui gra-
dus communicat dignitatem: personæ verò di-
gnitas, ad quam veluti obiectum terminatur of-
fensio, omnino extrinseca est ab offensionis a-
ctu; atque ideo nequit ex sua infinitate similem
actioni infinitatem intrinsecè denominantem
communicare, sed extrinsecè tantum. Non est igitur
eadem, sed differens valde ratio dignitatis
personæ satisfaciens respectu satisfactionis, &
dignitatis personæ offensa respectu offensio-
nis: longè namque plus confert personæ dignitas
ad valorem satisfactionis, quàm personæ offensa
dignitas ad offendentis malitiæ grauitatem.

C 4

Ad

ad off.
resp. 1.

Ad Confirmationem negatur consequentia; ad eius probationem negatur illatio: ad cuius probationem negatur consequentia: quoniam, ut infra dicemus, sicut iniuria tantò maior est, quantò maior fuerit dignitas offensæ personæ, ita satisfactio tantò maior est, quantò fuerit maior satisfaciens personæ dignitas: & idè, si grauitas offensionis fuerit infinita simpliciter, licet extrinsecè, sc. propter offensam personam infinitam dignitatis, nunquam iustitiæ constituitur æqualitas, nisi satisfactio sit infinita, non quomodocunque, sed ex infinita simpliciter dignitate satisfaciens; personæ verò creatæ dignitas infinitè minor est dignitate personæ diuinæ; ac proinde, si persona creata per sua naturalia, vel etiam ex accepta diuina gratia Deo satisfacere conaretur, æqualitatem iustitiæ nunquam attingeret, quia quantò maior est grauitas offensionis ex infinita offensæ personæ dignitate, tantò minor esset valor satisfactionis ex defectu dignitatis in persona satisfaciens. *Secundo respondetur*, cum Caietano, satisfactionem infinitam secundum quid adæquare posse offensam infinitam secundum quid, si satisfactor possit ex proprijs viribus talem actum exhibere Deo offenso; cum itaque nulla creatura satisfactionis actum infinitum secundum quid ex proprijs viribus Deo valeat exhibere, oportuit satisfactorem esse Deum simul & hominem, cuius personæ dignitas infinita satisfactionis actibus valorem tribueret simpliciter infinitum; hoc ipso namque, quòd satisfaciens Deus est, in eius satisfactionem infinitas simpliciter deriuatur. Itaque S. D. ex grauitate offensæ deducit, oportere satisfaciens habere efficaciam simpliciter infinitam, non immediatè, sed mediantè vna tacita propositione negatiua, videlicet nulla creatura ex proprijs viribus potest Deo satisfactionem exhibere, quæ sit infinita simpliciter aut secundum quid.

Et eodem modo diluitur argumentum Asturicensis, pag. 304. ex communi omnium Sanctorum Patrum doctrina deductum, ac præsertim ex verbis S. Athanasij in *serm. de pass. Domini*. Quamuis enim pro peccatis humani generis satisfactio sufficeret infinita secundum quid, quia tamen hæc ex proprijs viribus à nullo poterat exhiberi, nisi ab eo qui simul esset Deus & Homo, cuius satisfactio valorem habet simpliciter infinitum; idè sancti Patres affirmant, solius diuinæ personæ in humana natura satisfactionem ad peccati malitiam expiandam, & penam illi debitam exæquandam fuisse necessariam. Quamobrem dici potest, peccato & eius poenæ delendæ satisfactionem secundum quid infinitam fuisse sufficientem, per se loquendo: sed quia satisfactor ex proprijs est infinitæ dignitatis, cuius satisfactio est valoris simpliciter infiniti; idè quasi per accidens oportuit satisfactorem esse Deum & Hominem, & satisfactionem esse simpliciter infinitam. Huius argumenti difficultatem latè versat Asturicensis in sua Relezione de gratia Christi, quæst. 5. pag. 312. Sed de his in sequentibus disseremus vberius.

Obiectio 3

Contra eandem conclusionem produciunt alij duo loca S. D. Primus est de verit. q. 28. a. 2. in corp. ubi sic loquitur: Quicunque rem aliquam digniorem indigniori postponit, iniuriam ei facit, & tantò amplius quantò res est dignior: Quicunque autem in re temporalis finem sibi constituit, (quod facit omnis mortaliter peccans) ex hoc ipso quantum ad effectum suum proponit creaturam creatori diligens plus creaturam quam creatorem: finis enim est, qui maxime di-

ligitur. Cum ergo Deus in infinitum creaturam excedat, erit peccantis mortaliter contra Deum infinita offensa ex parte dignitatis eius, cui per peccatum quodammodo iniuria fit, dum ipse Deus contemnitur & eius præceptum. Vnde ad hanc offensam abolendam non sufficienti vires humane, sed requiritur munus diuinæ gratiæ. Secundus locus est in 4. d. 46. q. 1. a. 3. Vbi diluens sextum argumentum ait: Poena responderet culpæ propriè loquendo secundum inclinationem, quæ inuenitur in ipsa, & non secundum dignitatem eius, in quem peccatur; quia sic cuiuslibet peccato redderetur poena infinita intensione. Quamuis ergo ex hoc, quod aliquis peccat contra Deum, qui est auctor essendi, mereatur ipsum esse amittere, considerata tamen ipsius actus inordinatione, non debet ei amissio esse, quia esse præsupponitur ad meritum & demeritum, nec per inordinationem peccati esse tollitur vel corrumpitur, & idè non potest esse debita alicuius culpæ priuatio esse. Respondetur primum locum explicari per ea, quæ diximus in probatione Conclusionis, & in responsione ad præcedens argumentum; solam enim infinitatem per extrinsecam denominationem ibi S. D. intendit. Secundus autem locus sub conditione loquitur, nimirum si peccato poena responderet secundum dignitatem eius, in quem peccatur, cuiuslibet peccato redderetur poena infinita intensione: at nò concedit S. D. poenam secundum iustitiam respondere peccato ad æqualitatem dignitatis eius in quem peccatur, sed oppositum ibi significauit dicens, poenam respondere culpæ propriè loquendo secundum inordinationem, quæ inuenitur in ipsa, & non secundum dignitatem eius, in quem peccatur: Cuius ratio patet ex dictis. Quoniam inordinatio peccatum in genere mali moralis constituit & intrinsecè denominat; obiecti verò dignitas est ab actu peccati prorsus extrinsecè: & idè nò potest ipsum nisi extrinsecè tantum denominare.

SECUNDA CONTROVERSIA.

An opera Christi Domini tanti fuerint valoris, & efficacis, ut eis Deo pro nobis oblati condignè, & secundum leges vera, propria ac rigorosa iustitia satisfecerit pro peccatis humani generis?

TRES habet partes præcipuas hæc Controuersia. Prima est de valore, & efficacia seu sufficientia operum Christi Domini ad condignè Deo satisfaciendum pro peccatis totius humani generis. Secunda de iustitia satisfactionis Christi Domini. Tertia de modo iustitiæ in eodem actu satisfactionis intentæ.

Ad quas omnes partes respondet Scotus in 3. Scotus. d. 19. & 20. Et in 4. d. 15. q. 1. dicens non fuisse infinitè meritoriam, neque infinitè satisfactoriam, & fuisse quidem secundum iustitiam, non tamen rigorosam, quæ scilicet diuinam promissionem, acceptationem ac liberalitatem excluderet; ac proinde nec propriam, & veram in hac satisfactione fuisse iustitiam. Eandem sententiam sequitur Durandus in 3. d. 20. q. 2. Et in 4. d. 20. q. 1. Durandus. Gabriel dist. 19. & 20. Et Io. Medina in Codice de Pre. Gabriel. nitentia, Tract. 3. de satisfactione, q. 1. Eandem explicat & tuetur Rada in sua 3. parte, Controuersia 13. Rada. a. 5.

Vasquez disp. 5. c. 2. dicit duo. Primum est, satisfactionem, & merita Christi ex se, & ex circumstantijs proprijs solum considerata absque vlla Dei acceptatione, & fauore fuisse perfectè digna, quibus pro nobis Deo satisficeret. Secundum est, non solum sine acceptatione fuisse digna, sed etiam sine promissione, & pacto veram, & perfectam rationem meriti habuisse. Quibus addit

addit alia duo *disp. 7. c. 20.* Alterum est, in Christi A
satisfactione nullam iustitiam proprie dictam,
sed latiori significatione interuenisse. *Alterum*
est, Christi satisfactionem solum dici posse de
rigore iustitiae, quia secundum rationem meri-
ti, in quo est aliqua similitudo iustitiae exactissi-
ma fuit, & nullo indiguit fauore acceptationis,
& liberae remissionis.

Sententiam hanc, quo ad hanc vltima duo di-
cta Suarez *disp. 4. Sect. 5.* tribuit D. Tho. & omni-
bus eius discipulis, quamvis statim suo dicto
moderamen adiungens dicat, oppositam senten-
tiam, nimirum in Christi satisfactione seruata
esse propriam, & veram iustitiam, tam ipsius ad
Deum, quam Dei ad ipsum, esse magis consenta-
neam D. Tho. & eam ab omnibus eius discipulis
fuisse complexam. Eandem sententiam sequitur
Suarez, & alij omnes, tam antiqui, quam recen-
tiores Theologi, ex quibus praecipui sunt S. Bo-
nauentura in 3. sent. dist. 20. qu. 3. & 5. Ricardus ibi-
dem, qu. 4. & Capreolus eadem dist. qu. vnica, art. 2.
Conclusione 2. & 3. Paludanus in 4. sent. dist. 15. qu. 1.
Altiſiodor. art. 1. Altiſiodorensis lib. 3. tract. 3. c. 8. Alensis ter-
tia p. q. 17. membro 3. a. 2. & membro 5. a. 2. Soto lib.
3. de Natura, & Gratia, cap. 6. Vega lib. 7. in Concil.
Trident. cap. 8. Barthol. Medina, Valentia, Pefan-
tius, & Aluarez super hoc articulo. Et Albertinus
in allegato corollario, quamvis ex recentioribus
multi dissentiant in assignando principio elici-
tuo satisfactiois, & exprimenda ratione, mo-
doque iustitiae in Christi Domini satisfactione
seruato. Nam Suarez existimat, virtutem illam,
per quam Christus Deo satisfactionem aequa-
lem exhibuit pro peccatis humani generis, non
esse eiusdem rationis cum illa virtute, per quam
alij homines satisfaciunt Deo, vel cum iustitia
commutativa, quae est inter homines, nec opus
esse specialem aliquam in Christo virtutem ius-
titiae ad Deum constituere, quae sit ab omni
virtutis habitu in alijs hominibus existente di-
stincta; sed virtutem illam, qua Christus Deo sa-
tisfactionem exhibuit, esse virtutem religionis,
quae inclinat ad reddendum omne debitum D
Deo.

Asturicensis autem in allegata Relectione, qu. 5.
pag. 268. hanc statuit conclusionem: Actio Chri-
sti satisfactoria in esse morali considerata conti-
net formaliter rationem iustitiae, non tamen
fuit elicit a virtute iustitiae, neque ab vnica tan-
tum virtute: & paulo inferius negat animam Chri-
sti infusam fuisse virtutem iustitiae commutati-
uae erga Deum. Et pag. 274. duas virtutes assignat,
scilicet charitatem & religionem, quae aliarum
virtutum actiones in Christo ad satisfactionem
Deo pro hominibus exhibendam dirigerent:
sed charitas (inquit) fuit primaria radicalis ori-
go, ex qua omnes Christi actiones in satisfactio-
nem, & nostrum spirituale commodum fuerunt
ordinatae, & ad merendum nobis, & ad satisfac-
ciendum pro nobis dispositae: Religionis autem
virtus proxima fuit regula caeterarum virtu-
tum, quae earum actiones satisfactionem pro
peccatis nostris ordinauit, & direxit ad eum
modum, quo poenitentiae virtus in quolibet no-
strum ordinat aliarum virtutum operationes, si
poenitentiae quid habeant admissum, in satisfac-
tionem pro peccatis nostris. Eandem senten-
tiam, quo ad primam partem sequitur Vasquez.
disp. 7. c. 6. in fine dices duo. Primum est, nullam esse
peculiarem virtutem in Christo ad satisfaci-
endum, aut merendum pro nobis. Quia sicut (in-
quit) in nobis non est virtus peculiaris, qua veli-
mus bonis operibus & meritis emere nobis coe-

lum, sed ipsis bonis operibus, quae ad varias atti-
nent virtutes, illud emimus; eadem ratione non
est in Christo peculiaris virtus constituenda ad
emenda nobis gratiae dona, sed bonis operibus,
quae pro nobis obtulit ex beneuolentia & mise-
ricordia erga nos, id effecit. Secundum est, etiam si
in Christo esset virtus illa specialis constituen-
da, non opus esse Christo ex illius peculiari affe-
ctu operari, vt diceretur per merita sua oblata
pro nobis secundum rigorem satisfacere; nam
hoc ipso, quod ex affectu charitatis postularet
pro nobis a Deo gratiam, illam condigne secun-
dum rigorem mereretur: & ita secundum rigo-
rem diceretur eam nobis emere & pro nobis sa-
tisfacere.

Quidam recentiores dicunt sex. Primum: sa-
tisfactio Christi, & nostra exhibita Deo est a-
ctus determinatae virtutis pertinentis ad iusti-
tiam. Secundum: satisfactio, quae offertur Deo
pro offensa, siue perfecta sit siue imperfecta, non
est actus religionis. Tertium: nostra satisfactio
pro offensa Dei non est actus iustitiae commuta-
tiae, distributivae, vel legalis, quae reperitur in-
ter homines, neque actus iustitiae vindictivae.
Quartum: satisfactio Christi, & nostra pro offen-
sa non sunt actus eiusdem speciei, neque elicti
ab eadem virtute. Quintum: nostra satisfactio pro
offensa est actus poenitentiae. Sextum: satisfactio
Christi pro nostris offensis est actus iustitiae
commutativae, quam habet in ordine ad Deum
excellentiorem omni iustitia nostra: ad cuius
probationem addunt duo dicta, quae videtur
pugnantia. Primum est, quia vna Christi actio,
puta, oratio plurium virtutum habebat bonita-
tes, scilicet religionis, charitatis, obedientiae, &
iustitiae; ideo in Christo debuisse iuxta singulas
dicti actus bonitates, singulas etiam esse virtutes
speciales, quae singularum essent propria princi-
pia bonitatum, quamvis ad illum actum, quoad
substantiam eliciendam sufficeret sola religio.
Secundum, quod huic videtur oppositum,
est iustitiam Christi commutativam non esse
solum iustitiam, sed rationem etiam habere mi-
sericordiae, liberalitatis, obedientiae, religionis
&c. eo quod ex diuinis attributis, quae sunt vna
tantum & eminentissima Dei perfectio, fuerit
exemplata & ad eorum similitudinem & emi-
nentiam proximè accedat. Quod dictum satis
perspicue destruit primum; quod plures ad v-
num actum eliciendum virtutes speciales asserit
esse necessarias.

Aluarez *disp. 4.* hanc sibi constituit quartam Aluarez.
conclusionem. Satisfactio Christi in ratione sa-
tisfactionis imperatur, vel regulatur a virtute
iustitiae commutativae. Quae sententia D. Tho.
doctrinae videtur esse consonantior.

Huius nos arduae Controversiae definitio-
nem ex paucis, selectioribusque principijs diui-
nae bonitatis auxilio, fauoreque subnixi facile
deducemus.

Resolutio.

PRIMA Controversiae pars satisfactionis
Christi Domini valorem inquirens, trium satisfactio-
num exigit cognitionem. Primum est ratio
satisfactionis. Secundum est eius materia. Tertium
est disputationis limitatio.

DE NOMINE, & ratione satisfactionis agit
Sotus in 4. d. 19. q. 1. a. 1. & alij Doctores, d. 15. O-
missis autem varijs eius nominis significationi-
bus ad rem nostram minimè pertinentibus, sa-
tisfactio hic nobis actionem iustitiae significat &
qualitatem inter offendentem, & Deum offen-
sum

Quae sit ra-
tio propria
satisfactio-
nis, & quo-
modo diffe-
ras a meri-
to, & quae
sit eius ma-
teria; &
quid sit hu-
ius contra-
uersiae li-
mes.
Sotus.

sum constituentem. Et quamvis satisfactionis actus omnis sit etiam meritorius, eo quod gratiam, quæ meriti principium est, requirat in satisfaciendo, pluribus tamen satisfactio distat à merito differentijs: ex quibus quatuor præcipue sunt. *Prima* est, quia meritum per se primò respicit bonum adipiscendum; mercedem enim siue præmium meremur, quod rationem habet finis, ac boni: satisfactio verò malum per se primò respicit propulsandum: pro malo namque commissa culpæ Deo satisfacimus. *Secunda* differentia est, quia meritum per se cedit in bonum merentis; meretur enim quis apud alterum, offerens illi suum aliquod opus studiosum, ut ab eo veluti præmium recipiat bonum aliquod à præmiante communicatum: satisfactio verò in communi loquendo bonum per se primò respicit eius, cui fit satisfactio, cum ad honoris eius, cui satisfit, iniuste factam læsionem reparandam dirigatur; tametsi quandoque consequenter siue secundariò & quali per accidens qui satisfacit, bonum aliquod ex actu satisfactionis acquirat, pœnam enim sibi iuste debitam media satisfactione nonnunquam euadit. Scito tamen ex satisfactione Deo facta, nihil ei secundum se bonitatis adiungi; quia gloria, qua in se ipso gloriosus est, nec omnino tolli, neque vlla potest ex parte diminui: quamquam alio modo sumpta Dei gloria, prout scilicet claritas est ex ipso deriuata, minui possit, & augeri: sed hinc non Dei, sed nostra bonitas minuitur & augetur. Ex hac secunda differentia prædictis actibus secundum se conueniente sequitur *tertia* ad modum loquendi pertinens: dicimus enim nos non alteri, sed nobis mereri: satisfacere verò dicimus non nobis, sed alteri; meremur enim non Deo, sed nobis à Deo; satisfacimus autem non nobis, sed Deo pro nobis, id est, pro peccatis in eum commissis. Et quia Christus mystici corporis Ecclesiæ caput est, & nos eius membra, sic nobis meruit, atque si sibi ipsi mereretur. *Ultima* differentia est, quod meritum actum omnem virtutis, qui fuerit ex charitate productus, in viatore comitatur: satisfactio verò sola fieri potest operatione pœnali interiori aut exteriori, quæ scilicet exercetur ex displicentia offensæ in Deum commissæ, quales omnes fuisse Christi operationes piæ satis & eruditè censet Asturicensis in *allegata Relectione*, q. 5. pag. 378. & sequentibus. Quo verò discrimine constituitur æqualitas in satisfactione, & in restitutione, docet vberimè Sotus in *lib. 4. de iustitia*, & iure, q. 6. a. 1. in solutionibus argum. ubi septem statuit differentias inter satisfactionem, & restitutionem.

SECUNDVM huic parti præuium explicandum est satisfactionis materia. Ad cuius euidenciam sciendum est duo ex peccato mala deriuari: alterum ad hominem peccantem, à quo diuinam subtrahit gratiam, quæ vita est animæ spiritualis, & cum Deo per charitatem conciliat amicitiam, & confortes nos efficit sanctorum in lumine; ac proinde peccator infelix diuina gratia destitutus homini comparatur à Hierusalem in Hiericho descendenti, qui incidit in latrones, & ab eis spoliatus & vulneratus relinquitur in via semivivus; perdita siquidem vita gratiæ spirituali, cum sola remanet naturali plagis horribilibus plena, & calamitatibus vndique circumscripta. Alterum ex peccato malum diuinæ maiestati, quantum sit ex peccantis affectu, ruinam intendit, ut antè diximus. Satisfactionis itaque materia peccatum non est, quatenus ipsi peccanti malum infert; satisfactio namque actus est iustitiæ,

quæ ad alterum est non ad seipsum: sed materia satisfactionis peccatum est, prout diuinæ bonitatis est offensa, & eius, quantum in se est, gloriam minuit & destruit maiestatem: quod quidem malum satisfactione perfecta compensatur, & consequenter etiam prioris damni mala reparantur. Deus enim perfecta satisfactione placatus gratiam homini restituit peccato deperditam, vitam ei conferens spirituales, & ipsius dilectoris amantem efficiens.

TERTIVM huic parti præmittendum & explicandum est quasi limitatio. Pro qua sciendum est duas inter se contrarias hæreses fuisse Catholicam Ecclesiæ de Salvatore doctrinam oppugnantes. Altera fuit Pelagij, qui peccatum negans originale & gratiæ necessitatem, asseruit Christum Dominum fuisse nobis datum in Legislatorem & Doctorem, non autem in Redemptorem siue in satisfactorem, ut refert Augustinus. *Aug.* lib. 2. de gratia Christi, & peccato originali contra Pelagium, & Cælestium, ca. 26. & epist. 107. ad Vitalem, & in libr. de Hæresibus, ad Quodvult Deum, hæresis 88. Altera fuit Lutheri, Melancthonis, & Caluini, qui Christi satisfactioni, plusquam par est, tribuentes eam aded exuberantem & efficacem esse prædicarunt, ut bonorum operum necessitatem & vtilitatem excluderent. Priorem confutant hic recentiores, ac præsertim Suarez, & Vasquez: posteriorem autem sacra Synodus Tridentina diuinis Scripturis innixa condemnat. *Sess. 14. cap. 8. & 9.* Hac igitur prima Controuersie pars valorem & efficacitatem Dominicæ satisfactionis inquirens neutrius difficultatem erroris attingit; sed contra Pelagium certa fide confitens, & supponens Christum fuisse nobis à Deo datum in Redemptorem; contra Lutherum autem diuinarum Scripturarum, de bonorum operum, & satisfactionum nostrarum necessitate doctrinam fideli mente complectens, querit, An Christi satisfactio valorem habeat simpliciter infinitum, an verò finitum, aut secundum quid duntaxat infinitum? quod enim perfectio, & infinitas satisfactionis Christi bonorum nostrorum operum necessitatem non auferat, probat Sotus in 4. d. 19. q. 1. a. 3. & latissimè Cardinalis Bellarminus, tom. 3. lib. 4. de iustificatione, siue de iustitia operum. His itaque præmissis, primæ nunc Controuersie parti manum apponamus.

PRIMA CONTROVERSIAE PARS.

An Christi satisfactio valorem habeat infinitum?

NE autem sub nominis ambiguitate veritas inquisita delitescat, sciendum est, duplicem esse valoris infinitatem: altera est in genere entis, quæ dignitatem, siue præstantiam in essendi modo siue gradu denotat infinitam: & in hoc sensu non querimus, An Christi satisfactio valorem habeat infinitum? constat enim solius Dei bonitatem & maiestatem in genere entis, siue secundum essendi modum longe eminentiorem, quàm mens creata consequi valeat, esse simpliciter infinitam. Altera valoris infinitas est in genere moris, cuius acceptio potest esse duplex; primò namque sumi potest, prout omnium actuum valorem ad genus moris pertinentium comprehendit; sed hic non est sensus huius nostri quasi legitimus; perspicuum est enim Christi satisfactionem, ut satisfactio formaliter est, non habere formaliter meriti valorem, eò quod alia sit ratio meriti & alia satisfactionis, ac proinde sit etiam valoris vtriusque ratio differens. De satisfactionis itaque secundo modo, id est,

Asturicensis.

Sotus.

Declaratur sensus, & statim proponitur & controuersie, & ostenditur diuersum esse principium illud, ex quo gratia vitiis originalis augetur valoris satisfactionis.

est, formaliter sumptæ valore quæstio est: an scilicet Christi satisfactio, prout formaliter, & præcisè satisfactio est, sit infiniti valoris, adeo ut offensæ per peccatum in Deum commissæ secundum iustitiæ rationem reparandæ nulla fieri cogitativæ satisfactio possit vberior?

SECUNDO observandum est, duplicem esse posse valorem operis satisfactorij; alter est intrinsecus, qui scilicet illi convenit secundum se considerato, præcisè quacunque eius, cui satisfit, acceptatione, promisso, pacto & obligatione, ita ut opus sui magnitudine valoris adæquet offensam, etiam si nullus sit spondens vel acceptans, aut qui acceptare teneatur. Alter est operis satisfactorij valor extrinsecus, ex acceptantis liberalitate proveniens, qui talis, licet imperfecta, est satisfactio contentus. Quæstio hic est de valore satisfactiois intrinsecæ; Num scilicet Christi Domini satisfactio secundum se valoris fuerit infiniti, adeo ut esset æquivalens vniuersis hominum peccatis, etiam infinitis non solum numero sed etiam malitiæ gravitate; atque adeo digna, quæ veluti æquivalens pro peccatis & offensionibus omnibus acceptaretur à Deo.

TERTIO considerandum est, longè diuersum, ac ferè contrarium esse principium illud, ex quo gravitas oritur & crescit offensæ, illi à quo nascitur & augetur satisfactiois valor. Vt enim docet hic Angelicus noster Doctor ad secundum, gravitas offensæ ex eius, quæ offenditur, personæ dignitate pensatur. Peccatum enim (ait S. D.) quandam infinitatem habet ex infinitate diuinæ maiestatis; atque enim offensæ est grauior, quanto maior est ille, in quem delinquitur. E contra verò satisfactiois valor, & magnitudo ex dignitate personæ satisfaciens attenditur: quod satis aperte significat S. D. sic ibi concludens: Vnde oportuit ad condignam satisfactionem, ut actus satisfaciens haberet efficaciam infinitam, vtpote Dei, & Hominis. Quod etiam clarius exprimit inf. q. 48. a. 2. ubi sic probat, Christum sua passione sufficere pro peccatis hominum satisfecisse: Ille propriè satisfacit pro offensâ, qui exhibet offensæ id, quod æquæ, vel magis diligit, quàm oderit offensam: Christus autem ex charitate, & obedientia patiendo magis Deo aliquid exhibuit, quàm exigeret recompensatio totius offensæ humani generis; primo quidem propter magnitudinem charitatis, & quia patiebatur, secundo propter dignitatem vitæ suæ, quam pro satisfactione ponebat, quæ erat vitæ Dei, & Hominis. Sub qua ratione significatur etiam dignitas offerentis, ut ex dicendis patebit. Eandem doctrinam explicat, & tuetur Capreolus, in 3. d. 18. 19. & 20. q. vnica, Conclusionem 2. Et in solutionibus argumentorum contra eandem conclusionem. Caietanus hic dub. 3. & alij expolito- res super hoc art. Alturicensis in sua Relecciónem de gratia Christi, qu. 5. & Albertinus loco supra notato.

Ex quibus faciliè satisfactiois Christi pro peccatis hominum probatur infinitas, sic arguendo. Operationes Christi satisfactoriæ proportionaliter in valore satisfactiois tantum operationes nostras superant, quantum persona Christi excedit quamcunque personam creatam; sed persona Christi in ratione personæ excedit in infinitum omnem creatam personam; ergo eius operationes in ratione satisfactiois excedunt in infinitum operationes omnes elicite à creata persona. Minor est dogma fidei. Maior patet ex verbis D. Thomæ supra notatis, & manifestatur exemplo. Quia Regis aut Imperatoris humiliatio, puta genuflexio longè maioris est valoris in ratione satisfactio-

nis secundum communem hominum æstimationem, quàm sit humiliatio vel genuflexio militis aut cuiusvis hominis ex infima plebe ciuitatis.

SED OPERA EPRETIVM est radicem, & quomodo modum inuestigare, quo valor operis ex dignitate personæ deriuatur. Ad cuius euidentiā scito, duplex esse formaliter loquendo, principium operationis scilicet quod, & quo. Principium, quod est suppositum; hoc enim propriè & simpliciter denominatur operans, iuxta vulgatum illud asfertur; actiones sunt suppositorum: Principium autem quo est forma, per quam suppositum operatur, sicut ignis calore calefacit, & homo intellectu, speciebus & habitu perfectò intelligit & discit. Cum igitur humanarum actionum sit perfectio duplex, altera physica, & altera moralis, non ex eodem vtraque principio deriuatur, sed physica perfectionis principium forma est, à qua species etiam deriuatur operationis in esse naturali, ut ait S. D. in 1. 2. q. 1. a. 3. Sicut enim calefactio ex calore determinatur ad speciem, à quo fuit effecta, sic perfectionis suæ gradum, & modum ex eiusdem trahit perfectione caloris. Calefactio namque ad speciem caloris pertinet, & quo maior caloris fuerit efficacia, eo maior efficietur caloris intensio. Moralis verò perfectio ex supposito, siue persona dignitate dependet. Qui namque satisfacit, non suam tantum operationem, sed semetipsum etiam per actum subijcit humilitatis: itaque persona satisfaciens, cum tota sua dignitate ad ipsam satisfactiois rationem pertinet, ut valorem ei, quasi ut eius intrinseca forma, vel ad modum formalis principij conferens. Ad cuius ampliorem euidentiā aduerte moralem actus valorem, siue perfectionem non eodem modo ex obiecto, sicut ex persona deriuari; obiectum enim, circa quod humana versatur operatio, materia quædam est ab operatione prorsus extrinseca valorem ea sola ratione conferens operationi, qua principium est & subiectum: & quia de ratione satisfactiois est humiliatio siue submissio personæ satisfaciens ad eam, cui fit satisfactio; ideo personæ dignitas humilitate submissa satisfactiois actui modum quandam influit dignitatis, & valoris intrinsecum secundum esse morale multò magis, quàm forma, quæ principium est operationis, perfectionis modum illi conferat naturalem: forma namque principium solum est operationis extrinsecum; persona verò satisfactioem efficit, non ut agens tantum eius extrinsecum, sed ut eam ingrediens, ac veluti pars eius intrinseca; cum, ut antè diximus, satisfaciens seipsum illi subijciat actui satisfactiois, cui satisfacit. Ex hac differentia inter operationis obiectum, & personam ipsam operantem oritur alia pertinet ad modum loquendi, siue nominandi: nam ex persona operante, non autem ex obiecto circa quod est operatio, propriè & ut plurimū fit operationis denominatio; operatio si quidem ab homine facta dicitur humana, & ab Angelo Angelica, quæ verò circa hominē aut Angelum est, non dicitur humana vel Angelica. Et ideo Dionysius in 2. cap. de diu. nom. Verbi incarnati operationem vocat Theandricam, id est, Dei virilem, siue diuinam virilem, cuius rationem asfert S. D. inf. q. 19. a. 1. ad 1.

Pro cuius intelligentia considerandum est in supposito naturæ intellectualis duplex operationum genus inueniri: quædam enim suapte natura super ipsius suppositi dignitatem reflectuntur; quibusdam verò talis reflexio minimè conuenit. Ex. g. Regis genuflexio coram milite, quem of-

scito, duplex esse formaliter loquendo, principium operationis scilicet quod, & quo. Principium, quod est suppositum; hoc enim propriè & simpliciter denominatur operans, iuxta vulgatum illud asfertur; actiones sunt suppositorum: Principium autem quo est forma, per quam suppositum operatur, sicut ignis calore calefacit, & homo intellectu, speciebus & habitu perfectò intelligit & discit. Cum igitur humanarum actionum sit perfectio duplex, altera physica, & altera moralis, non ex eodem vtraque principio deriuatur, sed physica perfectionis principium forma est, à qua species etiam deriuatur operationis in esse naturali, ut ait S. D. in 1. 2. q. 1. a. 3. Sicut enim calefactio ex calore determinatur ad speciem, à quo fuit effecta, sic perfectionis suæ gradum, & modum ex eiusdem trahit perfectione caloris. Calefactio namque ad speciem caloris pertinet, & quo maior caloris fuerit efficacia, eo maior efficietur caloris intensio. Moralis verò perfectio ex supposito, siue persona dignitate dependet. Qui namque satisfacit, non suam tantum operationem, sed semetipsum etiam per actum subijcit humilitatis: itaque persona satisfaciens, cum tota sua dignitate ad ipsam satisfactiois rationem pertinet, ut valorem ei, quasi ut eius intrinseca forma, vel ad modum formalis principij conferens. Ad cuius ampliorem euidentiā aduerte moralem actus valorem, siue perfectionem non eodem modo ex obiecto, sicut ex persona deriuari; obiectum enim, circa quod humana versatur operatio, materia quædam est ab operatione prorsus extrinseca valorem ea sola ratione conferens operationi, qua principium est & subiectum: & quia de ratione satisfactiois est humiliatio siue submissio personæ satisfaciens ad eam, cui fit satisfactio; ideo personæ dignitas humilitate submissa satisfactiois actui modum quandam influit dignitatis, & valoris intrinsecum secundum esse morale multò magis, quàm forma, quæ principium est operationis, perfectionis modum illi conferat naturalem: forma namque principium solum est operationis extrinsecum; persona verò satisfactioem efficit, non ut agens tantum eius extrinsecum, sed ut eam ingrediens, ac veluti pars eius intrinseca; cum, ut antè diximus, satisfaciens seipsum illi subijciat actui satisfactiois, cui satisfacit. Ex hac differentia inter operationis obiectum, & personam ipsam operantem oritur alia pertinet ad modum loquendi, siue nominandi: nam ex persona operante, non autem ex obiecto circa quod est operatio, propriè & ut plurimū fit operationis denominatio; operatio si quidem ab homine facta dicitur humana, & ab Angelo Angelica, quæ verò circa hominē aut Angelum est, non dicitur humana vel Angelica. Et ideo Dionysius in 2. cap. de diu. nom. Verbi incarnati operationem vocat Theandricam, id est, Dei virilem, siue diuinam virilem, cuius rationem asfert S. D. inf. q. 19. a. 1. ad 1.

S. Thom.

S. Thom.

Capreol.

Caiet.

Alturicensis.

Albertinus.

Satisfactio-
nis Christi
infinita.

Dionys.

fendit, actio reflexiua est supra Regis dignitatem; & hac ratione longè maioris est valoris, quàm alterius militis aut Ducis genus flexio, quoniam illa militi subijcit regiam dignitatem, quæ maior est priuati militis aut ducis dignitate: commestio verò & digestio non ita reflexiua sunt, quia non sunt in Rege digniores, quàm in milite. Itaque Christi satisfactio non ea solum ratione est infinita, quòd elicitæ est à persona diuina; sed ob dictam præcipuè causam, quia scilicet reflexiua est super eius infinita dignitate: Christus enim Deo pro peccatis omnium hominum satisfaciendo subiecit infinitam suam personam dignitatem, quantum subijcibilis est, non solum Deo, sed etiam viliissimis hominibus illum verberantibus, & crucifigentibus: & eam in pretium obtulit Deo, quantum offerri potuit. Quod euidentius explicatur; Nam ex hoc, quod actio eliciatur à persona diuina, non acquirit infinitum valorem; quia digestio cibi in Christo, vel Dei creatio, vt est actio transiens & physica, sunt actiones elicitæ à personis infinitis, nec ob id tamen sunt infiniti valoris. Deinde ex hoc, quòd actio versatur circa personam infinitam offerens illam in pretium non est infiniti valoris; Nam Beata Virgo & Simeon Deo in templo Christi personam infinitam obtulerunt: & Sacerdotes quotidie eandem offerunt in Missæ sacrificio, & tamen actiones istæ non sunt infiniti valoris, non ea tantum ratione, quòd infinitum obiectum attingunt intensiōe finita (nam etiam Christus Deo semetipsum obtulit actu intensiue finito), sed etiā, quia alijs beatiss. Virgo, & Simeon nos redemissent infinitam Deo satisfactionem offerendo, & vno sacrificio vel oblatione Deo per Sacerdotem oblata recompenfarentur ad æqualitatem offensæ, & poenæ pro omnibus hominibus debita. Et si Christus assumpsisset Agni naturam, & eam nobis donasset, nosque illam pro peccatis offerremus Deo, esset hæc oblatio infinita coram Deo satisfactio, ac proinde non esset necessaria infinitæ personæ satisfactio, vt à peccato redimeremur; cuius oppositum verum esse patet ex dictis. *Probantur illationes.* Nam actiones istæ circa personam versantur infinitam, & illam in pretium offerunt Deo, veluti propriam offerentis, vt elucet in exemplo Agni nunc adducto; Consequens ergo est, vt si hoc satis est ad hoc, vt valor satisfactiois sit infinitus, prædictæ actiones sint infiniti valoris satisfactorij; igitur, vt satisfactio sit infinita, præter hæc exigit, vt per eam diuina persona se subijciat summo modo morali, quo subijci potest, & cum propria voluntate in assumpta natura subijci possit, consequens est, vt satisfactio ab ea sic elicitæ sit infiniti valoris satisfactorij; Et ex his sequitur primò actiones gratitudinis, humilitatis, obedientiæ, sacrificij vel religionis in Christo fuisse valoris infiniti, quia in his omnibus persona diuina subijciebatur Deo, quantum moraliter erat subijcibilis. Et de actione quidem gratitudinis id perspicuum est; nam Christus Deo gratias egit æquales, & ampliores donis acceptis in humanitate: illa verò quandam habuerunt infinitatem; igitur & gratiarum actio. De cæteris autem actionibus idem ostenditur: nam Christus in illis semetipsum humiliavit, & personam suam obtulit infinitam, sicut ait Apostolus ad Philip. 2. *Humiliavit semetipsum factus obediens, &c.* & ad Ephes. 5. *Tradidit semetipsum hostiam, & oblationem Deo.* Ex hoc verò nascitur operationis valor infinitus. Et eadem videtur esse ratio de actu charitatis Christi, eo quod amicus

Phil. 2.
Ephes. 5.

per actum amicitie se ipsum, & omnia sua secundum affectum perfecte offert amico; igitur Christus per actum charitatis Deo perfecte suam obtulit personam infinitam: Ex hoc autem oritur satisfactiois valor infinitus.

Secundo sequitur, Christi satisfactionem in ratione satisfactiois specie differre à satisfactiois nostra: Pro cuius declaratione duo sunt obseruanda. *Primum est,* in actu quolibet voluntario duplicem posse reperiri partialem bonitatem; alteram essentialem ex obiecto specificatiuo: alteram autem accidentalem ex operantis persona desumptam, tanquam ex circumstantia, quis; quæ sunt duo distinctæ bonitates, cum vna sit essentialis & alia accidentalis, & vna possit augeri sine altera; sicut patet ex elemosyna Vidua, Luc. 21. cuius bonitas aucta fuit ex circumstantia personæ, non autem ex obiecto. *Secundum est,* bonitatem actus essentialem distingui à ratione meriti, & satisfactiois: Quod patet ex bonis actibus Beatorum in Patria, qui suam habent infinitatem essentialem, cum tamen nulla sit in eis ratio meriti, nec satisfactiois. Et præterea actus bonus ex obiecto, malus autem ex circumstantia, vel actus bonus carentis gratia bonitatem habet essentialem, nec tamen est meritorius, aut satisfactorius. Denique ratio meriti, vel satisfactiois vna tantum est, & sumitur ex ordine ad præmium, vel recompensationem offensæ; bonitas autem essentialis actus in multas diuiditur species, & sumitur ex obiecto; quod idè dicendum est de bonitate personali actionum Christi nunc in cælo regnantis: habet enim infinitam bonitatem personalem, absque vlla ratione meriti vel satisfactiois. Cum autem, vt ait S. D. in 1. 2. q. 21. ratio meriti sequatur ad bonitatem actus moralem, sicut duplex est bonitas actus, scilicet specifica & personalis; ita duplex poterit ei correspondere ratio meriti; altera ex bonitate specifica, & altera ex personali. Et quamuis ex hoc principio quidam opinentur duplicem esse valorem in Christi satisfactioe; alterum finitum ex actus specifica bonitate desumptum; alterum infinitum bonitati Christi infinitæ personali correspondentem: Verior tamen est eorum sententia, qui dicunt, bonitatem operationum Christi ex obiecto desumptam non esse distinctam ab earum valore, seu bonitate personali, eo quod omnis valor, aut bonitas ex obiecto, & alijs circumstantijs accepta imbibitur in bonitate personali, quam scilicet actus habent ex infinita personæ Christi dignitate: nam & ipsi Christi persona transit in rationem obiecti, quatenus per actus illos totaliter Deo subijciuntur: Certum est autem infinitam personæ dignitatem specie differre à finita cuiuslibet puri hominis dignitate: & quamuis Christus per physicam actuum intensiōem potuerit magis physicè humiliari, non tamen moraliter; quia Christus propria sua voluntate totam suam infinitam dignitatem Deo subiecit: & idè infinita personæ Christi dignitas actibus eius, quibus humiliatur, infinitam tribuit dignitatem.

Ad cuius ampliore euidentiam, notandum est Christi satisfactionem secundum totam suam entitatem, & perfectionem, tam physicam, quàm moralem elicitam à Christo fuisse, non solum vt homo est, sed etiam, vt simul est Deus, & Homo: habuit enim Christi satisfactio physicam entitatem creatam & finitam, cuius principium quod non erat diuinitas sed humanitas; principium autem quod erat Christus, vt suppositum humanum, non vt diuinum præcisè: Eiusdem ve-

Christi
nostræ
satisfactio
specie dif-
ferre.

Luc. 21.

S. Thom.

rō satisfactionis valor moralis infinitus ab humanitate quidem fuit, vt infinitē deificata per vnionem ad Verbum, & vt à charitate & gratia Christi infinita procedens, principaliter tamen & radicaliter totum illum valorem à persona Verbi recepit; humanitas enim vel charitas aut gratia Christi talem non haberent, aut actibus tribuerent infinitatem; nisi essent vnita passioni diuinæ.

Infinitam personam satisfaciens dignitatem non solum sufficere ad recompensandam iniuriam à vilissima creatura Deo irrogatam, sed etiam superabundare. Luc. 2.

QUARTO principaliter notandum est hanc diuini suppositi satisfaciens infinitatem sufficere ad æqualiter recompensandam iniuriam à vilissima creatura Deo irrogatam; quod dupliciter explicatur; primò, ex Ricardo de sancto Victore in libr. de Incarnat. Quia, sicut creatura vilis Deum offendit infinitum, sic infinita persona satisfaciens, non tantum se Deo subiecit, sed etiam hominibus: Nam Luc. 2. dicitur: *Erat subditus illis.* Et in passione Christus tradidit se vilissimis personis percutiendum & crucifigendum: quo fit, vt in eius satisfactione fuerit seruata proportio similis illi, quæ reperi- tur in offensa; quoniam in offensa, persona vilis- sima se Deo præfert; in satisfactione verò Deus subiecit se vilissimis personis. Secundo declaratur; Quia vilitas personæ peccantis non augeat offensam Dei augmento ab eo distincto, quod ex infinita sumitur Dei maiestate: quod probatur primo. Quia S. D. in 1. 2. quæst. 73. artic. 10. Et 2. 2. quæst. 163. art. 3. docet, personæ peccantis magnitudinem augere peccatum, & delictum Adæ creuisse ex perfectione status illius. Et quamuis peccatum omnium Angelorum fuerit in omnibus eiusdem speciei, & possit etiam in homine reperi, in primo tamen Angelo peccante maiorem, quam in cæteris habuit grauitatem, non ex intensione tantum actus, sed etiam ex dignitate peccantis, vt diuina Scriptura declarat Ezech. 28. Cuius ratio est, quia peccatum magis augetur ex ingratitude, quam ex vilitate peccantis, dicente Psalm. 54. *Si inimicus meus maledixisset mihi, &c. Tu verò homo vnanimis Dux meus, & notus meus, &c.* & Isaia. cap. 1. *Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me.* Persona verò, quo fuerit excellentior, eo maiora beneficia debet Deo: ac proinde peccatum eius ex ingratitude magis augetur; vt patet etiam inter homines; maior enim iniuria est, si beneficijs affectus irroget illam. Quando verò crescit offensa ex offendentis personæ vilitate, tunc simul augetur ex offensi dignitate, non vt ex diuersa, sed tanquam ex eadem circumstantia: Dignitas enim offensi, vel vilitas offendentis non attenditur secundum se, sed secundum alterius conditionem. E.g. si homo ignobilis, & Rex eandem personam iniuria afficiant, minuetur offensa ex parte Regis, quia vir offensus etiam illustis multò minoris est dignitatis, quam Rex: augetur autem ex parte viri ignobilis; quia offensus est maioris dignitatis, cum sit vir illustris, quam offendens; nec vnquam augetur offensi dignitas supra offendentem, quin proportionabiliter reluceat magis vilitas offendentis infra dignitatem offensi. Quo fit, vt quantumuis crescat vilitas Deum offendentis in infinitum, & dignitas Dei offensi sit infinita, non tamen sit in offensa duplex infinitas, vna ex parte vilitatis offendentis, altera ex parte infinitæ dignitatis offensi; eo quod excessus infinitus Dei supra offendentem inferat necessariò vilitatem offendentis esse infinitam modo statim explicando. Quia scilicet Deus illum in infinitum non excederet,

Naz. in D. Thom. 3. Partem

nisi ipse minor esset in infinitum Deo: Quemadmodum, si quis infinitas ab alio furaretur pecunias, consequens esset illum habere pecunias in infinitum plures, quam deberet habere: illum autem, à quo fuissent ablata, haberet infinitè pauciores, quam habere deberet; quæ tamen non esset duplex infinitas iniustitiæ, sed vna tantum infinitam continens inæqualitatem in vtroque extremo: Sic igitur in proposito vna est infinitas offensa ex vtriusque extremi dignitate in infinitum distante consurgens; ita vt offendentis minima dignitas, seu vilitas ex se non sit infinita, sed infinitas tota sit ex parte Dei in infinitum excedens creaturam; sicut etiam inter ens, & non ens est infinita distantia ex parte non entis, sed ex parte entis finita est, quia distat à non ente quantum de perfectione, & entitate, quæ finita est; ne igitur ex parte Dei infinitus est excessus supra vilitatem offendentis; Cū tamen huius vilitas secundum se non sit infinita, quia habet aliquid perfectionis & dignitatis. Ex quibus sequitur ad rigorosam satisfactionem pro offensa Dei non requiri, vt satisfaciens excedat offensum in eadem infinita proportionem, qua offensus excedit offendentem; sed satis esse vt excedat offendentem in eadem infinita proportionem, qua Deus offensus excedit creaturam offendentem: sic enim humiliatio ex parte satisfaciens maiorem habet infinitatem, quam offensa ex infinitate offensi; quia moralis coniunctio infinitæ personæ cum operatione reflexiua supra totam ipsius dignitatem, maior est quam coniunctio offensa respectu Dei, vel quam sit auersio ab illo: Et ideo altioris ordinis ei tribuit infinitatem æqualem omni grauitati, quam habet offensa ex vilitate offendentis; & infinitati quam habet ex infinitate offensi. Ex quo sequitur vltèrius, quod si per impossibile essent duo Dij, quorum vnus alterum offenderet, & qui offendit alteri se humiliaret, de toto rigore iustitiæ illi satisfaceret, & satisfactio hæc non solum esset æqualis offensa, sed etiam superabundans ob dictam causam; quia scilicet longè maior est coniunctio moralis infinitæ personæ satisfaciens cum sua satisfactione, quam offensa cum Deo. haberet igitur illa satisfactio infinitatem altioris ordinis, quam sit infinitas offensa, ratione cuius excessus posset etiam satisfaciens pro maiori offensa vilioris personæ satisfacere.

Postremò sequitur Christi satisfactionem non solum fuisse æqualem offensa, sed etiam superabundasse. Quod etiam probatur primò ex Apost. Roman. 5. dicente: *Sed non sicut delictum, ita & donum: si enim vnus delicto mortui sunt, multi magis gratia Dei, & donum in gratia vnus hominis Iesu Christi in plures abundauit; & non sicut per vnus peccatum, ita & donum.* Et ne putemus hæc iustitiæ æqualitatem, & abundantiam in satisfactio- ne Christi fuisse solum respectu peccati originalis, & non respectu actualium, addidit. *Non sicut peccatum, ita & donum; nam iudicium ex vno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in iustificationem.* Quia nimirum Christi satisfactio non solum æqualitas & recompensatio constituitur pro culpa Originali, sed pro peccatis etiam actualibus; Quæ est explicatio Agapiti Papæ in Epist. ad Antimum. Leonis epist. 85. Augustin. in libr. 2. de Nupr. & Concup. cap. 27. & Chrysostom. hom. 10. in Epist. ad Roman. Secundo probatur ex eiusdem Apost. dicto ad Hebr. 10. *Vna oblatione consumauit in æternum sanctificatos.* Quod Cyprianus in sermone de ratione Circumci-

D

floris

Iſa. 40.

cisionis exponens ait. Christi satisfactionem sufficientem fuisse pro omnibus peccatis mundi. Tertiò probatur idem ex verbis Iſa. 40. c. *Dimissa est iniquitas illius, suscepit de manu duplicia pro omnibus peccatis suis.* In quorum verborum explanatione Iustinus contra Tryphonem, & Ambrosius in Psal. 118. serm. 19. v. 3. dicunt Christi satisfactionem peccatis omnibus fuisse maiorem. Quartò probatur ex illo Iob 6. *Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas, quam patior, in statera, quasi arena maris hac grauior appareret.* Super quo loco Gregorius lib. 7. Moral. c. 2. ait, ibi myltice sermonem esse de Christi satisfactione, quam Spiritus S. affirmat peccatis omnibus, pro quibus offerebatur, esse maiorem. Quintò probatur idem testimonio Sanctorum Pontificum, & Conciliorum. Nam Clemens VI. in Extrau. *Vngenitus de Indulg.* ait vnam guttam Sanguinis Christi pretium esse copiosum pro omnibus peccatis. Et idè in Concil. Triburen. si dicitur, in calice multo vino misceri vnam aque guttam, vt significetur valorem sanguinis Christi designati per vinum esse multò maiorem, quam sint offensa nostra per aquam significata. Et in Concil. Trid. sess. 5. num. 5. in cap. de peccato originali, & sess. 6. c. 2. 3. & 7. definitur Christum nostram meruisse iustificationem ab omni peccato, tam originali quam actuali; non est autem Christi satisfactio minor illius merito. Denique probatur idem Sanctorum testimonijs. Nam Agapitus Papa loco supra notato, & Leo ser. 12. & Ambros. prefat. in Psal. 25. affirmant Christi sanguinem esse diuitem ad pretium iuxta dictum illud Apost. 1. Cor. 6. *Empti estis pretio magno.* Basilius in Psal. 48. ait, maiorem esse Christi sanguinem omni valore. Athanasius lib. de humanitate Verbi dicit, Christum soluisse, quod iustum est. Quod latius explicat Chrysostomus, ser. 11. in cap. 5. ad Rom. & Cyrillus lib. 1. de recta in Deum fide ad Reginas, cap. Quod mors Christi est salutaris. Et tandem Nazianzenus orat. 2. in Pascha, ait Christum superasse Tyrannum per vim, id est, per abundantiam iustitie, vt exponit ibi Nicetas. Quibus argumentis, & autoritatibus pro maiori parte probatur etiam Christi satisfactionem pœnis omnibus peccatis hominum debitis, non solum æqualem extitisse, sed etiam superabundasse. Et ita docent Augustinus lib. 13. de Trinit. c. 16. Cyrillus lib. 12. in Ioan. cap. 19. Chrysost. homil. 8. in Epist. ad Ephes. Anselmus lib. 1. Cur Deus homo.

Quo sensu
verum sit
Christi sa-
tisfactionem
esse simplici-
ter infinitam.

Ex his intelligi facile potest, veram esse D. Thomæ & communem Theologorum sententiam asserentem Christi satisfactionem fuisse simpliciter infinitam. Duplicem enim rationem in Christi satisfactione, sicut & in qualibet eius operatione consideramus: est enim primò quoddam ens creatum; & secundum hanc rationem finita est, vt ante diximus. Secundò est etiam actio diuinæ personæ, Verbi scilicet incarnati, quod est dignitatis simpliciter infinita, & secundum hanc rationem est in genere moris, & est infinita simpliciter, vt satisfactio est; non ea tantum ratione, quia committas omnes in Deum offensas, & vsque in infinitum committi possibiles perfectione sui valoris excedit, sed ob eam præcipue causam, quod in sui ratione personam includit simpliciter infinitam, ex qua veluti forma morali satisfactionis actus redditur in genere moris secundum hanc illius determinatam speciem simpliciter infinitus. Vbi tamen subtiliter aduertendum est, in satisfactione simpliciter infinita duo esse formaliter distincta, scilicet in-

finitatem, & modum infinitatis significatum dictione illa, *simpliciter*, quæ non eodem modo satisfactioni conueniunt. Infinitas enim in ratione satisfactionis illi conuenit ex intrinseca perfectione, siue modo in eam ex vnione ad diuinam personam deriuato: & hæc præcisè sumpta, id est seclusis omnibus extrinsecis ab actu, non est infinitas, nisi secundum quid; omnis enim infinitas ad genus, & ad speciem aliquam determinata est infinitas tantum secundum quid; igitur infinitas satisfactionis formaliter, & præcisè sumpta, prout à persona distinguitur, erit infinitas tantum secundum quid, sicut infinitas linea, vel albedinis. Modus autem infinitatis significatus ea dictione *simpliciter*, quamvis quodammodo satisfactioni sit intrinsecus, sicut & ipsa persona, quæ secundum morealem considerationem intelligitur esse quasi pars in satisfactione clausa, magis propriè tamen, ac verius est actui satisfactionis extrinsecus, sicut & ipsa persona, cui per se primò conuenit infinitas simpliciter, id est, absque vlla omnino limitatione, & ex ea deriuatur ad operationes in genere moris, quasi per extrinsecam denominationem. Dico autem quasi, quoniam, vt sæpè dictum est, persona satisfaciens est quodammodo intrinseca satisfactioni, & secundum hanc rationem satisfactio denominatur intrinsecè infinita simpliciter, vt statim dicemus.

Hanc infinitatem Capreolus, Caietanus, & alij Thomistæ satisfactioni Christi sic tribuunt, vt non absolutè pronuntient eam esse simpliciter infinitam, sed dicant esse personaliter infinitam; & quia diuinæ personæ dignitas est infinita simpliciter, ideo satisfactio diuinæ personæ hoc ipso dicitur infinita simpliciter (non in genere entis, sed in genere moris) quod est satisfactio diuinæ personæ, cuius submissio satisfactioni, non præcisè sumpta, sed prout personæ satisfaciendi coniungitur, & eam intrinsecè claudit, valorem tribuit simpliciter infinitum, adeò vt infinitas cū tali modo satisfactioni præcisè sumpta, prout actio pura est, extrinseca tantū denominatione conueniat: sumpta verò satisfactione, prout satisfaciendam, & se subiicientem includit, de illa dicitur intrinsecè. Quemadmodum enim ex rebus & verbis in Sacramentis fit vnum per se, non in genere entis, sed in genere signi, ita ex persona satisfaciende & eius operatione, qua semetipsum alteri submittit, fit vna integra satisfactio simpliciter infinita in genere moris. Quamuis enim Deus homo satisfaciens, sit infinitus simpliciter in genere entis, non tamen hanc satisfactioni tribuit infinitatem; quia prout satisfactioni coniungitur, ita vt ea submittatur, principium est formaliter perfectionis, seu valoris illius in genere moris, non autem in genere entis.

Quinto sciendum est infinitum satisfactionis Christi valorem non ex dignitate tantum personæ satisfaciendis infinita, sed etiam ex oblate rei pro peccatis hominum infinitate deriuari, vt disertis verbis affirmat S. D. infra quast. 48. art. 2. dicens: *Christi satisfactionem personæ humani generis offensam, non solum ad æqualem perfectionem suam, sed etiam ad maiorem suam superasse, quod idem asserit in 3. d. 20. q. 1. a. 3. ad 2.* Cuius deriuari verba sunt: *Vita corporalis Christi habebat quandam infinitum valorem ex diuinitate coniuncta, in quantum non erat vita puri hominis, sed Dei & hominis,*

Capreol.
Caiet.

minis, & ideo poterat esse sufficiens recompensatio vi-
tae spiritualis, &c. Quam doctrinam explicat &
tuetur Capreolus loco superius allegato. Et definit
eam summus Pontifex in Extrau. Vnguentus. di-
cens, vnam guttam sanguinis Christi nostrae re-
demptioni sufficere per vnionem eius ad Ver-
bum: quod etiam non obscure significatur 1. Pet.
1. cum dicitur: *Scientes quod non corruptibilibus au-
ro vel argento redempti estis de vera vestra conuersa-
tione paterna traditionis, sed pretioso sanguine quasi
agni immaculati Christi, &c.* Valor autem, & aequa-
litas pretij redemptionis, quae emptio quaedam
est, non ex offerentis personae dignitate, sed ex
pretij valore defumitur, sicut etiam Missae sacri-
ficium ex oblatæ rei magnitudine suam recipit
dignitatem, vt patet ex Trid. Synodo, sess. 22. c. 2.
Quare, si Sacerdos actione infinita, quæ rem ad-
aequaret oblatam, in altari Christum offerret,
haberetur eius oblatio infinita in satisfaciendo
dignitatem; igitur idem de redemptione dicen-
dum est.

1. Pet. 1.

Ad cuius ampliore euidenciam consideran-
dum est, Peccatum originale, & quamlibet a-
liam mortalem transgressionem quatuor mala
grauissima secum ferre. Primum est superbæ
tumor, quo contra Deum cor hominis exalta-
tur. Secundum est offensa Dei. Tertium est priua-
tio gratiæ & amicitiae Dei, & contracta macu-
la turpitudinis. Quartum est infelix captiuitas,
qua Deo iuste permittente, peccator diaboli
seruus efficitur. Quibus quatuor malis qua-
tuor efficacia remedia Christus opposuit. Ad
primum namque mali remedium sacrificium cru-
cis adhibuit semetipsum Deum humillime sub-
ijciens, ac quasi pro nihilo ducens, iuxta illud
Psalm. 21. *Ego autem sum vermis, & non homo, op-
probrium hominum, & abiectio plebis.* Secundum
malum iuxta & exuberanti satisfactione cura-
uit. Tertium malum per gratiam, & sanctitatem
eiecit, quam sua nobis pretiosissima passione
promeruit, & medijs sacramentis ex eadem pas-
sione deriuatis in nostris efficitur animabus.
Quartum denique malum redemptione destru-
xit, Deo proprio sanguinem, vitamque suam
pretiosissimam, ac semetipsum totum, veluti
pretium exuberantissimum offerens, sicque à
diabolica seruitutis iugo nos liberans. Suppo-
nimus autem hic cum D. Tho. quatuor prædi-
ctos modos, non solum formalem habere in-
ter se distinctionem in re ipsa fundamentum ha-
bentem, sed etiam secundum proprietatem, &
non tantum metaphoricè Christi passioni con-
uenire.

Quatuor
peccatorum
malis Chri-
stus totide
adhibuisse
remedia.

Psalm. 21.

Christi re-
demptione
distinctam
esse forma-
liter a sacri-
ficio, satis
satione, &
merito, &
eam Christi
passioni pro-
priè conue-
nire.
Suarez.
Vasquez.
Medina.

ET QVIA de sola redemptione quaestio est,
quam de passione Christi metaphoricè tan-
tum dici Suarez infra quaest. 48. art. 4. & Vasquez
hic affirmant, breuiter ostendo, eam à cæteris
formaliter esse distinctam, & Christi passio-
ni propriè conuenire. Id autem optimè fiet, si redē-
ptionis diffinitione proposita, Christi eam passio-
ni, tanquam pretio nostræ liberationis oblato
congruere probauerimus. Redimere propriè
sumptum, idem est, quod iterato suum facere,
quod in alterius potestatem venerat, pretio in-
terposito, vt obseruat Medina inf. qu. 48. art. 4. Est
autem duplex alterius in alterum tyrannica po-
testas, & duplex ibidem seruitus potestati rela-
tiue respondens. Vna enim potestas est, quæ vitæ
hominis corporeæ dominatur, eius viribus &
actibus imperans, & eis ad fines sibi propósitos
vtens; cui seruitus correspondet personalis;
quæ est institutio iuris gentium, qua quis domi-
nio alieno contranaturam subijcitur; vt ex v-

troque iure collegit Syluester in Summa, Verbo Syluester.
Seruitus. Altera est seruitus, siue dominium Ty-
rannicum in alterum spiritualis in eo vitæ per-
niciem intendens, & diuina iustitia permittente
in multis diuinæ gratiæ subsidio destitutis effi-
ciens: quam potestatem diabolus in hominem
tentatione superatum Deo tradente, tanquam
minister accepit, adeo vt Ioan. 12. dictus sit à Ioan. 12.
Domino Mundi Princeps: Nunc (inquit) Prin-
ceps huius Mundi eijcietur foras. Triplicem autem
in hominem diabolus acquisierat potestatem.
Prima erat trahendi peccatorem hominem post
huius vitæ terminum ad mortem in altera vita
sempiternam. Secunda, quæ ad Sanctos etiam an-
tiquæ legis homines extendebatur, erat deti-
nendi quemlibet ex hac vita migrantem in sub-
terraneo quodam sinu conclusum, velut in hor-
rendo carcere. Tertia potestas est, viatorem ho-
minem impugnandi atque tentandi, & speciali
quodammodo virtuteque maiori peccatores à
Deo longè per deuia vitiorum aberrantes: de
quibus ait Chrysostomus in Matth. cap. 21. Sicut
naui fracto gubernaculo, non quo vult, vadit, sed quo
tempestas impellit; sic homo diuina gratia destitutus
in precipitia peccatorum defertur. Et Gregor. Pecca-
tum (inquit) quod per penitentiam mox non dele-
tur, suo pondere ad aliud trahit. Huic verò diabolicæ
dominationi ea seruitus in homine relatiue
respondet, quæ quoad duos priores diabolicæ
dominationis effectus, vim & coactionem im-
portat in homine seruiente iam in huius vitæ
termino constituto: vt enim ait S. D. inf. q. 48. ar. 4. ad
seruitutem pertinet, quod aliquis patitur, quod non
vult, cum liberi hominis sit vti seipso vt vult: quod
ad vltimum verò, scilicet impugnationem siue tenta-
tionem, dicit inclinatio- nem ad peccatum vel etiam
defectum virtutis naturalis, quæ sola peccati maculam
nequit abluere. Quemadmodum autem diaboli potestas
siue dominium illud triplex in hominem, non
impropriè ac metaphoricè dicebatur, sed verum
propriumque dominij nomen & rationem ana-
logicè dictam habebat: ita seruitus illi correlatiua
vera propriaque seruitus erat, quamuis ser-
uituti legali non esset vniuoca: sicut humana sa-
pientia verè ac propriè sapientia est, quamuis
sapientiæ nomen, quod est ei cum Angelica di-
uinaque sapientia commune, non sit vniuocum.

Et ex his patet, redemptionis diffinitionem,
quoad priorem, eamque præcipuam partem redē-
ptioni Christi Domini propriè conuenire. Nunc
de posterioris proprietate disseramus. Sicut au-
tem seruitus propriè dicta nomen est analo-
gum ad seruitutem legalem communi con-
sensu gentium inductam, & ad seruitutem ani-
mæ dæmoni iustitiæ Dei ministro tyrannoque
seruientis; ita pretium animæ redemptionis
ab hoc genere seruitutis non minus propriè ac
verè pretium est, quam illud, quo seruus de iu-
re gentium à legali seruitute redimitur, cum ta-
men vtrique pretij nomen sit analogicè com-
mune. Nam, quemadmodum in redemptione
à seruitute legali valor, ac pretium redimendi
serui aestimari solet ex robore corporis, pruden-
tia, nobilitate & gradu, quem in Republica vel
communitate sua gerit, ita pretium animæ tri-
plici iam dicta seruitute diabolo seruientis æ-
stimandum est ex animæ nobilitate, ex valore
gratiæ, & status innocentiae, à quo suggestio-
ne dæmonis fuit Adam cum tota sua posterita-
te deiectus, & ipsius diaboli seruus effectus, &
ex gradu singulis electis in Republica Beato-
rum

D 2

rum

rum diuina prædestinatione determinato, & à A
ceteris omnibus, si per eos non steterit, obtinen-
do. Quorum infinitum valorem sola Dei & Ho-
minis vita veluti pretium ipsi Deo totius iusti-
tiæ fonti ac patri misericordiarum oblata po-
tuit adæquare. Et quis nesciat in serui redem-
ptione nonnunquam personam cum persona
commutari? & se ipsum nonnunquam vnum
pro altero redimendo tradidisse, vt de sancto
Paulino legimus? Sed præterea probantur hæc
omnia; quia diuinæ Scripturæ voces in pro-
pria significatione sunt accipiendæ, nisi in ea
sit aut ex ea sequatur absurditas. Porro cer-
tum est sacras vtriusque Testamenti litteras in
humanæ salutis mysterio declarando sepe
nominibus vti potestatis, dominij & principatus
in hominem, & captiuitatis ac seruitutis
humani generis sub diaboli potestate, & pre-
tij ac redemptionis in passione Christi Domini.
Diaboli namque dominatio & generis huma-
ni captiuitas significatur Ioann. 12. Nunc Princeps
huius Mundi eijcietur foras. Ad Coloss. 1. Qui e-
ripuit nos de potestate tenebrarum. 2. Petr. 2. A quo
quis superatus est, huius & seruus est. Vbi dicit
Glossa. & verè sunt serui acquisiti, quia, cum prius li-
beri essent, modo coguntur seruire grauius, quam
antea. Isa. 61. de Christo Salvatore dicitur: Spi-
ritus Domini super me, &c. vt mederer contritis cor-
de, & predicarem captiuis indulgentiam, & clau-
sis apertionem. Quem locum Dominus Luc. 4. de
seipso intelligendum esse declarat. Ad Ephes. 4.
de Christo docet Apostolus intelligendum esse
dictum illud Psalm. 67. Ascendens in altum, capti-
uam duxit captiuitatem: quia scilicet Sanctos, quos
diabolus tenebat in limbo captiuos, virtute
passionis suos effecit cum summa libertate ca-
ptiuos, vt ibidem exponit S. D. De redemptione
etiam nostræ pretio, multa sunt illustria di-
uinæ Scripturæ testimonia. Nam Matth. 20. de se-
pso Dominus ait: Filius hominis non venit mini-
strare, sed ministrari, & dare animam suam in re-
demptionem pro multis. Et 1. Cor. 6. Empti estis pretio
magno, glorificate & portate Deum in corpore ves-
stro, & 1. Petr. 1. Scientes, quod non corruptibili-
bus auro, vel argento redempti estis de vana vestra
conuersatione paterna traditionis, sed pretioso sangui-
ne, quasi agni immaculati Christi. Denique redem-
ptionis rationem in salutari Christi passione ve-
rè & realiter extitisse frequenter affirmant di-
uinæ litteræ. Psalm. 25. Redime me Domine, & mise-
rere mei. Psalm. 30. Redemisti me Domine Deus veritatis.
Psalm. 129. Et copiosa apud eum redemptio. Et ipse
redimet Israel ex omnibus iniquitatibus eius. Isa. 43.
Noli timere, quia redemi te, & cap. 52. Gratis venun-
dati estis, & sine argento redimimini. Luc. 24. Quia ipse
redempturus esset Israel. Ad Tit. 2. Vt nos redimeret ab
omni iniquitate. Apoc. 5. Redemisti nos Deo in sangui-
ne tuo. Luc. 21. Quoniam appropinquat redemptio ve-
stra. Rom. 2. Per redemptionem, quæ est in Christo Iesu,
&c. Ephes. 1. In quo habemus redemptionem. Hæc, & ca-
lia plura eiusdem significati vocabula passim oc-
currunt in vtroque diuinæ Scripturæ Testa-
mento: quæ non solum absque vlla absurditate,
sed cum maxima locutionis congruitate in pro-
pria significatione sumi possunt. Quemadmo-
dum enim dominij, seruitutisque nomina sunt a-
naloga, sic & pretij ac redemptionis vocabula
similem habent significationis multipliciter, ac
proinde non minus quam illa, vocis habere
possunt proprietatem simul cum analogia. Et
confirmatur, quoniam accidit redemptioni,
quod hoc aut illo pretio fiat; poterit igitur re-
demptio propriè dicta sanguine & vita, veluti

pretio fieri redimentis, ac præsertim ex ea capti-
uitate, quæ ex eius offensione contracta est, cui
pretium redemptionis offertur. Et quia redem-
ptionis pretium esse non potest, nisi dominium
super illud sit in offerente, aut eius mandato fiat
oblato, qui Dominus est, idcirco beatissima
Virgo, si filium obtulisset pro nobis in mortem,
vel alio quocunque modo, pretium non dicere-
tur perfoluisse Deo pro nobis infinitum, nec hu-
mani generis fuisse redemptrix; quia Christus il-
li datus fuit in filium, non autem in pretium ab
ea pro redemptione generis humani Deo solu-
endum. Quare nescio, quo spiritu Vasquez
subtilem ac solidam Magistri Asturicensis do-
ctrinam nugas, & ineptias audeat appellare. *Vasquez.
Asturicen-
sis.*

Ex his elucet duplex differentia redemptio-
nis à satisfactione, sacrificio & sanctificatione.
Alterà est, quia de ratione redemptionis est ob-
latio pretij, quod offertur & datur à redimente:
satisfactio verò, quæ est iniuriæ, & offensæ com-
pensatio, fit summis, non pretio: sacrifici-
um etiam nullius est oblato pretij, sed humi-
lis & religiosa summissio in Dei venerationem
& celsitudinis eius recognitionem ordinata: po-
stremo qui meretur, nullum vt sic illi, apud
quem meretur, pretium offert, sed opera tan-
tum efficit præmio compensanda; ita vt meri-
to, vt meritum est accidat, vt redimendæ perso-
næ sit pretium, & eadem ratione per accidens
est, vt præmium sit à seruitute liberatio. His ad-
de redemptionem à tribus prædictis in hoc esse
differentem, quod redemptio per se primò fit in
commodum redimentis: satisfactio verò, sacri-
ficium & meritum in eius, cui offeruntur, com-
modum per se primò sunt, vt loco notato Asturi-
censis aduertit. Altera differentia est, quod valor
redemptionis, vt præcisè redemptio est, non su-
mitur ex dignitate personæ redimentis, sed ex
valore pretij, quod pro libertate captiuorum
offertur; satisfactionis autem sacrificij & me-
riti valor ex dignitate personæ satisfaciens,
sacrificantis & merentis accipitur. Et valorem
quidem redemptionis ex oblato pretij valore,
non ex offerentis dignitate pensari patet ex
verbis Apostoli, & Diui Thomæ, supra notatis:
& ratione probatur. Quia redemptio est quæ-
dam emptio; at emptio, vt sic fiat, & valor æ-
stimatur ex pretio; ergo valor etiam redem-
ptionis ex pretio iudicatur. Maior patet ex ipsa
nominis ethimologia. Minor probatur: Quia se-
cundum communem hominum æstimationem
& praxim negotiorum idem pretium, quod in
emptione mercis exhibetur à mercatore, non
plus valet, si soluatur à Principe, vel Imperato-
re, igitur valor redemptionis Christi, quatenus
redemptio est, suam non habet infinitatem ex
infinita Christi redimentis, prout redimens est,
dignitate, sed totus redemptionis Dominicæ
valor ex eiusdem Christi, vt pretij pro nobis
oblato valore sumendus est. Secundo probatur
eadem differentia quoad vtramque partem:
Quia persona, quæ satisfacit, sacrificat & me-
retur, non actionem tantum, sed etiam semet-
ipsam illi subijcit, cui satisfactionem sacri-
ficium, ac meritum offert: at qui pretium exoluit
redemptionis, non semetipsum sed solum præ-
tium illi subijcit, à quo captiuum redimit, sicut
& quilibet emptor, vt emptor est, solum præ-
tium subijcit venditori non verò se ipsum; igitur
satisfactionis & sacrificij ac meriti valor
ex operantis personæ dignitate desumitur;
redemptionis autem valor, non ex redimentis
personæ dignitate, sed ex oblato pretij valore
pen-

*Differentia
inter redem-
ptionem, sa-
tisfactionem
& meritum.*

*Ioan. 12.
Coloss. 1.
2. Petr. 2.*

Isa. 61.

Luc. 4.

Psalm. 67.

Matth. 20.

1. Cor. 6.

1. Petr. 1.

Psalm. 25.

30.

Isa. 43.

Luc. 24.

Ad Tit. 2.

Apoc. 5.

Luc. 21.

Rom. 2.

Ephes. 1.

penfatur. Prima pars antecedentis patet ex ijs, A
quæ supra diximus de fatisfactione, & ex ijs,
quæ tradit S. D. in 2. 2. qu. 81. & 3. p. qu. 83. art. 1.
Quæ subtiliter, & eleganter explicat Alsturicensis
in alleg. qu. 5. ex ijs quæ docet S. Th. in 1. p. 2. qu.
114. de ratione meriti.

Sed explicandum est, an in fatisfactione eadem,
vel diuerfa sit valoris infinitas, quæ sumitur ex
infinita fatisfaciens personæ dignitate, ab ea;
quæ ex eiusdem personæ, vt oblate Deo infinita
dignitate desumitur. Et sanè diuersam non
esse, sed eandem, facili probatione conuincitur.
Quia Christi sanguis effusus & eius vita in
Cruce consumpta in ipsa fatisfactionis ratione
clauduntur intrinsecè; fatisfaciens enim seipsum
actu ipso fatisfactionis illi summittit, cui fatisfacit;
igitur fatisfactio Christi in eius passione
& sanguinis ac vitæ profusione consistens summissio
quædam erat Christi fatisfaciens humillima: ac proinde ad rationem intimam Christi
fatisfaciens, vt fatisfaciens est formaliter,
pertinet sanguis effusus & vita in cruce consumpta
in Dei reuerentiam & honorem, quem secundum affectum abstulerat homo peccando.

Infinitatem
valoris in
Christi fatisfactione
non esse physicam
aliquam entitatem
infinitam, sed aliquid
reale morale
intrinsecum, & personæ
existens in fatisfactionis
actu.
S. Thom.

Quarto notandum est infinitatem valoris
in Christi fatisfactione non esse physicam aliquam
entitatem infinitam, sed aliquid reale morale
intrinsecum, & personale existens in ipso
fatisfactionis actu. Prima huius dicti pars probatur
primò. Quoniam, vt ait S. D. in 1. p. q. 7. a. 2. nō
potest Deus facere physicam aliquam entitatem,
quæ sit actu infinita. Secundo: Quia principia
proxima, & principalia talis fatisfactionis, scilicet
gratia, charitas, &c. finita sunt secundum
physicam eorum entitatem; ergo non possunt
effectum physicè infinitum producere. Tertiò:
Quia talis fatisfactionis infinitas toti conuenit
sanctissimæ Trinitati, & non soli Filio; consequens
autem manifestè falsum est, ergo. Probatur
consequentia: quia res omnis, aut rei modus
physicus à Deo producitur immediatè per potentiam
toti Trinitati communem: ac proinde à tota
Trinitate debet immediatè produci immediatione
virtutis vel etiam suppositi. Falsitas verò
consequentis probatur: quia tunc non solus
Filius, sed tota Trinitas pro peccatis hominum
satisfecisset, quod est absurdum & falsum.

Damascen.

Secunda verò pars eiusdem dicti, videlicet prædictam
valoris infinitatem esse aliquid reale, probatur primò
ex Damasceno libr. 3. de Fide, cap. 15. dicente
Christi fatisfactionem esse diuinitate perfusam,
vel affectam: qua loquendi forma quædam
in ea realis perfectio significatur. Secundo:
Quoniam ex dicta valoris infinitate multi
procefferunt reales effectus; nimirum regna
cælorum aperire, mortem destruere, & secundum
æqualitatem iustitiæ fatisfacere; sed hos effectus
non habuit infinitas illa ratione entitatis
physicæ, sed ex propria sua ratione; ergo illa est
aliquid reale, & non rationis, cum ex ente rationis
produci nequeant reales effectus: Minor autem
& consequens simul explicatur, quia Deum
esse creatorem vel Dominum super potentiam
& actionem realem Dei addit relationem rationis,
per quam Deus neque creat neque subditos
coercet, eo quod effectus isti sint reales, quos
efficere non potest ens rationis, sed creat &
coercet Deus per potentiam suam realem &
operationem; ergo similiter in proposito: Si
Christi fatisfactio ratione suæ infinitatis effectus
habet reales, non erit infinitas illa ens rationis.

Tertiò, Deus magis amat & acceptat Christi
fatisfactionem infinitam, quam aliam quamlibet
creaturam; igitur in illa maior est bonitas
realis. Probatur consequentia: Quoniam amor non
causat ens rationis, sed veram & realem
rerum bonitatem, & complacet in ea producta.
Quarto, quia ratio fatisfactionis realis est cum
sit actus iustitiæ; igitur etiam eius infinitas est
realis. Probatur consequentia: quoniam infinitas
alicuius perfectionis dicit eandem perfectionem
cum negatione termini; ergo, si perfectio illa
realis est, etiam eius infinitas est realis, vt ex
g. infinitas lineæ, vel gratiæ Christi in
esse gratiæ non aliam dicunt perfectionem,
quam lineæ, vel gratiæ Christi in esse gratiæ,
cum negatione termini, vt est modus quidam
realis lineæ, vel gratiæ. Denique probatur, &
applicatur hoc idem: quia valor hic infinitus non
est æstimatio, vel appetitatio Dei, vel hominum
iudicio facta de Christi fatisfactione; hæc enim
extranea prorsus est ab ipsa Christi fatisfactione,
nec in ea ponit aliquid nisi rationis, sed est
dignitas & perfectio appetitabilis infinite:
hæc verò dignitas est realis; importat enim
talem fatisfactionem esse operationem Dei &
hominis, quam Theologi cum Dionysio Theandricam,
i. Dei virilem appellant: esse autem operationem
Dei virilem est aliquid reale, sicut esse
operationem Angelicam vel humanam: nam dicit
aliquid reale, scilicet respectum transcendentem
ad personam elicientem, vt ad principium
& ad obiectum, vel materiam oblatam, aut
subiectam Deo: ordo verò actus ad principium,
vel obiectum quædam relatio est transcendens,
realis & intrinsecæ ergo.

Tertia pars eiusdem dicti, videlicet infinitatem
illam esse aliquid morale potest explicari
dicendo esse dignitatem quandam ex Christi
fatisfactione procedentem ex hoc, quod sit à
persona diuina, & super eam reflectitur, illam
subijciendo, quantum possibile est. Et quamuis
prædicti respectus ad principium, & obiectum
talis operationis in esse physico sint finiti, moraliter
tamen sunt infiniti valoris: operationem enim
oriri à persona diuina cum dicta reflexione
subijciendo illum, quantum subijci potest,
sufficiens est fundamentum maioris æstimationis,
quàm sit aliud quodcunque pretium creatum,
& maioris amoris, quàm sit odium, quo
Deus prosequitur offensam; sicut etiam dignitas
moralis, quàm habet humanitas Christi
ex vnione personali cum Verbo, condignum seu
sufficiens est fundamentum maioris æstimationis,
quàm sit cuiuslibet creaturæ Deo non vnita.
Sed obseruandum est dignitatem hanc non
esse entitatem realiter ab entitate fatisfactionis
physicæ distincta, sed est eadem entitas, prout à
diuina persona procedit reflexiuè super illam;
sic enim ex se sufficiens est æstimationis infinite
fundamentum: & cum sit relatio transcendens,
vt antè diximus, in hoc assimilatur relationi
secundum esse, quod sicut hæc, posito termino &
fundamento, sequitur necessariò, ita valoris
dignitas infinita non potest non sequi ad actionem
Christi reflexiuam super ipsum; sicut etiam
posita vnione humanitatis ad Verbum, non potest
non sequi ad illam infinita dignitas humanitatis,
tamen etiam dignitas hæc non sit relatio secundum
esse.

Postrema pars eiusdem dicti, dignitatem scilicet
illam infinitam esse personaliter intrinsecam
fatisfactioni Christi. Probatur primò: Quoniam
hæc infinita dignitas in hoc posita est, vt fatisfactio

factio Christi sit Deitate perfusa, vt ait Damascenus, & quendam habet transcendentalem respectum ad personam diuinam, vt ad principium eliciens, & materiam subiectam Deo quantum subijcibilis est; at respectus hic transcendentalis est intrinsecus tali actioni, vt dictum est; ergo. *Secundo probatur*; quia peccatum habet infinitam malitiam intrinsecam in ratione offensae, cum Deum offendat, quantum offendibilis est, licet actus quo Deus offenditur, sit entatiue & physice finitus: sed quamuis actus satisfactionis Christi sit physice & entatiue finitus, subiicit tamen Deo personam infinitam, quantum subijcibilis est; igitur dignitas infinita personalis, quam habet, eidem est intrinseca.

Valorem satisfactionis Christi, quodam ratione esse finitum, & quodam alia infinitum, & earum infinitatem esse quodammodo vnā, & quodammodo plures.

Postremo considerandum est, valorem satisfactionis Christi ex tribus attendi posse, scilicet ex obiecto, & intentione, & ex ipsa Christi persona, quatenus elicitur ab ea & reflectitur supra totam eius dignitatem. Si secundum duos priora satisfactionis valor consideretur, finitus est, nec æqualis in omnibus operibus Christi, sed maior in vna quam in alia, iuxta maiorem aut minorem earum intentionem, aut dignitatem in ordine ad obiectum. At si valor attendatur ex dignitate personae, operationes omnes Christi sunt æquales: quia cuilibet earum communicatur totus valor satisfactorius deriuabilis ab infinita Christi dignitate, quæ vna tantum est; ex quo sequitur satisfactiones omnes Christi simul sumptas non habere maiorem valorem personalem, quam vnā tantum, quamuis maiorem habeant valorem ex obiecto aut circumstantijs, vel ex actus intensiōe deriuatum, aut etiam maiorem valorem personalem extensiue, non autem intensiue: hic enim vt ante diximus vnus & idem numero omnium est, quia tota dignitas personae, à qua prouenit ille valor, æquè significat totam operationem & singulas eius partes; sicut etiam Pater in diuinis tantus est, quanta est tota Trinitas, vt ait S. D. in 1. p. q. 30. a. 1. ad 3. Et cū infinitas cuiuslibet operationis Christi satisfactoriæ eandē infinitam claudat personae Christi dignitatem infinitum illi valorem conferentem, erit quodammodo vnā operationum omnium infinitas, & quodammodo plures, nam si de infinitate simpliciter sermo sit, vnā tantum vester omnium esse; si verò de infinitate secundum quid, quæ sola propriè videtur intrinseca, non est vnā, sed plures iuxta pluralitatem operationum, atque ita videtur faciliè posse conciliari duæ oppositæ Thomistarum sententiæ; quarum altera affirmat, vnā esse tantum omnium operationum Christi infinitatem; altera verò non vnā, sed plures esse contendit.

SECUNDA CONTROVERSIAE PARS.

An satisfactio Christi Deo pro nobis oblata, aut etiam illa, quam nos Deo pro peccatis nostris offerimus, sit actus iustitiæ specialis?

Explicatur non enim iustitia multiplex, & eorum modi, siue partes. S. Thom. Arist.

SCIENDUM est primò ex Aristot. in 5. Ethicor. cap. vltimo, & D. Th. 2. 2. q. 58. art. 2. non enim iustitiæ dupliciter sumi, scilicet propriè & metaphorice. Iustitia propriè sumpta secundum iurisperitos est perpetua, & constans voluntas ius suum vnicuique tribuens. Quam diffinitionem explicat S. D. in allegata q. 1. Aristot. autem eam diffinit dicens esse habitum, secundum quem

aliquis dicitur operatiuus iusti secundum electionem. Iustitia verò metaphorice dicta non est ad alterum supposito distinctum, sed vni, & eidem homini dicitur inesse iustitia, quatenus ratio imperat irascibili, & concupiscibili, & quatenus hæc obediunt rationi, & prout vnicuique parti hominis tribuitur, quod ei conuenit, vt explicat optimè S. D. in dicta q. 1. art. 7. & ad hanc pertinet iustitia, quæ coram Deo iustificatur homo: hæc enim, vt ait S. D. in 1. 2. q. 113. a. 1. est rectitudo quædam ordinis in ipsa interiori dispositione hominis, prout scilicet supremum hominis subditur Deo, & inferiores animæ vires subduntur supremæ, scilicet rationi. Iustitia verò propriè dicta duas habet species: altera est iustitia, quæ est virtus particularis: altera est iustitia, quæ est virtus generalis, quæ etiam dicitur iustitia legalis; sed prior diuiditur in duas species, quæ sunt iustitia commutativa, & iustitia distributiva: cuius diuisionis rationem assignat S. D. in 2. 2. quæst. 61. artic. 1. dicens: Iustitia particularis ordinatur ad aliquam priuatam personam, quæ comparatur ad communitatem, sicut pars ad totum. Potest autem ad aliquam partem duplex ordo attendi: Vnus quidem partis ad partem, cui similis est ordo vnus priuata personæ ad aliam: & hunc ordinem dirigit commutativa iustitia, quæ consistit in ijs, quæ mutuo sunt inter duas personas ad inuicem: Alius ordo attenditur totius ad partes, & huic ordini assimilatur ordo eius, quod est commune, ad singulas personas, quem quidem ordinem dirigit iustitia distributiva, quæ est distributiva communium secundum proportionalitatem: Ad iustitiam autem commutatiuam pertinet iustitia iudicatiua, quæ versatur in constituenda æqualitate per actiones iniuriarum, siue per offensas oblata, vt explicat eleganter S. D. in 2. 2. quæst. 61. artic. 3. & 4. Iustitia verò legalis virtus est, per quam homo legi concordans ordinat actus omnium virtutum in bonum commune, vt explicat idem S. D. eadem q. 5.

Secundo notandum ex Aristot. 5. Ethic. c. 10. Arist. Cicerone lib. 2. de Inuentione. Macrobio super Cicero per somnum Scipionis, lib. 1. & D. Thom. 2. 2. artic. 1. quæst. 80. artic. 1. esse quasdam virtutes aliquam habentes cum iustitia similitudinem, sed ab eius perfectâ ratione deficientes; quæ idèò non sunt partes iustitiæ subiectiue siue species, sed dicuntur virtutes illi adiunctæ: hæc verò sunt religio, pietas, gratia, veritas, obseruantia, & alie plures, quas loco notato remittet, & explicat S. D. ad quem lectorem remittimus.

Tertio sciendum est, bona Deo conuenientia esse duplicia: quædam enim sunt interna, vt sapientia, intellectus, voluntas, sapientia, &c. quæ ad eius infinitam attinent perfectionem: & hæc nec augeri possunt, neque minui: quædam verò sunt externa, vt honor, gloria, & obedientia illi debita; & hæc augeri possunt, & minui: per actus enim religionis & obseruantie legis augentur, per peccata verò mortalia, quæ sunt diuinæ legis præuocationes, minuuntur: his enim Deo subtrahitur obedientia & honor illi debitus, quatenus est vltimus finis; & idèò peccatum omne mortale iniuria quædam est & iniustitia contra Deum, vt etiam affirmat expressè S. D. in 4. d. 14. q. 2. a. 1. Quod etiam apparet ex diuina Scriptura; quæ peccatum appellat iniquitatem, & iniustitiam. Sed cui nam iustitia parti opponatur iniustitia peccati? non est faciliè definire. Et quidem

Suarez sen-
tentia.

Reijciunt.

S. Thom.
sententia.

p. 10. 3.

S. Thom.

Nostre sa-
tisfactionis
actum pro pe-
ccatis in Deū
commisissu
nō esse actū
religionis.

SWAREZ Diss. 4. docet, iniuriam Dei clausam in A
omni peccato vnius esse rationis specificæ, & ef-
se oppositam illi virtuti, cuius est diuinum ius
illæsum conseruare, aut iam læsum reparare: hæc
verò ait secundum rem esse virtutem pœnitentia-
tiam; sed hic modus dicendi falsus est. Primò, quoniam,
vt ostendemus inferius, non datur virtus vna se-
cundum speciem, ad quam pertineat ius diuinum
illæsum conseruare, & læsum reparare; ergo in-
iustitia, quæ clauditur in omni peccato, non e-
rit vnius rationis specificæ. Secundo actus forma-
lis & expressus voluntatis determinantis non ser-
uare ius Dei non est speciale peccatum opposi-
tum vni soli virtuti; ergo multo minus volun-
tas virtualis, seu materialis, aut participatiua nō
seruandi ius Dei, quæ reperitur in omni peccato,
erit speciale peccatum: consequentia patet, quia
maior vnitas conuenit formali, & expressæ vo-
litioni, quàm virtuali, seu materiali, & partici-
patiuæ.

S. Thomas in 2. 2. q. 59. artic. 1 ad 8. ait omne
peccatum opponi diuinæ iustitiæ dictæ per compa-
rationem ad bonum diuinum: sed in quaest. 58.
art. 5. ad tertium ait, quòd, sicut iustitia legalis
secundum quod ordinat ad bonum commune,
potest dici virtus generalis, sic iniustitia potest
dici peccatum cōmune; Vnde (inquit p. 10. 3. di-
citur, quod omne peccatum est iniquitas. De-
mum in 3. d. 20. q. 1. a. 2. ait offensam in Deum
comitti per contemptum inobedientiæ. Quæ di-
cta, quamuis prima facie valde diuersa videan-
tur, si tamen attentè considerentur, eundem ha-
bent sensum: Iustitia namque dicta per compa-
rationem ad bonum diuinum ad iustitiam lega-
lem pertinet, vt eius principium, & eius præam-
bula, seu præparatoria ad actus eius, vt explicat
optime Caietanus in secunda secunda quaest. 161. ar.
5. ad quartum dubium. Et quoniam obediētia cau-
sat obseruantiam præceptorum, quam iustitia le-
galis ordinat ad commune bonum; ideo obediētia
pertinet ad iustitiam legalem, & ideo iustitiæ
opponitur inobediētia, vt ex articulo prædi-
cto colligitur. Quamuis autem in quolibet mor-
tali peccato violetur iustitia legalis modo dicto,
non tamen in quolibet peccato est duplex mali-
tia; quia non in omni peccato violatur per se &
formaliter rectitudo plurius virtutum, vt patet
in peccato gulæ, in quo per se violatur rectitudo
temperantiæ illi oppositæ. Sed eodem etiam pec-
cato violatur materialiter & per accidens recti-
tudo charitatis, obediētiæ, & gratitudinis Deo
debitæ, & iustitiæ legalis, vt ait S. D. 2. 2. q. 107. ar.
2. ad 1. & 2. Sed hæc violatio, & contrarietas ad
dictas virtutes conditio quædam generalis est om-
nium peccatorum, & ideo non multiplicat
peccati malitiam: de qua re videndus est S. Tho.
2. 2. q. 79. a. 2. & q. 104. a. 2. ad 1.

Quartò notandum est ex D. Th. 2. 2. q. 81. a. 1. E
3. & 4. religionem esse virtutem specialem ab al-
ijs distinctam, cuius obiectum est exhibere Deo
debitum honorem. Honor autem, vt ibidem art. 3.
ait S. D. debetur alicui ratione excellentiæ, Deo
autem competit excellentia singularis, quatenus est
primum principium creationis, & gubernationis rerū,
& in quantum omnia in infinitum transcendit secun-
dum omnimodum excessum, & ideo ei debetur specia-
lis honor, sicut in rebus humanis videmus, quòd diuer-
sis excellentijs personarum diuersus honor debetur, a-
lius quidem Patri, alius Regi, & sic de alijs. Vnde ma-
nifestum est, quòd religio est specialis virtus. Cum ita-
que satisfactio pro offensa non exhibeatur Deo
ob dictam eius excellentiam, vt patet in inno-
cente, qui cultum Deo tenetur exhibere; vt pri-

mo rerum principio, & suprèmo domino, nec
tamen illi tenetur satisfacere, consequens est sa-
tisfactionem Deo pro peccatis oblatam longè di-
uersam esse ab actu religionis formaliter loquen-
do. Deinde actus religionis, vt oratio aut sacri-
ficium, tam antiquæ, quàm nouæ legis, vt ordi-
nantur ad satisfaciendum Deo pro peccatis im-
perantur à pœnitentia, vt ait S. D. in quarto d. 15.
q. 4. a. 7. q. 1. ad 2. Et elemosina, vt ait idem S.
D. in 2. 2. q. 32. a. 1. ad 2. vt ordinatur ad satisfa-
ciendum pro culpa, non est actus religionis; er-
gò satisfactio non est actus religionis; alioquin
omnis actus, vt satisfactorius, vel eliceretur, vel
imperaretur à religione, & nō à pœnitētia, quod
est absurdum.

Quintò videnda est doctrina D. Tho. infra q. 85.
a. 1. & 2. Et in 4. d. 14. q. 1. a. 1. q. 3. & d. 15. q. 1. a. 1. & 2.
Vbi probat pœnitentiam, & satisfactionem esse
actus specialis virtutis. Et in dicta diss. 85. art. ter-
tio ad tertium ait pœnitentiam, & iustitiam vindi-
catiuam sub iustitia commutatiua contineri. Et
in 4. d. 15. q. 1. a. 2. ait, pœnitentiam esse quo-
dammodo speciem iustitiæ vindicatiuæ: quæ ta-
men non ita accipienda sunt, vt actum pœniten-
tiæ & satisfactionis existimemus esse actus alicuius
speciei propriæ sub iustitia commutatiua cō-
prehensæ, aut pœnitentiam esse propriæ speciem
vindicatiuæ; id enim omnino falsum est. Habet
enim pœnitentia suum obiectum ab his, & ab ob-
iectis aliarum iustitiarum partium verè distinctum:
in partibus enim iustitiæ subiectiuis, scilicet cō-
mutatiua, distributiua, & legali reperitur æqua-
litas perfectæ, & perfectæ ratio meriti: in quibus-
dam verò partibus iustitiæ potentialibus non est,
nisi imperfecta ratio debiti, vt in amicitia, &
vindicatione: in alijs verò, quamuis sit perfectæ
ratio debiti, vt in religione, pietate, gratitudi-
ne, & obseruantia, non est tamen in eis debitum
contractum ex actione iniuriōsa, sed ex benefi-
cijs, aut excellentia alterius: in satisfactione au-
tem nostra, quam Deo pro peccatis offerimus,
non est æqualitas iustitiæ; per quod differt à par-
tibus iustitiæ subiectiuis. Et quamuis in ea sit
perfectæ ratio debiti, qua differt ab alijs virtu-
tibus adiunctis iustitiæ, scilicet amicitia & vin-
dicatione, ea tamen ratio debiti non exurgit ex
alterius excellentia, aut beneficijs ab illo recep-
tis, sed ex actione iniuriōsa, & offensiua illius,
per quod distinguitur à religione, pietate, gra-
titudine, ac obseruantia, & alijs similibus. Igitur
satisfactio nostra, nec ad omnes, nec ad vnā
aliquam ex dictis iustitiæ partibus attinet, sed
pars quædam est iustitiæ specialis à prædictis om-
nib' separata: & ideo in diuina Scriptura specialia
quædam sunt de pœnitētia & satisfactione præcep-
ta. Nam Luc. 13. dicitur. Nisi pœnitentiam egeritis,
omnes simul peribitis: Et impœnitentia, vt dicit

propositum non pœnitendi de quocunque pec-
cato, est speciale peccatum in Spiritum Sanctum,
vt ait S. Th. in 2. 2. q. 14. a. 2. Ex quo sequitur
nostre satisfactionis actum pro peccatis in Deū
commisissis non elici, aut imperari à iustitia com-
mutatiua, vel à distributiua, aut à legali, quæ re-
peritur inter homines, & eadem ratione non esse
actum iustitiæ vindicatiuæ: Et de iustitia quæ-
dam commutatiua, & distributiua patet ex di-
ctis, quoniam hæc debitum exhibent ad æquali-
tatem, nec reconciliationem, & gratiam offensi
postulant, aut propositum eum amplius non of-
fendendi: nostra verò satisfactio, nec pro Dei
offensa illi reddit æquale, & gratiam Dei suppo-
nit acceptantis illam, & summo modo concurrir
ad eam conciliandam, nec vera potest esse satisfa-

D 4 tio

S. Thom.
Nostre pra-
pœnitentia
infirmitas
nō est aut
imperari à
iustitia com-
mutatiua,
vel à distri-
butiua, aut
legali, quæ
est inter ho-
mines, nec
esse actum
vindicatiuæ
sed virtutem
excellentiæ
rati.

Luc. 13.

Etio sine firmo proposito Deum amplius non offendendi. Præterea virtus, quæ respicit ius debitum Deo, longè excellentior est quàm virtus, quæ respicit ius debitum homini; at satisfactio virtus est, quæ respicit ius debitum Deo; igitur non est actus iustitiæ commutatiuæ, aut distributiue, quæ respiciunt ius debitum homini, sed est actus virtutis excellentioris. Minor est euidens; maior autem probatur: quia gratitudo ad Deum, ob eius beneficia; & reuerentia ad illum, ob eius excellentiam, & fidelitas in obseruandis ijs, quæ Deo sunt promissa, sunt actus religionis, quæ virtus excellentior est, quàm gratitudo, obseruantia & fidelitas ad homines; quia scilicet respicit ius magis debitum; & in ordine ad personam excellentiorem quacumque persona creata. Denique iustitia commutatiua inter homines ex ratione sui obiecti formalis requirit commutationem in datis & acceptis in vtroque extremo; vt ait Arist. in 5. Ethic. cap. 4. & 5. at inter nos & Deum nulla talis potest esse commutatio: dicitur enim Rom. 11. *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia.* Quibus verbis planè significatur Deum nihil nõ summa nobis accipere; alioquin Dominus non esset omnium; iustitia verò distributiua in homines respicit ius debitum, vt commune distribuendum inter multos secundum proportionem, vt explicant S. D. & Caiet. in 2. 2. q. 61. a. 1. & alibi; at nostra satisfactio non respicit ius Dei, vt commune distribuendum inter multos, sed recompensationem intendit particularis offensæ in Deum commissæ. Quod autem satisfactio nostra non sit actus iustitiæ legalis, ex eo patet, quod iustitia legalis per se primò tendit ad promotionem, & obseruationem boni communis creati: sed nostra satisfactio recompensationem per se primò intendit offensæ in Deum commissæ cum alijs conditionibus ad iustitiam legalem minimè pertinentibus. Postremò satisfactionem nostram non esse actum iustitiæ vindicatiue; probatur: quia iustitia vindicatiua est in iudice, vt in exequente actum illius; & in persona offensa, vt in petente à iudice actum illius, vt ait S. D. infra q. 85. art. 3. ad 3. Et in 4. d. 14. q. 1. a. 1. Et Caiet. 2. 2. q. 108. art. 1. Et præterea per se primò respicit poenam, nec intendit amicitiam offensi, nec eam supponit; nec propositum exigit emendatæ satisfactio verò, quæ offerimus Deo pro offensa in eum commissæ, per se primò respicit offensam, & supponit amicitiam offensi; & emendationem postulat offendentis. Cui igitur ait S. D. satisfactio offensæ elicita à penitentia sub iustitia commutatiua contineri, non loquitur de continentia speciei sub proprio genere, sed partis potentialis sub suo toto, sic enim penitentia pars est iustitiæ commutatiuæ, quia maiorem habet cum ea, quàm cum alia parte iustitiæ similitudinem. Vel dicitur penitentia sub iustitia commutatiua contineri, non secundum se totam, sed ratione sui actus secundarij, qui est satisfacere ad æqualitatem pro poenis temporalibus, quæ peccatis ex diuinæ iustitiæ determinatione debentur. Propter quam causam Sancti Augustinus & Isidorus penitentiam dicunt esse vindictam; talis verò satisfactio similitudinem quandam habet commutationis. Ex dictis sequitur satisfactionem nostram Deo pro peccatis oblatam esse actum penitentiae, vt latè probat S. D. & eius expositores in materia de penitentia, & satisfactioe.

Sextò sciendum est, ad hoc, vt satisfactio sit actus iustitiæ, saltem imperfectæ, non esse necessarium, vt ille cui debetur teneatur eam acceptare; sed sufficit vt ex libera promissione vel pacto velit eam admittere, vt e. g. qui detrimentum ab altero passus est in honore, non tenetur ab altero acceptare recompensationem in pecunia: si tamen præmissa promissione vel pacto de hoc satisfactioe modo conueniant; erit hæc satisfactio actus iustitiæ, & hunc satisfactioe modum habent actus penitentiae nostræ Deo pro peccatis in eum commissis oblatis. Sed quoniam, vt ait

Apostolus ad Rom. 3. *gratis à Deo iustificamur per gratiam eius.* Et Concilium Tridentinum Sess. 6. Conc. Trid. c. 4. definit satisfactionem non esse pro pena æterna, sed simul cum peccato remitti per Sacramentum, vel votum illius: quibus non videtur ea, quæ huc usque diximus, posse cohærere; quia, si ex iustitia Deo satisfacimus pro peccato, etiam ex iustitia tollitur offensa, & poena, quæ consequitur ad illam; ergo non remittitur gratis, sed ex iustitia ob meritum penitentis, quod est hæreticum. Ideò necesse esset hic explicare, quomodo dicamur à Deo gratis iustificari, nisi commodior esset locus in quinta Controuerlia, vbi de hominis satisfactioe pro culpa sua in Deum commissæ differemus.

Septimò sciendum est, satisfactionem Christi propriè, & formaliter esse actum iustitiæ specialis commutatiuæ; quæ tamen non erat eiusdem speciei cum nostra commutatiua iustitia, sed longe sublimior, vt ostendemus inferius. Quod autem sit actus iustitiæ specialis, probatur, primò, ex diuersis scripturis. Nam Rom. 3. dicitur: *Iustificati gratis per redemptionem quæ est in Christo Iesu ad ostensionem iustitiæ suæ, &c.* Quæ verba exponens Caietanus, ait Deum remisisse peccatum per sanguinem Christi; vt ostenderet se in peccati remissione seruare iustitiam, illud sola Christi satisfactioe remittendo. igitur Christus satisfactionem offerendo iustitiæ actum exercuit. Deinde 1. Cor. 1. dicitur: *Qui factus est nobis redemptio, & iustitia:* dicitur autem Christus factus esse nobis redemptio, quia nos ex iustitia redemit: dicitur verò factus nobis iustitia: quoniam ex iustitia satisfecit. Tertiò secunde 1. Cor. 5. dicitur: *Ei, qui nõ nouerat peccatū, pro nobis peccatū fecit, vt nos efficeremur iustitia Dei in illo.* Quo loco Caiet. ait, nos effici iustitiam Dei in illo, cū satisfactio Christi cōmunicatur nobis de iustitia respectu Christi. Quartò produci possunt scripturæ testimonia, in quibus dicitur Christum nos redemis- se, aut pro peccatis nostris pretium exoluisse, vt in Psal. 68. ad Rom. 3. primo Cor. 7. Hebræorum 9. prima Petri 1. & secunda Petri 1. Et Apoc. 5. Quoniam, vt ait S. D. infra q. 48. a. 4. Christi satisfactio pretium est, quo nos redemit à peccatis; iuxta illud Daniel. 4. *Peccata tua elemosinis redime,* id est satisfac pro illis per elemosinas. His addi possunt Sanctorum dicta. Nam Augustinus lib. 13. de Trinit. cap. 13. & 14. & Dionysius cap. 3. de Celest. Hier. docent, Christi satisfactionem actum fuisse iustitiæ: redemptionem verò & pretium extitisse pro nostro debito docent Cyrillus Alex. lib. 11. in Ioan. circa illa verba ca. 18. *si me queritis, &c.* Cyrillus Hierosol. 48. Nazianzenus oratione 2. in Pascha. Dissensu Basilii. oratione Cathæchetica cap. 23. Christi verò passionem fuisse debiti satisfactionem affirmant Irenæus libro tertio cap. 20. Hilarius Can. 24. in Matth. Bernardus Epist. 190. & alij. Ex quibus sic possumus argumentari: Solutio veri pretij pro nostra redemptione est actus iustitiæ specialis sed talis est satisfactio Christi: ergo. Maior patet; quia est ad alterum cum equalitate, Minor etiam patet

Christi satisfactio est actus iustitiæ specialis commutatiuæ

Caiet.

1. Cor. 1.

2. Cor. 5.

Caiet.

Psal. 68.

Rom. 3.

Apoc. 5.

Augustin.

Dionysius.

Cyrillus Alex.

Cyrillus Hierosol.

Basilii.

Nazianz.

Irenæus.

Hilarius.

Bernard.

Aristot.

Rom. 11.

S. Thom.

Caiet.

S. Thom.

Caiet.

August.

Isidorus.

S. Thom.

Coloſ. 3.

S. Thom.
Ambros.
Vasquez.
expositio
reſicitur.

patet ex dictis ſcripturarum, & Sanctorum ſupra notatis. Quibus addi poteſt illud ad Coloſ. ſecundo. Dolens quod aduerſus nos erat, Chirographum decreti, &c. illud tulit de medio affigens illud Cruci; ex-polians principatus, & poteſtates, &c. Nam, ſi Chriſtus deleuit tale Chirographum nobis aduerſum, ſoluit pro nobis pretium debitum; verum obſeruat ibi S. D. lect. 3. & Ambroſius lib. 5. de Sacramentis cap. quarto Chirographum debiti non deleri, niſi pretio iuſte perſoluto: nec admittenda eſt expoſitio Vaſquezij diſp. 7. cap. 7. dicentis, relata teſtimonia loqui de iuſtitia generali omnem virtutem in ſe complectente; quia Sancti Patres allegati ſcripturas interpretantur de iuſtitia ſpeciali; ad quam propriè pertinet pretij ſolutio, & redemptio. Quod etiam ratione probatur; Quia iuſtitia ſpecialis eſt æqualitatem conſtituere in datis & acceptis, & in recompensatione iniuriarum; at Chriſti ſatisfactio recompensationem facit æqualem offenſam Dei, vt in ſequentibus oſtenditur, ergo.

TERTIA CONTROVERSIAE PARS.

An iuſtitia ſatisfactionis Chriſti fuerit commutativa.

TOTA partis huius difficultas ex propria naſcitur ratione iuſtitia commutativæ; nam prima p. queſt. 21. a. 1. negauimus eam Deo in ordine ad creaturas conuenire; & ob multarum conditionum defectum non videtur Chriſto in ordine ad Deum eſſe tribuenda. Omnes itaque ad actum iuſtitia commutativæ formaliter, & propriè dictæ conditiones neceſſarias proponemus, vt deinceps, num Chriſto & eius ſatisfactioni reſpectu Dei, & Deo reſpectu Chriſti & hominum poſſint congruere videamus. Sunt autem quinque. Prima eſt, vt ſit ad alterum, id eſt ad diſtinctam perſonam. Secunda eſt æqualitas dati & accepti, Tertia eſt obligatio ex parte eius, qui reddit æquale. Quarta eſt vt actus æqualitatem conſtituens ſit ex vera & propria iuſtitia. Vltima eſt, vt ille cui tribuendum eſt aliquid ex iuſtitia, ius habeat non ſolum reſpectu rei ab eo recipiendæ, ſed etiam reſpectu dantis.

Et primam quidem conditionem iuſtitia conuenire probat S. D. in 2. 2. q. 58. a. 2. Qualis autem eſſe debeat diſtinctio perſonarum, vt in actibus alterius ad alterum ſit vera iuſtitia, dicemus inferius. Secundam autem explicat latiffimè S. D. in eodem lib. q. 58. a. 10. & in tota q. 61. Tertiā exprimit in eodem libro q. 80. a. unico, & colligitur ex definitione iuſtitia, quam ex Iuriſtis refert, & examinat S. D. ubi ſupra q. 58. a. 1. videlicet iuſtitia eſt perpetua & conſtans voluntas, ius ſuum unicuique tribuens. Si namque ius habet alter in id, quod ei tribuendum eſt, neceſſe eſt in altero nimirum in eo, cui dandi munus incumbit, obligationem eſſe tribuendi. Quartam ex eadem definitione colligit ibidem S. D. Ad hoc enim (inquit) vt aliquis actus circa quamcunque materiam ſit virtuoſus, requiritur, quod ſit voluntarius, & quod ſit ſtabilis, & firmus, quia Philoſophus in 2. Eth. c. 4. ait quod ad virtutis actum requiritur primo quidem, quod operetur ſciens, ſecundo autem quod eligens, & propter debitum finem; tertio quod immobilitate operetur. Hæc ibi. Quibus addit in fine corporis definitionem hanc eandem ſere eſſe cum ea, quam aſſignat Philoſophus in 3. Ethic. cap. primo dicens, iuſtitia eſt habitus ſecundum quem aliquis dicitur operari ſecundum electionem. Et in reſponſione ad tertium:

A Voluntas poteſt dici perpetua dupliciter: vno modo, ex parte ipſius actus, qui perpetuo durat, & ſic ſolus Dei voluntas eſt perpetua: Alio modo ex parte obiecti, quia, ſcilicet aliquis vult perpetuo facere aliquid: & hoc requiritur ad rationem iuſtitia. Non enim ſufficit ad rationem iuſtitia, quod aliquis velit ad horam in aliquo negotio ſeruare iuſtitiam, quia vix inuenitur aliquis, qui velit in omnibus iniquè agere; ſed requiritur, quod homo habeat voluntatem perpetuam, & in omnibus iuſtitiam conſeruandi. Ex quibus ſic argumentor. Vt actus æqualitatem conſtituens (qui proprius eſt effectus iuſtitia) ſit virtuoſus, oportet, vt liberè & ex electione & propter debitum finem eliciatur, cum intentione ſcilicet æqualitatem conſtituendi, & perpetuam ac in omnibus iuſtitiam conſeruandi: ſed tantum talis actus eſt ex vera & propria iuſtitia, ergo. Maior eſt D. Thomæ, & Ariſtotelis. Minor probatur. Quoniam actus morales ſpecificantur & diſtinguuntur ab inuicem ex proprijs obiectis & finibus: conſtat autem proprium obiectum & finem iuſtitia eſſe perfectam æqualitatem, & medium rei conſtituere inter perſonas; ille igitur tantum actus eſt, ex vera & propria iuſtitia, qui per ſe primò ſive ex primaria agentis voluntate & intentione dictam conſtituit æqualitatem. Vltima demum conditio patet ex diſſinitione iuſtitia ſupra notata, & ex prima conditione; quia ſcilicet iuſtitia per ſe primò eſt ad alterum, id eſt ad diſtinctam perſonam, non autem ad rem, niſi quatenus ab altero poſſidetur. Et hæc conditio correlatiuè reſpondet tertiæ; quia iuri in vno reſpectu alterius exiſtenti reſpondet in altero, vt correlatiuum obligatio.

SED IAM nunc à prima rursus inchoantes, An ſatisfactio Chriſti Domini congruat? videamus. Poſtulat igitur actus iuſtitia primò, vt ſit ad alterum, id eſt ad diſtinctam perſonam. Quomodo autem ſatisfactio Chriſti fuerit ad diſtinctam ab eo perſonam, variè doctores exponunt. Quidam enim aſſerunt, Chriſtum non ſibi, aut toti Trinitati, ſed Deo Patri tantum ſatisfeciſſe, idque ſatis perſpicuè colligi putant, ex varijs Chriſti Domini locutionibus, omnia ad Patrem referentis, & ex alijs diuinæ ſcripturæ locis, ex quibus duo præcipua ſunt. Primus ad Epheſ. ſecundo. Per quem habemus acceſſum ad Patrem. Secundus eſt ex prima Io. 2. cap. Aduocatum habemus apud Patrem Chriſtum Dominum, & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris. His accedit authoritas Clementis Sexti in decretaliſ incipiente Vnigenitus dicentis, Dei Filiū humanam aſſumpſiſſe naturam, vt haberet vnde lapſum hominem redimeret & pro illo Patri ſatisfaceret. Sed hæc opinio communi iam Doctōrū calculo fuit exploſa. Peccatum enim, vt ante diximus, eſt offenſa diuinæ Maieſtatis, & bonitatis, quæ peccantis auerſione contemnitur ac pro nihilo ducitur; Maieſtas autem & bonitas communia ſunt tribus Sanctæ Trinitatis hypochaſibus attributa: Deo itaque tribus perſonis communi, cuius fuit offenſa Bonitas & Maieſtas, Chriſti Domini ſatisfactio debebatur, ac proinde nō ſoli Patri, ſed Filio etiam & Spiritui Sancto, qui cum Patre ſunt vnus Deus, Chriſti ſatisfactio fuit oblata, quamuis Patri, vt primo perſonarum diuinarum principio dicatur per quandam appropriationem Chriſtus ſua paſſione pro peccatis humani generis ſatisfeciſſe, & eadem ratione per ipſum patere nobis acceſſum ad Patrem, & apud eum eſſe hominum aduocatum. Veritatem hanc tuentur, & probant Suarez.

D Domini locutionibus, omnia ad Patrem referentis, & ex alijs diuinæ ſcripturæ locis, ex quibus duo præcipua ſunt. Primus ad Epheſ. ſecundo. Per quem habemus acceſſum ad Patrem. Secundus eſt ex prima Io. 2. cap. Aduocatum habemus apud Patrem Chriſtum Dominum, & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris. His accedit authoritas Clementis Sexti in decretaliſ incipiente Vnigenitus dicentis, Dei Filiū humanam aſſumpſiſſe naturam, vt haberet vnde lapſum hominem redimeret & pro illo Patri ſatisfaceret. Sed hæc opinio communi iam Doctōrū calculo fuit exploſa. Peccatum enim, vt ante diximus, eſt offenſa diuinæ Maieſtatis, & bonitatis, quæ peccantis auerſione contemnitur ac pro nihilo ducitur; Maieſtas autem & bonitas communia ſunt tribus Sanctæ Trinitatis hypochaſibus attributa: Deo itaque tribus perſonis communi, cuius fuit offenſa Bonitas & Maieſtas, Chriſti Domini ſatisfactio debebatur, ac proinde nō ſoli Patri, ſed Filio etiam & Spiritui Sancto, qui cum Patre ſunt vnus Deus, Chriſti ſatisfactio fuit oblata, quamuis Patri, vt primo perſonarum diuinarum principio dicatur per quandam appropriationem Chriſtus ſua paſſione pro peccatis humani generis ſatisfeciſſe, & eadem ratione per ipſum patere nobis acceſſum ad Patrem, & apud eum eſſe hominum aduocatum. Veritatem hanc tuentur, & probant Suarez.

dis. 4. ſect. 5. Aſturicensis in allegata quaſt. 3. pag. 278. & ſequentibus, Vaſquez diſp. 8. c. 7. Dicunt

Primam iuſtitia conditionem, vt ſcilicet ſit ad alterum Chriſti ſatisfactio conuenire, reſpondet quibusdam recentiorum opinionibus.

Clementis Sexti.

Reſus.

Suarez. Aſturicensis Vaſquez.

Quæ ſint iuſtitia commutativæ, formaliter, & propriè dictæ conditiones.

S. Thom.

S. Thom.

Ariſt.

2. Opinio.

Dicunt igitur alij, quos refert Suarez, satisfacti-
onem non tantum Verbo, sed eius etiam hu-
manitati tanquam operanti ut quod, esse tribu-
endam; cum enim sit humanitas realiter à Verbo
distincta, potuit secundum eos inter ipsam, &
Verbum actus iustitiæ proprius exerceri. Quam
opinionem quo ad partem, quæ asserit humani-
tatem Christi esse principium quod, satisfactio-
nis, approbat Vasquez. *disp. 8. c. 2. & 7.* quam-
vis hoc dicat non esse sufficiens ad verè, ac pro-
priè dictæ iustitiæ rationem in Christo constitu-
endam, sed dominiorum etiam distinctionem
esse necessariam. Quam opinionem confutat Sua-
rez in *allegata disp. 4. s. 5.* & Alvarez *disput. 5.* Et
nos specialem de hac difficultate controuersiam
instituemus.

Vasquez.
Suarez.
Alvarez.
Asturicensis

Refutatur.

Duos alios dicendi modos refert, & confutat
Asturicensis loco notato.

Vera senten-
tia-

Postremus iam superest dicendi modus omnium
optimus, à viris doctissimis communiter appro-
batus; Qui dicunt diuinum Verbum, quamquā
secundum se sit vnum simplicissimum suppositum,
quatenus tamen in duabus subsistit naturis,
humana scilicet & diuina, duplicis rationem ha-
bere suppositi, diuini scilicet & humani, atque
ideò secundum leges & conditiones iustitiæ pro-
priè dictæ posse Verbum ea ratione, qua suppo-
situm est humanum, satisfacere sibi ipsi conside-
rato, quatenus est suppositum diuinum. Cum
enim verè & propriè dicta iustitiæ operatio, pu-
tà satisfactio, distinctionem exigit necessario &
per se duarum naturarum & voluntatum, inter
quas exerceatur, nec duæ substantiales naturæ
vel duæ voluntates in vna possint subsistere cre-
ata persona, consequens fit (sed tamen quasi per
accidens), ut satisfactio secundum veram iusti-
tiam, qua vnus hominum alteri satisfacit, realem
distinctionem exigit personarum. Itaque si duæ
naturæ fuerint vna sola personalitate subsistentes
ac proprias distinctasque voluntates habentes,
poterit vnum idemque suppositum cum vni-
tate reali duplicis induere personæ rationem, &
prout in vna subsistit natura, & secundum vnā
agit voluntatem, sibi tanquam alteri satisfacere,
quatenus in alia subsistit natura & aliam habet
voluntatem. Quemadmodum si tutori, qui vi-
ces & personam gerit pupilli, debeatur aliquid
ex bonis pupilli, sibi metipsi, velut alteri credi-
tori satisfacere potest. Neque tamen Albertino
consentio dicenti, ad rationem iustitiæ propriè
dictæ distinctionem moralem sufficere supposito-
rum in diuersis iuribus, & dominij fundamen-
tum habentem, ut patet in allato nunc tuto-
ris exemplo. Sicut enim tutor duarum scilicet
pupilli, & creditoris personarum rationem ha-
bens, non potest sibi aliquod iniustum facere; sic
neque potest erga seipsum actionem aliquam ex-
ercere iustitiæ.

Albertin.

Obijciat.

Nec verum est, quod idem ait, nimirum Præ-
latum, qui se ipsum infamat, ut priuata persona,
cum sibi tanquam personæ publicæ famam resti-
tuit, operationem erga seipsum exercere iustitig,
ut asserit idem Author *Coroll. 17. puncto 3. in prima
difficultate. pag. 322.* Ratio autem, quam affert
pro sua statuenda sententia, nihil valet; sic enim
arguit: Ratio iustitiæ formaliter consistit in ad-
æquando iure, quod est supra rem, vel actionem
debitam; ergo, si in vna & eadem persona duò
concurrunt dominia, potest eadem persona sibi
satisfacere. Respondetur enim ius esse per se primò
respectu personæ, consequenter autem respectu
rei, & ideò, si persona realiter non distinguatur
à persona, neque in se distinctionem habeat sub-

Solutio.

stantialem naturarum & voluntatum, nullum
verè & propriè dictum ius esse poterit, & con-
sequenter nulla secundum veram iustitiæ formā
fiet æqualitas, & ideò formaliter loquendo, fal-
sum est antecedens. Et potest etiam negari con-
sequentia; quia ius supra rem nequit adæquari,
nisi respectu personæ, quam ius per se primò re-
spicit & obligatio deincit. Denique falsum est
id quod in antecedente supponitur, videlicet
duo eiusdem rationis dominia in eadem numero
creata persona, moraliter tantum in se ipsa di-
stincta posse concurrere; ut enim ait S. D. *infra q.
35. a. 5.* vnitas relationis vel eius pluralitas non
attenditur secundum terminos, sed secundum
causam vel subiectum; & ideò filius eadem rela-
tione refertur ad patrem & ad matrem, & eadem
(inquit) est ratio de Magistro qui docet multos
discipulos eandem doctrinam, & de domino qui
gubernat diuersos subiectos eadem potestate.
Constat autem eiusdem rationis esse causas do-
minij conuenientis Petro, quatenus tutor est, &
quatenus est talis persona; nam, quatenus tutor
est, personam gerit pupilli, qui postquam fue-
rit sui iuris, eiusdem rationis habebit dominium
in propria bona cum eo, quod conuenit Petro
circa sua. Si verò causæ dominij specificam ha-
buerint diuersitatem, diuersa quidem erunt ei-
usdem personæ dominia, sed hæc nequaquam
sufficiunt, ut eadem persona ad seipsam iustitiæ
possit actus operari, nisi duas habuerit substan-
tiales naturas essentialiter differentes, quibus
duæ distinctæ realiter insint voluntates, ut etiā
aduertit Asturicensis loco supra notato pag. 285.
Verbum ergo diuinum in duplici natura subsi-
stens, diuina scilicet & humana, quatenus in hu-
mana subsistit, id est ut Deus homo, & ut suppo-
situm humanum, Deo in tribus subsistenti sup-
positis, ac proinde etiam sibi ipsi, ut in diuina na-
tura subsistenti secundum verè ac propriè dictā
iustitiæ leges satisfecit.

SECUNDA ad actum iustitiæ constituendum
conditio necessaria est æqualitas dati & accepti.
Quam Christi Domini satisfactioni minimè de-
fuisse demonstrant ea quæ de eius valore dixi-
mus in prima parte Controuersie, adeò ut nil am-
plius addere sit necesse.

AD TERTIAM itaque iustitiæ conditionem tra-
seamus: Hæc autem est obligatio ex parte eius,
qui reddit æquale. Quam non esse necessariam
multi etiam ex discipulis D. Thom. contendunt.
Suarez in *allegata disp. 4. s. 5.* docet ad exercen-
dum proprium actum iustitiæ non semper esse
necessarium operari ex propria & rigorosa obli-
gatione iustitiæ, sed interdum satis esse operari
ad constituendum proprium ac verum medium
iustitiæ intuitu ipsius iustitiæ & æquitatis, eti-
amsi absque obligatione fiat. Alvarez nouissimus
S. D. interpret ait, ad veram & perfectam iusti-
tiam, quantum est ex parte debiti, sufficere ut
ille qui satisfacit, vel pro quo fit satisfactio, te-
neatur ex debito satisfacere, & per satisfactiōem
reddat æquiualens.

Sed conditionem hanc ad operationem iusti-
tiæ propriæ dictæ constituendam esse necessariā
affirmat S. D. loco supra notato; atque ideò si
Christi satisfactio fuit operatio iustitiæ propriè
sumptæ, ex ipsius Christi satisfaciētis obligati-
one Deo fuit oblata.

Ad cuius euidentiam obseruandum est, personam
Verbi dupliciter posse considerari: Vno modo an-
te assumptionem humanæ nature, per quam Deus
homo factus est & caput omnium hominum: &
secundum hanc durationis differentiam dicen-
dum

Secundū,
restitutionem
iustitiæ condi-
tiones, scilicet
æqualitatem
dati & accepti
obligationem
ex parte
Christi eius
satisfactioni
minime de-
fuisse.

dum est, Verbum increatum non ex obligatione, sed ex infinita charitate & misericordia nostram assumpsisse naturam & caput hominum ac praesertim fidelium & eorum Redemptorem ac pro peccatis eorum satisfactorem fieri voluisse, & sanguinem ac vitam suam pretiosissimam Deo pro nobis à peccatorum sordibus & ab aeterna damnationis poena liberandis obtulisse. *Oblatus est enim, quia ipse voluit, ut dicitur Isaia 53. Alio modo potest considerari persona Verbi, postquam per assumptionem humanitatis caput hominum est effecta, & homines eius membra, ita ut ex capite & membris vna confurgat persona mystica; propter quam unitatem ea nonnunquam, quae capitis sunt, membris, & quae membrorum propria sunt, capiti tribuuntur, ut patet in Psal. 21. & Isaia 53. Vere languores nostros ipse tulit, &c. Cui itaque genus humanum pro peccatis tam originali, quam actualibus satisfacere teneretur, nec vilius puri hominis satisfactio adaequare posset offensam, Filius Dei carne assumens absque peccato caput hominum factus est, ut ex ipso veluti capite & hominibus tanquam membris vna mystica persona constitueretur, quae per actiones capitis innocentissimi & infinitae dignitatis, aequalem iam Deo posset satisfactione pro peccatis humani generis exhibere. Quamvis itaque Dei filius neque ante neque post assumptam humanitatem absolute considerari satisfacere teneretur, quatenus tamen hominum caput est, & vna cum eis persona mystica, pro membrorum offensis satisfacere tenebatur. Caput enim ut caput, licet perfectam habet sanitatem, hoc ipso quod caput est tenetur pro sanitate membris languentibus acquirere laborare. Et qui Dux de nouo exercitus constituitur, tenetur veluti caput pro illis etiam iniurijs & offensis satisfacere, quas finitimis vrbibus prouincijs aut Regnis exercitus intulit, antequam ipse ductor esset. Sicut etiam Princeps ex hoc ipso, quod capitis munus assumit, satisfacere pro sui regni & principatus tenetur iniurijs illatis alteri regno, vel principatui etiam antequam ipse caput esset. Christus igitur hoc ipso, quod hominum caput effectus est, pro eis omnibus peccato languentibus satisfacere tenebatur; ac proinde hoc ipso, quod Dei Filius factus est homo, satisfactionis obligationem, ad quam genus hominum tenebatur, assumpsit, cui in ipso conceptionis instanti liberum praestitit humana voluntatis assensum; & ex eadem radice dicitur languores nostros & peccata portasse, & veluti leprosus apparuisse, & alia similia, quae in allegato capite, & alibi prosequitur Isaia. Quo etiam pertinet dictum illud Christi Domini clamantis à Caelo, *Saule saule, quid me persequeris?* quae verba expones Chrysost. ait: *Caput è Caelo pro membris clamat, &c.**

Quarta conditio ad actionem iustitiae requisita est, ut actus aequalitatem constituens sit ex vera & propria iustitia. Hanc non esse necessariam arbitrantur Suarez, Vasquez, & Asturicensis locis supra notatis. Sed haec opinio parum aut nihil videtur habere probabilitatis. Ex diffinitione namque iustitiae superius assignata & ex doctrina D. Thomae & Aristotelis explicata, perspicue patet actionem omnem, qua iustitia constituitur aequalitas, rationem & modum non habere virtutis, nisi cum intentione fiat aequalitatem constituendi: constat autem aequalitatem rebus aut actionibus ad alterum constituendam proprium esse iustitiae finem, ad quem nulla alia virtus, nisi fuerit ex imperio iustitiae mota, suas dirigit actiones. Oportet igitur omnem actum

aequalitatem iustitiae constituentem elici, aut imperari à virtute iustitiae, ac proinde Christi satisfactionem, per quam inter Deum & hominem aequalitas constituitur, à virtute commutativae iustitiae elici aut imperari. His adde loca scripturae clarissima, quae Christi satisfactionem asserunt ad ostensionem iustitiae Dei fuisse directam, aut eius valorem peccatorum offensam omnem adaequasse. Rom. 3. *Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine eius ad ostensionem iustitiae suae propter remissionem praecedentium delictorum in sustentatione Dei ad ostensionem iustitiae eius in hoc tempore, ut sit ipse iustus, & iustificans eum, qui ex fide est Iesu Christi.* & 1. Cor. 1. *Factus est nobis iustitia, & sanctificatio, & redemptio.* & Psal. 129. *Copiosa apud eum redemptio, & 1. Cor. 1. Empti estis pretio magno.* Verba autem Apostoli de Christi satisfactione esse intelligenda patet ex communi Sanctorum expositione, & praesertim S. Th. in *Commentarijs ad dicta loca. Et infra q. 48. a. 4.* Cui itaque diuinæ scripturae verba semper in sensu proprio sint accipienda, si nulla sequatur absurditas, iustitiae nomen in dictis Apostoli verbis proprie sumendum est; nihil enim habet absurdi vel incongrui. Et Arist. in 5. *Ethic. c. 4.* agens de iure commutatio emendatiuo, quod circa actiones iniuriarum versatur, docet in eo tunc iustitiae aequalitatem seruari, quando id, quod pro illata exhibetur iniuria est illi aequale; iam autem constat Christi satisfactionem aequalem ac superfluentem fuisse peccatis omnibus humani generis: cum igitur eam Christus, ut talem Deo pro nobis obtulerit, ut nos à peccatorum sordibus & ab aeterna damnatione redimeret, consequens est eum esse actum excellentis iustitiae commutativae. Et confirmatur: Christi satisfactio debuit elici suauiter & connaturaliter ab vna aliqua speciali virtute multò magis, quam actus satisfactionis aliorum hominum; haec autem virtus alia esse non potest, quam iustitia commutativa, ut patet ex dictis; igitur ab illa debet elici. Antecedens probatur; quoniam ad Christi Domini dignitatem pertinet, ut ex eius gratia plenissima deriuentur virtutes supernaturales ad omnes animae potentias perficiendas in ordine ad omnes actus honestos secundum proprias eorum rationes, quibus obiecta respiciunt: ex. g. ieiunium oratio & passio Christi actus erunt ex diuersis virtutibus, secundum diuersas eorum rationes & bonitates, veluti ex varijs fontibus procedentes: Oratio namque non solum habebat bonitatem religionis, & ieiunium temperantiae, & passio patientiae; sed hi omnes actus bonitates etiam habebat charitatis obedientiae satisfactionis, &c. ut igitur suauiter & quasi connaturaliter elicerentur, necessarie fuerunt in Christo speciales illae virtutes, ex quibus ut proprijs causis dependent actus illi secundum singulas suarum bonitatum rationes; ita ut in Christo esset virtus Religionis, temperantiae, patientiae, iustitiae commutativae, obedientiae, &c. Postremo probatur etiam ratione, quartam illam conditionem Christi Domini satisfactioni non defuisse. Satisfactio Christi vel fuit elicitæ, aut imperata à virtute poenitentiae, vel à religione, vel à charitate, vel non ab vna tantum virtute sed à pluribus iuxta plures ad eius integritatem & perfectionem actus concurrentes, vel à iustitia proprie dicta: sed non à virtute poenitentiae, neque &c. ergo à virtute iustitiae proprie sumptæ. Prima propositio patet ex sufficiente enumeratione principiorum satisfactionis Christi iuxta totidem Theologorum opiniones communiter hic ab expo-

Christi satisfactio aequale iustitiae commutativae formaliter & proprie dictae, alioquin iam rationis quam nostra.

ab expositioribus relatis. Secunda verò, quo ad singulas eras partes probatur. Et primò Christi satisfactionem non fuisse à virtute poenitentiae elicitam, aut imperatam: quoniam, vt ait S. D. *infra q. 84. a. 7. ad 4.* in Christo nulla potuit esse virtus poenitentiae, sicut nec vllum in eo potuit esse peccatum proprium, quod solùm est materia poenitentiae. Secundò probatur idem de virtute religionis; quia virtus religionis non habet Deum pro obiecto, quatenus est offensus ab homine, neque vt ab eodem est ei debita & offerenda satisfactio, sed quatenus primum principium est creationis & gubernationis rerum, cui summa debetur reuerentia & honor ac seruitus ob eius maximam excellentiam, qua cetera omnia transcendit in infinitum, vt ait S. D. *in 2. 2. q. 81. a. 3. & 4.* Eodem etiam medio probatur, Christi satisfactionem non fuisse elicitam aut proximè imperatam à charitate; nam charitatis, obiectum est Deus, quatenus in se ipso bonus est, non verò quatenus est offensus ab homine, & prout eius est satisfactio placandus. Quòd autem à pluribus virtutibus non sit elicitum, probatur: quia plurium virtutum actus nequeunt in vnum finem alicui virtuti proprium ordinari, nisi per eius virtutis directionem & imperium, quæ propriè ac per se primò respicit illum finem: at virtus, cuius proprius finis est illam iniuriam satisfactionis aequalitate recompensare, iustitia est commutatiua; igitur actus omnes humilitatis, temperantiae, patientiae, religionis, &c. ex quibus veluti partibus vna resultauit integra Christi satisfactio, ex imperio commutatiuae iustitiae dependebant, & in hunc finem ab ea dirigebantur. Prima propositio patet ex Doctrina D. Th. *in 2. 2. q. 3. a. 1. & q. 58. a. 5. & q. 81. a. 1. ad 1.* Secunda euidenter est, & patet ex diffinitione iustitiae superius explicata.

VLTIMA demum conditio infertur euidenter ex quarta; atque idè eadem probatione, qua Christi satisfactioni quartam inesse probauimus, est contenta. *Sciendum tamen* est, quòd licet in Christo fuerit vera commutatiua iustitia propriè, & formaliter dicta, non erat tamen eiusdem specificae rationis cum nostra, sed longè sublimior: quòd probatur primò: quia vnitas & diuersitas habituum ex actibus & actuum ex obiectis est accipienda; at obiectum iustitiae Christi commutatiuae longè altioris ordinis est, quàm obiectum iustitiae nostrae; ergò. Maior patet. Minor probatur: qui obiectum nostrae iustitiae commutatiuae est actio humana constituens aequalitatem inter hominem & hominem, vt habetur ex Arist. *in 5. Ethic. c. 2.* at obiectum iustitiae Christi commutatiuae est operatio. Theandrica, id est Dei virilis, vt constituens aequalitatem inter Deum offensum & humanum genus offendens; sic enim vt Dei virilis, per se & intrinsecè valorem habet infinitum, qua culpæ in Deū commissæ infinitatè adæquat, quod nullius puri hominis actioni potest conuenire, vt latè supra probauimus. *Secundò* probatur idem dictum: quoniam vbi sunt diuersarum rationum excellentiae earum personarum, quibus aliquod ius est debitum, diuersae sunt per se differentiae debiti, vt debitum est: ac proinde virtutes, quæ diuersas has debiti differentias respiciunt, necesse est specie distinguui. Cum itaque iustitia Christi respiciat debitum Deo, cuius excellentia supereminet omni creaturæ; iustitia verò hominis respiciat debitum homini, sequitur Christi iustitiam commutatiuam ab hominis iustitia commutatiua specie distinguui: Antecedens est D. Tho. *in 2. 2. q. 101. a. 1.* Vbi pro-

bat, pietatem ab alijs iustitiæ partibus specie distinguui: quoniam (inquit S. Th.) *Homo efficitur diuersimodè alijs debitor secundum eorum diuersam excellentiam, & diuersa beneficia ab eis suscepta; in vtroque autem Deus summum obtinet locum, qui & excellentissimus est, & est nobis essendi, & gubernandi primum principium: secundariò verò nostri esse, & gubernationis principia sunt parentes & Patria, à quibus, & in qua nati, & nutriti sumus; & idè post Deum est homo maximè debitor parentibus & Patria. Vnde sicut ad religionem pertinet cultum Deo exhibere, ita secundariò gradu ad pietatem pertinet exhibere cultum parentibus & Patria, &c. & in art. 3. eiusdem quaest. ad secundum ait: quia Deus excellentiori modo est principium essendi & gubernationis, quàm Pater vel Patria: idè virtutem religionis, quæ cultum exhibet Deo, esse diuersum à pietate, quæ cultum exhibet parentibus & Patria. Et in q. 102. a. 1. ex eodem principio distinguui obseruantiam à religione, & pietate, & q. 104. a. 2. ad 4. docet eodem modo distinguendas esse diuersas species reuerentiae: qua etiam ratione Caietanus ibi distinguui obedientiam respectu Dei, & respectu hominis. *Postremò* probatur illud dictum; quia iustitia Christi commutatiua ad ordinem pertinet hypostaticum, & soli potest hypostasi diuinæ in assumpta natura conuenire: nostra verò iustitia commutatiua ad ordinem pertinet naturæ, vel gratiæ; igitur plusquàm specie differunt, & in vna tantum analogia ratione formali conueniunt.*

QUARTA CONTROVERSIAE PARS.

Quem iustitia modum habuerit Christi satisfactio:
An scilicet fuerit secundum omnem rigorem iustitiæ.

Medina super hoc articulo, & Bannes prima sententia, & p. q. 21. quibus consentit Albertinus in alio legato Corollario 17. pag. 323. Quæstionem hanc existimant à præcedente non distinguui dicentes, eam omnem satisfactionem, quæ est ex iustitia, esse etiam de toto rigore iustitiæ.

Sed duas has quæstiones esse specie distinctas docent alij fere omnes S. D. expositores & Theologi. Ad cuius euidentiam scito, satisfactionem dupliciter dici posse rigorosam: Vno modo antecedenter & concomitanter, quæ scilicet nullam admittit gratiam offensi factam satisfaciendi: Alio modo concomitanter tantum, quia scilicet secundum se est æqualis offensæ: adeò vt ille, cui debetur, non possit de iustitia maiorem exigere, quamuis non teneatur eam acceptare, nisi ex antecedenti gratuita voluntate decreuisset eam acceptare, sicut euenit in alijs contractibus. Nam si quis seruū bello iusto captū iusto pretio, puta cetrū aureorū vendiderit, dicitur illū vendidisse secundum iustitiam rigorosam concomitanter, non autem antecedenter, quia nulla lege, iustitiæ tenebatur illum vendere, supposita tamen libera voluntatis determinatione aut pacto vendendi, non potest maius ab emptore pretium exigere. Sed præterea distinguunt recentiores satisfactionem prioris modo rigorosam in duas, quarum altera ex omnes habeat condiciones, quæ tam ex parte satisfaciendi, quàm ex parte ipsius satisfactionis sunt necessariae, vt adæquet, aut etiam excedat offensam, ita vt si creditor iniuriam vellet aliqua satisfactione compensare, solam hanc iuste posset exigere. Tres verò præcipuè solent numerari conditiones rigorosæ satisfactionis hoc modo

S. Thom.

Aristot.

S. Thom.

modo sumpta: prima est, vt non sit ex gratia & liberalitate creditoris: secunda, vt sit ex proprijs non autem ex bonis eius, cui fit satisfactio: tertia, vt non sit ex per se debitis alio titulo creditori: & secundum hunc sensum, certum est questionem hanc à precedenti non esse differentem, vt etiam dicenda declarabunt. Altera est, quæ præter conditiones iam dictas hanc etiam habet, vt satisfactio illi, cui debebatur, oblata illum ad eam acceptandam obliget; quia scilicet condignam ei pro offensa satisfactionem oblatam acceptare tenebatur. Quam conditionem negant prioris sententiæ defensores ad perfectam & rigorosam satisfactionem esse necessariam: cuius oppositum alij plures tuentur, vt probabilius. Nobis via quædam ac modus dicendi medius inferius explicandus magis arridet.

Ad satisfactioem cōcomitantem solum rigorosam non esse necessariam duas illas primas conditiones, videlicet, vt satisfactio non fit ex gratia creditoris, neque ex bonis eius, sed ex proprijs satisfactioem cōcomitantem solum rigorosam non esse necessariam duas illas primas conditiones, videlicet, vt satisfactio non fit ex gratia creditoris, neque ex bonis eius, sed ex proprijs satisfactioem

PRIVS autem de ea satisfactione, quæ non antecedenter, sed solum concomitantem est rigorosa, dicendum est. hæc enim, sicut humanis actibus, est cōmunior, sic etiam est intellectu faciliior. Ad huc autem rigorosæ satisfactionis modum, non omnes, sed vna tantum, scilicet tertia ex prædictis conditionibus videtur absolute necessaria. Erat autem prima conditio, vt satisfactio non sit ex gratia & liberalitate creditoris, quam conditionem, vt iacet, huic modo rigorosæ satisfactionis non esse necessariam probatur primo: quia quæ gratis à Deo donantur, non minus transeunt in dominium satisfaciens, quam si non essent illi à Deo donata, sed aliunde habita. At, si aliunde ea satisfactor habuisset, sufficientem haberent valorem ad iniuriam condigne compensandam; ergo eandem habent dignitatem, licet habeantur ex antecedenti & gratuita Dei donatione; quoniam ex Dei donatione nihil de eorum valore minuitur. Et confirmatur ac explicatur exemplo. Nam, si decem aureos mercator Petro donauerit, poterit Petrus ab illo pallium emere iusto pretio; ergo etiam si eidem mercatori pro iniuria sit à Petro satisfactio in pecunia facienda, poterit ei iuste & condigne satisfacere per pecuniam gratis ab eo receptam: probatur illatio; quia non minus requiritur dominium pretij quo pallium emitur, quam dominium pecuniæ qua satisfit offensa: At dominium pretij seu pecuniæ gratis & absque respectu ad contractum emptionis à mercatore donatæ sufficit ad contractum emptionis pallij ineundum cum eodem mercatore secundum rigorosam iustitiæ æqualitatem; ergo idem dominium sufficit vt illius oblatione pecuniæ iuste & rigorose compensetur offensa. Secundo probatur primam illam conditionem, sic absolute sumptam, non esse necessariam. Quia quicumque Deo debet aliquid ex voto, aut ex alio præcepto religionis, non potest illud Deo reddere, nisi ex ijs, quæ gratis à Deo recepit, & tamen in hac satisfactione perfecta reperitur æqualitas; ergo, quod homo pro offensa Deo satisfaciatur, ex gratia charitate & alijs gratis ab eo receptis, nihil profus de satisfactionis æqualitate diminuit. probatur consequentia: quoniam utrobique seruari debet æqualitas rei ad rem, licet obligatio ex diuersis radicibus seu titulis oriatur, scilicet voto præcepto vel offensa. Antecedens verò probatur; quia Iacob, Gen. 28. votum vouit dicens. si fuerit Dominus mecum, &c. cum sciret, quæ dederis mihi, decimas offeram tibi. Certum est autem Iacob votum hoc ad æqualitatem fuisse seruaturum, & actu seruasse decimas offerendo ex his, quæ gratis fuerat accepturus, & actu postea recepit à Deo. Et Populus Israel ex diuino præcepto ad religionem pertinente tenebatur Deo decimas & pri-

Naz. in. D. Thom. 3. partem

mitias offerre; quod tamen ad æqualitatem seruabat ex acceptis à Deo gratis hæc offerendo. vnde Deut. 26. offerenti primitias hæc verborum forma præscribitur. *Profiteor hodie coram Domino, &c. & idcirco nunc offero primitias frugum terræ, quam Dominus dedit mihi.* Tertiò probatur idem: quia perfectio & æqualitas ac ratio iustitiæ & rigorosæ satisfactionis pro peccato veniali, & pro pœna temporali ex peccato relicta non tollitur aut minuitur ex hoc, quod est ex acceptis à Deo gratis; ergo neque ex hoc tollitur aut minuitur ratio rigorosæ satisfactionis pro peccato mortali. Antecedens probatur quia satisfactio pro veniali, & pro pœna temporali non fit ad æqualitatem, nisi mediante gratia gratis accepta. Consequentia verò probatur: quoniam ideo gratis accepisse principium satisfactionis non tollit ab eo condignitatem & æqualitatem iustitiæ, quia gratia & iustitia attenduntur hic secundum diuersa. Gratia namque gratis à Deo recipitur, præmium verò de iustitia datur pro merito ex gratia procedente, & remissio venialis & pœnæ temporalis datur secundum æqualitatem iustitiæ pro satisfactione ex gratia procedente. At verò etiam si poenitentia, qua satisfacimus pro culpa mortali detur gratis; tamen gratia & iustitia satisfactionis sunt respectu diuersorum: quia gratia est, quod gratis nobis à Deo conferatur gratia & satisfactio; iustitia verò, quod pro satisfactione remittitur offensa, &c. Quarto probatur; quia per Indulgentias satisfacimus ad æqualitatem pro pœnis Purgatorii, & tamen in eis gratis applicatur nobis satisfactio Christi & Sanctorum, per quam pœnas nobis debitas recompenfamur ad æqualitatem. Quinto probatur idem; quia nos vt membra Christi Deo satisfacimus de rigore iustitiæ pro peccato, quatenus est offensa Dei, & tamen hæc satisfactio est ex magna gratia, qua scilicet gratis, vt viuia membra Christo capiti ad vnus corporis integritatem copulamur, &c. Sexto probatur, quoniam ad æqualitatem satisfactionis pro iniuria, satis est vt actus, qui in satisfactionem exhibetur offenso, liberè eliciatur & offeratur ab eo in honorem offensi, licet etiam offensus illius actus dominium habeat. Differunt enim restitutio & satisfactio, quia illa versatur in rebus acceptis, in quibus debitor intedit læsam æqualitatem refarcire, & ideo fieri non potest ad æqualitatem per res, quæ sunt illius cui fit restitutio; sic enim facta restitutione nihil recipit eius, quod ante restitutionem illi debebatur; ac proinde remanet inæqualitas: hæc verò, scilicet satisfactio, in exhibitione versatur honoris, quæ per actionem liberam fieri potest, quamuis illa sit sub dominio Dei. Quemadmodum enim per peccatum, quatenus eius actus sub domino est voluntatis humanæ, Deus offenditur, licet sit etiam sub dominio Dei, prout entitas quædam est à Deo creata, ita è contra Christi satisfactio, quamuis esset sub dominio Dei, quatenus tamen liberè offerebatur à Christo, cedebat in gloriam Dei, & ideo perfectam habebat iustitiæ æqualitatem, & hæc est doctrina D. Th. in 4. d. 15. q. 1. a. 2. ad 2. & ad Anibaldum ibidem art. 1. ad 2. Vltimo probatur à simili in merito, ad quod non requiritur, vt actus, quos offerimus Deo sub eius dominio non contineantur, sed satis est vt titulo veræ ac propriæ libertatis nostri sint, licet sit etiam Deus eorum Dominus.

Secunda conditio erat, vt satisfactio fiat ex bonis proprijs ipsius satisfaciens, non autem ex bonis eius, cui fit satisfactio, aut quæ ex illo valorem habent & dignitatem: Hanc verò

E

condi-

conditionem (vt iacet) ad iustitiam concomi-
tanter tantum rigorosam non esse necessariam.
Probatum primo: Quia satisfactio Christi fuit per-
fectissime rigorosa, & tamen fuit ex bonis, quæ
erant sub dominio Dei. *Secundo,* quia satisfactio
non ad hoc ordinatur, vt offensum constituat in
dominio vel possessione illius actionis aut enti-
tatis, quæ est satisfactio, sed eius finis est ablatum
honorem offenso restituere, & hoc optime fieri
potest per actionem sub offensi dominio com-
prehensam; ergo. Maior probatur. Nam, qui pro
conuicio in alterum dicto per verba satisfacit,
non ad hoc verba profert, aut proferre debet, vt,
cum ei satisfacit, in dominio vel possessione co-
stituat suæ locutionis, qua retractat conuictum,
vel alitius entitatis, quæ fuerit per conuictum
à Deo sublata, sed per retractionem subiectio-
nem & veniæ petitionem plenè, & ad æqualita-
tem iustitiæ satisfacit, cum tamen actiones istæ
non transeant in offensi dominium, sed mane-
ant sub dominio satisfaciens: Quoniam, vt ait
Philosophus *honor est in honorante*, & sicut Deum
per peccatum inhonoramus, cuius tamen pecca-
ti entitas non subtrahitur à dominio Dei: ita è
contra fieri potest satisfactio per actiones sub
offensi dominio comprehensas. Minor verò pro-
batur; quoniam honor Deo redditur per satisfac-
tionem, puta poenitentiam, non prout est à Deo,
tanquam prima causa, sed vt est ab homine, tan-
quam à causa proxima. At per hoc, quod Deo
redditur honor per actum poenitentiae liberum,
satisfit illi pro offensa; ergo satisfactio, quæ in
iniuriæ compensatione & honoris restitutione
consistit, optime fieri potest per actionem sub
offensi dominio comprehensam. Maior huius ar-
gumenti probatur; quia, licet Deus omnem illius
actionis entitatem & rationem efficiat, vt pri-
ma causa, non tamen ea actione Deus honorat
aut satisfacit; quoniam actio illa rationem habet
honorandi & satisfaciendi, prout exit à proxi-
ma causa, sicut etiam Deus, quamuis vt prima
causa producat omnem entitatem & rationem
meriti, comestionis & ambulationis, non tamen
meretur, comedit aut ambulat; quia rationes seu
denominationes istæ formales actui coueniunt
tantum, vt est causa proxima; homo enim per
hoc Deo satisfacit, quod illi per actum poenit-
entiæ se subijcit in recompensationem offensæ se-
cundum æqualitatem iustitiæ; igitur actus poe-
nitentiæ satisfactorius est pro peccato ea tantum
ratione, qua liberè producitur à satisfaciens,
non autem qua ratione sub Dei dominio com-
prehenditur, sicut etiam per actionem superna-
turalem, cuius supremum dominium habet Deus
satisfit illi pro culpa veniali & pro pœna tempo-
rali, &c.

Igitur absolute loquendo dicendum est duas
prædictas conditiones non esse necessarias ad eū
rigorose iustitiæ modum, de quo nunc loqui-
mur, si tamen vtraque limitetur, erit vtraque hu-
ic satisfactionis modo necessaria: Et prima qui-
dem dicens satisfactionem non debere esse ex
gratia & liberalitate creditoris, ita debet intelli-
gi, vt scilicet satisfactio de se minime sufficiens,
sed inæqualis offensæ non acceptetur ab offenso,
tanquam sufficiens, tunc enim non erit condig-
na secundū se: sed ita accipienda est prima condi-
tio, vt satisfactio nō fiat per id, quod gratis acce-
ptum est, vt fiat illa satisfactio, quamuis fiat per
id, quod satisfaciens operatur in virtute bene-
ficii gratis accepti, vel etiam per id, quod gratis
acceptum est sine ordine ad satisfactionem. Se-
cunda verò conditio, vt huic modo iustitiæ

A sit necessaria, debet intelligi absque præcisione,
siue exclusionem alieni dominij etiam illius, cui
debet fieri satisfactio, ita, vt sensus sit: satisfactio
debet esse ex proprijs id est ex ijs, quæ sunt sub
dominio satisfaciens, licet eadem bona sub e-
ius dominio contineantur, cui debita est satisfac-
tio: sic eam explicant Capreolus loco *supra notato*, &
Asturicensis, pagina 366. & ratione proba-
tur eius prima pars; quia, si non fieret satisfactio
ex bonis satisfaciens, sed alterius, nulla pro of-
fensa fieret æqualitas; quia verè, & propriè nihil
ad eius recompensationem exhiberet; nullus e-
nim dare potest, quod suum non est. Secunda
verò pars probatur; quia sicut vniuersalis & pri-
ma Dei causalitas non tollit efficientiam in secū-
dis causis, sed eam causat & perficit, sic vniuer-
sale dominium Dei in eius vniuersali causalitate
fundatum, non tollit huius hominis particu-
lare dominium.

Nunc de tertia conditione dicendum est, quam hu-
ic modo rigorose iustitiæ diximus esse necessa-
riam, ea verò est vt satisfactio non fiat ex per se
debitis creditori alio titulo iustitiæ particularis.
Ad cuius euidentiam duæ particule sunt expli-
candæ. Prior est illa: *ex per se debitis alio titulo iusti-*
tiae; quæ ideo apposita est; quia potest etiam alijs
iustitiæ titulis, quam ex offensa esse debita satis-
factio, non per se & ex obiecto, sed accidentaliter
& imperatiue, vt si quis debeat satisfactionem,
vt quatuor, & iuret aut voueat, vel etiam ex spe-
ciali præcepto obligetur ad eam exhibendam,
per hæc enim nō efficitur per se debita satisfac-
tio ex obediētia, & ex religione, cuius actus sunt
iuramentū & votum, sed accidentaliter tantum &
imperatiue; quia prædicti tituli iustitiæ respici-
unt eandem numero satisfactionem, supponen-
tes obligationem ex offensione deriuatam, nec
per se, & absolute tendunt ad obligationem
imponendam satisfactionis: cuius signum est, quod
non existente prima illa obligatione & offensione
contracta nullum de tali satisfactione fieret
iuramentum aut votum; sed ad prioris obliga-
tionis firmitatem, & ad promptioris solutionis
effectum solent adiungi; ac proinde exhibendo
satisfactionem, vt quatuor plenè & condignè sa-
tisfit non solum primæ, sed alijs etiam acciden-
tialiter additis obligationibus ad religionem &
obedientiam pertinentibus. Altera particula est,
Iustitia particularis, quæ ideo ponitur; quia, si ea-
dem satisfactio debita fuerit ex iustitia legali su-
pernaturali ordinante illam ad commune bonū,
per eandem vtrique satisfit obligationi. Primò
quia iustitia legalis priorem supponit obligatio-
nem, & ideo accidentaliter illi superuenit. Se-
cundò quia iustitia legalis, cum sit vniuersalis
potest per imperium ferri in materias omnium
virtutum: & simile ferè est obedientia, cuius ra-
tio materialiter saltē inuenitur in omni virtutis
actu sub præcepto cadere. Quibus præmissis probatur
dicta conditionem esse necessariam: Primò quia satis-
factionis æqualitas exigit, vt quod in recom-
pensationem offensæ redditur illam adæquet, at
si id quod per satisfactionem exhibetur offenso
detur etiam pro aliquo alio, quod per se debi-
tum est alio titulo iustitiæ particularis, non red-
ditur ad æqualitatem offensæ, nisi tantū superex-
cedat offensam, quantum redditur pro alio debi-
to ex iustitia particulari; ergo. Declaratur
secunda propositio. Nam, si offensa fuerit vt
duo, & satisfactio fuerit vt quatuor, per
duos satisfactionis gradus recompensabi-
tur offensa ad æqualitatem, & secundum alios
duos gradus valoris poterit alteri debito ex
iusti-

Satisfactio-
nem predi-
cto modori-
gorosam ne-
cessario po-
stulare, vt
non fiat ex
per se debi-
tis creditoris
alio titulo
iustitiæ
particularis
non tamen,
vt obigei,
&c.

iustitia vt duo satisfieri ad æqualitatem; si verò satisfactio valorem solum habeat æqualem offensæ, & exhibeatur etiam pro alio debito ex iustitia particulari, quantum redditur; pro illo alio debito, tantum detrahatur recompensationi faciendæ pro offensa; atque ideo non poterit illam adæquare. Secundò probatur idem exemplis. Nam si Ecclesiæ debeo centum ex voto, & centum ex locatione seu conductione agrorum, & centum ex mutuo, & alia centum ex decimis, non satisfacio ad æqualitatem iustitiæ, si centum tantum illi reddidero. Nam plures illi iustitiæ tituli multiplicant & augent debitum; adeo vt totum debitum simul acceptum sit quatercentum; igitur soluendo centum non satisfacio ad æqualitatem; cum illi debeatur adhuc trecentum, &c.

Quarta verò conditio, nimirum vt satisfactio condigna, & æqualis secundum dictum iustitiæ rigorem illi, cui debetur oblata, illum obliget line nouo pacto ad eam acceptandam, non est absolutè loquendo necessaria. Primo: quia satisfactio, quam nunc offerunt Deo iustificati pro pœnis temporalibus debitis peccato remissio, est æqualis & rigorosa modo prædicto, & tamen Deus absque addito pacto & promissione, quod esset ea contentus, illam acceptare non tenebatur, sed poterat aliam aut alias pro libito suæ voluntatis exigere absque vlla læsione iustitiæ. Si namque verum est, quod doctissimi quidam affirmant, vtz pœnas Purgatorij per se primò peccatorum nostrorum satisfactio fuisse deputatas, sed per Dei misericordiam in pœnas præsentis vitæ ijs, qui eas subire voluerint, commutari, patet non teneri Deum ad acceptandas pro satisfactioe peccatorum huius nostræ vitæ pœnas & ieiunia, peregrinationes, &c. Quemadmodum si quis abstulerit alteri honorem aut equum; & pecuniam offerat secundum moralem æstimationem æqualem honori vel equo, quem potest in propria specie restituere, non tenetur ille, qui læsus est, eam acceptare, quamuis satisfactio sit moraliter æqualis offensæ; si tamen libere consentiat, vt honor aut equus pecunia recompensetur, iustitiæ constituetur æqualitas & erit satisfactio iustitiæ rigorosa modo dicto, licet ea recompensatio gratis acceptetur; quoniam illa gratia, nihil de recompensationis æqualitate diminuit, sed propriam huius satisfactiois materiam in aliam mutat eiusdem æstimationis & valoris: sicut etiam Deus præcisâ promissione vel pacto non tenetur vnus iusti satisfactioem acceptare pro alio, cui pœnæ debentur temporales; at supposita Dei promissione vel pacto potest vnus pro pœnis temporalibus alteri debitis ad æqualitatem iustitiæ satisfacere, & similiter qui iure belli captum habet seruum, non tenetur à volente illum redimere pretium acceptare, si tamen illud acceptet, vendere volens seruum, erit condigna & iusta recompensatio & satisfactio iniuriæ, quam captiuus ille intulerat communitati, contra quam pugnabat, quæ suum ius in eum transtulit, qui hominem iusto bello captum in seruitutem redegit, &c.

Satisfactio
ne perfectè
rigorosa, am,
qua fit inter
homine &
homine, non
exigere a
qualitè acce-
ptionis of-
fensi, nisi
quando fit
in alia specie

Iam vero de secundo rigoroze satisfactiois modo differendum est. Et quoniam huiusmodi satisfactio multiplex est: quædam enim fit homini, & quædam fit Deo, & hæc duplex est, nam quædam fit ab homine puro, & quædam fit à Christo Deo simul & homine: de singulis in ordine ad dictas conditiones agendum est. Et prima quidem satisfactio, quæ fit homini ab homine, vt rigorosa sit antecederet & concomi-

tanter, non exigit actualem acceptationem offensi, nisi quando satisfactio fit in alia specie ab ea, quæ debetur. Primam huius dicti partem tenent Vega lib. 7. in Concil. Trid. c. 9. Medina Cod. de pœnit. T. 3. q. 1. & Valquez disp. 9. & probatur primò. Quia, si quis Petro inficio vel mortuo honorem abstulerit, potest illum ad æqualitatem resarcire, vt per se notum est; hæc enim erit satisfactio rigorosa, qua maiorem non potest Petrus exigere, & tamen fit nulla eius formali acceptatione interueniente. Secundò probatur: quoniam hoc interest inter iustitiam & alias virtutes morales; quod illius finis est medium rei, quod est inuariabile; nec attenditur per ordinem ad subiectum vel ad aliud extremum: harum autem intentio fertur ad medium rationis, quod est variabile secundum subiecti dispositiones; & ideo, si Petrus debeat decem Ioanni & ea restituat, facit actum iustitiæ ad æqualitatem, quomodocumque disponatur, aut secundum iustitiæ & affectum vel alias dispositiones immutetur Ioannes siue sciat siue nesciat, siue acceptet siue non acceptet, sed satis est actus iustitiæ medium habens rei, quod est penitus inuariabile; igitur eo seruato erit satisfactio Petri secundum æqualitatem iustitiæ rigorosa, quomodocumque sit Ioannes affectus. Tertiò probatur: quoniam acceptatio non tribuit valorem satisfactioi, per quam adæquet offensam; ergò, si post acceptationem est æqualis, eandem, antequam acceptetur, habebit æqualitatem. Ea confirmatur; quia nullus hominus Theologus hominem, qui satisfactioem obtulit æqualem iniuriæ in materia debita, quam offensus renuit acceptare, ad vltiorem satisfactioem obligabit; deberet autem obligari, si condigna non fuisset illius hominis satisfactio; igitur eius condignitas ex acceptatione læsi non pendet, &c. Et ex his sequitur secunda eiusdem dicti pars, videlicet, huic rigorosæ satisfactioi non esse necessarium, vt offensus eam acceptare teneatur, sed satis esse, vt non possit aliam maiorem exigere: quemadmodum etiam rigorosa emptiois & venditionis æqualitas non requirit, vt emptor aut venditor ex iustitia emere aut vendere teneatur; sed satis est vt in contractu perfecta seruetur æqualitas. Tertia demum eiusdem dicti pars probatur; quia satisfactio, quæ est in vna re debita, si fiat in alia, quæ fit etiam secundum moralem æstimationem æqualis, non constituit simpliciter æqualitatem à satisfaciente fieri debitam; igitur, vt obligationi satisfiat, necesse est, vt eam acceptet offensus: quod explicatur exemplo. Nā si Petrus tenetur iniuriam recompensare Ioanni honorem exhibendo, & velit oblata pecunia satisfacere, non plenè resarcitur honor Ioannis, nec debita constituitur æqualitas; quia honor sublatu, honore tantum adhibito sua aptè natura restituitur. Itaq; nisi qui læsus est, fit ea satisfactioe contentus, nunquā debita confurgit æqualitas.

Ea vero satisfactio, quam homo Deo debet ob offensam illi per peccatum illatam, exigit Dei beneuolentiam: quoniam, vt ait S. D. in 1. 2. offensa non remittitur alicui, nisi per hoc, quod animus offensi pacatur offendenti; Deus autē sola dilectione, ad quā sequitur infusio gratiæ, nobis pacatur, vt ibidē explicat optimè Caietanus, & per hoc differt ab ea satisfactioe, quā vnus homo debet alteri; hæc enim consistit in æqualitate perfecta rei ad rem, quæ non variatur ex dispositione, vel actu alterius extremi; satisfactio verò, quæ Deo fit, ad amicitiam cum eo completè reconciliandam ordinatur: & ideo necessariò postulat eius beneuolentiam & gratiam.

Satisfactio
Christi co-
uenire pri-
mā rigorosa
iustitiæ con-
ditionē; cui
male Suarez
eres adhibet
limitatio-
nes.

SUPEREST iam una ceterarum omnium perfe-
ctissima satisfactio soli Christo Domino propria, cuius
gratia totam hanc proposuimus, & disposuimus
Controuerfiam.

Est igitur prima conditio, vt satisfactio non sit
ex gratia & liberalitate creditoris, quæ parum
aut nihil differt à secūda, nimirum, vt sit ex pro-
prijs eius, qui satisfacit; & ideo Caiet. *super hoc*
a. Soto de natura & gratia lib. 3. c. 6. & in 4. d. 19.
q. 1. a. 2. Medina super hoc art. Asturicensis, &
Vasquez duas has condiciones in vnam coniun-
gunt, quibus consentit etiam Albertinus in al-
legato Coroll. 17. puncto 3. in prima difficultate, pag.
320. Sed quia secunda significatio latius patere
videtur, quā prima, ideo Capreolus in 4. d. 15. q. 1.
ad 1. Aureoli, Ferrar in 4. cont. gent. c. 5. Suarez,
Aluarez, & alij eam à prima distinguūt. Nos au-
tem hic agentes de prima, ea de secunda tantum
attingemus, quæ sunt illi cum prima communia:
quæ verò secunda tanquam propria tribuit Sua-
rez & alij, suo loco consideranda referuamus.

Postulat ergo primò rigorosa satisfactio, vt
non sit ex gratia, & liberalitate creditoris. Ra-
tionem huius conditionis assignat Sotus loco no-
tato de natura & gratia: quia satisfactio est opus
iustitiæ: ergo ex propria ratione distinguitur à
gratia, ita vt quanto plus in opere fuerit gratiæ,
tanto minor sit in eo ratio satisfactionis; igitur
illa sola erit perfecta & omnibus iustitiæ nume-
ris absoluta satisfactio, cuius valor totus emanat
à debitore, nulla perueniente vel interueniente
gratia creditoris. Qui totus ferè discursus collig-
itur ex Apostolo ad Roman. 4. cap. cuius verba
sunt. *Ei autem, qui operatur, merces non imputatur*
secundum gratiam, sed secundum debitum; ei autem,
qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat
impium, reputatur fides eius ad iustitiam, secundum
propositum gratiæ Dei & capit. 11. Si autem gratia,
iam non ex operibus, alioquin gratia iam non est gra-
tia. Ideò verò gratia satisfactionem præueniens
iustitiæ minuit perfectionē; quia virtualis que-
dam est remissio debiti gratis à creditore facta
debitori: quò verò maior hæc fuerit, eo plus sa-
tisfactio deficiet ab æqualitate iustitiæ. Et ideo,
vt scitè Caietanus aduertit, omnis ea satisfactio,
quæ præuenientem supponit gratiam creditoris,
satisfactio non est, nisi ex misericordia præueni-
ente & quodammodo supplente, vt sit sufficiens
satisfactio: Talis verò satisfactio contra eam di-
stinguitur, quæ est per æqualitatem, & ex toto
rigore iustitiæ, de qua modo loquimur; ac pro-
inde contradictio manifesta est asserere, posse
hominem Deo perfectè satisfacere pro commis-
so peccato, & eum id posse per charitatem ex di-
uina misericordia deriuatam; satisfactio namque
perfecta non præsupponit vt principium, sed effi-
cit & habet vt terminum diuinam reconcilia-
tionem; ad hanc enim per se primò dirigitur sa-
tisfactio.

Suarez.

Conditionem hanc sic explicatam Suarez tribus a-
lijs conditionibus ait esse limitandam. Prima est,
vt gratia siue liberalitas creditoris ad hunc finem
fiat debitori, vt possit creditori satisfacere; sic
enim est virtualis quædam debiti remissio, sicut
(inquit) si Petrus Paulo centum tribuat, vt si bi-
bitotidam soluat, quæ illi debebat, libera remis-
sio potius est, moraliter loquendo, quàm iusta
solutio: si verò donatio præcesserit absoluta,
nullum habens respectum ad debiti solutionem,
maior (inquit) intelligeretur esse perfectio ius-
titiæ, etiam si quis ex eadem re, quam à credito-
re dono recepit, illi debitum soluat; quia tunc
in donatione & solutione non includitur virtua-

liter debiti remissio. *Secunda* limitatio est, vt per
illam rem, quæ gratis à creditore datur, vt ab ip-
so datur, fiat recompensatio siue solutio debi-
ti; nam & si præcedat liberalis donatio credito-
ris etiam in ordine ad debiti solutionem, si ta-
men (inquit) solutio non fiat ex eadem omnino
re, quæ dono accepta est, sed ex alijs acquisitis
labore & industria debitoris, hoc non ita repu-
gnat perfectioni iustitiæ, quia iam debitor ali-
quid de suo habet, quò debitum soluit. Quem-
admodum si quis centum Petro debeat & ab illo
accipiat decem, quibus negotiari possit & lucra-
ri, quidquid necessarium est ad soluendum de-
bitum, tunc verè ex iustitia soluit: immò si tan-
tum lucretur vt possit etiam id quod ad lucran-
dum accepit persolvere, erit perfecta iustitia &
æqualis; quia nec totum debitum, nec pars eius
formaliter aut virtute fuit gratis remissa, sed so-
lum antecessisse videtur quædam mutatio, quæ
non repugnat perfectioni iustitiæ, si postea com-
pensetur. *Tertia* limitatio est, vt hæc liberalitas
fiat ab ipso creditore ei, qui debet satisfacere.
Nam, si gratia supponatur alteri facta, non ta-
men ei, qui solutus est debitum, nihil (inquit)
hoc refert ad rationem iustitiæ, quia per huius-
modi gratiam, nihil debitori remittitur. Ex his
limitationibus Albertinus loco supra notato pri-
mam negat esse necessariam; quia, si Paulo debi-
tori verè donata sunt centum à Petro creditore,
Paulus per gratiæ donationis, quæ præcessit cō-
tractum solutionis, factus est Dominus illorum
centum, & ideo donatio illa non videtur esse re-
missio virtualis. Sed hæc ratio valde friuola
est; quam vis enim Paulus dominium acquisierit
illorum centum, hoc tamen est ex gratia credi-
toris; & ideo Pauli satisfactio tota pendet ex
gratia & liberalitate creditoris, quæ fit potens ad
restituendum, non autem ex propria Pauli facul-
tate; ac proinde quamvis illa donatio non esset
remissio virtualis, solutio tamen illorum centū
non erit satisfactio ex toto rigore iustitiæ.

Quod autem ait Suarez, donationem absolu-
tam præcedentem, quæ scilicet nullum habeat
respectum ad debiti solutionem, non minuere
iustitiæ perfectionem, etiam si quis ex eadem re,
quam à creditore dono recepit, illi debitum sol-
uat, in humana iustitia, quæ scilicet est inter ho-
minem & hominem, aut in rigorosè solum con-
comitanter iustitiæ modo verum est. Sed in pro-
posito superuacanea est ac minimè necessaria cō-
sideratio; iam enim diximus, vt satisfactio adæ-
quaretur offensa, necesse fuisse, vt satisfaciens
esset Deus & homo, cui nulla fieri potest gratui-
ta donatio. Quæ etiam ratione ceteræ duæ limi-
tationes ad rem propositam minimè pertinent;
non enim de iustitia in communi aut humana,
vel de altero minus propriè dicto rigorosæ ius-
titiæ modo, sed de iustitia perfectissimè rigorosa
inter Deum & hominem sermo est; & ideo
multi expositores & doctores in examinandis
dictis limitationibus ad humanam duntaxat &
minus propriè rigorosam iustitiam pertinenti-
bus frustra verba consumunt.

Hanc verò conditionem Christi satisfactioni
minimè defuisse docet Capreolus, Caiet. Ferrar.
Sotus, Medina, & alij S. Tho. discipuli, & expo-
sitores *super hoc artic.* Vnus est Vasquez, qui in-
genij sui fîsus acumine à cōmunis doctrinæ via
diuertēs per abrupta graditur dicens tria. *Primū*
est. *Humanæ naturæ* Deificatæ siue sanctificatæ
ipsa Deitate tribuedā esse satisfactionē, vt proxi-
mo principio quod satisfacit, & nō tantū vt prin-
cipio quo. *Secundū.* Propositionē hanc, Christo in-
quantum

quantum homini tribuenda est satisfactio, eandem esse cum præcedente, & eadem ratione concedendam. *Tertium* est. Humanam naturam & Christum in quantum est homo, perfectissimè satisfecisse pro nobis & ex rigore iustitiæ, non quidem propriè, sed generalis, quamvis non ex proprijs, sed ex bonis acceptis à creditore satisfecerit; quia nimirum non solum humana natura, sed etiam Christus ut homo aut in quantum homo indiguit gratia Dei, ut mereretur & satisfaceret, & eam accepit. Quorum examen ad sequentem remittimus Controuersiam.

*Quod autem Christi satisfactioni non defuerit hæc prima conditio, probatur primò. Quia valor satisfactionis Christi ex dignitate personæ Verbi desumitur, at hæc dignitas non conueniebat Christo ex gratia, sed ex natura; erat enim Filius Dei non adoptiuus sed naturalis; ergò. Secundo. In Christo duplex est gratia, quæ principium est satisfactionis scilicet gratia vnionis & gratia habitualis: sed utramque Christus habuit ex proprijs viribus. Verbum enim sua virtute seipsum vniuit humane naturæ, & ex hac vnione resultauit in anima Christi gratia habitualis, sicut splendor ex Sole; ut ait S. D. *infra* q. 7. art. vii. Quod significatur *Ezech. 43.* cum dicitur. *Gloria Dei Israel ingrediebatur per viam orientalem, & terra splendebat à maiestate eius.* Et expressius habetur *Io. 1.* *Vidimus gloriam eius gloriam quasi vniuenti à Patre plenum gratiæ & veritatis.* Quamobrem, ut Caietanus aduertit, gratia & charitas in Christo non se tenet ex parte Dei, ut cui satisfaciendum est, sed ex parte personæ satisfaciens, hoc est ex parte Dei, ut satisfactor est. *Confirmatur.* Quia gratia non est facta personæ Verbi, quæ simul cum Patre & Spiritu sancto fons est omnium gratiarum, sed est facta humanitati, cui non attribuitur satisfactio ut principio quod, sed tantum ut principio quo, ut ostendimus in sequenti Controuersia. *Confirmatur secundò.* Quia concursus omnis & auxilium ad actus satisfactionis necessarium, ex virtute Christi satisfaciens, ut sic effluebant, non autem ex Deo, prout ei offerebatur ut debita satisfactio.*

Christi satisfactio fuisse æqualem offensi.

Et ideo Christi satisfactio fuit æqualis offensi, non ex sola Dei acceptatione, sed ex propria sua dignitate & valore, ut affirmant S. Doct. & Caietanus *infra* q. 48. a. 2. Et probatur primò: quia Christi satisfactio validior fuit ad peccato, ut patet ex Apóst. *Rom. tertio.* Non esset autem validior si peccatum non adæquaret ex sua dignitate; ergò. Probatur minor: quoniam ex peccato ad æ contraximus peccatum secundum totam eius deformitatem realiter, & non ex imputatione Dei. *Secundò:* quoniam ad *Coloss. 2.* dicitur. *Delens, quod aduersus nos erat, chyrographum de retri, &c. Traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso, &c.* at si eius satisfactio non esset æqualis, non traduceret illos confidenter nec triumpharet in semetipso, sed in acceptatione Dei: posset enim timere suam satisfactionem, ut in æqualem absq; iniustitia à Deo posse repelli. Et ad *Hebr. quinto,* de Christo dicitur. *Cum clamore valido & lacrymis offerens ex auditu est pro sua reuerentia.* In cuius loci expositione notant Chrysostomus, Anselmus, Theophilactus & alij, exauditionem non tribui acceptationi Dei sed reuerentiæ Filio debiti: eadem autem est ratio de quacunque alia Christi operatione satisfactoria. *Tertiò* probatur: quoniam ad *Hebr. 10.* dicitur. *Habentes utique fratres fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine Christi.* At si Christi satisfactio per sanguinis effusione ex suo valore non esset æqualis, sed

ex acceptatione Dei, nostra fiducia non esset in sanguine Christi: quemadmodum deducunt Augustinus *lib. 13. de Trinit. cap. 14.* Et Cyprianus in sermone de ratione Circumcisionis, Et confirmatur ex Anselmo libro secundo, *Cur Deus homo capitulo sex-to.* Nam si Christi satisfactio solum esset æqualis ex acceptatione Dei, nulla esset quo ad valorem & dignitatem inter eam & antiquæ legis sacrificia differentia (hec enim ex acceptatione Dei poterant esse peccatis æqualia, pro quibus offerebantur) quod omnino falsum est: quoniam Apóst. in tota ferè Epíst. ad Hebr. ostendit sanguine Christi auferri peccata eo modo, quo per antiqua sacrificia non poterant expiari; & ideo ad *Galar. 4.* vocat ea *infirmæ & egenæ elementa.* *Quartò* probatur ratione Agapiti in Epíst. ad Antimū, & Athanasij in libro de humanitate Verbi, quoniam aliàs ad iustam & æqualem redemptionem nostram non fuisset necessaria passio Christi. Probatur illatio: quia ad æqualem satisfactionem ex acceptatione Dei sufficit satisfactio puri hominis, quam Deus ut sufficientem & æqualem potest acceptare, quam secundum se non sit æqualis neque sufficiens. *Vltimo* probatur ex D. Thoma *infra* q. 48. a. 2. Et *quartò contra gent. c. 55. ad 24.* quia satisfactio ex se æqualis est illa, qua Deo offenso aliquid offertur, quod magis diligit, quam oderit offensam; ergò. Quo etiam argumento virtualiter utitur Summus Pontifex in extrauaganti vni-genitus dicens, vnam guttam sanguinis Christi esse sufficientem satisfactionem propter vnionem ad Verbum: ubi manifestè satisfactionis æqualitatem refert non ad acceptationem Dei, sed ad dignitatem sanguinis Christi pro nobis oblato, &c.

SECUNDA conditio erat, ut satisfactio sit ex proprijs: quæ, ut à præcedente secernatur, intelligenda est de bonis ita proprijs satisfactori ut satisfactor est, ut non sint actu creditoris quæ ratione creditor est. Si namque debitor in satisfactionem offerat creditori id quod illius est, eadem quæ prius erat inter eos in æqualitas remanebit; quia nulla bonis creditoris ex ea satisfactione fiet accessio. Ut autem punctum inquisitæ circa conditionem hanc veritatis attingas, scito satisfactionem hoc modo rigorosam debere ex proprijs esse dupliciter. *Primò* ut non sit ex ijs, quæ sint sub dominio creditoris: *secundò* ut neque ipsa neque eius valor proueniat ex bonis creditoris. In quibus duobus proprietatis modis Christi satisfactioni tribuendis tot ferè sunt Doct. & Expositorum opiniones, quot capita. Nam Capreolus in 4. d. 15. q. 1. a. 3. ad 1. Aureoli contra primam Conclusionem tres supra positas condiciones rigorosæ satisfactionis enumerans ait, oportere primò ut satisfaciens sit principalis causa totius actus satisfactorij: secundò, ut satisfaciat per aliquid totaliter suum, vel saltem per aliquid, quod non sit principalius eius cui fienda est satisfactio, quam ipsius satisfaciens: tertio, ut illud, quod exhibetur in satisfactionem, non teneatur alias exhibere propter alia debita: Quæ tria concurrebant (inquit Capreolus) in satisfactione Christi. Nam primò Christus erat principalis causa totius bonitatis suæ satisfactionis: secundò actio, & passio eius non erat potius alterius, quàm eius, quia æqualiter Patris & Filij & Spiritus sancti, & non magis vnus personæ quàm alterius: tertio ipse ex nullo priori debito & obligatione tenebatur reddere Deo, quod eidem obtulit in sua passione vel actione quacunque. Quam opinionem quo ad secundam conditionem recentiores omnes impugnant ac præsertim Suarez, Astur-

Varie doctrinæ expositiones circa secundam conditionem rigorosæ satisfactionis scilicet ut sit ex proprijs.

Capreolus.

S. Thom.

ricensis, Vasquez, Albertinus & Pefantius. A

S. Thomas in 4. d. 15. q. 1. a. 2. ad. 2. ait, hominem ex hoc, quod est ad imaginem Dei, aliquid libertatis participare, inquantum est Dominus suorum actuum per liberum arbitrium; & ideo ex hoc quod per liberum arbitrium agit, Deo satisfacere posse; quia, quamvis Dei sit, prout à Deo est illi concessum, liberè tamen traditum est, ut eius sit Dominus. Sed *ibid. in resp. ad 3.* ait, satisfactionem æquivalentem ab homine fieri minimè posse. Cui doctrinæ innitens Suarez, quo ad primum modum proprietatis ait, differentiam esse inter restitutionem & satisfactionem, quod restitutio versatur circa res datas & acceptas, quia per eam reparatur damnum alteri illatum in bonis suis: at satisfactio versatur in actionibus, quia per eas intenditur iniuriæ recompensatio; quo fit ut in restitutione multum dependeat æqualitas ex dominio, quod restituens habet, vel in alterum transferre potest; quod tamen ad satisfactionis æqualitatem constituendam non est per se necessarium, sed sufficit illud dominium, quod est intrinsecum operi libero; quia satisfactio non fit, nisi per opus liberum, cuius operans est Dominus; quia ratio satisfactionis non consistit in translatione dominij alicuius rei, sed in hoc solum, quod tantum reuerentiæ & honoris impendatur, quantum iniuriæ illatum fuit; atque ideo, quod Deus habuerit dominij actionum Christi, non repugnat iustitiæ perfectæ illius satisfactionis. Quo ad alterum verò modum, quo iustitia ex proprijs esse debet, ait, personam Verbi, quatenus est in propria natura subsistens, rationem habere creditoris, ut autem humanam sustentat naturam, & in ea subsistit, rationem habere satisfactoris.

Vasquez.
Albertin.

Sed modum hunc dicendi, quo ad utramque partem impugnat Vasquez *diff. 8. c. 4. & 5.* Albertinus autem in *allegato Coroll. pag. 226. & sequ.* eundem rejicit quo ad primam partem. Sentit autem hic author, Verbum habere quoddam dominium formale super operationes humanæ naturæ sibi unitæ, quod non habet Pater & Spiritus sanctus illo modo, quatenus scilicet solum Verbum terminat naturam humanam, & operationes ipsius naturæ subsistunt quodammodo in Verbo, mediante natura humana; & ratione humani dominij potuisse Christum ex proprijs satisfacere. Quam sententiam sequitur Pefantius *diff. sexta.*

Asturicensis.

Denique Asturicensis in *allegata Relectione, q. 5. pag. 385. & seq.* dicit quatuor. Primum est. Satisfactio Christi cum suo infinito valore potest dupliciter considerari: Vno modo ut exit à diuino Verbo & prout ab ipso infinitatem sortitur, & sic nulli est debita neque etiam ipsi Deo; quia Verbum nihil debet Deo, & c. & ita (inquit) considerata habet omnia necessaria, ut ingrediatur formalem rationem iustitiæ commutatiuæ. Alio modo potest considerari, ut est iam actu producta, & sic est sub vniuersali dominio Dei atque ideo fit inepta & improporcionata ad inducendam iustitiæ obligationem in Deo: satisfactio autem (inquit) in ratione satisfactionis consideratur potius secundum quod egreditur à satisfaciente, quam prout est operatio in facto esse; & ideo absolute dicendum est, Christum satisfacisse ex proprijs & ex ijs quæ nullius subiacebant dominio.

Secundum est. Licet actio humilitatis seu obedientiæ Christi sub vniuersali Dei dominio comprehendatur, nõ tamè ipse Christus simpliciter

loquendo, quia est verus Deus: satisfactio autem Christi fuit infinita, & ad æqualitatem satisfactoria, quatenus quasi reflectebatur supra ipsum Christum, prout scilicet Christus seipsum Deo subijciebat & humiliabat; & ideo Christi satisfactio ea ratione, qua infinitatem habuit, non fuit debita Deo nec sub eius dominio contenta. Non enim erat debita Deo illa reflexio supra personam Christi, ita ut Christus seipsum etiam secundum suppositum Patri humiliaret: & quoniam totum suum satisfactorium valorem ex illa extensione ad diuinum Verbum accepit ipsa Christi humiliatio, idcirco absolute fateri debemus, Christi satisfactionem, qua ratione fuit infiniti valoris, ex proprijs fuisse & ex alijs indebitis. Quocirca Christi satisfactio duplici titulo fuit ex proprijs, & secundum quod procedebat à Christo, ut est Deus & homo, & quatenus reflexione prædicta supra Verbum humanitatis suppositum reuertebatur ipsum humiliando & submittendo Maieitati Diuinæ. *Tertium est.* Licet infinitus satisfactionis Christi valor desumeretur ex infinita dignitate & virtute Dei, quæ toti est Trinitati communis, non tamen desumebatur ab illa, ut communis est, sed tantum prout pertinet ad personam Verbi, quatenus est vna persona ab alijs duabus realiter distincta; quia Verbum non conferebat per se primò valorem infinitum operationi Christi, prout Deus est absolute, sed prout tale suppositum est personaliter terminas humanitatem; & simul cū illa humanas efficiens & eliciens actiones. *Quartum est.* Quamuis valor satisfactionis Christi, si in ratione præcisè valoris infiniti consideretur, desumatur à Verbo ut est diuinum suppositum, si tamen consideretur ut contractus ad rationem valoris satisfactorij, sicut in proposito considerandus est, impossibile est ut desumatur à Verbo, nisi prout est suppositum humanum satisfaciens. Quæ ferè omnia impugnat Vasquez, & ex parte Albertinus. Ea tamen approbat, & sequitur Aluarez in *supra notata diff. 4.*

ET QUONIAM hæcenus relatæ Doctorum opinioniones neque repugnantes omnino, nec à veritate prorsus videntur alienæ, ideo præmissis de *quo Christi fuerit ex proprijs, & quomodo possim quædam doctorum sententias conciliari.*

Notandum est igitur primò in Christi satisfactione duo considerari, scilicet actum satisfactionis & personam satisfaciendam: in actu satisfactionis duo sunt, scilicet substantia physica actus & esse liberum: quæ duo comparantur ut materiale & formale; substantia enim actus se habet ut materiale, esse vero liberum est veluti formale; pertinet enim ad genus moris, cuius ratio posterius conuenit actui, quam eiusdem actus substantia naturalis. Rursus actus satisfactionis Christi tam secundum esse naturale, quam secundum esse morale suè liberum potest dupliciter considerari: Vno modo prout exit à Christo satisfaciente; alio modo prout est iam actu productus. Persona verò Christi satisfaciens dupliciter potest considerari: Vno modo prout subsistit in diuina natura; Alio modo prout sustentat humanam naturam. Et hoc secundo modo dupliciter adhuc potest considerari: Vno modo prout est principium quod satisfactionis; alio modo prout in ipsa satisfactione quodammodo clauditur intrinsecè; quia nimirum, ut ante diximus, Christi satisfactio super ipsam Christi personam quodammodo reflectitur eam Deo summittens & humilians.

Secundo

Secundo sciendum est, dominium dupliciter dici; Vno modo generaliter (vt ita loquar) ac proprie: & hoc modo sumptum est ius habendi, possidendi, fruendi & vtendi aliqua re pro libito voluntatis simpliciter, vel secundum aliquem determinatum modum ex quadam superioritate, vt patet apud Syluestrum in *Verbo Dominium*. Alio modo specialiter & minus proprie, & sic idem est, quod libertas voluntatis in ordine ad actus ab ea elicitos aut imperatos, & de hoc dominio loquitur S.D. in 1.2. qu. 1. art. 1. dicens: *Differt autem homo ab alijs creaturis irrationalibus in hoc, quod est suorum actuum Dominus: vnde illa sola actiones vocantur proprie humane, quarum homo est Dominus: est autem homo Dominus suarum actionum per rationem & voluntatem, &c.* Vbi Conradus ait, hominem non ita dici suorum actuum dominum, quod eos possideat tanquam Dominus, sed quia, cum Domini sit imperare liberè seruo qui eius potestati subditur, homo etiam potest agere, & non agere, & agere hoc vel illud: ex quo patet, dominium hoc esse magis similitudinariè quàm propriè dictum.

De singulis igitur his distinctionibus, & earum membris ad inuicem copulatis breuiter, ac dilucidè, quantum supernæ gratiæ lumen illuxerit, differemus, vt vera discernamus à falsis, & vt quæ probabilia sunt in qualibet opinione, videamus.

Primum dictum.

Dico itaque primò, actum satisfactionis Christi tam secundum eius esse naturale quàm liberum, quatenus est actu productus, non ita personæ Christi proprium esse, vt solus habeat eius dominium generaliter & propriè sumptum. *Probat hoc dictum.* Quia Dei omnipotentis Patris & Filij & Spiritus sancti virtus & dominiū ad omne ens actu productum extenditur; potest enim illud pro libito suæ voluntatis conseruare, aut in nihilum reducere, & ad varios vsus sibi placitos ordinare. Actiones igitur Christi sub ea præcisa ratione, qua entia quædam actu producta sunt, vim seu rationem nequeunt habere satisfactoriam respectu Dei per peccatum offensi. Huic dicto nituntur omnia argumenta, quibus probant recentiores, fieri non posse, vt aliquis ex perfecta iustitia ex bonis sibi, & creditori communibus satisfaciatur. Videndus est Suarez in *allegata disp. 4. sect. 7.* Asturicensis, Vasquez, & Albertinus locis supra notatis.

Secundum.

Secundo dico, Actum satisfactionis Christi secundum eius esse morale siue liberum, prout egrediebatur ab humana Christi voluntate, ita proprium fuisse Christi, vt solus haberet super eo dominium specialiter & minus propriè sumptum. *Probat hoc dictum.* Quia dominium hoc modo sumptum idem est, quod libertas voluntatis in ordine ad actus ab ea elicitos aut imperatos, quatenus, scilicet potest agere & non agere, & agere hoc vel illud: at hæc libertas soli conuenit voluntati elicienti & imperanti; ergo. Maior patet ex dictis. Minor probatur: Quoniam actus liberi elicit vel imperati ea tantum ratione formaliter liberi sunt, qua dependent ex iudicio rationis, & ex electione voluntatis illius suppositi, quod eos elicit aut imperat. Quamuis enim creata voluntas, à diuina voluntate veluti per se primò libera, & prima causa libertatis moueatur ad liberè eligendum & imperandum, formaliter tamen non dicitur actus liber ex ordine, quem habet ad diuinam voluntatem, vt primam causam; sed ex eo, quod à creata voluntate producit, vt causa proxi-

ma. Consequens ergo est, vt specialis hæc ratio dominij super actus elicitos, & imperatos soli sit propria creata voluntati. Et confirmatur. Quoniam his actibus vitalitas conuenit in ordine ad solam creatam voluntatem; ergo & libertas; ergo sola creata voluntas est eorum domina secundum hanc dominij rationem minus propriè dictam. Antecedens patet. Prima consequentia probatur: Quia libertas actuum est quædam vitalitas nobilissima. Secunda verò probatur: Quia libertas voluntatis respectu actuum liberorum est specialis illa ratio dominij, de qua loquimur.

Tertiò dico, Actus satisfactionis Christi, prout egrediebatur à diuina Christi voluntate, & à persona Christi vt principio quod, fuisse Christo proprios secundo modo; quia scilicet neque ipse, neque eorum valor proueniebat ex bonis Dei; quatenus ei satisfactio debebatur, siue quatenus erant tribus communia. *Probat primò.* Quia satisfactionis valor infinitus defumebatur ex infinita dignitate, & virtute Dei, non tamen sub ea ratione, qua tribus personis est communis, sed qua ratione ad solam pertinet Incarnati Verbi personam, cuius relatiua, personali que proprietate, quasi modificatur, vt de subsistentia diximus, *prima parte, questione 39. articulo quarto, Controversia prima*; ergo satisfactio Christi erat ex proprijs in secundo sensu. *Probat antecedens*: quia Verbum ea ratione conferebat valorem operibus Christi satisfactorijs & meritorijs, qua naturam humanam terminabat, & in ea subsistebat; at Verbum terminabat naturam humanam, non ratione subsistentiæ communis tribus personis, nec quatenus Deus absolutè, sed quatenus talis persona à Patre & Spiritu sancto distincta realiter, ab hoc autem Deo tribus personis communi ratione in re, fundameptum habente; ergo valor infinitus satisfactionis Christi defumebatur, &c. prout in antecedente. Et confirmatur: Quia satisfactionis Christi valor debet attribui principio proximo elicienti & agenti vt quod: at hoc est persona Verbi Incarnati; Deus enim tribus personis communis non erat, nisi causa prima & vniuersalis earum operationum, quas Christus Deo pro nobis in satisfactionem offerebat: ex tali verò causa non desumitur valor operis moralis finitus aut infinitus, vt hic etiam Aluarez annotauit post Asturicensem.

Quartò dico, Christi satisfactionem & eius valorem fuisse Christo propriam in secundo sensu, considerata satisfactione, quatenus non solum à Verbi Incarnati persona procedebat, vt à proximo principio quod, sed etiam quatenus super ipsam Verbi personam reflectebatur, & eam quodammodo claudebat intrinsecè. Prior pars huius dicti patet ex tertio dicto. Posterior patet ex dictis in *prima parte Controu.* vbi cum Asturicensi diximus, Verbum Incarnatum satisfaciendo pro nobis Deo per actus humilitatis & obedientiæ, non solos eos actus cum humanitate, sed suam etiam personam Deo summisse & humiliasse, quam proculdubio summittere, & humiliare minime tenebatur.

Postremò dico, sententiam Capreoli dicentis, vt satisfactio sit de toto rigore iustitiæ, satis esse, vt fiat ex ijs, quæ totaliter sunt satisfaciens vel saltem per aliquid, quod nõ sit principalius eius cui fienda est satisfactio, quàm ipsius satisfaciens; actionem autem & passionem Christi æquè fuisse Patris & Filij & Spiritus sancti, intelligendam esse de principijs satisfactionis, quo

quo ad absoluta & essentialia, non autem quatenus proprietates connotant personales, & per eas quodammodo modificantur & determinantur. Iam autem diximus, Christi satisfaciens virtutē & dignitatē infinitā non conferre Christi actionibus & passionibus valorē infinitū, nisi quatenus intelligitur personali Verbi proprietate modificata. Quomodo verō filius in assumpta humanitate possit sibi ipsi satisfacere, quatenus est persona diuina, iā superius explicauimus.

TERTIA CONDITIO erat, vt satisfactio sit ex alias non debitis ei, cui satisfaciendum est. Hanc limitat Suarez dicens intelligendam esse de debito iustitiæ & respectu eiusdem, adeo vt solutio debiti nequeat esse iusta & perfecta, nisi fiat ex ijs quæ non sunt debita eidem alio titulo iustitiæ: si verō debita fuerint alio aliquo titulo, puta gratitudinis, obedientiæ aut misericordiæ inter homines non minuit (inquit) perfectionem iustitiæ; quia huiusmodi alij tituli vel debita non minuunt æqualitatem iustitiæ. Sed hanc doctrinam cum suo fundamento rejicit Vasquez, *disp. 8. c. 6.* & multis argumentis falsam esse demonstrat. Cuius sententiam sequitur Albertinus in *sepe allegato Corollario*, fol. 317. Sed, quamuis dicta limitatio respectu finitæ satisfactiois quæ sit de toto rigore iustitiæ, non sit admittenda, satisfactio tamen infinitæ, qualis est satisfactio Christi, non est deneganda: In quo Vasquez absque sufficienti ratione sodali suo contradicit.

Ad cuius euidentiā *considerandum est* primò, personam Verbi esse dignitatis simpliciter infinitæ, ex qua non solum ad singula merita, satisfactioes, gratiarum actiones & obedientias, valoris quædam deriuabatur infinitas, ita vt plura diuersarum rationum ex vno principio simpliciter infinito deriuarentur infinita, sed etiam ex eodem principio in vnā & eandem Christi operationem plures diuersarum rationum infinitates effluerent; ita vt sicut eadem numero operatio plures habebat rationes formales, ac species in genere moris, puta meriti satisfactiois, gratiarum actionis, obedientiæ, &c. sic plures haberet infinitates singulis illis rationibus & speciebus conuenientes, & ab inuicem formaliter differentes: ac proinde pluribus æquialeret operationibus infinitis specie tam naturæ quàm moris realiter ab inuicem differentibus.

Secundo sciendum est, non esse necessarium, gratiarum actionē equari beneficio secundum valorem seu perfectionem in esse entitatio, sed satis esse, si secundum rationem proprii generis proportionalem habeat æqualitatem, siue commensurationem (exempli gratia) vt maximo beneficio maxima respondeat gratiarum actio sic. n. suscepto beneficio æqualis erit gratiarum actio, non simpliciter siue in esse entitatio, sed in ratione gratiarum actionis.

Eadem igitur actio Christi plurimum habens moralium actuum rationes formaliter differentes, plures etiam secundum singulas habuit infinitates ratione diuersas, ex vna & eadem infinitate simpliciter diuini suppositi deriuatas; ac proinde Christus eadem actione & passione multis titulis infinita, scilicet meriti, gratiarum actionis, satisfactiois, obedientiæ, &c. sufficienter sibi nobisque meruit, pro totius Mundi peccatis plenè perfecteque satisfecit, & condignas ac proportionabiliter æquales Deo gratias egit pro gratia vnionis & alijs gratijs, donis ac beneficijs suæ humanitati collatis, vt scitè Caietanus aduertit: Verbo autem diuino naturam huma-

nam assumpti, sicut nulla facta fuit gratia, sic neque gratiarum actio vllum esse ei beneficium, sed naturæ tantum humanæ.

Ex his conciliari facile poterunt relatæ Doctorū opiniones circa secundam iustitiæ rigorosæ conditionem. Et de sententia quidem Capreoli satis diximus. D. autem Th. de satisfactione loquitur imperfecta. Suarez dominium libertatis in operationem satisfactoriam non affirmat, aut intendit esse per se sufficiens absolute ad æqualitatem iustitiæ constituendam, sed in genere suo: nec esse necessarium dominium propriè sumptum in operationem, quod sit in creditorem transferendum, neque etiam dominium propriè sumptum, quod habet Deus Pater & Filius & Spiritus sanctus in operationem Christi satisfactoriam, pugnare cum æqualitate satisfactiois, si non desint aliæ conditiones: Et quamuis satisfactio ratione quadam sit restitutio, non sit tamen illa, sicut hæc per hoc, quod allicuius rei dominium transferatur. Quod non aduertit, aut fortasse volens dissimulauit Vasquez, & postea Albertinus: Qui priorem proprietatis modum cum secundò confundens ait, Verbum habere dominium quoddam formale super operationes humanæ naturæ sibi personaliter vnitæ, quod non habet Pater & Spiritus sanctus, &c. qua loquendi forma, nihil aliud significatur, quàm operationes Christi satisfactorias solius esse Verbi, tanquam suppositi satisfaciens, quod supra docuimus cum Asturicensi. Qui etiam affirmans, Christi satisfactionem consideratam prout exit à Verbo & prout ab ipso trahit infinitatem, nulli debitum esse neque etiam ipsi Deo, &c. eandem significat satisfactiois proprietatem illi conuenientem; prout à solo Verbo vt supposito in humana natura subsistente, & vt proxima causa producitur; sic enim ab eo solo speciali quadam ratione valorem accipit infinitum, & ab ea ius omne creditoris excludit. Quod quia Vasquez in *supradicta disp. 8. c. 4.* minimè considerauit, friuola valde ratione sententiam Asturicensis confutauit dicens, Christi satisfactionem in fieri non minus quàm in facto esse, sub Dei dominio contineri, & ab eius virtutis efficacia pendere; quod omnino falsum est formaliter loquendo de operatione, quatenus ab Incarnati Verbi persona, veluti supposito ab alijs duabus diuinis personis realiter distincto & tanquam principio quod proximo deriuatur.

SVPEREST iam **POSTREMAE** CONDITIONIS examen. An scilicet Christi satisfactio præter conditiones iam dictas hanc etiam habuerit, vt Deo cui debebatur oblata, illum ad eam acceptandam obligauerit; ita scilicet vt Deus condignam ei pro offensa satisfactioem oblata acceptare teneretur?

Anselmus lib. 2. *Cur Deus homo*, c. 19. affirmat Deum non potuisse Christi satisfactionem non acceptare. Verba eius sunt: *Eum autem, qui tantum donum sponte dat Deo sine retributione debere esse non iudicabis, immò necesse esse video, vt Pater filio retribuatur: alioquin iniustus esse videretur, si nollet, aut impotens, si non posset: Quæ aliena sunt à Deo.* Eandem sententiam sequitur Sotus in 4. sent. dist. 19. *quest. 1. art. 2.* dicens implicationem esse contradictionis non esse Deo acceptum id, quod illi Christus offerebat. Sed ait Vasquez nomen hoc, *acceptum* idem ibi significare, quod *gratum*: quod quidem (inquit) longè diuersum est ab eo, quod ait Anselmus, nimirum Christi satisfactioem non solum non potuisse non esse

Conciliatur
Doctorum
sententiæ.

Vasquezij
lappm.

An Christi
satisfactio
Deo cui de-
beatur, ob-
lata illum
ad eam ac-
ceptandam
obligauerit?
Sententiæ
Doctorum.

Deo

Deo gratam ad effectum redemptionis nostræ, sed etiam non potuisse Deum non retribuere Christo opus nostræ redemptionis in præmium laborum. Verum iudicio meo secundum hoc sequitur ex primo; si namque Christi satisfactio non potuit non esse grata Deo ad effectum redemptionis, igitur non potuit eam non acceptare ad eundem effectum retribuendum, igitur ea per Christum exhibita non potuit Deus redemptionem non retribuere. Eandem opinionem sequitur, & explicat Valentia *super hoc art. qu. 5.* Quam, vt probabilem defendit Asturicensis in *allegata q. 5. p. 381* cui fauet etiam Aluarez, *disp. 4. in resp. ad 7. argumentum*, quamuis non in ea perficitur.

Oppositam sententiam sequuntur communiter omnes alij Doctores, ac præsertim Thomistæ & expostores huius articuli.

In Deo simpliciter loquendo fuisse obligationem ad acceptandam Christi satisfactio nem, supposito incarnationis decreto, etiam præciso ordine ad redemptionem.

Pro difficultatis huius resolutione considerandum est, primum, dupliciter intelligi posse, oblatam à Christo fuisse Deo satisfactio nem pro peccatis humani generis. Vno modo supposito decreto Incarnationis ordinatæ ad redemptionem, media Incarnati Verbi passione & pluribus alijs actionibus in ea terminatis & completis: & hoc pacto supponitur pactum & promissio, saltem implicita ex parte Dei acceptandi satisfactio nem peccatis æqualem offerendam à Christo; ac proinde obligatio acceptandi, non ex virtute tantum fidelitatis, sed ratione iustitiæ eminentissima; non enim hæc obligatio simplici innitebatur Dei promissioni, sed onerosæ respectu Christi, cui promittebat Deus iuxta illud Isai. 53. *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæum: sicut etiam nostris operibus corona ex iustitia reddenda promittitur 2. Tim. 4. De reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex.* Quorum verborum explicatio videnda est in *Comm. S. Thom.* Quod etiam significat diuina Scriptura. *Psal. 2. dicens: Posuisti a me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam & possessionem tuam ter minos terræ.* Veritatem hanc latè probat Suarez *disput. 4. sect. 5.* cui tamen non assentimur asserenti, iustitiam commutatiuam Deo formaliter conuenire secundum imperfectionibus; arbitramur enim cum D. Thom. in ratione iustitiæ commutatiuæ formali claudi imperfectionem superius explicatam. Quamobrem iustitia, quam Deo tribuimus in ordine ad Christum satisfaciendum longè alterius rationis & altioris ordinis est, quam iustitia commutatiua, tametsi modum quendam habeat iustitiæ commutatiuæ, sicut etiam respectu quorundam modum habet distributiua; immò & formaliter est distributiua, cum huius iustitiæ ratio nullam intrinsecè claudat imperfectionem.

Alio modo possumus intelligere, Christi satisfactio nem oblatam Deo fuisse, supposito decreto Incarnationis absolute, id est absque siue præciso ordine ad redemptionem: & hoc etiam modo posset aliqua ratio obligationis ad acceptandam Christi satisfactio nem in Deo cogitari. Ad cuius evidentiam obseruandum est, in Christo satisfactio nem offerente quatuor esse consideranda. Primum est persona Verbi vt subsistens in humana natura, quæ scilicet persona est principium quod operationis satisfactoriæ. Secundum est diuina natura cum sua voluntate; quæ principium est quo remotum talis operationis. Tertium est humana natura cum sua voluntate quæ principium est proximum eiusdem operationis. Quartum est operatio cum infinito suo valore, quem trahit ab infinita suppositi di-

gnitate. Igitur si duo tantum operationis principia proxima consideremus, nempe suppositum & humanam eius voluntatem, nullam ex parte Dei ad acceptandam satisfactio nem possumus obligationem cogitare; nisi in ipsius Dei pacto & promissione fundatam, vt multis argumentis probant hic recentiores. At consideratis simul omnibus operationis principiis tam proximis quam remotis, quæ tamen omnia erant intima Christo satisfaciendi, dicendum est, nulla etiam supposita promissione vel pacto, non potuisse Deum oblatam Christi satisfactio nem non acceptare. Quia cum vna sit vnus Dei Patris & Filij & Spiritus sancti voluntas, hoc ipso B quod vnum ex his tribus suppositis, prout est in aliena natura subsistens, per vnâ in tribus numero voluntatem satisfactio nem æqualem offerentæ offert Deo Patri & Filio & Spiritui sancto, per illam eandem numero voluntatem acceptandam, non potest à Deo per eam non acceptari; alioquin à seipsa discordaret diuina voluntas, mouet enim ad acceptandum volens efficaciter vt acceptetur; igitur implicat contradictionem satisfactio nem sic oblatam à diuina voluntate non acceptari: vellet enim vt offerens illam à se acceptari, vt autem eidem offertur nollet eam à se acceptari. Et quia Christi satisfactio ex omnibus dictis principiis absolute dependet, ideo simpliciter loquendo dicendum est, si consideremus Christi satisfactio nem vt oblatam Deo, supposito decreto Incarnationis, præciso ordine ad redemptionem, eidem ex parte Dei correspondere obligationem ad eam acceptandam.

Sed, an hæc obligatio sit ex vera, & proprie dicta Christi satisfactio ne, diligenter inquirendum est. S. Thom. 1. p. quæst. 21. art. 1. ad 3. in huiusmodi actibus iustitiam interuenire significat ex parte Dei minis proprie dictam; quam ait nuncupari condecentiam diuinæ bonitatis; Quia debitum (inquit) est à Deo, vt impleatur id, quod eius sapientia & voluntas habet, & quod suam bonitatem manifestat: & secundum hoc iustitia Dei respicit decentiam ipsius, secundum quam reddit sibi, quod sibi debetur. Hæc ibi S. Thom. Cum igitur diuina sapientia & voluntas non à Christo separata, sed illi essentialiter & intime coniuncta hoc habeat, vt in satisfactio ne perfecta Deo pro peccatis humani generis oblata diuina bonitas secundum attributa iustitiæ & misericordiæ manifestetur, in acceptanda satisfactio ne & retribuenda remissione non videtur esse ex parte Dei iustitia proprie dicta, sed ea tantum, quæ dicitur condecentia sue bonitatis.

Verum ex ijs, quæ supra diximus in tertio dicto circa secundam conditionem, perspicue constat magnam esse differentiam inter debitum, quod Deo conuenit in ordine ad decretum suæ sapientia & voluntatis de operatione & effectu bonitatem eius manifestante, & obligationem acceptandi Christi satisfactio nem supposito decreto Incarnationis, præciso ordine ad redemptionem. Primum namque Christus Deo satisfactio nem offerebat non vt subsistens in natura diuina, sed vt diuina persona subsistens in humana natura siue vt Deus homo; quod satis esse diximus, vt Christi iustitia verè sit & dici possit ad alterum, scilicet ad Deum vt Deus est: in Deo autem ex decreto suæ sapientia & voluntatis in rebus operante propter suam bonitatem manifestandam, non potest similis distinctio designari. Secundum, Christus diuina sua voluntate, virtute & dignitate satisfactio nem in-

Christi satisfactio ne ex parte sui iustitiæ perfectionem habuisse, nec tamen Deum ad eam acceptandam obligasse.

finitam offerens Patri ex ijs, non vt communi-
bus, sed veluti proprijs, sua scilicet personali
proprietate naturam humanam terminantem
modificatis modo superius exposito, valorem
satisfactorijs suis operibus infinitum confere-
bat, & ea veluti propria, Deo in offensam com-
pensationem offerebat, ita vt satisfaciens & of-
ferens esset Verbum, vt in humana natura subsi-
stens: is autem cui satisfactio offerebatur, esset
Deus Pater, Filius & Spiritus sanctus in vna sim-
plicissima diuina natura subsistens. Talem au-
tem distinctionem non habet Deus, vt operans
ex decreto suae sapientiae & voluntatis propter
manifestationem suae bonitatis. Maius igitur in
Deo videtur esse iustitiae debitum, & magis pro-
priè dictum in acceptanda Christi satisfactione,
quam in implendo diuinæ sapientiae & volun-
tatis decreto in operibus creationis. Sed quam-
quam hæc satis apparenter suadere videantur
iustitiae obligationem in Deo respectu Christi
satisfactionem offerentis esse constituendam,
non tamen id efficaciter ostendunt, vt mox di-
cenda declarabunt.

Suppositis igitur ijs, quæ de Christi satisfac-
cientis obligatione diximus in 2. parte Controuer-
siae, DICO PRIMO, cum Bartholomæo Medina
& alijs recentioribus nullam propriè, & simpliciter
in Deo fuisse obligationem iustitiae commutatiuæ ad
acceptandam Christi satisfactionem. Probatur pri-
mo: quoniam qui talem habet obligationem, e-
ius, cui debet, subijcitur voluntati & est eo infe-
rior; Deus autem nullo inferior est nec vlli sub-
ijcitur. Et confirmatur: quia talis obligatio &
necessitas induceretur in Deum, non ab eius in-
trinsèca tantum & essentiali rectitudine diuinæ
voluntatis, sed etiam ex oblatae satisfactionis
perfectione & æqualitate ad offensam. Verè e-
nim esset hæc causalis: quia Christus satisfactio-
nem obtulit æqualem offensæ, obligatur Dei
voluntas ad eam acceptandam.

Obiectio.

Solutio.

Sed dices satisfactionem tanti valoris exhibi-
tam non esse rationem formalem inducendam ta-
lis obligationis in Deum, sed esse conditionem
requisitam, vt impleat Deus quod promissit sub
talis operis conditione. *At oppositum* indicat
formalis commutatiuæ iustitiae ratio in actu
satisfactionis inuenta; hæc enim per se & for-
maliter satisfactionis ad offensam exigit æqua-
litatem; igitur illa diuinæ voluntatis obligatio
ab extrinsecus oblata satisfactioe deriuabi-
tur.

SECUNDO DICO, Christi satisfactionem il-
lam ex parte sui & Christi satisfaciens iustitiam perfe-
ctionem habuisse, vt sui valoris infinitate & æqualita-
te ad offensam Dei voluntatem obligaret, si in eam ca-
dere posset obligatio. In hoc dicto conueniunt re-
centiores omnes Thomistæ; & quidam extra-
anei S. Doctoris expositores; & patet ex dictis & E
explicatur etiam à simili ex Caiet. 1. 2. qu. vltima,
art. 1. Sicut enim comparando meritum homi-
nis ad mercedem illi debitam secundum se, po-
test in ea iustum simpliciter inueniri: quia po-
test meritum æquari premio reddendo, in ordi-
ne verò ad Deum nulla merito potest inesse ius-
titia; quia hominis ad Deum non potest esse æ-
qualitas simpliciter in aliquo, sed secundum
proportionem tantum: Ita comparando Chri-
sti satisfactionem remissioni offensæ per eam ob-
tinendæ, æqualitas inter eas simpliciter inueni-
tur: at eadem satisfactio, quatenus etiam offer-
tur à Christo, relata ad Deum offensum, non po-
test eum constituere debitorem, quia capax non
est obligationis vt ante diximus. Ad cuius am-

pliozem intelligentiam recolenda est doctrina
Philosophi in 5. Metaph. in c. de Ad aliquid. & S.
Thom. p. 1. q. 13. art. 7. quam ibi latè explicauimus
cum Caietano, videlicet relationem quandoque
in vno extremo esse rem realem, in altero verò
esse rem rationis tantum. Quod contingit (inquit
S. Thom.) quandocumq; duo extrema non sunt v-
nius ordinis, sicut sensus & scientia referuntur ad sen-
sibile & scibile: quæ quidem in quantum sunt res qua-
dam in esse naturali existentes, sunt extra ordinem
esse sensibilis, & intelligibilis. Et idem in scientia qui-
dem, & sensu est relatio realis, secundum quod ordi-
nantur ad sciendum, vel sentiendum res, sed res ipsæ
in se consideratæ sunt extra ordinem huiusmodi. Vnde
in eis non est aliqua relatio realiter ad scientiam,
& sensum, sed secundum rationem tantum, in quan-
tum intellectus apprehendit ea, vt terminos relatio-
num scientiæ, & sensus. Vnde Philosophus dicit in 5.
Metaphys. quòd non dicuntur relativi ad quòd ipsa
referantur ad alia, sed quia alia referuntur ad ipsa.
Et paucis interiectis: Cum igitur Deus sit extra to-
tum ordinem creaturæ & omnes creaturæ ordinen-
tur ad ipsum, & non è conuerso, manifestum est, quod
creaturæ realiter referuntur ad ipsum Deum, sed in
Deo non est aliqua realis relatio eius ad creaturas, sed
secundum rationem tantum, in quantum creaturæ
referuntur ad ipsum. Hæc ibi S. Thom. Similiter igitur
in re proposita dici potest, ex parte Christi
Deo satisfactionem, quæ operatio creata est,
offerentis rationem inueniri commutatiuæ ius-
titiae, quia conditiones omnes ad actum perfe-
ctæ & rigorosæ iustitiae commutatiuæ ne-
cessariæ eidem satisfactioni verè conueniunt,
vt ostendimus. At ex parte Dei nulla potest
obligatio iustitiae commutatiuæ respondere;
quia Deus ex suæ naturæ dignitate & excel-
lentiæ dominium semper habet vniuersale su-
per omnes creaturas: Et ideo ex quauis o-
peratione creaturæ nihil ei vtilitatis aut bo-
nitatis adiungitur; ac proinde neque talis
obligatio, sed potest eam absque violatione
iustitiae commutatiuæ pro libito suæ volun-
tatis acceptare vel repellere. Non itaque po-
stulat essentialis & intima ratio commutatiuæ
iustitiae, vt ambo eius extrema mutuo sibi
subijciantur & obligentur, sed satis est si v-
num eorum alteri obligationis vinculo se
subijciat; in hoc enim erit vera iustitiae ra-
tio, in altero verò minime, sed aliquid excellen-
tius.

TERTIO DICO, obligationem illam, qua di-
ximus, Deum supposito decreto Incarnatio-
nis absolute, id est præcisò ordine ad redem-
ptionem teneri ad acceptandam Christi satisfac-
tionem, ad iustitiam commutatiuam propriè
dictam minime pertinere, sed ad iustitiam mi-
nus propriè dictam, quam S. D. appellat conde-
centiam diuinæ bonitatis. Prior huius dicti pars
patet ex dictis. Posterior satis apertè colligitur
ex pluribus diuinæ Scripturæ locis, quorum
præcipuus habetur Ro. 3. Quem proposuit Deus pro-
pitiationem per fidem in sanguine eius ad ostensio-
nem iustitiae suæ, &c. Deinde probatur ratione.
Obligatio illa, quæ est ex parte Dei respectu
Christi satisfaciens, pertinet ad iustitiam &
non ad commutatiuam, neq; ad distributiuam,
neque ad altiozem aliquam iustitiae rationem,
quæ verè sit ad alterum; ergo ad iustitiam perti-
net minus propriè dictam, quæ est condecencia
diuinæ bonitatis, secundum quam Deus si-
bi debitor est, vt scilicet impleat suæ voluntatis
decretum. Antecedens quoad primam partem pa-
tet ex diuinis litteris iustitiâ in ordine ad Chri-
sti sa-

Dei obliga-
tionem ad
acceptandam
Christi sa-
tisfactionem
supposito
Incarnationis
decreto
præcisò or-
dine ad re-
demptionem
non pertine-
re ad iustiti-
am commu-
tatiuam pro-
priè dictam,
sed ad con-
decenciam
diuinæ bo-
nitatis.

fiti satisfactionem significantibus. Quoad secundam verò patet ex supradictis. Quoad tertiam est evidens ex ipsa ratione, seu forma iustitiæ distributiæ, quæ locum non habet in Deo respectu Christi satisfaciens. Quo ad ultimam verò probatur. Quoniam hæc obligatio ex sola diuina voluntate procedit, quæ prout est in Christo, satisfactionem causat & offert pro peccatis hominum, vt acceptetur; vt autem est in Deo Patre Filio & Spiritu sancto, eam acceptat; igitur hæc iustitia non est nisi condecencia diuinæ bonitatis, secundum quàm à Deo debitum est ipsi Deo, vt impleatur id quod semel placuit eius voluntati. Nam & si verum sit id, quod supra quasi obijciendo dicebatur, vz. Christum diuinam suam voluntatem, non vt tribus communem, sed quasi vt propriam & personali proprietate modificatam satisfactionem causare, & eam Deo vt Deus est, offerre; quia tamen hæc obligatio diuinæ voluntatis ad Christi satisfactionem acceptandam ex nullo prouenit eorum, quæ Christo sunt propria, prout à Deo vt Deus est, & à Patre & Spiritu sancto & à seipso, vt est persona diuina distinguitur, sed ex eo tantum, quod Deo commune est vt in tribus suppositis existenti, sc. ex ipsa diuina voluntate, vt diuina voluntas est, non autem prout est Incarnati Verbi quasi propria; idcirco hæc obligatio non est iustitiæ propriæ sumptæ, sed communiter & improprie dictæ, quæ est condecencia diuinæ bonitatis modo superius explicato; nulla enim in Deum cadere potest obligatio, nisi quæ liberum voluntatis actum tribus communem propter summam eius rectitudinem naturali quadam sequela vel colligatione modo nostro intelligendi comiteretur. Quæ verò sunt vni tantum personæ propria, quatenus propria sunt, nullam respectu Dei aut alicuius existentis in Deo possunt habere formalem siue actuale aut virtuale causalitatem, sed ex diuinis attributis perfectionibus aut rationibus communibus & absolutis vna potest alterius esse causa virtualis in essendo, vt patet de immutabilitate respectu æternitatis. Et sicut debitum Dei ad voluntatis fuisse decretum exequendum in rebus non oritur ex rebus ab ipsa voluntate decretis, sed ex ipsius diuinæ voluntatis intima rectitudine & immutabilitate, sic debitum seu obligatio diuinæ voluntatis ad acceptandam Christi satisfactionem, prout à Christo voluta est diuina voluntate, & Deo per eandem oblata, non ex ipso creato satisfactionis actu iam producto, aut etiam à Deo præconcepto, sed ex ipsa diuinæ voluntatis rectitudine & immobilitate deriuatur. Sed cum in Deo sit ratio dominij, & iustitiæ punitiæ, quamuis considerata ratione dominij possit Deus homines etiam innocentes in Infernum perpetuò torquendos detrudere, absque hoc quod vlla fiat eis iniuria; si tamen consideretur Deus præcisè, vt iustus iudex absque dominio, non potest secundum hanc rationem innocentem absque iniustitia punire. Sic igitur in proposito nostro, licet Deus peccatis nostris offensus possit vt supremus Dominus non acceptare, vel etiam annihilare Christi satisfactionem sine iniustitia; si tamen consideretur vt offensus præcisè ab eo potestate dominij tenetur Christi satisfactionem acceptare, vel aliam abundantiorum non petere, cum illa sit superflua, & ex proprijs, &c. & hoc satis esse videtur ad rationem satisfactionis de toto rigore iustitiæ; hæc tamen obligatio non videtur excedere condecenciam diuinæ bonitatis.

A Ex dictis sequitur duplicem in Deo fuisse obligationem ad acceptandam Christi satisfactionem, quarum prima nullam sapit iustitiæ propriæ dictæ rationem, sed est sola condecencia bonitatis: *Secunda* ad iustitiam pertinet supereminentem, cuius actiones modum nonnunquam induunt iustitiæ nostræ commutatiæ, cuius ratio formalis Deo minimè congruit, nonnunquam autem distributiæ, quæ Deo formaliter & propriè conuenit. Nam si Christi satisfactionem consideremus, vt oblatam aut offerri Deo possibilem per diuinam Christi voluntatem supposito Incarnationis decreto absque ordine siue præciso ordine ad redemptionem, correspondet illi ex parte Dei obligatio iustitiæ minùs propriè dictæ, quæ est condecencia bonitatis: si verò eandem satisfactionem intelligamus, vt oblatam aut offerri possibilem supposito decreto Incarnationis cum ordine ad redemptionem à Christo cognito, aut etiam posita promissione, vel pacto inter Deum & Christum, illi ex parte Dei respondet obligatio iustitiæ longè altioris rationis quàm sit iustitia nostra commutatiua.

PRIMA CONCLUSIO: Christi satisfactio quoad intrinsecam perfectionem siue modum in eam ex vniuersa deductione ad diuinam personam deriuatam non est infinita simpliciter in genere moris, sed tantum secundum quid, sc. in genere satisfactionis. Hanc probant & explicant ea, quæ diximus in 1. par. Controuersie. Eandem tenet Capreolus in 2 sent. dist. 18. q. 7. nica ad primum Scoti.

SECUNDA CONCLUSIO: Christi satisfactio, quæ ratione personam Verbi connotat aut includit simpliciter infinitam modo superius explicato, scilicet quantum ad formam valoris extrinsecam, dici potest simpliciter infinita, non in genere entis sed in genere moris & satisfactionis. Hæc patet ex dictis in prima parte Controuersie. Et probatur primò ex Anselmo lib. 1. Cur Deus homo, cap. 14. & 19. & D. Tho. infra q. 48. ar. 2. ad 3. Et quarto cont. gent. c. 54. & de Ver. q. 29. a. 7. & in tertio d. 18. q. 1. a. 6. Et ex allegata

D Extrauag. Vnigenitus de Indulgentijs. In qua probat Sum. Pontifex thesaurum meritorum Christi esse simpliciter infinitum, & Basilii in Psal. 38. exponens illa verba *Frater non redimet*, &c. ait pretium satisfactionis Christi superare omnem valorem, quod est esse infinitum. *Secundò probatur*; quia aliàs sequeretur satisfactionem Christi non esse maiorem peccato Adæ, cuius oppositum affirmat diuina Scriptura *Rom. 5.* probatur illatio: quia peccatum Adæ ex se quandam habet infinitatem, quæ scilicet ex se sufficiens est homines etiam infinitos inficere, si tot ex Adam nascerentur: at si Christi satisfactio non haberet ex se sufficientem valoris infinitatem pro peccatis infinitis, maius esset delictum quàm donum; ergò. Et confirmatur: quia satisfactio Christi verè sufficiens est pro totius mundi peccatis, etiam si multiplicarentur in infinitum; ergò. Antecedens est Ambrosij *Præfat. in Psal. 35.* Et probatur: quia Sacramenta Baptismi & Pœnitentiæ virtutem habent sufficientem ad vniuersa peccata delenda, quamuis multiplicarentur in infinitum: vt probat S. D. *infr. qu. 68. a. 5. & q. 86. ar. 1.* at prædicta Sacramenta virtutem habent ex satisfactione Christi; ergò multò magis talem virtutem habebit ipsa Christi satisfactio: Consequentia verò probatur: quia nisi talis virtus esset infinita, possent adeò secundum numerum vel grauitatem peccata multiplicari, vt illam adæquare non posset Christi satisfactio, si esset finita; atque ita meritis timere posse.

possemus, ne Christi satisfactio minimè sufficiens esset pro peccatis; ac præterea Summus Pontifex in decretali prædicta concludit non esse timendum, quod exhauriatur thesaurus satisfactionis Christi. Postremò probatur; quia si causæ proximæ alicuius effectus sunt infinitæ, & in illum influunt secundum totam suam virtutem moralem, producant effectum moraliter infinitum; sed causæ proximæ satisfactionis Christi sunt infinitæ moraliter & influunt in satisfactionem secundum totam suam infinitatem; ergo causant satisfactionem infinitam; Maior patet. Minor, quo ad primam partem asserentem causas proximæ satisfactionis Christi esse moraliter infinitas, probatur: quia Christi satisfactio duo habet principia proxima: alterum ut quod; & alterum ut quo. Primum est persona Verbi in assumpta humanitate, quam personam constat esse simpliciter infinitam. Secundum autem est multiplex: primum humanitas vnita Verbo, quæ principium est satisfactionis per modum naturæ substantialis: secundum est gratia quæ est principium proximum quo per modum naturæ accidentalis; & hæc in Christo fuit infinita in ratione gratiæ: ut probat infra S. D. q. 7. tertium est charitas quæ principium proximum est per modum habitus imperantis satisfactionem: quæ licet in ordine ad eliciendum amorem Dei fuerit finita; ut probat Asturicensis in sua Relezione de gratia Christi pag. 225. & 342. in ordine tñ ad eliciendam satisfactionem fuit infinita; ut ait S. D. infra q. 48. a. 2. & in 3. d. 19. q. 1. a. 1. q. 1. & d. 20. q. 1. a. 3. ad 1. & 2. & alibi. Et Capreolus in tertio d. 20. q. vnica ad 4. Scoti contra primam conclusionem, & ratio iam dicta est; quia scilicet per actum charitatis Christus offerebat Deo infinitam suæ personæ dignitatem; & ideo satisfaciebat infinitè; quod idem dicendum est de alijs humanæ Christi naturæ virtutibus: nam, ex. g. temperantia licet esset ex obiecto suo & intentione finita, quatenus tamen eliciebat actum, per quem subijciebatur Deo infinita Verbi persona, erat infinita. Quod ad secundam verò partem quod scilicet omnes prædictæ causæ influant in satisfactionem secundum totam suam virtutem, probatur: quoniam hic infinitus influxus nihil aliud dicit, quam elicere actionem reflexiuam supra suppositum diuinum, humiliando totam eius dignitatem: sed hæc principia talem actionem eliciunt, qua scilicet totam diuini suppositi dignitatem humiliant; ergo moraliter influunt secundum totam suam virtutem: non enim est aut fingi potest, maior vel perfectior influxus moralis eo, quo subijcitur Deo infinita dignitas personæ diuinæ.

TERTIA CONCLUSIO: Valor satisfactionis Christi simpliciter infinitus non ex sola satisfaciens personæ dignitate desumitur, sed etiam ex oblatæ rei pro peccatis hominum infinitate deriuatur. Hæc conclusio latè probata fuit & explicata in dicta prima parte Controuersia.

QUARTA CONCLUSIO: Christi satisfactio fuit ex iustitia commutativa propriè sumpta. Hæc patet ex 2. parte Controuersia, & asserit eam Caietan. in Com. 2. Cor. 5. in fine.

QUINTA CONCLUSIO: Christi satisfactio vi satisfactio formaliter est, regulatur à virtute iustitiæ commutatiuæ; quatenus scilicet ab ea elicitur aut imperatur. Hæc patet ex dictis in 2. parte Controuersia in fine; & probat eam Aluarez in sua 4. Conclus. multis argumentis.

SEXTA CONCLUSIO: Iustitia Christi commutativa in ordine ad Deum et at longe diuersa rationis

& altioris ordinis, quam iustitia commutatiua, quæ est inter homines, hæc patet ex dictis.

SEPTIMA CONCLUSIO: Christi satisfactio perfecta fuit, & secundum omnem rigorem iustitiæ, quatenus tres illas habuit condiciones, quæ necessariae sunt, ut adæquet offensam; aded ut, si creditor iniuriam vellet aliqua satisfactione compensare, solam hanc iustitiam posset exigere. Conditiones verò sunt: ut non sit ex gratia creditoris, ut sit ex proprijs, & ex non debitis alio titulo creditori. Hanc probant vberimè, quæ diximus in 3. parte Controuersia.

OCTAVA CONCLUSIO: Nulla propriè & simpliciter loquendo, fuit in Deo obligatio iustitiæ commutatiuæ ad acceptandam Christi satisfactionem. Hæc patet ex primo dicto tertie partis Controuersia.

NONA CONCLUSIO: Christi satisfactio ex parte sui, & ex parte Christi satisfaciens eam habuit iustitiæ perfectionem, ut sui valoris infinitate & equalitate ad offensam posset diuinam obligare voluntatem, si in eam cadere posset obligatio. Hæc patet ex 2. dicto eiusdem 3. partis.

DECIMA CONCLUSIO. Supposito decreto Incarnationis ordinatæ ad humani generis redemptionem cum eius decreti notitia in anima Christi, aut etiam pacto vel expressa Dei promissione in Deo fuit obligatio iustitiæ, non solum quæ dicitur condecencia bonitatis, sed etiam iustitiæ magis propriè dictæ, non tamen commutatiuæ, sed eminentioris quæ modum habuit commutatiuæ, seclusis imperfectionibus. In hac conclusione conueniunt omnes ferè iuniores S. D. Interpretes, Medina, Suarez, Valentia, Pefantius, Aluarez. Et habet fundamentum in D. Th. 2. d. 27. q. 1. a. 3. ad 4. eius verba sunt: Deus non efficitur debitor nobis, nisi forte ex promisso; quia ipse bona operantibus premium repromittit; & ideo non est inconueniens, si ab ipso quis mereri possit, ex quo aliquo modo debitor est. Hæc ibi. Qui tamen in 1. parte q. 21. a. 1. ad 3. & alibi negat, Deum cuiquam esse debitorem, eo quod ipse ad alia non ordinatur, sed alia ad ipsum. De qua re videndum est Bergomas in aurea Tabula, dub. 431. & Caiet. 1. 2. q. 114. ar. 1. & 3. Et ibi Conradus & Medina. Sed licet Deus ab extrinseco nequeat obligari, & alteri primò ac propriè non obligetur, sed sibi tantum, hæc tamen obligatio, quam Deus habet respectu sui, in promissione fundatur homini facta sub onerosa conditione; ac proinde respicit hominem merentem aut satisfaciens tamen quam alterum iustitiæ terminum vel extremum secundarium, & non tantum ut materiam circa quam versatur obligatio, quam Deus habet primò respectu sui; longè siquidem est diuersa ratio de creaturis, quoad earum perfectiones naturales in ordine ad Dei sapientiam & voluntatem, & de homine prout intellectualis est & liberi arbitrij, qua ratione fiunt ei promissiones à Deo. Deus enim in ordine ad creaturas quoad earum perfectiones naturales nulli potest esse debitor, nisi sibi ipsi, ut probat S. D. 1. p. loco notato, & latius in 2. cont. gent. c. 29. at in ordine ad creaturam rationalem cui fit promissio, quamuis non sit Deus per se primò debitor, extenditur tamen ad eum quodammodo secundariò ratio debiti hoc ipso, quod ei facta est promissio. Neque tamen ad eum Deus ordinatur, aut ei subijcitur; quia non ei per se primò debitor est sed sibi tantum; nam ea tantum ratione creaturæ rationali debitor est, quia semetipsum ad aliquid ei tribuendum obligauit: nam promissio à Deo creaturæ facta magis & prius fit ipsi Deo quam Creaturæ; quia Deus aeterno suæ voluntatis decreto sibi primò loquitur, deinde illud in tem-

in tempore sub forma promissionis creature manifestat.

ULTIMA CONCLUSIO. *Supposito decreto incarnationis absolute, id est preciso ordine ad redemptionem, intelligitur in Deo fuisse debitum sine obligatione iustitiae minus proprie sumpta: quae scilicet est decencia bonitatis.* Hec patet ex 3. dicto ultima partis huius controuersia.

CONTRA primam conclusionem produci possunt argumenta, quibus probatur 2. & 3. conclusio, quae nihil aliud concludunt, quam satisfactionis actum hoc modo sumptum dici posse simpliciter infinitum extrinseca quadam denominatione ex diuino supposito simpliciter infinito deriuata, ut ante diximus.

CONTRA secundam Conclusionem sunt argumenta quae referunt & solunt Capreolus in 2. d. 18. q. unica, Caietanus super hoc art. Barthol. Medina in suo dubio siue q. de perfectione satisfactionis Christi, Suarez disp. 4. sect. 4. Asturicensis in allegata quest. 5. dub. 2. fol. 292. Vasquez disp. 5. Albertinus in saepe allegato Corollario 17 punct. 4. pag. 333. & Alvarez disp. 4.

CONTRA eandem Conclusionem argumentatur Rada Controu. 13. art. 2. probans meritum Christi ex sua ratione formali ex propria bonitate intrinseca non fuisse infinitum, nec infiniti valoris: eadem autem est ratio de satisfactione, cuius valor infinitus ex eadem radice deriuatur, nempe ex infinita suppositi dignitate. Sicigitur arguit.

Primo: Aut bonum velle Christi, quo per creatam meruit voluntatem, fuit acceptatum tantum quantum erat persona Verbi, aut non: Si secundum admittis, ergo ex se non habuit necessitatem acceptabilitatis, ut possit sufficere pro infinitis, & consequenter non erat infinitum: si primum concedis sequitur illud bonum velle Christi ratione suppositi habuisse rationem infinitae acceptabilitatis, & consequenter erit infinitum bonum; & tantum quantum Verbum quod est absurdum. **Respondetur** verum esse secundum: Ad argumentum aduersus hanc partem negatur illatio, quia velle & satisfactio Christi hoc ipso, quod erat actio meritoria & satisfactoria diuini suppositi, habebat infinitatem in genere meriti & satisfactionis, licet non in genere entis; poterat enim Christus suae voluntatis operatione mereri omne illud, quod potest cadere sub meritum & satisfacere pro omni quantumvis graui peccato vel offensa.

Secundo: Principium per se actionis meritoriae Christi sumptum cum omnibus respectibus ad Verbum vel ad aliud est finitum intrinsece, igitur & actio eius fuit formaliter finita & limitata; ergo finitè acceptata. Antecedens patet. Quia principium illius actionis est voluntas Christi creata gratia finita informata, quae ex respectu ad Verbum nullam induit infinitatem intrinsecam; quia omnes hi respectus sunt finiti. Consequentia probatur; quia à principio essentialiter & intrinsece finito non potest oriri operatio formaliter & intrinsece infinita, &c.

Respondetur infinitatem operationum Christi in genere moris non desumi ex principio quo, sed ex principio quod, scilicet à supposito Verbi simpliciter infinito. **Sed contra** (inquit) Principium quod non agit nisi in virtute principij Naz. in D. Thom. 3. Partem.

A quo; ergo quamuis principium quod sit infinitum, non potest ab eo oriri actio infinita, nisi precise iuxta mensuram principij quo. **Et confirmatur.** Conf.

Quia agens quod per principium formale formaliter finitum in genere entis & naturae non potest causare effectum formaliter infinitum, nec elicere actionem formaliter infinitum; ergo nec per principium quo formaliter finitum in genere moris & gratiae potest elicere actionem formaliter infinitam in genere moris. **Respondetur**, nullam esse consequentiam, loquendo de infinitate moris, quamuis vera sit de infinitate actus in esse naturae; quia dignitas suppositi agentis se habet ut forma quadam extrinseca actus in genere moris, & ideo valor actus satisfactorij in genere moris secundum agentis suppositi dignitatem attenditur, licet in ratione efficientis suppositum non agat, nisi in virtute principij quo. Vnde ad confirmationem negatur consequentia; quia dignitas suppositi non se habet, ut forma respectu actus in genere entis, sicut eius est forma in genere moris. **Sed responsionem Instabz 1. hanc arguit Rada.** Primo. Quia ratione personae non acceptantur illi actus tantum, quantum persona, ergo. **Secundo**, Quia nullam bonitatem intrinsecam moralem ut suppositum sub ratione suppositi illis confert. **Tertio**, Quia si illam tribuit, illa infinitas non est intrinseca actui sed extrinseca, ergo. Probatur hoc assumptum. Quia actus voluntatis Christi, cum sit in specie moris, habet intrinsecam differentiam & proprietatem, qua limitatur & finitur in sua specie, nec intensionem habet infinitam: at supposita bonitate morali actus finita & limitata, valor eius intrinsece non potest esse infinitus: quia tantum acceptatur, quantum valet ex se & ex propria bonitate intrinseca; ergo si bonitas actus est ex se & intrinsece finita, non potest ex se acceptari pro infinitis. **Quarto**, Si circumstantia & dignitas personae augeat interdum intrinsecam bonitatem actus in ratione virtutis, hoc est, quatenus aliquo modo redundat in obiectum, augendo vel mutando bonitatem eius obiectiuam, ut quando pauper facit elemosynam, illa circumstantia personae augeat bonitatem; quia illud obiectum ad talem personam comparatum censetur difficilius & maioris quantitatis proportionalis. Et hinc fit, ut haec circumstantia personae, etiamsi infinita sit, non infinite augeat hanc bonitatem, sed limitatur ex habitudine & modo, quo talis actus tendit in obiectum sic affectum, quae necessarium est finita; ergo licet operatio creata Christi sit personae infinitae, non tamen est intrinsece & formaliter infinita: quia sic augeat bonitatem intrinsecam, non quidem ut suppositum, sed ut obiectum; ex qua ratione non habet infinitatem intrinsecam actus. **Respondetur ad primum** nullam esse consequentiam: quia persona non confert actui satisfactorio suam bonitatem in genere entis, sed tantum confert ei bonitatem in genere moris modo superius explicato. **Ad secundum** negatur antecedens; non enim assentior Vasquezio dicenti in sua disputat. 6. cap. 2. ex Deitate propter fundamentum vnionis personalis deriuari in naturam humanam per denominationem tantum extrinsecam effectum quandam moralis sanctificationis, in quo ipsa Deitas tamquam forma includatur, sicut ferum ignitum continet ut formam ignem ipsum; nam praeter extrinsecam hanc denominationem resultat in actu satisfactionis bonitas

nitas quædam moralis illi non minus, sed longe magis intrinseca, quam sit ea bonitas, quam habet actus virtutis ex alijs eius circumstantijs rectæ rationis iudicio comparatis; quia multo magis operationi suæ persona coniungitur, quam locus aut tempus aut finis &c. consistit autem hæc bonitas moralis seu valor operationis in essentiali eius commensuratione ad tantæ dignitatis personam, à qua producit secundum regulam rectæ rationis: qua etiam ratione conuenit actui libero bonitas moralis in ordine ad alias circumstantias, quibus secundum rectæ rationis regulas commensuratur. *Ad tertium* negatur assumptum. Ad eius probationem dico, bonitatem actus intrinsecam ex obiecto esse finitam, sed ei nihilominus adiungi posse bonitatem aliam, scilicet valoris infiniti ex circumstantia personæ actum elicientis, vt ex supradictis elucet. Vnde admissa maiori negatur minor, si loquatur de sola bonitate quam habet actus ex obiecto: si autem de omni actus bonitate loquatur, non admittimus id quod supponit, videlicet bonitatem satisfactionis in Christo esse omnibus modis finitam. *Ad quartum* negatur consequentia. Quia non eodem modo personæ dignitas auget propriam, & intrinsecam bonitatem actus in ratione virtutis, quo valorem auget satisfactionis aut meriti. Virtutis enim bonitatem actui confert, non per hoc quod fiat quali forma ipsius actus secundum se, sed quatenus redundat in obiectum, augendo vel minuendo propriam illius bonitatem, vt patet in adducto exemplo pauperis elemosinam largientis: sed valor operis in ratione satisfactionis ab ipsa persona proximè & immediatè deriuatur; ex hac enim non extrinseca tantum, sed etiam intrinseca denominatione Christi satisfactio dicitur infinita; quamuis longè maior sit infinitas extrinsece denominans, quam eidem intrinsece adhærens vt supra notauimus.

Obiect. 3.

Tertio; Opera Christi non habuerunt infinitum valorem ratione infinitæ dignitatis personæ Verbi; ergo nullo modo habuerunt infinitum valorem. Consequentia patet. Antecedens probatur primo. Quia non erat principium illius valoris, quatenus erat suppositum humanum, neque vt suppositum diuinum, ergo nullo modo. Antecedens quo ad primam partem probatur. Quia vt sic nec satisfaciebat nec se tenebat ex parte satisfaciens, sed potius ex parte acceptantis satisfactionem. Præterea. Si concursus aliquem physicum habuit peculiarem supra actiones humanitatis, ille non erat infinitus, quia non agebat infinite sed finite, ergo. Præterea. Vel persona diuina est causa secundum se illius valoris in operatione humanitatis, vel vt vnita humanitati: at neutrum dici potest, ergo. Probatur minor quo ad primam partem; quia persona diuina secundum se non potest esse satisfaciens, ergo nec potest pertinere ad materiam satisfactionis, nec dare operibus humanitatis valorem satisfactorium. Consequentia patet. Antecedens probatur. Quia persona satisfaciens vt sic est inferior eo, cui satisfacit: at diuinæ personæ repugnat esse inferiorem Deo. Quoad secundam vero partem probatur. Quia tunc valor satisfactionis non esset æqualis grauitati offensæ, vel saltem non esset infinitus. Sequela probatur. Quia dignitas satisfactionis

non esset æqualis dignitati personæ offensæ: si quidem satisfaciens est persona diuina in quantum homo, offensus vero Deus secundum se. At persona diuina in quantum homo non est tantæ dignitatis, sicut Deus secundum se; nam Christus vt homo dicitur creatura & minor Patre.

Respondetur, personam diuinam esse causam illius valoris, prout est vnita humanitati. Ad argumentum in contrarium negatur sequela. Ad cuius probationem dico propositionem illam, *Satisfaciens est persona diuina in quantum homo*, dupliciter intelligi posse: Vno modo, vt dictio illa complexa *in quantum homo* significet solam humanitatem esse principium satisfactionis, & ita falsa est dicta propositio, vt patebit in sequenti *Controuerſia*. Alio modo, vt humanitas sit principium quo: persona vero diuina, pro qua supponit nomen illud concretum homo, sit principium quod, & sic vera est propositio, sed falsa est minor subsumpta videlicet personam diuinam in quantum homo, non esse tantæ dignitatis, quantæ est Deus secundum se. *Secundo cum alijs dici posset* ad argumentum, dictionem illam vt siue in quantum dupliciter sumi posse.

Vno modo *reduplicatiue* & ita denotat significatum termini, cui applicatur, esse rationem siue causam per se talis valoris; & sic falsum est personam diuinam prout est vnita humanitati esse causam valoris; sic enim humanitas esset propria causa valoris. Alio modo sumi potest *specificatiue*, quo modo significat terminum, cui applicatur, esse conditionem necessariam requisitam, vt persona Verbi sit causa valoris operationum humanitatis illi vnita: & in hoc sensu verum est, personam diuinam vt est humanitati vnita esse causam valoris operationum, quas exercet in assumpta humanitate: sic autem persona diuina satisfaciens est æqualis Deo, cui offertur satisfactio. *Sed hanc solutionem impugnatur Rada. Primo* quia illa conditio est modificatiua concursus, & quasi limitat ipsum. *Secundo* Quia persona diuina sumpta, vt vnita humanitati in sensu concessio, est persona offensæ & acceptans satisfactionem; ergo non concurrat ad tribuendum operibus satisfactionis valorem. Antecedens probatur. Quia persona sic sumpta secundum se est causa illius valoris infiniti; ergo satisfacit vt persona infinita, at quatenus persona infinita est persona offensæ; ergo. *Tertio*: Quia si persona Verbi secundum se, licet cum illa conditione det valorem operibus satisfactorijs humanitatis, illa satisfactio innititur gratiæ ipsius creditoris; ergo satisfactio Christi non fuit de toto rigore iustitiæ; quod isti negant. Prima consequentia probatur. Quia Verbum secundum se est creditor. *Respondetur* sol. 1.

Ad primum, & negatur assumptum, loquendo de concursu valoris moralis in genere satisfactionis, vt satisfactio est, quamuis concursus absolutissimè sumptus limitetur ad tale genus, scilicet ad valorem actus in genere moris; quoniam ex dignitate suppositi in humana natura subsistentis & operantis, non potest valor operationis augeri in genere entis, sed tantum in genere moris. *Ad secundum* negatur antecedens. Ad eius probationem negatur antecedens; non enim persona Verbi secundum se præcisè est causa valoris operationis procedentis ab humanitate vt principio quo, sed quatenus habet iam dictam conditionem, vt scilicet sit vnita

vnita humanitati. Deinde dico, personam infinitam cum tali conditione non esse personam offensam sed satisficientem, vt latè superius explicauimus. *Ad tertium* negatur prima consequentia siue conditionalis: Ad eius probationem dico, Verbum secundum se, id est vt est subsistens in diuina natura, esse creditorem, vt autem est vnium humanæ naturæ & in ea subsistit, esse satisfactorem.

Obiect. 4. Quarto, Si Verbum mereretur, aut satisfaceret per velle increatum solum mereretur aut satisfaceret infinite & pro infinitis; ergo cum mereretur & satisfaceret per velle creatum, non merebatur & satisfaciebat infinite & pro infinitis ex natura & valore actus. Probatur consequentia. Nam aliàs velle proprium Verbi non esset in se maioris bonitatis, quam velle naturæ assumptæ in ipso. *Resp.* nullam esse consequentiam; quia velle proprium Verbi præter valorem meriti aut satisfactionis infinitum, quod pertinet ad genus moris, haberet etiam infinitatem simpliciter in genere entis, quæ non conuenit actui creato.

Obiect. 5. Quinto: Actus elicited à voluntate creata Christi non erat infinitus in bonitate moraliter: ergo per illum Christus non meruit infinite. Antecedens probatur. Quia differentia eius essentialis & intrinseca non erat infinita perfectionis; ergo. Probatur hoc antecedens primo; quia nihil aliud à Deo habet infinitam perfectionem. Secundo; quia talis actus nec habet infinitatem in intensione, quia non est possibilis; neque habet infinitatem in extensione, quia vnica ac simplici habitudine fertur in obiectum, quamuis infinitum. *Resp.* falsum esse antecedens. Ad probationem negatur consequentia; quia bonitas seu valor moralis actus non attenditur penes intrinsecam & essentialem eius differentiam; hæc enim sumitur ab obiecto, & pertinet ad physicam actus bonitatem, sed valor seu bonitas moralis operationis oritur ex operantis suppositi dignitate: nec correspondet valor hic operis intensiōi aut extensiōi, aut alijs qualitibus & modificationibus actus intrinsecis, sed soli dignitati suppositi operantis. Et quemadmodum obiectum actus infinitum physicam actui confert infinitatem, si totaliter actus attingat obiectum, ita suppositum illi actui valorem morale tribuit infinitum, qui morali attingentia totaliter attingit suppositum operans: fit autem hæc attingentia per hoc, quod non solum egreditur actus à supposito, sed etiam supra ipsum secundum totam eius dignitatem quadam ratione siue modo reflectitur, vt antè diximus.

Vltimo Si meritum Christi fuit infinitum ex sui ratione formali & intrinseca, sequitur quod potuit Christus plus mereri, quam Deus potuerit præmiare seu remunerare: sed consequens videtur absurdum; ergo antecedens non est concedendum. Sequela probatur. Quia meritum infinitum non potest habere præmium æquale, nisi sit etiam infinitum: at hoc Deus conferre non potest. Probatur hæc minor. Quia nec infinitam gratiam nec infinitam visionem sui potest efficere. *Respondetur*, nullam esse consequentiam. Ad cuius probationem negatur minor; potuit enim Christus non solum gratiam & alia dona hominibus & angelis mereri secundum perfectiores & perfectiores gratiæ & donorum gradus vsque in infinitum, sed etiam mereri potuit, vt Pater aut etiam Spiritus sanctus humanæ naturæ personaliter vniretur, vel etiam vt Filius alias indiuiduales humanas, vel et-

A iam angelicas specie diuersas naturas assumere. De qua re differit Vasquez *disp. 6. cap. 4.* & post eum latè & subtiliter Albert. *Coroll. 18. p. 4. n. 55. pag. 337. & seq.* Secundo respondetur, quod licet Deus nequeat facere præmium vel condonationem offensæ simpliciter infinitam in ratione entis physici, potest tamen efficere præmium & condonationem offensæ infinitam in esse morali, & ita potest esse æqualitas inter meritum vel satisfactionem cum præmio & condonatione. Sicut enim non potest Deus facere præmium infinitum physice & entatiue; quia tale infinitum non est factibile; ita Christi meritum & satisfactio non sunt physice infinita, sed cum infinitatem habeant moralem, vt antè diximus, correspondet eis præmium vel offensæ condonatio moraliter infinita: Præmium quidem; quia licet claritas corporis, vel exaltatio nominis, quam Christus sibi meruit, finita sint entatiue; quia tamē illi data sunt de omni rigore iustitiæ, sunt præmia quadam infinita in ratione præmij. Et similiter quod fiat offensæ remissio ad æqualitatem, & de omni rigore iustitiæ, est aliquid moraliter infinitum, & ita proportionabiliter sibi correspondent meritum & præmium, satisfactio & offensæ condonatio: cætera verò ad infinitatem meriti Christi Domini per inuentia inferius erunt examinanda, scilicet *quæst. 19.* Alia quædam eiusdem authoris argumenta iam antea ab alijs soluta prætermittimus.

CONTRA TERTIAM conclusionem nulla supersunt argumenta diluenda: nam quæ tangit Vasquez *disp. 6. cap. 2. ex ijs*, quæ diximus in prima Controuersia parte, facile confutantur.

CONTRA QUARTAM conclusionem sunt argumenta, quæ referunt & soluunt Barth. Med. in sua *quæst. De satisfactione Christi*, & sunt argumenta apud eum primi ordinis: & ea quæ soluit Suarez *disp. 4. sect. 5.* & Asturicensis in sua *Relectione de Christi gratia q. 5. a. 2. d. 3.* Valen. & Aluar. super hoc art. & Albert. in allegato *Corollario 18. puncto 3.*

Contra eandem Conclusionem, quatenus satisfactio Christi tribuit rationem iustitiæ commutatiuæ, argumentatur Suarez. Primo: ius diuinum est altioris ordinis, quam sint omnia iura humana; ergo virtus illa, per quam Christus exhibuit satisfactionem æqualem pro alienis peccatis, non est eiusdem rationis cum illa virtute, per quam alij homines satisfaciunt Deo, vel cum iustitia commutatiua, quæ est inter homines. Antecedens patet. Consequentia verò probatur à simili; nam implere promissum Deo, etiam in Christo Domino ad aliam virtutem pertinet, quam sit fidelitas inter homines, non quia non posset ad æqualitatem impleri, quod promissum est, sed quia promissio ad Deum inducit ius & obligationem altioris ordinis, quam promissio ad hominem. *Resp.* nullam esse consequentiam; nam, vt supra diximus, cum actus iustitiæ sit ad alterum, si in vno tantum extremo fuerint propriæ iustitiæ conditiones, alterum autem ob sui excellentiam earum aliquas non admittat, erit in vno tantum iustitia commutatiua, & non in altero, quod defectu conditionum illius non est capax. Est igitur Christi satisfactio actus iustitiæ commutatiuæ formaliter, quamuis hæc sit altioris ordinis quam nostra. Ad probationem negatur assumptum, loquendo de promissione & actu promisso formaliter, vt promissum est, quicquid sit de eo materialiter sumpto.

Obi. Suar. 1. cont. 4. con.

Solut.

Obiectio 2.

Secundo: Hæc virtus in Christo non est pœnitentia, sicut in alijs hominibus, & inclinatur ad reddendum debitum Deo, ergo verisimile est, eam à virtute religionis non esse distinctam. Antecedens quo ad primam partem probatur. Quia pœnitentia significat propriè retractationem prioris facti vel prioris voluntatis; ergo in Christo Domino locum non habuit. Quo ad secundam patet. Consequentia verò probatur. Quia virtus religionis inclinatur ad reddendum omne debitum Deo. Respondetur, nullam esse consequentiam. Ad cuius probationem negatur antecedens; nam ad religionem pertinet exhibere Deo reuerentiam & cultum illi debitum, quatenus primum est principium creationis & gubernationis rerum, ut ait S. D. 2. 2. q. 8. a. 3. Constat autem satisfactionem pro peccato non esse Deo debitam sub ratione cultus & reuerentiæ, quatenus est primum rerum principium, propriè & formaliter loquendo. Opinionem hanc Suarezij, nimirum Christi satisfactionem ad virtutem religionis pertinere, confutat acriter & vberissime Valq. disp. 7. c. 4. & seq.

Obi. 1. a. 1. cont. eand. con.

Contra eandem Conclusionem argumentatur Vasquez. Primò, Christus non potuit reddere aliquid Deo, quod esset ei alicuius utilitatis, aut commoditatis; ergo virtus, qua Deo pro nobis satisfecit, non est dicenda pars iustitiæ subiectiua sed solum potestatiua. Probatur consequentia. Quia proprium est iustitiæ, ut id, quod redditur, sit utile vel commodum ei cui redditur. Respondetur, nullam esse consequentiam. Ad eius probationem dico, assumptum verum esse, quando is, cui redditur æquale, capax est nouæ utilitatis aut commoditatis: quod si talis non sit in eo capacitas, erit quidem iustitia ex parte reddentis æquale, non autem ex parte eius cui redditur æquale, sicut in proposito, &c.

Obiectio 2.

Secundo: Homines pro peccato in Deum commissio non debebant satisfactionem Deo ex iustitia; ergo nec Christus pro eis soluens potuit ex iustitia satisfacere. Probatur Consequentia. Quia Christus idem onus subiit satisfaciendi Deo, quod homines habebant; ergo si materia talis satisfactionis non fuit hominibus materia sufficiens, ut ex iustitia Deo satisfacerent, non potuit etiam Christo esse. Quod si dicatur, homines non potuisse satisfacere Deo ex iustitia, quia non potuerunt reddere Deo æquale, Christum autem potuisse ex iustitia satisfacere, quia reddere potuit æquale: hoc (inquit) responsum facile explodi potest. Quia Christus non potuit subire aliam obligationem erga Deum pro offensa & peccato ab eis commissio, quam habebant homines: at homines non tenebantur obligatione iustitiæ ad solutionem; ergo neque Christus pro illis soluens obligatione iustitiæ ad id teneri potuit. Maior probatur: Quia Christus nullo alio titulo iustitiæ obligari poterat, nisi ut illorum debitum in se susciperet & persolveret. Minor verò probatur: Quia obligatio alicui satisfaciendi ex iustitia propriè ortum habet semper ex iustitia violata. Atqui homines peccantes peccato superbiæ aut intemperantiæ aut alio, non peccauerunt contra iustitiam propriè erga Deum; ergo homines non tenebantur obligatione iustitiæ ad soluendum. Maior huius argumenti probatur. Quia ubi iustitia violata non est, iustitia ipsa non postulat satisfactionem aut compensationem; sit enim hæc solum ex iustitia ad

reducendam aliquam inæqualitatem antea factam contra iustitiam ad æqualitatem, quam ipsa violata iustitia postulat. Minor verò probatur. Quia aliquoquin sequeretur homines in quouis peccato contra duplicem virtutem specialem peccare, ac proinde quodlibet eorum peccatum in duplici specie constitui, altera contra temperantiam aut humilitatem &c. altera contra iustitiam erga Deum violando ius illius; hoc est absurdum. Resp. nullam esse consequentiam, loquendo de satisfactione ex perfecta iustitia. Ad cuius probationem bene respondet arguens. Ad impugnationem responsionis dico, falsam esse maiorem propriè & formaliter loquendo; nam quia non poterant homines ex proprijs & alijs indebitis reddere Deo æquivalentem pro offensa, non erat in eis obligatio perfectæ & commutatiuæ iustitiæ, sed imperfectæ tantum scilicet ex virtute pœnitentiæ. Christus autem ob infinitam suæ personæ dignitatem poterat æqualem offensæ Deo reddere satisfactionem, & ideo ex obligatione perfectæ & propriè dictæ iustitiæ commutatiuæ satisfecit. Materialiter autem loquendo certum est eandem fuisse Christi & hominum obligationem; quoniam & hi pro proprijs, & ille pro eisdem ut alienis per actus humilitatis, doloris &c. satisfacere tenebatur.

Secundo respond. falsam esse minorem dictæ impugnationis. Ad cuius probationem negatur minor: cuius ratio est; quoniam homo per actum intemperantiæ mortalem duplicem contrahit peccati deformitatem, alteram contra virtutem intemperantiæ ratione conuersionis ad obiectum à recta ratione & lege naturali dissonum, & iniustitiæ per auersionem à Deo summo bono, cui tamquam primo rerum principio & gubernatori ac ultimo fini summus debetur honor & reuerentia, non per actus tantum religionis, sed per directionem omnium actuum voluntatis in ipsum, ut vltimum finem, qua dignitate quantum sit ex actu & intentione peccantis finem vltimum in re creata constituentis, Deus cum summa priuatur iniuria saltem implicita & virtuali ad iniustitiam reductiuè pertinente, ac per hoc iustitiæ æqualitate compenlanda.

Tertiò sic arguit: Christus non minus perfecte nec alio modo satisfaceret Deo pro nobis, etiam si pro nobis non spondidisset, quam nunc satisfecit spondens pro nobis: at si non spondidisset, non satisfaceret ex iustitia; ergo neque ex iustitia satisfecit. Minor probatur. Quia sicut de ratione iustitiæ est æqualitas seruanda cum alio, ita est debitum seruandi hanc æqualitatem: at si Christus non promississet, nullo debito & obligatione teneretur ad satisfaciendum; ergo si non spondidisset, non satisfaceret ex iustitia. Resp. primò, falsam esse maiorem; quia si Christus non spondidisset aut debitum pro nobis satisfaciendi non suscepisset, non fieret eius satisfactio intuitu constituentis æqualitatem iustitiæ inter Deum offensum & hominem peccatorem; & ideo satisfactio Christi non pertineret ad iustitiam propriè dictam. Quemadmodum si Petrus debeat Paulo centum aureos, & Ioannes totidem donet Paulo titulo gratitudinis, non autem intentione satisfaciendi pro Petro, datio illa siue solutio non erit operatio iustitiæ neque satisfactio.

Secundo respond. falsam esse minorem loquendo de de-

do de expressa & non implicita tantum promissione; iam enim diximus, hoc ipso Christum obligationem accepisse satisfaciendi, quod humani generis caput effectus est, quam tamen etiam libera promissione firmavit; itaque si Christus, nulla præmissa libera promissione Deo satisfactionem pro peccatis humani generis obtulisset, equalitatem inter nos & Deum iustitiæ perfectam constitueret. Et in hoc sensu videtur accipiendum id, quod ait Aluar. scilicet ad veram & perfectam iustitiam satis esse (quantum sit ex parte debiti) ut ille, qui satisfacit, vel ille pro quo fit satisfactio, teneatur ex debito satisfacere & satisfaciendo reddat æquiualens. Quare merito Valquez Suarezium impugnat asserentem, ad rationem iustitiæ propriæ satis esse operari intuitu constituendæ æqualitatis, etiam si operans siue satisfaciens nulla ad operandum aut satisfaciendum obligatione teneatur; contrarium enim expressè docet S. Thom. 2. 2. quæst. 80. art. 1. & quæst. 108. art. 2. ad 1.

Aluar.

Suarezij di-
stinctione
iur.

S. Tho.

Obiect. 4.

Conf. 1.

Quarto probat in septimo cap. disput. octauæ non satis esse distinctionem naturarum in eadem persona, ut ratione vnus naturæ possit sibi ipsi subsistenti in altera natura secundum rationem iustitiæ propriæ dictæ satisfacere: primo, quoniam ille, qui primariè satisfacit, idem est secundum rem cum Deo, cui satisfactio exhibetur; ergo satisfactio non est vnus ad alterum. Et confirmatur primo. Quia dicentes eandem personam per alteram naturam satisfacere, & per alteram satisfactionem acceptare immutat diffinitionem aut conditionem Aristotelis dicentis iustitiam esse ad alterum; sic enim non esset ad alterum sed eiusdem ad seipsum per alteram & alteram naturam. Secundo confirmatur: Quia non satis est operationem esse ad alterum simpliciter, & natura & supposito distinctum, sed oportet etiam ut sit ad alterum, qui sit sui iuris, id est qui habeat bona propria, quibus satisfaciatur: at satisfactio Verbi per humanam naturam non potest hoc modo dici ad alterum; ergo. Probatur minor: Quia bona, ex quibus exhibetur satisfactio Verbo, sunt ipsius secundum valorem, licet elicitæ sint ab humanitate, ratione cuius ipsa humana natura se habet comparatione Verbi sicut pars Patris, & sicut filius nondum emancipatus.

Solutio.

Ad 1. Conf.

Ad 2. Conf.

Obiect. 5.

Respondetur, nullam esse consequentiam; quia licet sit idem suppositum, æquiualeat tamen duobus ob duas substantiales naturas, in quibus subsistit; ita ut eadem Verbi persona sit diuinum suppositum & humanum, Deus & Homo. Ad primam Confirm. negatur assumptum; non enim immutatur aut destruitur illa Philosophi conditio, sed magis eleuatur & extenditur ad superioris ordinis extrema Philosopho minime cognita. Ad secundam Confirm. nego minorem. Ad eius probationem dico primo, bona quibus satisfacit Christus esse propria Verbi prout ab hoc Deo & ab alijs personis distinguitur; quia scilicet satisfactio valorem habet ex propria & personali Verbi dignitate, ut ante diximus. Secundo dico, humanam naturam ratione dominij specialis, id est, libertatis respectu suarum operationum similem esse filio emancipato, & secundum hanc rationem liberam omnem operationem esse illius propriam, ut perspicue supra demonstrauimus.

Quinto probat in cap. 3. eiusdem disp. Christi

satisfactionem non fuisse ex proprijs ac proinde neque ex iustitia. Primo, Quia vera est hæc propositio: Christus satisfecit, in quantum homo: & licet (inquit) addi possit, in quantum homo Deus, concedenda tamen est propositio illa sine additamento: At Christus in quantum homo non satisfecit ex proprijs, ergo. Maior probatur. Primo: Quia Sancti Patres illam concedunt & præsertim S. Thomas & nullus hæcenus eam negauit. Secundo, quia Christus in quantum homo est Sacerdos & mediator, ergo etiam in quantum homo est satisfactor & redemptor. Minor verò probatur: quia Sanctitas non erat propria Christo in quantum homo, sed donata à Deo, ergo. Probatur hoc assumptum; nam quamuis concretum naturæ positum ex parte subiecti secundum aliquorum opinionem supponat pro supposito, tamen positum ex parte prædicati iuxta omnium sententiam supponit pro natura: at natura gratiam & donationem accepit, ergo etiam Christus in quantum homo. Probatur prima propositio. Quia S. D. in 1. quæst. 16. art. 10. & 11. ait, quoties additur particula, in quantum vel secundum quod, terminum illum concretum, homo, magis propriè poni pro natura, quam pro supposito, quia videtur esse ex parte prædicati; & quamuis dicat, terminum illum concretum, homo, posse supponi pro supposito in prædictis propositionibus, dicit tamen sensum illum esse minus proprium; igitur sanctitas non erat propria Christo in quantum homo, sed donata à Deo. Secundo probatur idem assumptum. Omnis creatura indiget gratia Dei, & eam gratis accipit ut mereatur: at Christus in quantum homo est creatura; ergo Christus in quantum homo indiget gratia Dei ut mereatur. Maior patet. Minor probatur ex dictis. Quia terminus ille, homo, se tenet ex parte prædicati, & stat pro natura non autem pro supposito nisi impropriè. Tertio probatur idem. Christus in quantum homo prædestinatus est Filius Dei, hoc est ad vnionem hypostaticam: at prædestinatio est gratiæ præparatio; ergo Christo in quantum homo, fuit ab æterno gratia vnionis præparata; ergo Christus, in quantum homo gratiam accepit in tempore. Probatur hæc secunda consequentia. Quia quod ab æterno præparatur gratis, in tempore etiam datur gratis. Resp. pro-
positionem illam, Christus satisfecit, in quantum homo, dupliciter sumi posse; Vno modo, ut hoc nomen homo sumatur in reduplicatione, vel specificatione ratione naturæ. Alio modo, ut sumatur ratione suppositi in humana natura subsistentis. Si primo modo sumatur, dupliciter adhuc potest intelligi; vno modo præcisè, alio modo absque præcisione. Si præcisè sumatur, sensus est: Christus satisfecit in quantum homo, id est, ratione humanæ naturæ (intellige gratia perfectæ) nullo alio concurrente, ut principio quo vel quod: & sic est manifestè falsa, quoniam excludit diuinum suppositum, ex cuius dignitate valor ad satisfactionem deriuatur infinitus. Si verò absque præcisione sumatur, vera est propositio & sensus est: Christus satisfecit per humanitatem (gratia perfectam) ut principio quo: per hoc autem non excluditur suppositum ut principium quod, sed magis in ipsa propositione significatur asserente, Christum id est, personam Verbi subsistentem in humana natura satisfecisse. Vbi duo perspicue denotantur principia, scilicet Christus agens ut quod, & humana natura agens ut quo. Si verò sumatur

tur ratione suppositi in humana natura subsistē-
tis, verissima est, ut patet ex dictis, licet sit mi-
nus propria. Ad argumentum igitur, admissa
maiori in utroque posteriori sensu, dico primò
ad minorem, Christum inquantum homo est,
id est ratione humanæ naturæ ut principij quo,
non satisfecisse ex proprijs, sed tamen Christum
satisfacientem ut principium quod per huma-
nam naturam satisfecisse ex proprijs, nisi quate-
nus liberè satisfactionis actus elicuit. Secundò
dico, sumendo nomen illud *homo* ratione suppo-
siti in humana natura subsistentis, falsam esse mi-
norem; sic enim Christus inquantum homo, id
est ut suppositum in humana natura subsistens,
satisfecit ex proprijs. Et eodem modo respon-
dendum est ad probationes dictæ minoris; con-
cludunt enim Christum, inquantum homo est,
id est ratione humanæ naturæ ut principij quo,
non habuisse gratiam ex proprijs, nec meruisse
aut satisfecisse ex proprijs: sed quia ponendo
principium quo, & aliquid de eo negando aut
affirmando, non excluditur principium quod
cum ijs, quæ illi conveniunt, & ijs, quæ ex eo
derivantur in operationem, sed in ipsa magis
clauditur propositione dicente, Christum sa-
tisfecisse, scilicet ut quod. Cum enim dico, *Chri-
stus satisfecit, inquantum homo*, duo satisfactionis
principia significo, alterum quod per ea verba,
Christus satisfecit, alterum quo per illa verba *in-
quantum homo*. Quod vir acutus Vasquez non
advertit, aut consultò dissimulavit. Quem au-
tem sensum habeat illa propositio, *Christus inqua-
ntum homo est predestinatus Filius Dei*, declarat S. D.
infra q. 24. a. 2. & ibi Caiet. & alij exposto-
res.

CONTRA 5. *Concl.* sunt argumenta quædam
Suar. & Vasq. quæ proximum contra præce-
dentem *concl.* & solvimus, & ea quæ refert &
solvit Alvar. in 4. sua disp.

Obiect. 4.
Astru. Primò:
primacous.
5. *concl.*

Contra eandem conclusionem argumentatur
Astru. Primò: In Christi anima non reperitur
virtus iustitiæ commutativæ erga Deum; ergò
satisfactio Christi nequit esse actio elicitæ aut
regulata à virtute commutativæ iustitiæ. Con-
sequens est manifesta. Antec. probatur, Gratia Chri-
sti in esse physico considerata, & quatenus ex ip-
sa effluunt virtutes infusæ, est prorsus eiusdè
speciei cum gratia cuiusvis hominis iusti; sed in
alijs hominibus iustis ex habituali gratia non or-
itur virtus commutativæ iustitiæ erga Deum;
ergò neque in Christi anima ex essentia habitua-
lis gratiæ oritur habitualis commutativa ius-
titia. *Responsi.* falsum esse antecedens. Ad eius
probationem negatur consequens. quia subiectum
gratiæ & virtutis principale est suppositum na-
turæ intellectuales; suppositum autem Christi
erat infinitæ simpliciter dignitatis & æquale
Deo, & ideo potuit esse virtus iustitiæ commu-
tativæ in eo erga Deum, non autem in alijs ho-
minibus, quorum supposita finitæ sunt perfe-
ctionis & dignitatis. *Secundò resp.* gratiam Chri-
sti habitualement in esse physico eiusdem esse ra-
tionis cum gratia cæterorum hominum, diver-
sæ verò rationis in esse morali propter coniun-
ctionem ad suppositum simpliciter infinitum
ex quo merita & satisfactiones valorem trahe-
bant infinitum, atque adeo sufficiens ad æqua-
litatem iustitiæ constituendam. *Tertiò resp.* nul-
lam esse consequentiam dictæ probationis;
Quia licet Christi gratia eiusdem esset speciei
cum gratia cæterorum hominum, ad nobilio-
res tamen actus & terminos extendebatur in
Christo, quam in alijs ob infinitam supposi-

Solut.

ti dignitatem, ex qua Deo reddere poterat æ-
quivalentem offensæ satisfactionem ex pro-
prijs & alijs indebitis, alij verò minime.

Secundò sic arguit. Si in Christi anima fuit ius-
titia commutativa erga Deum, sequitur Chri-
stum satisfecisse, quatenus operabatur, ut æqua-
lis Deo id est prout se gerebat in sua operatio-
ne, non ut subditum Deo, sed ut Deo æqualem:
at consequens & rationi dissentit, & non vide-
tur consentire catholicæ veritati; ergò &c. se-
quela est manifesta: nam iustitia commutativa
ex propria & essentiali sui ratione respicit æqua-
litatem; ergò eius operatio prout ab ipsa pro-
cedit, non est inferioris ad superiorem, sed æ-
qualis ad æqualem. Falsitas verò consequens
seu minor quo ad primam partem probatur.
Christus quatenus merebatur apud Deum, & ip-
si satisfaciebat pro nobis, operabatur ut homo
per voluntatem humanam, ergò ut minor Patre
& inferior illo. Et confirmatur. Quia potissi-
ma operatio satisfactoria Christi fuit eius
passio voluntariè pro nobis suscepta: sed Chri-
stus in acceptanda passione & morte gessit se ut
minorem Patre; ergò. Secunda propositio
probatur. Quia Christus passionem accepta-
vit ex obedientia Patris iuxta illud *Io. 14. Ut co-
gnoscat Mundus, quia diligo Patrem, & sicut man-
datum dedit mihi Pater sic facio; surgite, eamus hinc;*
ad subeundam videlicet mortem; ut explicat
Aug. l. 13. de Trim. c. 14. Deinde probatur ea-
dem minor quo ad alteram partem, videli-
cet consequens illud non satis fidei veritati
consentire, ex illo Pauli ad Philip. 2. *Humi-
liavit semetipsum factus obediens usque ad mortem,*
*mortem autem Crucis; propter quod & Deus ex-
altavit illum, &c.* ergò Christus sui nominis
exaltationem & corporis immortalitatem pro-
meruit à Deo, non prout se illi æqualem ges-
sit, sed ex humilitatis & obedientiæ actioni-
bus, quibus suam humanam voluntatem divi-
næ summisit. *Respondetur*, nullam esse conse-
quentiam; satisfecit enim Christus, ut æqua-
lis Deo quo ad suppositum, & ut minor &
subditus quo ad humanitatem. Sed rursus in
supposito satisfaciendo duo sunt consideranda;
alterum est ipsum suppositum satisfaciens,
& secundum hoc satisfecit, ut æqualis Deo. Al-
terum est modus satisfaciendi scilicet per hu-
miliationem & summisionem non solum hu-
manitatis, sed etiam ipsius suppositi ut sub-
sistentis in humana natura, & secundum hanc
etiam rationem satisfecit, ut subditus Deo.
Sed quia summissio & humiliatio divino sup-
posito in humana natura subsistenti conveni-
ebat non secundum divinam naturam, aut se-
cundum personalem eius dignitatem, ita scili-
cet ut ex ijs inesset personæ Christi secundum
se ratio & capacitas summisionis, sed illi per-
sonæ summissio congruebat secundum huma-
nam tantum naturam, ideo simpliciter ac ab-
solute dicendum est, Christum ut Deo sub-
ditum illi satisfactionem pro peccatis humani
generis obtulisse, ex quo magis perspicue pa-
tet falsitas dictæ sequelæ.

Deinde ad probationem consequentiæ di-
co eius illationem non esse veram. Nam fal-
sa est in ea iustitia commutativa, quæ versa-
tur circa actiones iniuriarum satisfactione ad-
æquandas; quia satisfactio hæc fit per sum-
missionem personæ satisfaciens ad eum, cui fit
satisfactio.

Tertiò. Si in humana Christi voluntate esset habi-
tus iustitiæ commutativæ erga Deum; ergò habitus ille
saltem

Obiect. 2.

Solutio.

Obiect. 3.

saltem in esse physico esset finitus, & limita-
tus: ergo satisfactio Christi ab hac virtute iusti-
tiæ elicitæ finitæ esset & limitatæ perfectionis,
quatenus ab hac virtute procederet; ergo satis-
factio Christi vt sic non esset ad æqualitatem,
neque esset sufficiens ad compensandum pro v-
niuersis hominum peccatis; ergo non esset actio
perfectæ iustitiæ; ergo neque esset actio iustitiæ
commutatiuæ; ergo talis iustitiæ commutatiuæ
virtus otiosè & impertinenter ponitur in Chri-
sto; prima consequentia probatur; quia non
esset maior illius habitus perfectio, quam gra-
tiæ Christi habitualis: hæc autem nullam ha-
beret physicam infinitatem. 2. 3. & 4. conse-
quentiæ sunt euident. 5. verò probatur; quia
iustitiæ commutatiuæ est perfectæ & rigorosa
iustitiæ. *Resp.* falsam esse tertiam consequent.
Nam, etsi Christi Domini satisfactio, quatenus
ab habitu iustitiæ vt principio quo, fuit elicitæ,
finitam haberet perfectionem tam physicam quam
moralem, quatenus tamen à diuino supposito
procedebat in humana natura subsistente, tan-
quam ab agente principali, valorem habuit infi-
nitum in genere moris. *Sed hanc* responsionem
Asturicensis impugnatur hoc argumento: Prop-
ria iustitiæ commutatiuæ ratio & perfectio
non ex dignitate subiecti, sed ex habitudine
ad actum & obiectum pensanda est: at ex obie-
cto non sortitur infinitatem simpliciter; ergo
non est infinita in ratione virtutis commu-
tatiuæ iustitiæ. Prima propositio probatur.
Quia propria aliarum virtutum ratio conside-
ratur per ordinem ad actum & obiectum, & non
per habitudinem ad dignitatem subiecti, in
quo sunt; & ideo dignitas infinita personalis
Christi non sufficit constituere eas infinitas in
suis essentialibus rationibus; ergo etiam prop-
ria iustitiæ commutatiuæ ratio & perfectio,
non ex dignitate subiecti, sed ex habitudine
ad actum pensanda est. Secunda verò pro-
positio probatur: Quia iustitiæ commutatiuæ
Christi non attingit obiectum quantum est
attingibile. Ex quo deducit idem author,
quod admissa etiam in Christo virtute iusti-
tiæ commutatiuæ, non posset infinitum valo-
rem tribuere satisfactioni. Et ideo (inquit)
impertinenter poneretur in Christo, eo vel
maximè quod Christus potuit satisfacere, sic-
ut & actum satisfecit per operationes aliarum
virtutum, scilicet humilitatis, obedientiæ &
religionis. *Resp.* falsam esse primam propo-
sitionem loquendo de perfectione morali. Ad cuius
probationem respondetur, rationem essentialem
& physicam omnium virtutum & etiam iustitiæ
considerari in ordine ad actum & obiectum,
moralem autem eorum valorem ex supposito
principaliter operantis dignitate præcipuè
dependere ob causas superius assignatas: valor
enim moralis actus, non ex obiecto tantum
rectæ rationi consonum, sed etiam ex circum-
stantijs dependet eidem rationi comparatis,
ex quibus vna est suppositum operans, cuius
dignitas in actu satisfactionis, seu compensa-
tionis offensæ plurimi penditur; quoniam, vt
ante diximus in actu satisfactionis ipsa perso-
na humittitur & humiliatur. Ex quo patet
iustitiæ commutatiuam in Christo non esse
impertinentem ad satisfaciendum, quamuis non
ex ea tantum sed etiam ex supposito præcipuè
valor in actum per eam elicitum deriuetur. Al-
uar. in *resp.* ad 5. suum arg. ex alijs principijs diluit
hoc arg.

CONTRA sextam Conclusionem sunt argu-

menta Scoti, Durandi & aliorum quæ referunt
& soluunt Capreolus in *allegata* dist. 18. Caieta-
nus, Medina, Suarez, Valentia, & Aluarez super
hoc articulo, & Asturicensis in *supra* notata re-
lectione, quæst. 5. artic. 2. dub. 3. pag. 360. &
seq.

Contra eandem Conclus. argument Rada in *Radæ obi.*
allegata Controu. 13. artic. 3. Primò, Omne meri-
tum apud Deum dicit ordinem ad voluntatem
Dei acceptantem; ergo etiam omne opus apud
Deum satisfactorium dicit eundem ordinem
ad Dei voluntatem; ergo actiones Christi non
fuerunt satisfactoriæ de toto rigore iustitiæ.
Antecedens (inquit) patet ex dictis in *artic. præce-*
denti. Prima Consequentia probatur: Quia satis-
factio supponit opus meritorium; ergo idem
de satisfactione censendum est, quod de merito.
Secunda verò consequentia; Quia rigor iustitiæ
liberalitatem creditoris, & acceptationem e-
ius per quam satisfactioni valorem conferat, om-
nino excludit. *Resp.* falsum esse antecedens. Hoc
ipso namque quod actus est bonus vel malus
moraliter, & procedit à gratia, habet ratio-
nem meriti vel demeriti coram Deo; nec indi-
get vlla superaddita ordinatione, vt scitè Caiet.
aduertit 1. 2. q. 114. a. 3. Cuius sententiæ veritatem
latè probat Valq. *ibid.* dist. 114. c. 18.

Secundò satisfactio Christi fundatur in gratia
Dei, qui est creditor; ergo non est rigorosa.
Consequentia patet ex dictis. Antecedens prob.
Quia valor satisfactionis Christi vt procedens à
supposito humanitatis, fundabatur in gratia v-
nionis, quam illi gratis & liberaliter contulit
persona Verbi infinita. Et *confir.* Quia valor satis-
factionis Christi proueniebat ex diuino suppo-
sito, cui fiebat satisfactio; ergo necessariò funda-
batur in gratia creditoris.

Resp. falsum esse antecedens. Ad eius proba-
tionem dico, gratiam factam fuisse humanitati,
quæ ex vnione ad Verbum maximam acquisiuit
perfectionem & dignitatem, non autem eius
supposito, cui naturalis est dignitas simplici-
ter infinita. *Sed hanc* responsionem dupliciter im-
pugnat idem author. Primò: Quamuis supposito
Verbi in humana persona subsistente deberetur
gratia vnionis, & alia dona ex rei congruen-
tia, non tamen ex intrinseca rei natura nec ex
aliquo actu meritorio, cui de condigno & iu-
stitia corresponderet, ergo Christo vt satisfac-
ienti aliqua gratia facta fuit. Secundò Chri-
stus vt satisfaciens non erat Deus sed homo:
sed Christo vt homini facta est gratia, cum
ei dona supernaturalia fuere concessa; ergo
Christo vt satisfaciendi, Deus cui satisfaciebatur
aliquid gratiosè contulit. *Resp.* primam replicam
esse valde rudem & indignam Theologo vel
mediocriter erudito. Sed omissa censura di-
co primò: nec vnionem nec alia dona debita
fuisse Verbo; quia nihil ei poterat ex vnione
ad humanitatem, & donis in ea receptis vtilita-
tis aut commoditatis vel perfectionis adiun-
gi. Secundò dico, Verbum in humana natura
subsistens virtute sibi propria modo superius
explicato gratiam illam omnem habuisse, quæ
ab eo simul cum Patre & Spiritu sancto collata
fuit humanitati, vt hic aduertit Caiet. & alij.

Tertiò sic arguit Christi satisfactio non fuit
facta ex bonis, quæ essent propria Christi vt
satisfaciendi, ita vt non essent propria Dei
vt creditoris; ergo non fuit de toto rigore iu-
stitiæ. Antecedens probatur. Quia satisfac-
tio Christi facta fuit per opera humanitatis,
quæ & secundum suam substantiam & quo ad
valo-

Conf.

valorem, formaliter sumptum, erant quid creatum; ergo fuit facta ex proprijs bonis Dei. Probatur illatio. Quia Deus omnium creaturarum habet plenum ac perfectum dominium. Et *confirmatur*. Quia & gratia & concursus specialis ad opera naturalia, quibus ad ea exercenda Christus

Solut.

ut satisfaciens indigebat, nec ut homo ex se habebat, procedebant à Deo creditore; ergo satisfactio Christi per illa opera facta gratiæ Dei ac liberalitati innitebatur. *Resp.* falsum esse antec. Ad eius probationem dico primò, Christi satisfactionem factam fuisse per opera humanitatis & voluntatis creatæ ut principij quo, habenti super ea speciale dominium libertatis, quomodo non erant sub dominio Dei ut antè diximus. Secundò dico, eadem opera fuisse elicitæ suæ productæ à diuino supposito in humana natura subsistente ut principio quod, ex cuius vnione personali cū humana natura veluti naturalis proprietas effluebat gratia cum omnibus virtutibus & donis ad ipsius humanæ naturæ sic vnitæ perfectionem debitam pertinentibus. Tertiò dico, Christi satisfactionem prout egrediebatur à diuina Christi voluntate; & à persona Christi ut principio quod, fuisse Christo propriam, ut supra declarauimus in tertia parte *Controuersia*. Et per hæc satisfactio etiam *confirmatio*. Sed *instat Rada*, Quia Verbum ut subsistit in natura humana reduplicatiue, non includit infinitatem personæ, licet sit in se persona infinita: & si illam includit vel præexigit, iam illud ab eo est ut creditore, & si confert operibus dignitatem & valorem, semper illam confert ratione suæ personalitatis & naturæ diuinæ, ratione quorum est verè creditor; ergo. *Præterea*. Verbum operibus humanitatis dat valorem ut est infinite dignitatis persona, sed ut sic habet rationem creditoris; ergo satisfactio Christi verè gratiæ creditoris innititur; ergo non fuit ex toto rigore iustitiæ. *Resp.* falsum esse antecedens quo ad omnes partes, Implicat enim primò Verbum ut subsistens in humana natura specificatiue aut etiam reduplicatiue non includere infinitatem; quia propria ratio subsistendi in humana natura est infinitas personæ in terminando, cuius conditionis defectu non potest vlla creata persona in duabus subsistere naturis substantialibus. Secundò falsum est infinitatem personæ subsistentis in humana natura ut sic, se tenere ex parte creditoris; ut enim supra diximus, Verbum ut subsistens in humana natura satisfactio sibi ipsi ut subsistenti in diuina natura; igitur Verbum creditoris solum rationem habet, quatenus in diuina natura subsistit, ut vnus Deus simul cum Patre & Spiritu Sancto. Tertiò falsum est, Verbum ratione suæ personalitatis & naturæ diuinæ simpliciter & præcisè sumptæ, operibus satisfactorijs valorem conferre; quamuis enim valor operationum ex dignitate diuinæ personæ, tamquam ex ratione formali dependeat, exigit tamen ut conditionem, subsistentiam in humana natura. Et ideo Verbum non absolute, sed ut subsistens in humana natura valorem contulit operibus Christi satisfactorijs. Sed *instat iterum Rada*.

Ad conf. Replica.

Solut.

Si personæ dignitas est ratio valoris; ergo persona satisfaciens erat Verbum secundum dignitatem suæ personæ secundum se sumptæ: Probatur illatio exemplo ignis; qui licet ad agendum requirat applicationem ad passum tanquam conditionem, tamen ipse agit secundum se & secundum suam naturam, quæ est ratio per se operandi. *Deinde*. Si cum dicitur Persona Verbi ut vnita humilitati, tribuebat valorem operibus humanitatis, dictio illa, ut dicit conditionem re-

Replica. 1.

quisitam ad satisfaciendum vel tribuendum illum valorem; ergo Persona Verbi non tribuebat infinitum valorem operibus humanitatis: Probatur sequela; Quia sic persona illa infinita solum ad ea materialiter concurreret, vel saltem solum ut conditio: natura verò humana non solum ut principium agendi, sed ut ratio ac totalis causa valoris satisfactionis; quod est absurdum. *Resp.* cum dicitur, Verbum ut subsistens in natura humana confert valorem operibus Christi satisfactorijs, dictionem illam, ut dicere conditionem annexam rationi formali valoris; ita ut ratio sit dignitas Verbi suæ Verbum ex sua dignitate, hac tamen addita conditione, ut sit in humana natura subsistens. Itaque dictio illa *Verbum* dicit rationem, specificatio autem illa, ut subsistens dicit conditionem. Et per hæc soluitur *instantia*, quo ad vtramque partem. Ad primam enim negatur illatio. Ad probationem dico, exemplum non esse simile; quoniam applicatio nullum affert esse substantiale igni, sicut subsistere in humana natura affert esse humanum, quod est substantiale personæ in ea subsistenti. Ad secundam negatur consequentia; quia dictio illa ut non importat conditionem, nisi ut annexam & quasi ut modificantem rationem formalem, quæ est personæ dignitas; & ideo persona diuina secundum suam dignitatem non materialiter tantum, sed etiam formaliter concurrat ad valorem satisfactionis.

Alia eiusdem Authoris argumenta valde friuola & iam antea ab expositoribus D. Thomæ soluta prætermittimus; quibus etiam ea, quæ supra notauimus, abundè satisfaciunt.

Contra eandem Concl. argumentatur Vasq. c. obi. prima 4. disp. 8. probans. Primò, opera Christi prout egrediebantur à diuino supposito satisfaciente esse sub dominio Dei creditoris. Quia opera Christi tam in fieri, quam in facto esse suapte natura à Deo dependent, ita ut sine illius efficacia esse aut fieri nequeat: sed hac ratione Deus dicitur in omnes res Mundi habere dominium, nimirum iure Creationis & conseruationis; ergo. Præterea. Valor operum pendebat ex ipsa Deitate, sicut ex forma sanctificante; quoniam operatio Christi denominatione solum extrinseca dicebatur infinite digna & Deo grata. *Resp.* ad primum opera Christi, prout egrediebantur à diuino supposito, ut principio quod proximo eis valorem largiente ad solius Incarnati Verbi dominium pertinuisse, ut supra declarauimus, quamuis eadem opera materialiter sumpta, & prout à Deo ut prima & remota causa procedebant, & ab eo conseruabantur in esse, sub eius vniuersali dominio comprehenderentur. Ad secundum negatur antec. formaliter loquendo; Valor enim operum Christi non ex Deitate formaliter, quæ tribus est communis, sed ex personali Verbi Incarnati dignitate sumebatur: & per hoc alia quædam eiusdem expositoris argumenta diluuntur, quæ profert contra modum dicendi Suarezij superius approbatum. Secundò sic arguitur. Satisfactio quæ exhibetur in materia iustitiæ, veram habet rationem restitutionis; ergo fit tribuendo aliquid commodi ei, cui satisfactio exhibetur ad resarciendum damnum illatum; ergo postulat ut ille, qui satisfactio faciat esse aliquid sub dominio eius, cui satisfactio, quod ad ipsum aliàs non pertinebat, neque pertineret iure proprio: at Christus nihil tale poterat Deo tribuere; ergo Christi satisfactio apud Deum non fuit in materia iustitiæ propriæ, ac proinde neque ex rigore huius iustitiæ. *Respondetur* falsum esse antecedens.

Solut.

1.

2.

obi. prima
4. disp. 8.

Ob. 2.

tecedens, ut patet ex differentia satisfactionis & restitutionis superius explicata.

Obiect. 3. Tercio probat, in Christi satisfactione non fuisse tertiam conditionem, nempe ut fiat ex non debitis alio titulo. Quia licet Christus nulla obligatione iuris naturalis teneretur ut subiret mortem, tamen Deus qui est auctor vite & mortis, multis titulis poterat mortis obligationem Christo imponere; ergo licet non satisfecerit pro nobis ex ijs, quæ actu deberet Deo, quia re vera mortem illi non debebat alio titulo, tamen negari nequit satisfecisse ex ijs, quæ alio titulo Deus ab eo iuste exigere poterat: At conditio necessaria ad satisfactionem perfectam videtur esse, ut non solum fiat ex alias non debitis, sed etiam ex ijs, quæ alias exigere non possunt à creditore. **Resp. primò**, opera Christi, prout egrediebantur à diuino supposito modo superius explicato, nec Deo fuisse debita, nec illis obligationem, siue debitum imponi potuisse; non enim operi libero imponitur obligatio, nisi quia eadem primò imponitur operanti: suppositum autem diuinum sic obligari non potest, quamuis alia ratione iam explicata debitum pro nobis satisfaciendi suscepit. **Secundò dico**, eandem Christi operationem sub multis rationibus formalibus consideratam, puta meriti, satisfactionis gratiarum actionis, obedientiae &c. multiplicem habuisse infinitatem ex eiusdem suppositi infinita dignitate deriuatam. Et ideo, quamuis multis alijs titulis, ut debita solueretur, adhuc in ratione satisfactionis ex infinito suo valore perfecte satisfaciebat. **Sed contra** responsionem hanc produci potest aliud argumentum Vasquezij, *cap. 5.* Nam si quis vouisset loco sacro rem aliquam pretiosam, & in cultum Dei eam dicaret, ex contractu verò aut delicto tantundem etiam pretij & valoris eidem deberet, nõ posset sola illa re satisfacere pro debito, ex contractu aut delicto, sed ut solueret debitum voti & contractus aut delicti tantundem simul cum re illa soluere deberet; ergo etiã in proposito, &c. **Resp.** nulla esse consequentiã. Quia vna Christi Domini operatio, quæ infinitatem habet ex diuino supposito, multas formali ratione distinctas continet operationes moraliter infinitas; & ideo potest pro multis debitis Deo soluendis vna sufficere: non est autem eadem ratio de re vel actione finita. Et eodem modo satisficit alijs exemplis ibidem allatis.

Alia verò eiusdẽ expositoris argumenta contra Suarezium asserentem, religionem qua Christus colebat Deum, esse veram & propriam iustitiam erga Deum, bene concludunt.

Obiect. 4. Quarto. Probat *disp. 9. c. 1. tres* illas conditiones non sufficere, ut satisfactio sit de toto rigore iustitiæ, nisi addatur quarta, scilicet obligatio creditoris ad acceptandum satisfactionem. Sic igitur arguit. Hoc ipso quod offertur æqualis solutio soluitur debitum, neque in potestate creditoris manet illam refutare, retento debito; ergo non potest esse satisfactio condigna & perfecta in materia iustitiæ pro soluendo debito, si creditor liber sit ad acceptandam illam, retento adhuc debito ipso contra debitorem. Antecedens patet in debitis pecuniarijs, in quibus si creditor nolit solutionem æqualem, quam ipse recte nouit æqualem, hoc ipso debitor amplius non tenetur. Quod etiam manifestius elucet in debitis honoris & famæ; Nam si quis læsit honorem aut famam alterius, & eam exhibeat satisfactionem, quæ ex natura rei æqualis sit ad refarciendum damnum, velit nolit

A creditor, soluitur omninò debitum & nulla amplius manet inæqualitas, & iniustitia reducenda ad iustitiam & æqualitatem. **Resp.** antecedens verum esse de oblatione iustæ solutionis facta creditori legibus humanis & deuinis subdito & obligato: at verò Deus supremus est omnium Dominus, & nulla prorsus lege sed suæ tantum tenetur rectitudine voluntatis; & ideo quamcumque oblatam pro satisfactione offensæ recompensationem potest, absque iniustitia refutare, retento debito contra debitorem. Quare non est omninò contemnenda distinctio illa, quam *disp. 9. c. 2.* sine solido fundamento reijcit Vasq. nimirum duplicem esse satisfactionem perfectam, alteram in potentia proximam; hæc autem est omnis operatio valorem habens æqualem offensæ, quæ tamen neque ex natura rei neque ex conuentione aut consensu creditoris sortita est, ut æqualitatem actu constituat, pacto autem siue consensu creditoris accedente, plenè satisfaceret. Alteram esse dicunt satisfactionem perfectam in actu, quæ est omnis operatio quæ re ipsa & de facto perfecte tollitur inæqualitas, & satisficit offensam. Primum tamen huius distinctionis membrum soli crediderim satisfactioni Christi secundum vnam eius considerationem posse congruere; alterum verò eidem conuenit absolute, sed tamen pluribus etiam humanis satisfactionibus est commune. Si namque Christi Domini satisfactionem consideremus, præcisa omni Dei ordinatione & promissione siue pacto, cum esset infiniti valoris, & longè superexcederet offensæ quantitatem, perfecta dici potest in potentia proxima, siue quasi in actu primo, quæ tamen actum non exercet perfecta satisfactionis; quia deest ex parte Dei creditoris conditio necessaria, videlicet ordinatio siue promissio vel pactum, quibus accedentibus iam erit in actu secundo perfecta satisfactio; nõ quia promissio vel pactum operationi valorem adiungat (erat enim, ut diximus, infinitus) sed quia satisfactio illa, quantumuis æquiualens, Deum respicit creditorem, qui supremus est omnium Dominus, & nulla lege tenetur; & ideo satisfactionem etiam æqualem offensæ potest absque læsione iustitiæ & rectitudinis non acceptare. Itaque Christi satisfactio ex parte sui, & ex parte Christi satisficientis tantam habuit iustitiæ perfectionem, ut sui valoris infinitate & æqualitate ad offensam posset diuinam obligare voluntatem, si in eam cadere posset obligatio: sed quia capax obligationis ab extrinseco non est diuina voluntas ob dictam causam, ideo post oblatam æqualem offensam satisfactionem libera manet, potens eam repellere vel admittere. Si verò eandem Christi satisfactionem consideremus, supposito diuinæ sapientiæ & voluntatis decreto de Mysterio Incarnationis pro redemptione peccatorum, aut etiam addita diuina promissione vel pacto, iam satisfactio Deo per Christum oblata perfectionem suam habet in actu secundo, quem actum constituendo æqualitatem exercet. Et ex his dilui possunt argumenta multa Vasquezij tam hic, quam in *1. 2. disp. 223. ca. 3.* quæ contra dicta Suar. militant nimis late, non autem contra ea, quæ diximus ita restrictè.

CONTRA septimam conclusionem produci potest Valentis argumentum Valentis, *disp. 1. puncto. 5. in sua q. 5.* ubi sic arguit. Compensationem pro remittenda iniuria oblatam, tunc aliquis etiam absolute acceptare secundum iustitiam tenetur, cum eiusmodi sunt vedequaque circumstantiæ, ut alienum prorsus à recta ratione appareat

reat compensationem talem respuere, & abstinere ab illo exercitio, iustitiæ, quo pro compensatione remittatur iniuria: sed in proposito huiusmodi propter circumstantiæ vndequaq; fuerunt; ergo debuit Deus etiam absolute acceptare ex iustitia compensationem à Christo oblatam. Maior probatur. Quoniam hic est vnicus & certissimus modus cognoscendi in quacunq; materia virtutem, si videlicet secus facere rectæ rationis iudicio sit deforme. Minor sic ostenditur: si vel ad ipsam compensationem oblatam, vel ad illum qui compensationem obtulit, vel ad illos pro quibus oblata fuit, respiciamus, planè videtur futurum quoddam deforme & abhorrens à Dei natura atque bonitate, vt Deus compensationem Christi non acceptaret; ergò. Probantur singula. Nam compensatio non tantum fuit æqualis sed etiam abundans: persona offerens fuit Deus & homo: conditio hominum pro quibus est oblata fuit calamitosissima: Denique Deus cui compensatio oblata est, is etiam erat, qui vt finem sibi in hominum creatione propositum ad effectum perduceret, nihil poterat conuenientius facere, quam si oblatam compensationem acceptaret. *Resp.* falsam esse minorem absolute loquendo; quamuis enim, vt ait Augustinus in textu relatus, nullus sanandæ miseræ nostræ modus fuerit conuenientior, quam vt per Incarnati Verbi satisfactionem diuinæ maiestatis adæquaretur offensa, & iustitiæ simul ac misericordiæ satisficeret, non defuere tamen Deo sapientissimo plures alij modo possibiles & conuenientes, quibus genus repararetur humanum: non tenetur autem Deus semper eligere, quod optimum est; alioquin Deus non posset rebus à se factis creare meliores; quod est erroneum. Itaque si Deus, reiecta Christi satisfactione, modo aliquo alio sibi placito genus humanum peccato collapsum repararet, non esset hoc à recta ratione discordans, sed infinitæ suæ sapientiæ, prouidentiae ac bonitati maximè consonans; non enim necesse aut possibile est, nos angustæ nostræ mentis intelligentia diuinæ sapientiæ ac prouidentiae secreta penetrare.

*Obiectio 1^a as
quez. contra
9. concl.*

CONTRA NONAM concl. præter argumenta Vasq. *super hoc a. disp. 9.* quorum solutio patet ex dictis, produci potest aliud eius argumentum ex prima par. *disp. 86. c. 6.* Vbi sic arguit. Quantumvis Deus promittat nobis gloriam suam, nos semper manemus sub illius potestate, sicut seruus sub potestate Domini, qui nihil habet quod Domini non sit, ideo si Dominus non seruet promissum seruo, aget quidem contra fidelitatem non tamen contra iustitiam; ergò si Deus gloriam & aliquod aliud promissum homini denegaret, infidelis quidem esset sed non iniustus; ergo, ex sola promissione nulla inter ipsum & nos oritur obligatio iustitiæ ad implendū promissum. *Resp.* promissionem acceptandæ compensationis per se primò factam fuisse Christo, tanquam capiti totius humani generis; persona verò Christi non erat serua sed libera & æqualis Deo, cui satisfactionem obtulit ex proprijs, vt sæpè diximus: quare falsa est argumenti consequentia; non enim puris tantum hominibus, nec ipsis primò, sed Christo tanquam capiti & per eum cæteris, vt eius membris facta est promissio, non quidem simplex sed onerosa; ac proinde, non ex sola fidelitate, sed etiam ex obligatione iustitiæ, seclusis imperfectionibus, tenebatur Deus implere promissum; Nam & si Patribus veteris testamenti sæpè Deus promisse-

Sal.

Arit Saluatorem, non est tamē ea promissio ab ea, quæ Verbo iam incarnato facta est, omnino distinguenda, sed tanquam vna in lege naturæ inchoata, & sub lege scripta continuata, & tandem sub lege gratiæ completa recipienda, ita vt promissio facta Christo satisfactori in primo conceptionis eius instanti sit præcedentium omnium promissionum complementum, ac veluti sigillum manu regis impressum tot promissionibus veluti vni perfecte stabilis, ac perpetuæ robur firmitatis adiungens.

Contra eandem conclusionem sunt argumenta; quæ referunt & soluunt Medi. Suar. Valen. & Aluar. *super hoc artic.*

TERTIA CONTROVERSIA.

An Christi Humanitas in satisfactione pro peccatis fuerit principium quod, vel tantum quod?

Vasq. *disp. 8. c. 2.* sequens And. à Vega *lib. 7. super Conc. Trid. c. 9.* docet, humanæ Christi naturæ, vt Deitate sanctificatæ tribuendam esse satisfactionem nostram, tanquam proximo satisfaciendi; supposito autem diuino remotè per communicationem ideomatum, quatenus opera humanitatis tribuuntur supposito diuino sustentanti illam: neque solum satisfactionem tribuendam esse naturæ humanæ, vt principio quo, sed etiam vt principio quod. *Quam* *Resolutio* *opinionem* vt falsam, & communi sententiæ S. S. & Theologorum aduersam confutant Suar. *disp. 4. s. 5.* Asturic. in *sapè allegata q. 5. dubio 3. pag. 379.* & Aluar. *disp. 5.* optimis argumentis. Mihi verò nedum falsa, sed etiam erronea, & hæresis proxima videtur hæc opinio. Nam præter communem Sanctorum & Scholasticorum sententiā illi contrariam, diuinarum etiam scripturarum oracula manifestè testantur, Verbo diuino Incarnato, non autem eius humanitati, vt principio quod, satisfactionem nostram secundum locutionis proprietatem esse tribuendam.

VT AUTEM, quod diximus, facilius ostendamus, quatuor à Theologis communiter cōcessa, & in doctrina Sanctissimi nostri D. notissima fundamenta præmittimus; ex his enim verborum diuinæ scripturæ, Sanctorum Patrum, & Conciliorum euidentius sensus & veritas elucescet, & vis argumentorum, quæ pro eadem veritate confirmanda proferemus, erit apertior.

Notandum est igitur primò ex D. Th. in 1^a q. 16. a. 1. Nomen omne significans naturam communem in concreto posse supponere pro quolibet contentorum sub natura communi; sicut hoc nomen homo potest supponere pro quolibet homine singulari, & eadem ratione hoc nomen Deus ex ipso modo suæ significationis potest supponere pro persona filij Dei: cum ergò de quolibet supposito alicuius naturæ possit verè & propriè predicari nomē significans illā naturam in concreto, sicut de Petro & Paulo propriè & verè prædicatur homo: & cū persona filij Dei, pro qua supponit hoc nomen Deus, sit suppositū naturæ humanæ, consequens est posse verè & propriè hoc nomen homo prædicari de hoc nomine Deus, quatenus supponit pro persona filij Dei. Et in art. 2. sic loquitur. *Supposita veritate vtriusq; naturæ diuinæ, scilicet & humane, & vniōne in persona, & hypostasi, hæc est vera & propria: Homo est Deus, sicut & ista: Deus est Homo. Hoc enim nomen homo potest supponere pro quolibet hypostasi humana naturæ, & ita potest supponere pro persona filij Dei, quā* *dicimus*

*Sententia
Doctorem,
Sententia
P. alquez.*

*Resolutio.
Premissis
4. fundamē
in. prob. 4.
arg. generi
bus erronea
esse opinio
neq; asse
rentis huma
ne Christi
naturæ.*

*vt Deitate
sanctificatæ
tribuetur
esse satisfaci
tionem nos
strā tanquā
proximo
principio
quo, &
quod.*

dicimus esse hypostasim humane nature: manifestum est autem, quod de persona Filij Dei verè & propriè predicatur hoc nomen Deus, unde relinquitur, quod hæc sit vera & propria. Homo est Deus. Et in articulo quarto proposito quæsitio: Num ea, quæ conueniunt filio hominis, possint prædicari de Filio Dei, & è conuerso? respondet affirmatiuè: Et huius (inquit) ratio est, quia, cum sit eadem hypostasis vtriusque nature, eadem hypostasis supponitur nomine vtriusque nature: siue ergo dicatur Homo, siue Deus, supponitur hypostasis diuina, & humane nature; & ideo de hoc dici possunt ea, quæ sunt diuine nature, tanquam de hypostasi diuine nature, & de Deo possunt dici ea, quæ sunt humane nature, tanquam de hypostasi humane nature. Sciendum tamen, quod in propositione, in qua aliquid de aliquo predicatur, non solum attenditur, quid sit illud, de quo predicatur prædicatum, sed etiam secundum quid de illo prædicetur: quamuis ergo non distinguantur ea, quæ predicantur de Christo, distinguuntur tamen secundum id, secundum quod vtraque predicatur. Nam ea, quæ sunt diuine nature, predicantur de Christo, secundum diuinam naturam, ea autem, quæ sunt humane nature, predicantur de eo secundum humanam naturam. Unde Augustinus dicit in primo de Trinit. Distinguantur, quid in scripturis sonat secundum formam Dei, & quid secundum formam serui, & infra quid, & propter quid, & secundum quid dicatur, prudens & diligens & pius lector intelliget. Hæc ibi S. D. & in a. 5. candè repetens doctrinam ait: Nomina verò concreta supponunt hypostasim nature, & ideo indifferenter prædicari possunt ea, quæ ad vtramque naturam pertinent de nominibus concretis: siue illud nomen, de quo dicitur, det intelligere vtramque naturam; sicut hoc nomen Christus, in quo intelligitur, & diuinitas vngens, & humanitas vncta, siue solam diuinam naturam; sicut hoc nomen Deus, vel filius Dei, siue solam naturam humanam; sicut hoc nomen homo, vel Iesus. Unde Leo Papa in Epistola ad Palestinos: Non interest, ex qua Christus substantia nominetur, cū inseparabiliter manente unitate personæ id sit, & totus filius hominis propter carnem, & totus filius Dei propter vnā cū Patre Deitatem. Hæc ibi. Eandem doctrinam habet in a. 9. ad 3. & a. 10. ad 2.

Secundum recolendum est illud commune dictum sepius à D. Tho. commemoratum, videlicet Actiones sunt suppositorum; sic enim ait S. D. in 1. d. 5. q. 1. a. 1. Actiones sunt suppositorum, & essentia non agit, sed est principium actus in supposito; non enim humanitas generat, sed Sortes virtute sue nature. In creaturis autem essentia realiter differt à supposito, & ideo nullus actus propriè de essentia prædicatur, nisi casualiter, &c. Eandem doctrinam habet S. D. in 2. 2. q. 58. a. 2. & infra q. 19. a. 1. ad 3. & q. 20. a. 1. ad 2. & de Verit. q. 20. artic. 1. ad 2. & alibi sæpè. Quam propositionem colligunt recentiores ex Arist. lib. 1. de Anima, tex. 64. dicente: Dicere autem animam irasci vel timere, simile est atque si quisquam animam texere dicat vel edificare: Nam melius est fortasse dicere non animam, sed hominem animam misereri vel discere vel ratiocinari. Sed obseruandum est Aristotelem ibi procedere supponendo Platoniorum opinionem dictum, quod gaudere, tristari, irasci, sentire & etiam intelligere sunt motus animæ, & fiunt per organum determinatum, vt ibidem explicat. S. D. tex. 63. Allegat Suar. in huius doctrinæ confirmationem dictum illud Arist. in procæmio Metaph. Actiones, ac generationes omnes circa singulare sunt. Quod prædictæ communi propositioni minimè suffragatur; in illa enim de principio actionis sermo est, dictum autem Philosophi manifestè loquitur de termino, siue de materia, circa quam versatur actio: Potest tamen ea propositio ex

A dicto Philosophi sic arguendo deduci. Actio qualibet transiens, prout est in actu exercito, vendicat sibi singularitatem ex parte materia, circa quam versatur; ergo etiam ex parte principij, quod est suppositum ex quo deriuatur. Probatur consequentia. Vna & eadem numero actio est, quæ effluit ab agente, & recipitur in passio; ergo, sicut non potest esse, nisi circa materiam singularem, ita nec potest esse nisi ab agente singulari. Et confirmatur: Quia, sicut actio specificatur à forma agentis, quæ est eius principium, ita ex eiusdem formæ indiuiduatione primam habet suæ indiuiduationis originem, & consequenter ab agentis singularitate, cui primò conuenit indiuiduatio. Confirmatur

B secundò: Quoniam actionis singularis circumstantiæ omnes sunt singulares; ergo etiam agens necessariò est singulare. Patet consequentia; quoniam agens præcipua quædam est actionis circumstantia. Quod autem singulare actionis principium sit suppositum, probatur. Quoniam operatio sequitur ad esse ipsius operantis singulare: at esse existentia per se primò & immediate continetur supposito; ergo singulare, quod est actionis principium, est suppositum. Prima propositio est D. Th. in 2. d. 37. q. 2. a. 2. Secunda verò est eiusdem S. D. infra q. 17. a. 2. Et confirmatur vis argumenti. Quia res nunquam intelligitur completa ad operandum, nisi prius intelligatur completa ad existendum; at natura singularis, antequam suppositualitate terminetur, non intelligitur completa ad existendum, postquam autem ea fuerit terminata, iam vltimum habet complementum, quo capax efficitur existentia; ergo natura singularis, puta hæc humanitas secundum se non est principium quod operationis, sed tantum suppositum, quod suppositualitate naturam singularem terminante constituitur. Eandem propositionem habet Damas. lib. 3. Orthod. fidei, cap. 15. & Ioan. Theologus in Concilio Flo. sess. 18. ea vtitur, vt principio à Theologis omnibus approbato.

Tertio supponendum est, humanitatem Christi non habuisse propriam & creatam existentiam; sed quemadmodum erat diuini Verbi personallitate subsistens, sic & existentia eius increata erat existens; quod efficaciter probat S. D. infra q. 17. a. 2. & ibidem expositores Thomistæ.

Postremò supponendum est, valorem satisfactionis Christi infinitum ex infinita diuini suppositi dignitate deriuari, prout ostendimus in præcedenti controuersia.

Quæ res præmissis, iam faciliè opinio Vasq. quatuor argumentorum generibus contuincetur erroris, & oppositæ sententiæ S. Th. veritas patefiet. Primum autem genus ex varijs diuinæ scripturæ locis proferemus, in quibus redemptionis opus non humane Christi nature tribuitur, sed Verbo in humana natura subsistenti. Primus locus est Io. 6. Quia descendi de Cælo, non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me. Hæc est autem voluntas eius, qui misit me, Patris, vt omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in nouissimo die. Vbi dicit Glossa interlinearis. Per me mediatorem vult Pater dare credentibus vitam æternam. Hic ergo loquitur Christus de seipso, tanquam de mediatore & Salvatore de Cælo descendente, & à Patre misso ad redimendum genus humanum; ille igitur idem, qui de cælo descendit, qui fuit à Patre missus, mediatoris opus exercet redimit & satisficit: at qui de Cælo descendit à Patre missus, est persona Filij Dei, non humana natura; ergo redi-

redimens & satisfaciens vt quod est diuinum sup-
positum in humana natura subsistens, non autē
humana natura. *Secundus Locus est Rom. 3. Iusti-*
ficati & atis per gratiam ipsius per redemptionem, qua
est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiatorem
per fidem in sanguine ipsius ad offensionem iustitiae pro-
pter remissionem precedentium delictorum, &c. Qui-
bus verbis opus nostrae redemptionis, non hu-
manae naturae, tanquam principio quod, sed per-
sonae Verbi in humana natura subsistenti tribui-
tur; illi namque tribuitur redemptio, vt prin-
cipio quod, quem Deus proposuit propitiato-
rem per fidem: at non humanam naturam, sed
diuinum suppositum in ea subsistens proposuit
Deus propitiatorem per fidem; ergo. Maior est
diuina scriptura. Minor probatur: Quia fides,
de qua loquitur hic Apostolus, ea est, de qua ad
Ephes. 3. dicitur: Christum habitare per fidem in cor-
dis vestris vt ait S. D. in Commentario: haec autem
est de Verbo in humana natura subsistente, & in
ea ac per eam pro nobis satisfaciens. Tertius Lo-
cus est ad Philip. 2. Hoc enim sentite in vobis, quod
& in Christo Iesu, qui, cum in forma Dei esset, non ra-
pinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed semet-
ipsum exinaniuit formam serui accipiens in similitu-
dinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo.
Humiliauit semetipsum, factus obediens vsque ad mor-
tem, mortem autem Crucis. Ex quibus construi sic
potest argumentum. Ille, qui erat in forma Dei
& aequalis Deo, & qui seipsum exinaniuit for-
mam serui accipiens, & qui factus est homo, ille
(inquam) humiliavit semetipsum factus obe-
diens vsque ad mortem, mortem autem Crucis.
At ille, qui in forma Dei erat aequalis Deo, &
qui factus est homo, est persona Filij Dei; ergo,
qui semetipsum humiliavit factus obediens vsq;
ad mortem, est eadem persona Filij Dei: Cum i-
gitur in hac humilitione & obedientia consistat
perfecta satisfactio pro peccatis & offensis hu-
mani generis, sequitur euidenter principium sa-
tisfactionis, vt quod, fuisse Dei filium in huma-
na natura subsistentem, non verò naturam ipsam
humanam. Quartus locus est ex Ep. ad Tit. 2. Expectantes
beatam spem, & aduentum gloriae magni Dei, & Sal-
uatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semetipsum pro
nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate. Vbi Di-
uus Apostolus eum, qui semetipsum obtulit, ac
dedit in passionem & mortem, & ea pro nobis
Deo satisfecit, & ab omni redemit iniquitate,
non ait humanam fuisse Christi naturam, sed
magnum Deum & Saluatorem nostrum Iesum
Christum, idest Dei filium in humana natura
subsistentem. Quintus Locus est ex Epist. ad Hebr.
1. c. & seq. in quibus Apostolus, postquam mul-
tis argumentis probauit Iesum Christum esse
verum Deum, subdit in 2. capit. Eum autem, qui
modico, quam Angeli, minoratus est, videmus Iesum
propter passionem mortis gloriae, & honore coronatum,
vt gratia Dei pro omnibus gustaret mortem. De-
cebat enim eum, propter quem omnia, qui mul-
tos filios in gloriam adduxerat, auctorem sa-
lutis eorum per passionem consummare, &c. Et
capit. 3. Christus non semetipsum clarificauit,
vt Pontifex fieret, sed qui locus est ad eum, Filius
meus es tu, ego hodie genui te, quemadmodum, & in
alio loco dicit, Tu es sacerdos in aeternum secundum
ordinem Melchisedech: qui in diebus carnis suae preces,
supplicationesq; ad eum, qui posuit eum saluare facere
a morte, cum clamore valido, & lachrymis offerens,
exauditus est pro sua reuerentia: & qui sem cum esset
filius Dei, didicit ex his, quae passus est, ob diuitiam, &
consumatus factus est omnibus obtemperantibus sibi
causa salutis aeternae, appellatus a Deo Pontifex secun-

dum ordinem Melchisedech. Constat autem haec nō
ad humanam naturam, sed ad hypostasim Verbi
in ea subsistentem esse necessario referenda, &
cap. 10. Idem ingrediens Mundum dicit, Hostiam, &
oblationem noluit, corpus autem aptasti vultui; holo-
caustomata pro peccato non tibi placuerunt, tunc di-
xi, ecce venio: In capite libri scriptum est de me, vt fa-
ciam Deus voluntatem tuam. Et post pauca. In qua
voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis
Iesu Christi semel. Quae verba exponēs ibi S. D. ait:
Quia propter nos factus est humana natura supposi-
tum, dicitur ingredi in Mundum propter eius assump-
tionem. Hoc autem idem suppositum ait Apo-
stolus nos per sui corporis oblationem sanctifi-
casse. Non igitur humanae naturae tanquam prin-
cipio quod, sed Dei filio in humana natura
subsistenti, opus redemptionis & satisfactionis
tribuitur ab Apostolo. His adde plura diuinæ
scripturae loca, quae Christo Domino tribuunt
actiones, aut passionēs ad humani generis redem-
ptionem pertinentes. Ad Gal. 3. Christus nos re-
demit de maledicto legis, factus pro nobis maledictus.
1. ad Timoth. 2. Vnus est mediator Dei, & hominū
homo Christus Iesus Hebr. 1. Christus semel oblatus
est ad multorum exhaurienda peccata 1. Pet. 3. Chri-
stus semel pro peccatis nostris mortuus est. & 1. Ioan.
2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Et alia si-
mililia passim in diuinis scripturis obuia. Iam au-
tem diximus, nomina concreta naturarum sup-
ponere pro supposito, quod nominibus singu-
laribus significatur, quale est hoc nomen Iesus
Christus.

SECUNDVM genus argumentorum ex communi
Sanctorum Patrum consensu desumitur. S. Iren.
lib. 3. c. 22. Cognoscat (scilicet homo) semeti-
ipsum, quoniam mortalis, & infirmus est, intelligat
autem, & dominum, quoniam in tantum immortalis,
& potens est, vt & mortali immortalitatem, & tem-
porali aeternitatem donet. Et infra. Propter hoc ergo
signum salutis nostrae, qui ex Virgine Emanuel ipse Do-
minus, quoniam ipse Dominus erat, qui saluabat eos,
quia per semetipsum non habebant saluari. S. Iustinus
in expositione fidei de vera, & rectae confessione: Fi-
lius, qui & Deus esset, & homo, ad peccatum doleuit.
Et infra. Hoc autem ipso, quod Deus erat, id quod dis-
solutum, mortuumque erat, restitueret, & mortem
funditus euerteter. S. Athanasius in lib. de Incarna-
tione Verbi: Cuius opera ad reparandam istam gra-
tiam requirebatur, nisi solus Verbi eius etiam fuit id,
quod corruptibile erat, utrum ad incorruptibilitatem
reducere, & pro omnibus id, quod aequum, rationique
consentaneum erat, Patri prestare. S. Cyrillus A-
lex. saepe contra Nestorium, & Euthycetem
probat, Christum esse verum Deum & Homi-
nem, quia si non esset verus Deus & Homo, in-
solutum adhuc maneret humanae redemptionis
pretium; nā si verus homo nō fuisset, neque me-
neri neque satisfacere potuisset, si autem non ef-
set verus Deus, infirma & imperfecta esset ope-
ratio, neque pro tanto debito aequale pretium
potuisset exsoluere. Et in libro ad Reginas cap.
Quod redempti sumus per sanguinem Christi: Sed si
quidem (inquit) vt homo communis, (idest pur-
rus) intelligeretur Christus, quomodo corpus eius ad
repandam omnem vitam sufficeret? Idem in
libro contra Antropomorphitas cap. 22. ait humani-
tatem Verbi per se non operari, sed Verbum per il-
lam, quod etiam repetit libro primo ad Reginas cap.
Quod mors Christi sit salutaris, vtitur eodem
locationis modo Cyrillus Hierosol. Catech. 13.
& Irenaeus lib. 3. cap. 20. qui non humanita-
tem, sed suppositum diuinum affirmant pro no-
bis satisfecisse. S. Basilii in Psal. 48. exponens
verba

verba illa, Non dabit Deo placationem suam, &c. sic ait. Neque igitur fratrem quare in redemptionem, sed eum, qui excedit naturam tuam, neque hominem nudum, sed hominem Deum Iesum Christum, qui etiam solas placationem dare potest pro omnibus nobis. S. Theodotus Ancyrorum Episcopus in oratione de Natiuitate Saluatoris, que inter appendices habetur Tom. 6. Concilij Ephesini sic loquitur contra Nestorium. Sed hominis (inquit) haretice passionem non presumo Deo coniungere, ergo neque sanare eum passionem hominum dices, neque Cruce expoliaste virtutem Diaboli, neque nostrum peccatum adfixisse ligno, neque propriis passionibus sanasse hominum passionem, nec morte dices eum destruxisse mortem; si enim non feci Deus proprias passionem, unde passionibus Christi tantarum correctionum sunt factæ virtutes? quomodo perempta esset mors, nisi Deus propriam eam fecisset, &c. Et in Hom. Natiuitatis Domini: Mors (inquit) veluti ipsius Dei facta mortem demolitur, nam qui moriebatur, simul deus, & homo erat.

S. Theod.

S. Leo Papa in serm. primo de Natiuitate sic loquitur. Talis natiuitas deicit Dei virtutem, & Dei sapientiam Christum, qua nobis, & humilitate congrueret, & diuinitate praeclaret. Nisi enim esset verus Deus non adferret remedium, nisi esset verus homo, non praeberet exemplum. S. Damascenus lib. 3. de fide cap. 5. Non enim (inquit) humano modo sanctificabat, ut qui non homo solum, sed etiam Deus. Unde etiam ipsius passionem viuifica, & salutare extiterunt. His addi potest Augustinus in Enchiridio c. 108. dicens. Nam neque per ipsum liberemur vnū mediatorem Dei & hominum, hominem Christum Iesum, nisi esset & Deus. S. Dionysius in Epist. 4. ad Caium. Christi operationes appellat Theandricas, & post eum Concilium Late. sub Martino 1. Consultatione 5. can. 15. & Damascenus lib. 3. de fide c. 15. quia scilicet Dei, & hominis erant operationes. Ex quibus firmum, & irrefragabile cōstruitur argumentum hoc modo. Locutiones S. Patribus communes in re grauissima secundum proprietatem sunt accipiendæ: At Patres communiter affirmant, Deum seu Verbum aut Dei Filium in humana natura subsistentem, aut Deū & Homine Deo satisfecisse; ergo tales locutiones secundū sermonis proprietatē sunt accipiendæ; ergo. Patres actū satisfactionis nō tribuūt humanæ naturæ; tanquā principio quod, sed tantū supposito Prima propositio satis euidēs est. Quis enim nisi planē proteru? ac temerari? asserat, Sanctos Patres in rebus omnium grauissimis comuni condicōe improprij vti locutionibus? Secunda patet ex Patrum dictis ad verbum relatis. Prima consequentia sequitur euidenter & secundum artem ex præmissis. Secunda verò probatur; Quoniam in his Patrum propositionibus. Ipse Dominus erat qui saluabat; Filius, qui & Deus esset & homo, Adā peccatum deleuit. Mors veluti propria ipsius Dei facta mortem demolitur; nam qui moriebatur, simul erat Deus & homo: Nisi esset verus Deus, non adferret remedium: In his inquam propositionibus, & alijs similibus terminus in subiecto positus secundum locutionis proprietatem apud doctos & indoctos stat pro supposito denotans ipsum esse principium quod proximum operationis: quod etiam deducitur ex duobus prioribus fundamentis supra positis. Et confirmatur: Quia dictæ locutiones & aliæ, quas ex diuinis litteris supra notauimus, exponi nequeunt de natura, tanquam principio quod, nisi cū maxima violentia & improprietate. Quis enim ferret exponem, Ipse Dominus erat, qui saluabat, id est ipsa natura vnita Dominio erat, quæ saluabat: Filius, qui & Deus esset & homo, Adā

Naz. in D. Thom. 3. Partem.

A peccatū deleuit, id est humana natura filio Dei & Deo vnita nos à peccato mundauit? Quis in Theologicis aut Dialecticis vel mediocriter eruditus hæc tā absōna & absurda deliramēta Theologorum, aut fidelium auribus obijceret & pro sana doctrina venditaret?

TERTIVM genus argumentorū trahi potest ex Concilij Ephesino 1. Can. 4. Calced. actione 5. & ex 5. Synodo generali c. 2. & seq. & ex 6. Synodo per multas actiones, & ex Cōcilio Florentino in principio, in quibus regulæ traduntur prædicationū circa ea, quæ pertinent ad mysterium Incarnationis, quas refert & explicat Medina infra q. 16. a. 5. ad quem lectorem remittimus.

QVARTVM genus argumentorū ex ratione desumitur. Sit igitur prima ratio: Terminus cōcretus positus à parte subiecti supponit pro supposito: at diuinæ scripturæ S. Patres & Catholica fidei doctrina in symbolis Apostolorum, Concilij Niceni, & Athanasij in mysterio redemptionis humanæ fidelibus proponendo dicūt, Christū, Verbum incarnatū, Dei filiū, Deū & hominem pro nobis passum, mortuū & sepultū fuisse, nos à peccati & demonis seruitute liberasse, nobis apud Deū veniā impetrasse, ac nobis vitā aeternā meruisse, & Deo pro peccatis totius humani generis perfecte & cumulatē satisfecisse; igitur his & similibus locutionibus manifestē significant, actus redēptionis, meriti & satisfactionis diuino supposito, nō autē humanæ naturæ vt principio quod esse tribuendos. Prima propositio patet ex primo fundamento. Secūda verò constat ex locis diuinæ scripturæ, & Sanctorū suprā notatis, & ex symbolis Apostolorum Concilij Niceni, & Athanasij. Et cōfirmatur. Quoniā illi verē & propriē tribuenda sunt vt principio quod opera redēptionis & satisfactionis pro totius humani generis offensa Deo facta, de quo verē & propriē dicitur esse sepultū & descensus ad Inferos: sed hæc de persona Verbi in corpore, & anima ab inuicem separatis subsistente vt principio quod, non autē de humana natura verē & propriē verificantur; ergo & illa. Minor probatur ex Ecclesiæ doctrina in symbolis supranominatis, in quibus eodem contextu, & de eodem subiecto scilicet Iesu Christo affirmantur descensus à Cælo, conceptio & natiuitas ex Virgine, passio, sepultura & descensus ad Inferos. Minor verò probatur. Quia de ratione humanæ naturæ est vt anima corpus informet; igitur postquā anima Christi fuit à corpore separata, desinuit esse humana natura, ac proinde neq; sepulta fuit, neq; descendit ad inferos, igitur in sepulchro poni Verbo conuenit ratione corporis illi personaliter vniti, descensus autē ad Inferos eidē conuenit ratione animæ à corpore separatæ, Verbo autē personaliter vnite. Secūda ratio ex secundo fundamento: Actiones sunt suppositorū; ergo satisfactiones & merita Christi à diuini Verbi supposito in humanitate subsistente procedebant, tanquā à principio quod satisfaciente & bene merente pro nobis; ergo ab humanitate non erant, vt principio quod, sed tantū vt principio quo. Antecedēs cū prima consequentia patet ex dictis. Secunda verò consequentia probatur: Quoniam eiusdem actionis impossibile est esse duo proxima, & totalia agentia, vt quod: at Christus suē suppositum Verbi in humana natura subsistens est agens totale proximum, vt quod, ergo talis agēdi modus nō potest humanæ Christi naturæ cōuenire. Et cōfirmatur. Quia omne suppositū agēs agit per aliquā formā, & per suā naturā, tāquā per rationē agēdi, seu principiū quo, igitur humanitas Christi in

E

G

fili in

sti in actionibus redemptionis concurrat solum ut principium quo. *Tertia ratio.* Satisfactio Christi ideo est infiniti valoris, & adequat offensam, quia non solum est actio personae infinitae dignitatis, sed ipsam etiam personam includit, quatenus eius humiliatione & summissione ac oblatione completur; ergo satisfaciens ut quod non est humana Christi natura, sed persona in assumpta humanitate subsistens & per eam operans, ut per principium formale quo. *Quarta ratio.* Verbum in humana natura subsistens supplet excellenter munus personae creatae, at persona creata est agens proximum & principale, cui tamquam principio quod tribuitur operatio, eius autem natura est principium quo persona operatur, ergo etiam Verbum in humanitate subsistens est principium quod & agens proximum ac principale satisfactionis, humanitas autem est principium quo. *Quinta ratio.* Si Verbum non est principium quod satisfactionis proximum, sed humanitas quatenus est unione ad Verbum sanctificata, sequitur omnes illas locutiones, quibus divina scriptura, Sancti Patres & Concilia Christo seu Verbo diuino incarnato aut Deo in assumpta humanitate tribuunt opera meritoria aut satisfactoria, puta Ieiunium, fatigationem, passionem, aut orationem, non esse proprias sed improprias: at consequens non est admittendum; igitur nec antecedens. Consequentia probatur. Quia si dictae operationes humanitati Christi conueniunt ut principio quod, persona Verbi non concurreret, nisi ut sustentans humanitatem satisfaciens; ergo sicut aqua calida substantia siue suppositum non verum ac proprie calefacit, sed solus calor, qui in ea tantum in subiecto sustentatur, ipsa verum aqua non verum neque proprie, sed denominatione tantum extrinseca dicitur calefacere, ita Verbum non verum neque proprie dicitur satisfacere, sed extrinseca tantum denominatione, quia nimirum sustentat humanitatem satisfaciens. *Sexta ratio.* Christus nos redemit, & pro nobis meruit ac Deo satisfaciens, ut mediator Dei & hominum; ergo ut Deus & homo, siue ut diuina persona in humanitate subsistens. Antecedens patet ex 1. ad Timotheum. 2. Verus est mediator Dei & hominum homo Christus Iesus. Consequentia verum probatur. Quia, cum mediator medijs ratione exerceat inter extrema utrinque posita, oportet, ut cum utroque conuenientiam habeat; ergo Christus ut Dei & hominum mediator, debuit cum hominibus ratione assumptae humanitatis, cum Deo verum ratione personalitatis in diuina natura ab aeterno subsistentis conuenire; igitur persona Verbi per assumptam humanitatem, actus exercebat mediatoris. Videnda sunt, quae de mediatore scribit Suarez *infra* q. 26. a. 2. Vbi mentem S. D. explicat eruditè.

VLTIMA RATIO. Si diuino supposito satisfactio conuenit tantum remotè per communicationem idiomatum, ut ait Vasquez, ergo diuinum suppositum maiorem non habuit efficientiam respectu satisfactionis, quam humanitas habeat concretè sumpta respectu Creationis Vniuersi: at consequens est erroneum, cum destruat seipsum & proprietatem locutionum diuinæ scripturae & Sanctorum Patrum, ac totius Ecclesiae Catholicae consentientis, Christum siue Dei Filium, aut Deum in assumpta humanitate nos redemisse, pro nobis meruisse & satisfecisse, ergo sententia illa Vasquezij non est toleranda. Sequela maioris probatur. Quia, demonstrato Christo, vera est per communicationem idiomatum haec propositio. Hic homo creauit caelum & terram, ergo si ob eandem causam precise verum est, filium Dei in assumpta humanitate subsistentem nos redemisse, pro nobis me-

ruisse & satisfecisse, sequitur eum non maiorem efficientiam habuisse respectu redemptionis nostrae, quam Christi humanitas habuerit respectu creationis Vniuersi.

Ex DICTIS sequitur unica CONCLUSIO, *Conclusio.* videlicet: *Persona Verbi in humana natura subsistens fuit principium quod satisfactionis: Humanitas autem eiusdem satisfactionis fuit tantum principium formale quo.*

Argumenta, & solutiones.

CONTRA conclusionem argumentatur Vasquez. *Primò* Athanasius in Epist. ad Epictetum obi. 1. in confessione fidei sub finem inquit: Corpus igitur, quod nostri causa gestauit dominus opus est & creatura, idq. gentium est nobis (ut inquit Paulus) ex Deo sapientia, & sanctificatio, & iustitia, & redemptio. Nomine verum corporis intelligit Athanasius totam ipsam naturam per figuram synecdochè: Ex ipsius igitur sententia humana natura in Christo facta est nobis redemptio & sanctificatio, certe non alia ratione nisi quia ipsi ut redemptrici tribuitur nostra sanctificatio & redemptio, quae fuit effectus satisfactionis; ergo & satisfactio eodem modo tribuenda est humanitati ut satisfaciens. Respondetur nullam esse primam consequentiam; non enim ideo Christi humanitas dicitur nobis à Deo effecta esse sanctificatio & redemptio, quia ipsi ut redemptrici seu ut principio quod redemptio nostra tribuitur, sed ob supradictam causam, quia nimirum est formale principium quo satisfactionis.

Secundò Elias Cretenensis in oratione 10. Nazian. obi. 2. xeni sic loquitur: Se autem, ut hominem mundum vicisse dixit, non ut Deum: nam si ut Deus vicerit, nihil ad nos, si autem ut homo, nos quoque in ipso vicimus. Particula ut est nota specificationis & determinationis significans naturam, cuius est operatio redemptionis & satisfactionis; ergo significat humanam Christi naturam esse principium redemptionis & satisfactionis ut quod. Probatur consequentia; quia dictus auctor ait: Christus ut homo vicit Mundum, quod idem est, atque Christus ut homo satisfecit, non autem dicit, Christus ut homo Deus, neque ut Deus & homo. Respondetur, nullam esse consequentiam; ex illis enim verbis cum nota specificationis nil aliud sequitur, nisi Christi humanitatem esse principium satisfactionis formale quo. Ad probationem dico, Christum satisfecisse ut hominem, id est ratione humanitatis, ut principij proximi quo satisfactionis, cuius principium proximum quod erat ipse Christus Deus & homo. Ut enim supra diximus ex D. Th. & S. Augustino, in propositione, in qua aliquid de aliquo praedicatur, non solum attenditur quid sit illud de quo praedicatur, sed etiam secundum quid de illo praedicatur. Cum igitur aliquid de Christo praedicatur, attendendum est, secundum quid de illo praedicatur; nam ea, quae sunt diuinæ naturae, praedicantur secundum diuinam naturam; ea autem quae sunt humanae naturae, praedicantur de eo secundum humanam naturam; sicut in proposito satisfactio & redemptio, quae sit per actiones humanitatis ut principij quo.

Tertiò Carolus M. in Epistola ad Epilandum, obi. 3. quae est in Concilio Franc. in confessione fidei de Christo, ita scribit. In forma Dei creator, in forma serui redemptor: non dixit, in forma Dei & hominis redemptor, quod perinde esset, ac dicere secundum quod Deus homo, sed dixit, In forma serui, hoc est, ut homo vel secundum natu-

Solut.

naturam humanam; ergo. *Respondetur*, nullam esse consequentiam; non enim his verbis significatur, nisi Christi humanitatem fuisse principium formale quo, ut ante diximus.

Obiect. 4.
ex varijs
locis S. Th.

2.

Quarto S. Th. *infra* q. 48. a. 5. inquit, proximum nostrum redemptorem fuisse Christum in quantum homo est, ad Trinitatem verò remote pertinere rationem redemptionis, ut ad primam causam: De supposito autem Christi nihil dixit. Et q. 26. a. 2. docet, Christum non fuisse mediatorem secundum quod Deus est, sed solum secundum quod est homo. Ex hoc dicto sic arguit. Si satisfecisset non tantum secundum quod est homo, sed secundum quod homo Deus, non videretur particula *solum*, nec diceret solum fuisse mediatorem secundum quod est homo. Præterea inquit S. Th. duo esse de ratione mediatoris: vnum est ut habeat rationem medijs respectu extremorum; ac proinde ab eis distinguatur; ita scilicet ut mediator, secundum quod mediator est & exercet munus mediatoris, non sit extremum, cum quo alterum coniungendum est. Alterum est, ut vnum extremum ad aliud deferat & cum eo coniungat: vtrumque autem dicit Christo conuenisse solum secundum quod homo erat, dum satisfecit pro nobis: vbi iterum vtitur particula *solum* & recte quidem; nam, si, ut aduersarij volunt, Christus non satisfecisse exacte quatenus homo, sed quatenus homo Deus, non fuisset villo modo mediator; quia licet, quatenus homo, distinguatur ab extremis, non fuisset functus munere coniungentis & deferentis vnum extremum ad aliud, eo quod defecisset ei perfecta satisfactio: si autem solum exacte satisfecisset, quatenus homo Deus, non fuisset mediator; quia mediator distinguere debet ab extremis: Christus autem ut homo Deus non distinguitur à Deo. Præterea q. 2. a. 3. ad 1. de Christo ait. Et ideo, in quantum eius humanitas operabatur virtute diuinitatis, illud sacrificium erat efficacissimum: nō dixit, ratione personæ sed diuinitatis, quia ab illa sanctificabatur, & ita ab ea accipiebat dignitatem, non autem à persona. *Respondetur* ad primum locum, D. Thomam cum ait q. 48. a. 5. proximum nostrum redemptorem fuisse Christum, in quantum homo est, vtrumque significasse, scilicet suppositum ut principium quod, dicens proximum nostrum redemptorem fuisse Christum, & naturam ut principium quo, addens in quantum homo. Ad secundum locum ex q. 26. a. 2. eodem modo respondetur. Ad primam autem rationem in contrarium negatur sequela; nam illa particula *solum* non excludit principium quod proximum, sed excludit aliud principium formale quo proximum. Ad secundam dico, mentem D. Th. non esse, mediatorem ut mediator est, debere ita distinguere ab extremis, ut secundum suppositum non sit realiter alterum extremum, sed satis est si secundum naturam, quæ formale satisfactionis principium est, ab utroque

Solut.

3.

extremo distinguatur: Christus autem secundum humanitatem gratia perfectam ab utroque distinguitur extremo, ut ibidem explicat S. D. & quemadmodum Christus, ut homo conuenit quidem cum hominibus in humanitate simpliciter sumpta, differt autem secundum eandem humanitatem, ut dignitate gratiæ & gloriæ perfectam; ita Christi persona conuenit quidem cum Deo secundum naturam & substantiæ dignitatem, sed ab eo differt, prout subsistit in assumpta humanitate. Et quoniam hoc nomen, Christus, significat Deum hominem, simul includens Dei personam & humanam naturam, ideo verè Christus mediator à Deo distinguitur, ab-

A solutè loquendo, quamuis tota ratio distinctionis sit humana natura, quam Christus includit, non autem Deus; propter quam causam vtitur S. D. illa particula *solum*. Ad tertium locum dico, S. Th. vsum fuisse nomine diuinitatis & non personæ, quia dignitas vnde satisfactionis valor accipitur, primò conuenit diuinitati, & per eam ad personas deriuatur: secundò dico, in ratione diuinitatis completè sumptæ & prout est à parte rei, includi personas ut ostendimus in 1. p. q. 28. a. 2. *Controu. 1.*

Quinto. Vera est & congrua hæc propositio: Obiect. 5. Christus satisfecit secundum naturam humanam, vel secundum humanitatem: non autem hæc, Christus satisfecit secundum humanitatem & Deitatem; ergo sola humana natura in Christo principium erat operationis satisfactoriæ. Probat antecedens quo ad vtranque partem longo discurfus, sed illud nos facillè concedimus cum illatione deducta in sensu iam expresso, videlicet inde sequi, solam humanitatem esse principium quo proximum satisfactionis. Et eodem modo soluitur aliud argumentum, cuius antecedens est: Christus secundum quod homo satisfecit; in hoc enim denotatur, humanam naturam esse principium quo proximum satisfactionis, suppositum autem esse principium ut quod.

Sexto. Non solum dicimus: homo aut hic homo satisfecit pro nobis, sed etiam: humanitas aut hæc humanitas satisfecit pro nobis; ergo non solum tribuitur talis operatio naturæ humanæ ut principio quo, sed etiam ut principio quod, nō tamen concretè significatæ, sed etiam abstractè. Et confirmatur: Quia, cum concretum homo ponitur etiam ex parte subiecti, non supponit pro supposito, connotata natura, sed pro natura, connotato supposito; ergo.

Respondetur, falsum esse antecedens, propriè loquendo. Actiones enim, ut diximus, non sunt formarum aut naturarum, sed suppositorum. Ad confirmationem negatur antecedens, cuius oppositum verum esse probauimus in primo fundamento.

QUARTA CONTROVERSA.

An Homo purus per exclusionem tantum diuini suppositi id est, qui non est Deus, habens tamen gratiam & charitatem; possit condignè & secundum leges rigore iustitiæ Deo satisfacere pro peccatis & offensis humani generis?

TRes in hac Controuersia possunt Doctorum opiniones recenser. Prima est Aureoli in *sententia* quarto d. 15. a. 2. dicentis, purum hominem cum gratia & charitate potuisse Deo ad æqualitatem & de toto rigore iustitiæ pro totius humani generis offensis satisfacere.

Secunda huic opposita, quam ferè omnes Thomistæ, & alij plures extranei S. Doctoris interpretes & Doctores sequuntur est, nullam puram creaturam etiam cum gratia & charitate posse satisfacere de condigno, siue ad æqualitatem perfectam, & multo minus de toto rigore iustitiæ, sed imperfectè tantum pro peccatis humani generis. Hanc tuerentur Capreolus in *tertio* d. 18. q. *Vnica* & latius in 4. d. 15. q. 1. Io. Medina in *Codice de satisfactione pro peccatis*, q. 1. Ferrar. in 4. *cont. gent. c. 54*. Barth. Medina *super hoc articulo*, dub. 3. Valentia *puncto* 5. in 3. *questio*, Vasquez *disp. 4. c. 3*. Pefantius *disp. 4.* & Alvarez *disp. 6.* quæ videtur esse sententia D. Tho. in *hoc articulo*, in *responsione* ad 2.

Tertia sententia media inter duas predictas incedens affirmat, potuisse purum hominem habentem gratiam & charitatem pro ceterorum hominum offensa Deo satisfacere de condigno sine ad æqualitatem perfectam, non tamen de toto rigore iustitiæ. Ita Caiet. *dubio 1. super hoc art.* Quem sequitur Sotus libro 3. de natura & Gratia, & in quarto d. 1. q. 5. a. 4. & Suarez. *diff. 4. f. 7.* Quibus etiam consentit Rada in sua tertia parte, *Cont. 13. a. 1. Concl. 5. & 6.* In eadem sententiam inclinât Magister Porrecta dicens, Adam post peccatum non potuisse pro tota sua posteritate satisfacere, quia gratia post peccatum Adæ collata non erat capitalis, & opus fuisse dari vnum hominem qui esset caput omnium hominum ad hoc, ut satisfactio per æqualitatem corresponderet offensæ: Cum itaque non videatur impossibile gratiam puro homini capitalem infundi, consequens est, non esse impossibile secundum hunc expositorem, purum hominem Deo ad æqualitatem pro ceterorum hominum peccatis satisfacere. In qua tamen explicanda sententia non conueniunt. Sed singulos dicendi modos, & eorum differentias recensere non expedit.

Resoluo.
Statu quo
stionis.

QÆSTIO hæc non est de potentia Dei ordinaria, de qua nulla potest esse difficultas, sed de potentia Dei absoluta; num scilicet per infinitam Dei potentiam effici possit, ut homo purus habens tamen gratiam & charitatem, ut Deo condigne & de toto rigore iustitiæ satisfaciatur pro peccatis & offensis humani generis? Ad cuius euidentiam.

CONSIDERANDVM EST PRIMO duplicem esse satisfactionem de condigno, altera est absolute perfecta, & ut aiunt, de toto rigore iustitiæ: & hæc ea est, cuius valor & adæquatio ad offensam nullo modo se tenet ex parte illius cui fit satisfactio, sed ex parte solum satisfaciens: & hanc fatentur omnes, vno excepto Aureolo, non esse per infinitam Dei potentiam creaturæ communicabilem; quia personam exigit satisfaciens, quæ sit infinita simpliciter dignitatis, & quæ sit Deus homo, ut hic ait S. D. ad secundum.

Possè puri
homine per
excellenti
gratiam à
Deo recepta
condigne Deo
satisfacere
pro totum
humani ge-
neris offen-
sis, non ta-
men ex toto
rigore iusti-
tiæ.

Altera est condigna perfecta & æqualis offensa, non simpliciter & absolute, sed ex suppositione gratiæ à Deo receptæ, & hæc per absolutam Dei potentiam potest creaturæ communicari, ut perspicue docet S. D. *infra q. 64. a. 4.* dicens, Christum Dominum potestatem excellentiæ illi, in quantum homini conuenientem potuisse ministris communicare, dando eis tantam gratiæ plenitudinem, ut eorum meritum operaretur ad sacramentorum effectus, ut ad inuocationem nominum ipsorum sanctificarentur sacramenta, & ut ipsi possint instituere sacramenta, & ut sine ritu sacramentorum, effectum sacramentorum scilicet gratiam solo vocis, aut etiam mentis tantum imperio conferre; ac proinde possibile Deo fuit tantam Petro aut cuilibet alteri gratiæ plenitudinem elargiri, ut eius opera tamquam satisfactiones humani generis offensam adæquantes acceptarentur à Deo. Sed quia satisfactio hæc fundaretur in gratia gratis à Deo recepta, non se teneret simpliciter ex parte satisfaciens; atque ideo non esset absolute perfecta, sed ex suppositione tantum, ut ait Sotus in 4. d. 1. q. 5. a. 4. qui perfectionem hanc satisfactionis non tribuit promissioni, pacto siue conuentioni, ut Suarez, aut acceptationi diuinæ satisfactionis operibus superaddita, ut Scotus & alij, sed ipsius gratiæ virtuti & efficaciæ. Addit autem Suarez, quem sequitur Rada,

A controu. 13. art. 1. potuisse Deum constituere hominem aliquem caput aliorum in esse gratiæ, & omnium voluntates in eo ponere, ut illo satisfaciens, omnes in illo, & per illum satisfacere existimarentur, quemadmodum nunc dicuntur omnes in Adam peccasse.

An autem hæc gratia eiusdem esset rationis & speciei cum gratia cæteris hominibus iustis à Deo collata, discerni posse videtur ex ijs, quæ de Christi gratia tradit S. D. *infra q. 7. artic. 9. & seq.* & ibi Caietanus. Docet enim S. Th. Christum dupliciter habuisse gratiæ plenitudinem; Vno modo, quia eam habuit quo ad totam eius intentionem, siue secundum perfectissimū modum, quo haberi potest: Alio modo, quia plenè

gratiam habuit quo ad eius virtutem, quia scilicet eam habuit quo ad omnes operationes & effectus gratiæ, eo quod ei collata fuit gratia, tantum euidam vniuersali principio in genere habentium gratiam: virtus autem primi principij alicuius generis vniuersaliter se extendit ad omnes effectus illius generis; sicut virtus Solis, qui est vniuersalis causa generationis, se extendit ad omnia generabilia. Hæc verò gratia, ait Caietanus in 4. 11. dicta quæst. eiusdem est speciei specialissimæ cum gratia cæterorum hominum quo ad essentiam, licet eius ratio quo ad essendi modum sit diuersa, eo quod in Christo sit, ut in toto eam adæquante secundum se, siue ut in sub-

iecto & in principio vniuersali gratiæ, in alijs autem ut in particulariter participantibus. Quo fit, ut, quantumuis augeatur aliorum hominum gratia, nunquam gratiæ Christi quantitatem intensiuam aut extensiuam valeat adæquare; sicut calor aeris aut misti quantumcunque crescat, nunquam ignis calorem adæquabit, licet sub eadem specie contineatur; quoniam ignis subiectum & principium est calorem adæquans secundum se, aer autem & mistum deficienter illum ac limitatè participant. Sic igitur ad propostum quæsitum dici potest, gratiam illam excellentem puro homini à Deo concessam, ut per eius virtutem & operationes Deo pro totius humani generis offensa satisfaceret, eandem specificam essentiam cum gratia cæterorum habituram, sed in essendi modo fore differentem; quia scilicet in eo homine perfectam haberet intentionis quantitatem, & ad omnes gratia possibile extenderetur effectus, salua semper ea differentia inter purum illum hominem & Christum Deum & hominem, quod gratia fuit Christo naturalis ex eo, veluti ex fonte deriuata, illi verò homini esset à Deo more gratis communicata.

Huius igitur hominis gratia cum satisfactio- ne ex ea proueniente, si consideretur, prout se tenet ex parte Dei, cui fit satisfactio, quatenus scilicet ab eo gratis fuit huic homini collata, vim aut valorem non habet sufficientem, ut adæquet offensam; quoniam ut sic est ex gratia & liberalitate creditoris, & non est ex proprijs ipsius satisfaciens, sed ex bonis quæ sunt actu ipsius creditoris. Ex parte namq; satisfaciens nihil remanet secundum hanc considerationem, nisi vires eius naturales, quas constat non esse per se sufficiens ad actum satisfaciens adæquantè offensam; accedente verò charitate & gratia diuinæ misericordiæ gratificantis, ac per hoc acceptatis opus hominis pro satisfactio peccatorum, sufficientiā quandā & perfectionē in ratione satisfactionis acquirit: adeo ut considerata diuina gratia, charitate & misericordia Dei gratificantis & acceptatis opus, prout gratia se tenet ex

parte

parte satisfaciens, veluti complementum seu magis ratio valoris operis satisfactorij, sit iam illius puri hominis satisfactio perfecta & æquivalens offensæ totius humani generis. Nam, & si talis satisfactio innitatur gratiæ & auxilijs à Deo receptis, atque idem non sit de toto rigore iustitiæ, quia tamen supposita gratia & auxilijs in operante, satisfactio iam est æqualis valoris, nec ex gratia acceptatur, sed ex iustitia, idem verè perfecta est & æqualis offensæ. His adde, satisfactionem hanc non fieri formaliter per ipsam gratiam & auxilia Dei, sed per actus, qui veluti fructus ex gratia, charitate, donis & auxilijs à Deo receptis deriuantur, quorum dominium habet homo per liberum suæ voluntatis arbitrium, & quos homo Deo actu non deberet alio aliquo titulo iustitiæ, vel religionis, &c. licet eos ab homine Deus exigere potuisset titulo religionis & gratitudinis, aut etiam aliam obligationem eis imponere iustitiæ, vel aliquam illi virtutem æquivalentem. Esset igitur hæc satisfactio verè condigna & suo modo perfecta, vt ex dicendis apparebat.

Explicitur, & defenditur in interpretatio Caietani de puri hominis aduersus remotiones.
Ex his defendi facile potest interpretatio subtilissimi nostri Caietani dicentis, purum hominem hic apud D. Th. intelligi non solum per exclusionem coniunctionis cum diuino supposito, sed etiam per exclusionem diuinæ misericordiæ gratificantis opus hominis ad hoc, vt sit Deo acceptum; exclusionis enim nomine non realem separationem, sed per intellectus nostri considerationem intendit, ac si diceret: Purus homo intelligitur, qui nec sit coniunctus diuino supposito, nec habeat gratiam se tenentem ex parte ipsius hominis satisfaciens, quamuis verè & realiter habeat gratiam se tenentem ex parte Dei, cui fit satisfactio. Hanc autem esse mentem Caietani perspicue patet ex illis verbis. *Pater secundò differentia aliorum ab autore; nam alij Doctores charitatem, seu gratiam ad satisfactionem concurrentem ex parte hominis satisfaciens posuerunt; & idem dixerunt, purum hominem posse pro peccatis satisfacere: Author verò gratiam, & charitatem ex parte diuinæ misericordiæ gratificantis, ac per hoc acceptantis opus humanum posuit, hominemque purum cum suis viribus ex parte satisfactoris posuit, & idem dixit, illud non posse, Christi verò posse satisfacere.* Quibus verbis planè significat Cai. purum hominem, de quo loquitur hic S. D. habere gratiam & charitatem gratificantem opus satisfactionis, ac proinde realiter inhærentem ipsi homini satisfaciens & opus eius informantem. Non enim aliter per gratiam & charitatem potest opus hominis gratificari, sed in hoc ait esse differentiam inter D. Tho. & Scotum ac alios quosdam Doctores, quod S. D. gratiam ad satisfactionem realiter concurrentem, & ipsi homini inhærentem, ac opus eius informantem posuit ex parte Dei gratiam & charitatem misericorditer largientis & per eam opus hominis gratificantis, & sic per gratiam & charitatem gratificatum acceptantis: alij verò gratiam & charitatem ex parte hominis satisfactoris posuerunt: Vtrique ergo gratiam & charitatem in homine illo puro posuerunt, sola eiusdem gratiæ & hominis consideratione differentes; quia S. D. gratiam & charitatem puro homini inhærentem cum Deo creditore, tanquam eius munera computabat: alij verò hæc cum ipso puro homine satisfactore, vt virum eius naturalium perfectiones & complementa quasi propria, licet à Deo donata computabant, & idem dicebant, posse purum hominem pro totius humani generis offensâ perfectè satisfacere. Quos meritò

A dupliciter esse reprehensibiles affirmat Caietanus. Primò: Quia mentem S. Thomæ minimè percipientes sententiam suam ei vt contrariam opposuerunt. Secundo: Quia non sunt locuti formaliter de puro homine vt satisfactore, prout à Deo homine satisfactore distinguitur. Hic enim, quia gratiam & charitatem habet ex proprijs, simpliciter & absolute satisfacit, ita vt eius satisfactio sit æquivalens simpliciter offensæ: ille verò, scilicet homo purus habens à Deo gratiam non propriè dicitur absolute satisfacere, sed cū addito, scilicet secundum acceptationem diuinæ misericordiæ gratificantis opus; quod eo ipso Deo fit acceptabile, quod ex diuina gratia & charitate illud informantem procedit. Purus enim homo gratiam habens præcisè & formaliter sumptus, id est quo ad ea, quæ sunt illius propria, siue quæ se tenent ex parte eius, vires suas tantum habet naturales, quibus absque diuina gratia nulla vis potest inesse merendi vel satisfaciendi: ea verò diuinitus addita, valorem habent earum actus satisfaciendi, non simpliciter sed ex diuina misericordia gratificante, &c. Addeo vt considerata gratia & charitate & auxilijs, prout se tenent modo dicto ex parte puri hominis satisfaciens, dixerit S. D. in 4. d. 15. q. 1. a. 2. ad 1. *Sicut offensâ habuit quandam infinitatem ex infinitate diuinæ maiestatis, ita & satisfactio accipit quandam infinitatem ex infinitate diuinæ misericordiæ, prout est gratia informata, per quam acceptum redditur, quod homo reddere potest.*

Et quia satisfactio hæc ex suppositione diuinæ gratiæ consideratæ, prout se tenet ex parte satisfactoris, quamuis sit æquivalens offensæ, vt ostendimus, non tamè est absolute perfecta, nec de toto rigore iustitiæ ob supradictam causam; quia nimirum innititur gratiæ à Deo, cui fit satisfactio, receptæ, quæ propriè & simpliciter loquendo se tenet ex parte Dei; idem S. D. hic ad 2. ait, puri hominis satisfactionem esse sufficientem imperfectè, & Caietanus ad tertiam obiectionem Scoti respondens ait, huiusmodi satisfactionem distingui contra satisfactionem per æqualitatem, & idem esse, satisfactori concedere gratiam, quæ actus eius fiat satisfactio & satisfactionem illius insufficientem ex misericordia acceptare, & esse implicationem in adiecto, asserere, posse hominem satisfacere simpliciter Deo pro commisso peccato, & hoc posse per charitatem ex diuina misericordia faciente de attrito contritum; quia ipsum informari charitate ex gratia Dei constituit, non præsupponit satisfactionem, ac proinde talem satisfactionem non esse sufficientem, nisi ex acceptatione diuina, quæ distinguitur contra satisfactionem simpliciter. Quæ non aduersantur alteri dicto, quod paulò ante Caietanus Scoto concesserat, videlicet puri hominis satisfactionem esse sufficientem ad æqualitatem, considerando purum hominem satisfaciens, prout includit diuinam misericordiam acceptantem eius opus per gratiam, &c. hæc enim satisfactio neque est de rigore iustitiæ, neque est absolute sufficiens & æqualis offensæ, sed ex suppositione tantum diuinæ gratiæ consideratæ, prout quodammodo se tenet ex parte hominis satisfaciens. Et ex his patet, posteriores omnes S. Doctoris expositores mentem Caietani non attigisse, & eorum obiecta aduersus eius doctrinam sic explicatam non militare.

SECUNDO SCIENDUM EST, satisfactio-
nem puri hominis, quam, supposita diuina gratia, diximus esse sufficientem & peccatis humani generis
Predictam puri hominis satisfactio-

generis æquivalentem, tres illas exigere conditiones, quas in omni satisfactione de rigore iustitiæ diximus esse necessarias. Sed quoniam hæc satisfactio, quamquam possit offensas omnium hominum erga Deum adæquare, non tamen totum admittit iustitiæ rigorem, ideo conditiones quidem easdem requirit, sed mitioris cuiusdam intelligentiæ temperamento moderatas.

Est autem prima conditio, ut satisfactio non sit ex gratia & liberalitate creditoris: Cui Suarez trium limitationum moderamen adiungit, de quibus satis supra diximus in *tertia parte*, *secunda controu.* Ex quibus duæ tantum mihi videntur esse necessariae, ne ex huius conditionis defectu satisfactio puri hominis debita sibi careat perfectione, licet ex toto nequeat esse rigore iustitiæ, videlicet secunda & tertia, quas ibidem explicauimus; ubi aduersus Albertinum diximus primam etiam esse necessariam, ut satisfactio sit ex toto rigore iustitiæ: cui non repugnat, quod modo diximus de satisfactione perfecta ex suppositione diuinæ gratiæ.

Secunda conditio est, ut satisfactio sit ex proprijs. Hanc verò conditionem secundum omnem eius modum puri hominis satisfactio non requirit, ut eam, quam diximus, habeat perfectionem, sed satis erit si sit ex proprijs, id est ex ijs quæ sub aliquo satisfactoris particulari dominio continentur; quales supra diximus esse operationes omnes liberas, quarum homo speciale dominiū habet per voluntatem. Vide, quæ de hac conditione diximus in *allegata Controversia* cum D. Thom. quem sequitur Suarez, quamuis, ut ibi notauimus, conditio hæc sic præcisè exposita satisfactioni, quæ sit ex toto rigore iustitiæ, non sufficiat.

Tertia conditio est, ut satisfactio sit ex alijs non debitis, quæ in præsentī materia necessariò intelligenda est de debitis tantum actu quocunque alio titulo, scilicet iustitiæ, religionis aut obedientiæ, &c. quamuis ex non debitis per aditam obligationem à Deo rerum omnium Dominio debita fieri possent. Ex hoc enim, quod quidam actus ab homine puro Deo minimè debiti lege seu præcepto diuino valeant obligari, non destruitur aut minuitur eorum valor, quo possunt tanquam satisfactiones offerri pro peccatis, quamuis satisfactio puri hominis per eos effecta nequeat esse de toto rigore iustitiæ, ut diximus in *allegata 2. controu.*

Puri hominis satisfactio non potest esse sufficientem, & æqualem offensione totius hominis generis erga Deum.

POSTREMO ex his, quæ diximus, ostendendum est satisfactionem puri hominis posse esse sufficientem & æqualem offensæ totius hominis generis erga Deum. Id autem probatur tribus optimis argumentis. *Primum est.* Quoniam offensa non est infinita, nisi secundum quid; ergo per satisfactionem ex gratia & charitate puri hominis procedentem potest adæquare. Antecedens latè probatum est in *prima Controversia ad hunc articulum.* Consequentia verò probatur; quoniam actus ex gratia, præsertim excellenti & capitali puri hominis, in Deum ut obiectum & bonum summè dilectum ordinati, essent infiniti secundum quid: Et quemadmodum gratia illa puri hominis capitalis comparatur ad gratias aliorum, ut virtus vniuersalis ad virtutes particulares, eo quod omnem habeat gratiæ perfectionem intrinsecam & extrinsecam, & ideo nullius alterius hominis gratia quantumcunque cresceret, ad illius vnquam pertingere posset æqualitatem; sic & quilibet actus ex illa gratia per habitum charitatis illi proportionalem procedens ad ceterorum hominum actus per charitatem elicitos compararetur, ut virtus vniuer-

salis ad virtutes particulares; ac proinde sicut actus singuli ceterorum hominum ex gratia & charitate procedentes singulas peccatorum malitias adæquarent, ita solus vnus actus ex gratia illa puri hominis capitali productus vniuersali sua virtute malitiam omnem adæquaret peccati tam actualis quam originalis. *Secundum argumentum est.* Quia, si puri hominis satisfactio non posset esse condigna pro totius hominis generis offensis, id maximè esset ob eam rationem, quam hic ex *responsione D. Th. ad 2.* colligunt recentiores, quia scilicet iniuria crescit ex dignitate personæ offensæ, satisfactio verò ex dignitate personæ satisfaciens, igitur ut satisfactio proportionè habeat æqualitatis cum iniuria, necesse est ut dignitas personæ satisfaciens eandem habeat proportionem cum dignitate personæ offensæ, hanc autem habere non potest persona creata, quantumvis sancta & grata: At hæc ratio quæ Suarez & alij vtuntur ut demonstratiua, quamuis optimè probeat, nullam puri hominis satisfactionem esse posse de toto rigore iustitiæ, non tamen probat eam supposita gratia à Deo recepta, non posse offensas omnium hominum in Deum committas adæquare; ergo Minor probatur. *Primo:* Quia non eadem ratione pensatur iniuriæ grauitas ex dignitate personæ, quæ ex eadem satisfactionis valor attenditur: Nam peccati grauitas ex offensa personæ dignitate sola quadam extrinseca denominatione dependet, ut offendimus in *prima Contr.* At satisfactionis valor ex satisfaciens personæ dignitate, tanquam actui satisfactionis coniuncta, & in eo intimè clausa deriuatur, ut diximus in *præcedente Contr.* dignitas ergo personæ satisfaciens infinita non est absolute necessaria, ut satisfactio adæquetur offensæ, sed sufficeret actus ex gratia & charitate procedens, qui per extrinsecam ex obiecto denominationem esset infinitus; quem si purus homo ex proprijs, id est nulla Dei gratia præuentus Deo posset offerre, per illum non ad æqualitatem tantum, sed etiam ex toto rigore iustitiæ Deo pro totius hominis generis offensa satisfaceret, ut hic affirmat Caietanus. Verum, quia nec homo nec quouis alia pura creatura talem actum ex proprijs suæ naturæ viribus Deo potest exhibere, ideo bene & efficaciter ex infinitate secundum quid offensa S. D. deducit hic ad secundum oportere satisfactionem esse actum personæ simpliciter infinitæ, ut haberet efficaciam (scilicet ex proprijs) infinitam, ut hic etiam aduertit Caietanus: cuius oppositum gratis affirmat Suarez *disp. 4. s. 7. §. Hinc constat:* Quem sequitur Aluarez *disp. 6.* Et confirmatur: Quia licet in multis, non tamen in omnibus satisfactionibus valor satisfaciens ex dignitate personæ satisfaciens accipitur, ut probat Vazquez *disp. 2. c. 3.* neque semper in ijs, in quibus valor ex tali dignitate desumitur, ex ea præcisè aut necessariò deriuatur, sed aliud etià totale & sufficiens, aut plura simul sumpta sufficiētia potest habere principia, puta gratiā, charitatē & obiectū simpliciter infinitū. Secundò probatur eadē minor: Quia peccator Deum offendens nullū malū infert Deo secundum se, aut dānū aliquod affert bonis eius intrinsecis, sed Dei tantū ledit honorē, quod bonū eius est extrinsecū & finitū: cuius lētionis quantitātē actus satisfactionis ab excellenti puri hominis charitate procedēs poterit adæquare: quāquā, ut sēpē diximus, nō erit hæc satisfactio de toto rigore iustitiæ.

Tertium argumentum desumitur ex auctoritate S. D. supra notata, ex *quarto d. 15. q. 1. art. 2. ad 1.* Vbi satisfactionis infinitatem infert ex infinitate gratiæ

te gratia & charitatis Deum simpliciter infinitum suis actibus attingentis; dicens enim ibi, satisfactionem accipere quandam infinitatem ex infinitate diuinæ misericordiae, prout est gratia informata, manifeste significat, satisfactionis infinitatem ex diuinā misericordia, quatenus est extrinseca causa, non esse sumendam, sed ex eius effectu, scilicet gratia & charitate, cuius actus ex obiecto simpliciter infinito, quem attingit, dicitur extrinseca denominatione secundum quid infinitus.

Concilio.

Ex hucusque dictis perspicue constat, secundam opinionem in principio Controuersie relatam non esse à tertia in rei veritate, sed verbis tantum ac solo loquendi modo differentem, & conciliari facile posse, vtendo dist. Caiet. & Soti sup. notata.

Conclusions deducit & probat.

PRIMA CONCLUSIO: Nulla fuit hactenus pura creatura, quae ad aequalitatem Deo satisfecerit pro peccatis aliorum mortalibus. Hæc conclusio est fidei dogma certissimum: & probatur primo argumento Augustini in Enchiridio, cap. 108. quia alioquin possemus in ea gloriari contra dictum illud Apost. 1. Corinth. 10. Qui gloriatur in Domino gloriatur: & possemus in illius creaturæ nomine baptizari; vt idem August. tract. 5. in Ioan. contra id, quod ait Apostolus 1. Corinth. 1. Nunquid Paulus crucifixus est pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati estis? Quod idem latius prosequitur idem Apostolus in eadem epist. cap. 3. & possemus in eum credere, iuxta illud ad Rom. 4. Credenti in eum, qui iustificat impium: at in Deum solum credendum est, vt ait S. D. in 2. 2. q. 2. a. 2. ergo. Et confirmatur: quia alioquin non esset verum illud Actorum 4. Nec aliud nomen est sub celo datum hominibus, in quo oportet nos saluos fieri: Neque illud ad Rom. 5. Per vnius iustitiam in omnes homines in iustificationem. Secundo probatur conclusio ex Apost. ad Rom. 3. Vbi cum ostendisset homines omnes esse prorsus inutiles ad alios redimendos, subdit de Christo: Quem proposuit Deus propitiorem per fidem in sanguine ipsius ad offensionem iustitiae suae propter remissionem praecedentium delictorum, &c. Vbi declarat Apostolus solum Christum ad aequalitatem potuisse pro totius humani generis offensam satisfacere, eod quod ipse solus satisfactionem offerre Deo potuerit infinitam; qualem diximus esse necessariam ad hoc vt sit aequalis offensa. Eandem conclusionem late probat Augustinus lib. de Spiritu & Littera cap. 6. & lib. 10. de Ciuit. Dei, a cap. 22. vsque ad 32. & lib. de Peccatorum meritis & remissione c. 14. & 27. & lib. de peccato originali contra Pelagium c. 29. Vbi probat sicut à Sodomis nullus fuit liberatus nisi per duos Angelos; ita nullus à peccatis liberatur nisi per Christum. Eandem veritatem probat Rupertus Abbas multis in locis, sed praecipue in Oseam, c. 4. & in Micheam, & Zach. in princip. Vbi obseruat in diuinis scripturis frequenter hominum peccata repeti, & tamē toties ostendi illa per solum Christum remitti: igitur nulla pura creatura hactenus pro illis satisfecit.

SECUNDA CONCLUSIO: Purus homo non potuit etiam per absolutam Dei potentiam pro peccatis humani generis ex toto rigore iustitiae satisfacere. Hæc est contra Aureolum: sed est expressa D. Th. & communium SS. Patrum & Scholasticorum sententia, & patet ex dictis tam in hac quam in præc. Contr. & eam multis argumentis probant Medina & alij recentiores sup. nominati.

TERTIA CONCLUSIO. Simpliciter loquendo non potest purus homo etiā per absolutā Dei potentia per eorum hominum offensam Deo perfecte seu ad aequalitatem satisfacere. Hæc est D. Th. in resp. ad 2. Et Caiet. di-

cētis, esse implicationē in adiecto, &c. quā doctrinā sequūtur & explicāt oēs recētiōres sup. hoc art. & nos eā in Coroll. ad 1. fundam. declarauimus. Pro hac conclus. faciunt argumēta quibus probat Aluar. suā 1. concl. & ea omnia quibus probari solet 1. nostra conclusio. Eandem cōclusionem probat Vasq. disp. 4. c. 3. ex pluribus SS. dictis. Et præterea docent eā Aug. in Ench. c. 108. & lib. 1. de Conf. Euang. c. 35. Et ser. 12. de Pass. Iustin. in expos. fid. Agapit. Papain ep. ad Antig. quæ habetur to. 2. Concil. post Conc. 2. Tolet. Et S. Theodict. in orat. de Nat. Saluat. quæ habetur to. 6. Concil. in Conc. Ephes. append. sac. 2. Deinde probatur etiā his argumentis. Primo: quia satisfactio puræ creaturæ sicut & eius dignitas est finita; offensa verò est infinita. Secundo: quia satisfactio puræ creaturæ esset Deo debita ex gratitudine pro donatione ipsius satisfactionis; ergo nō esset æqualis de rigore iustitiæ pro offensa: ita vt vtrumq; debitū adæquaret, sc. ex gratitudine & offensa; quā rōne vtitur S. Th. in 4. d. 15. q. 1. a. 2. in arg. 3. & eius solut. Tertiō probatur: quia aliās Christus gratis mortuus esset: at consequens est erroneū; ergo. Conseq. probatur ex Apost. ad Heb. 7. probante Sacerdotiū Leuiticū non potuisse homines iustificare: quia alias non fuisset necessariū Christi sacerdotium: Et ad Gal. 2. probat legē veterem non potuisse homines iustificare: Quia sequeretur Christū gratis mortuum fuisse: nam & si per Christum melius homines iustificaretur, quā per antiquā legis obseruantia, tñ non fuisset necessariū iustificari per Christum, si potuissent homines per legem veterē iustitiā adipisci; ergo similiter quamuis per Christum offeratur Deo satisfactio superabundantiōr, quā per quamlibet purā creaturā possit offerri: satisfactio tñ Christi gratis & absq; vlla necessitate Deo fuisset oblata, si à pura creatura satisfactio sufficiens posset offerri. Postremo probatur Conclusio ratione Adriani Papæ in ep. ad Episc. Gallia & Hispania, quā etiam rationē tangit Conc. Francford. in lib. sacrosyllabo; hæc autem est; quia nulla pura creatura potest habere, nisi gratiā adoptionis; ergo nulla pura creatura potest satisfacere pro alijs ad aequalitatem & ex condigno. Antecedens patet; Conseq. verò probatur: qm adoptionis gratia non extēditur ad acquirendum alijs ex condigno gratiā vel remissionē offensæ; sed hos effectus solū habet in ordine ad suum subiectum in quo recipitur, vt probat S. D. 2. p. q. vlt. a. 6. & ibidem expositores.

QUARTA CONCLUSIO. Purus homo per absolutā Dei potentia potuit pro totius humani generis offensam Deo satisfacere perfecte seu ad aequalitatem non simpliciter sed ex suppositione diuinæ gratiæ à Deo receptæ, prout gratia se tenet ex parte satisfaciētis, & quatenus tāquam vnū cū eo constituēs actionis principium consideratur.

CONTRA secundam Concl. militāt multa argumenta, quæ referunt & soluūt Capreol. loc. sup. not. Caiet. Medin. Aluar. & alij sup. hoc art. His aut argum. probatur optimē 3. nostra concl. & ideo per distinct. Caiet. & Soti supra notatā sunt diluēda.

CONTRA tertiam conclusionem eadem militāt argumenta quæ contra secundā, & ea quibus sup. probauimus 4. concl. Quorū solutio patet ex dicta distinctione Caietani & Soti. Contra eandem concl. produci possunt hæc argum. Primum est: quia gratia Christi habitualis fuit eiūsdē at omē speciei cū nostra: at per gratiā Christi anima mouebatur à Deo ad merendū & satisfaciendū de condigno pro alijs; ergo ad eundē effectū per gratiā potest moueri anima puri hominis. Resp. Gratiā Christi habitualē quidē eiūsdē esse speciei physice cū nostra, nō tñ eiūsdē speciei moralis: qm in

argum. & solut. Obiect. con. 2. concl.

Obiect. con. 3. concl.

Christo principium est actionis reflexivæ supra A
suppositum diuinum, ex quo valorem habet in-
finitum, ad ordinem hypostaticum pertinens, ra-
tione cuius moueri potest ad merendum vel sa-
tisfaciendum ad æqualitatem pro alijs; gratia ve-
rò nostra talem non habet moralitatem; & ideo
ad talem effectum moueri non potest: De qua re
legendus est Asturicensis in *Relezione de gratia*
Christi q. 3. a. 2. pag. 231.

Obiect. 2.

Secundum argumentum est: quia per gratiam
adoptionis homo iustus à Deo mouetur, vt satis-
faciat pro peccatis temporalibus ab altero debi-
tis; igitur gratia adoptionis non repugnat vt ho-
mo per illam à Deo moueatur ad satisfaciendum
pro alijs.

Solut.

Respondetur ex D. Tho. & Caiet. inf. q. 48. a. 2. ad
7. negando consequentiam: quia satisfactio pro
peccata consistit in quadam externa æqualitate rei
ad re: hæc verò potest vnus homo pro alio facere,
si fuerint per charitatem vniti: satisfactio verò
pro alterius offensa interiorum subiectionem
offendentis ad offensam requirit: nam sine of-
fendentis humiliatione non fit in animo illius æ-
qualitas: & quia humiliationem hanc facere ne-
quit vna creatura pro alia; ideo neque satisfacere
neq; ad satisfaciendum moueri potest pro alterius
offensa. *Secundo respondet idem S. D. in quarto dist.*
20. q. 7. a. 2. q. 3. ad 1. & 2. & negat consequentiam,
eandem ferè assignans differentiam: quia nimi-
rum satisfactio pro peccata alterius nullam in eo
notam dispositionem requirit, sed hoc tñ exigit,
vt sit in charitate, & vt pro illo exhibeatur æqua-
le peccatæ quam debet: satisfactio verò pro alte-
rius offensa postulat, vt is pro quo satisficit modo
supradicto disponatur secundum affectum &
subiectionem ad Deum, nulla verò pura creatura
disponere potest aut immutare alterius affectu,
vt Deo subiiciatur: Christus autem id potest; id-
eò solus Christus à Deo mouetur, vt pro alterius
offensa satisfaciatur; pura verò creatura solum mo-
ucri potest ad satisfaciendum pro peccatis ab alter-
o debitis. Tertium est: Quoniam in gratia ado-
ptionis est obedientialis potentia ad omnia, ad
quæ Deus mouerit illam; ergo non repugnat illi
moueri ad satisfaciendum pro alijs. Respondetur
in gratia adoptionis esse potentiam obedientia-
lem vt ad ea moueatur, quæ naturæ ipsius gratiæ
non repugnant; gratiæ verò existenti in suppo-
sito finito repugnat elicere satisfactionem infi-
nitam, ac proinde etiam satisfacere ad æqualita-
tem pro alterius offensa mortali.

Obiect. 3.

Obi. cont.
concl. 1.
Vasquez.

CONTRA quartam conclusionem argumen-
tatur Vasquez disput. 5. cap. 5. Si vna pura creatura
pro peccato alterius condignè posset satisfacere,
non alio modo id efficeret quam condignè im-
petrando illi gratiæ auxilia, quibus tandem à
peccato iustificaretur, aut impetrando ei ipsam
formam iustificantem absque vlla alia ipsius præ-
paratione, qua peccatum & offensa contra Deum
deleteretur: At nulla pura creatura potest alteri
auxilia gratiæ aut ipsam formam iustificantem
condignè impetrare; ergo neque pro peccato il-
lius condignè satisfacere. Probat minorem:
Quoniam aut talia auxilia, & formam iustifican-
tem impetrare posset condignè ex proprijs vi-
ribus aut ex gratia: non ex proprijs viribus vt
constat: neque ex gratia Dei; quia vel gratia Dei
quæ esset fundamentum condignitatis in satisfac-
tione, esset gratia adoptionis, vel esset gratia v-
nionis cum diuina persona: non potuit esse gra-
tia vnionis; quia sic non maneret communis, nu-
da & pura creatura, vt posuimus; ergo debuit ef-
se gratia adoptionis, qua creatura iusta apud

Deum, vt filia eius constituitur, cum qua debe-
rent etiam esse auxilia ad bona opera: At hæc
gratia quantumvis intensa per quæcumque au-
xilia gratiæ communicata non potuit esse prin-
cipium condignæ satisfactionis pro peccato al-
terius; ergo. Probatur hæc subsumpta propo-
sitione. Quoniam illa gratia eiusdem esset rationis
cum gratia, quam modo iusti habent: at nunc (vt
omnes fatentur) nullus iustus condignè meretur
alteri primam gratiam, sed solum sibi vitam æ-
ternam & incrementum ipsiusmet gratiæ; ergo
neque illa gratia mereri tunc potuisset alteri
primam gratiam, nedum toti generi humano.
Respondetur, falsam esse minorem. Ad cuius pro-
bationem dico, talem puram creaturam posse
gratiam iustificationis & alla auxilia cæteris pro-
mereri ex gratia adoptionis, quam, vt supra dixi-
mus, haberet secundum totam eius intensionem
& perfectissimum modum quo haberi potest, &
quo ad omnes operationes & effectus gratiæ tali
homini conuenientis, tanquam vniuersali Dei
ministro quo mediante salutis remedia cæteris
omnibus impertiret, ita vt ex hoc veluti ex
principio non primo simpliciter aut princi-
pali, sed ministeriali tantum per merita, sa-
tisfactiones &c. gratia redemptionis deriuare-
tur ad alios. Esset enim in eo gratiæ plenitudo,
veluti in subiecto ministeriali ipsam ad æquan-
te, & tanquam in principio vniuersali, non prin-
cipali sed ministeriali & quasi instrumentali
gratiæ, in alijs autem vt in particulariter partici-
pantibus; & ideo, quemadmodum gratia Christi
eiusdem est rationis specificæ cum gratia cæte-
rorum hominum & Angelorum, sed differt quo
ad essendi modum iam dictum, ita pari illius ho-
minis gratia solo differret essendi modo à gratia
cæterorum hominum & Angelorum. Et ideo
per eam posset ille purus homo cæteris gratiam
& auxilia condignè mereri, alij verò minime.
Et sicuti gratia Christi eo quod ipsi diuino
supposito, & Deo gratiarum omnium fonti
coniungitur, modum habet essendi perfectissi-
mum, & ad omnes gratiæ possibiles effectus ex-
tenditur; ita gratia illa puri hominis, eo quod
esset in illo tanquam in Dei ministro & veluti
instrumento gratificationis vniuersali, quod ipsi
Deo gratiarum fonti velut vnum conprinci-
pium vnione ministeriali, & instrumentali ma-
ximè iungeretur, modum quandam haberet per-
fectissimum & ministeriali, ac instrumentali, sua
virtute in omnes gratiæ possibiles extenderetur
effectus: instrumentum autem hic intelligimus
non merè naturale sed liberum & morale. Hoc
ipso namque, quod gratia modum omnem ha-
bet suæ perfectionis possibilem, virtutem habet
ad omnes gratiæ possibiles effectus extensam; ac
proinde vim habet cæteris gratiam & auxilium
promerendi; hi namque sunt effectus gratiæ no-
bilissimi: Ex hoc verò quod infunderetur ho-
mini puro, qui non potest esse causa gratiæ prin-
cipalis, consequens fieret vt ad eos effectus pro-
ducendos vim tantum haberet ministerialem seu
instrumentalem. Existimandum est enim gra-
tiam neque ex ratione suæ speciei, nec secundum
quemlibet essendi modum, aut perfectionem
vim sibi vendicare ad omnes effectus gratiæ sim-
pliciter & absolute possibiles, sed solum secun-
dum modum suum supremum ac perfectissi-
mum; sicut calor non in quocunque gradu aut ef-
fendi modo, sed perfectissimo, qualem habet in
igne, principium est vrendi & in ignis naturam
corpora transmutandi; vnde etiam calor in ferro
receptus in gradu perfecto eundem in tactis ab eo

cor-

corporibus producit effectum. Itaque si Deus gratiam homini puro secundum perfectissimum essendi modum infunderet, ad omnes gratiae eo modo, quem diximus, extenderetur effectus: sicque posset homo ille ceteris gratiam & auxilia promereri. Quod etiam manifestè significat S. D. inf. q. 6. a. 4. ut supra notauimus. Et ex his euanescent argumenta Vasquezij; supponit enim gratiam adoptionis eosdem in quouis essendi modo sumptam effectus habere, quod est falsum.

Obiect. 2. Sic enim arguitur. Varius gradus intensiōis non variat naturam formae neque ei tribuit virtutem ad effectus diuersae rationis, sed tantum ad varios effectus eiusdem speciei maiores aut minores; ergo solum incrementum intensiōis, etiam usque in infinitum non sufficit, ut dicamus, eandem gratiam secundum naturam suae speciei in vno gradu esse principium condignè merendi alteri primam gratiam, in alio vero gradu non esse. Antecedens probatur exemplo. Nam si granum tritici est suapte natura semen tritici, maius granum erit semen maioris, non tamen erit semen alterius fructus; hoc enim esset naturam illius immutare. Et confirmatur, quoniam Apostoli & praesertim beata Virgo habitalem iustitiam & gratiam adoptionis in gradu perfectio habuerunt, & tamen non fuerunt condignè promeriti alicui minimum auxilium gratiae. Respondetur primò nullam esse consequentiam, quoniam effectus alteri merendi primam gratiam, vitam aeternam & auxilia non differt specie proprie & formaliter loquendo ab alijs effectibus gratiae, qui sunt mereri vitam aeternam & augmentum gratiae ipsius merentis; quia gratia ut aucta, & gratia simpliciter non differunt specie, sicut etiam eiusdem speciei est beatitudo propria & aliena: auxilia vero non propter se sed propter gratiam & vitam aeternam cadunt sub meritum: & ideo eadem efficacia, qua gratia vnus potest esse principium merendi gratiam & vitam aeternam alteri, potest etiam esse principium merendi illi auxilia ad gratiam & beatitudinem assequendam necessaria. **Secundò negatur** antecedens, quo ad eam partem, quae asserit varium formae gradum, includendo etiam summum, non tribuere illi virtutem ad effectus diuersae rationis, ut patet in exemplo de calore, qui in igne causa est vrendi & generandi in externa materia alium ignem, quem effectum non habet calor in aere vel aqua receptus. Ad probationem dico, exemplum non esse simile; nam nec tritici perfectio substantialis, nec virtus eius generatiua naturalis potest intendi vel remitti, sicut gratia, quae ad genus attingit qualitatis. Deinde effectus ex tritico generationis actu productus est naturalis, sed effectus ex gratia procedentes non sunt effectus naturales, sed morales ex ea medio liberae voluntatis actu procedentes; & ideo possunt esse multiplices & plures ex gratia summe perfecta, quam ea quae gradum siue modum suae perfectionis habet limitatum; qualis fuit etiam gratia Apostolorum & beatissimae Virginis, quamuis gratia cuiuslibet sancto homini vel Angelo concessa fuerit excellentior.

Obiect. 3. Contra eandem conclusionem produci potest argumentum, quo probat Aluarez suam primam Conclusionem: cuius praecipua vis consistit in verbis D. Tho. in respons. ad 2. dicentis, ad perfectam satisfactionem de condigno esse necessarium, ut actus satisfaciens habeat efficaciam infinitam, utpote Dei & hominis. **Sed mentem D.**

A Thom. supra cum Caietano satis exposuimus: loquitur enim ibi S. D. de satisfactione perfecta simpliciter & ex toto rigore iustitiae, & non ex suppositione diuinæ gratiae consideratæ, quatenus se tenet ex parte satisfaciens, ut loquitur conclusio nostra.

QVINTA CONTROVERSIÆ.

An penitens, cum actu iustificatur, Deo proprie, & ex iustitia satisfaciatur pro culpa mortali in eum commissam per actum contritionis & charitatis?

DVAE SVNT extremae sententiae, & quinque mediae. Prima extrema fuit Caietani in opusculo de fide & operibus contra Lutheranos cap. 11. dicentis, nulla opera nostra esse satisfactoria pro peccatis nostris, quoad culpam. Quam opinionem secutus est Medina super hoc articulo. Eandem Nugnus tribuit Soto lib. 3. de Nat. & Grat. ca. 6. sed immerito.

Altera extrema sententia fuit Alexandri Alesis 3. par. q. 1. memb. 5. a. 2. Paludani 3. d. 20. q. 2. a. 2. & aliorum antiquorum quos refert Vasquez disp. 2. c. 1. dicentium, poenitentem per actum contritionis & charitatis condignè Deo satisfacere pro peccato mortali in eum commissio. Huic opinioni proximè accedit Scotus in 4. sent. dist. 15. q. 1. dicens, purum hominem potuisse Deo æquiualens reddere pro peccato; quia quantum malum fuit auersio à Deo per peccatum, tantum bonum est conuersio ad Deum per charitatem. Cui ex parte videtur assentiri Caietanus dicens: Si ponamus gratiam & charitatem ad satisfactionem concurrentem ex parte hominis satisfactoris, posse purum hominem pro peccato satisfacere, & loquitur indifferenter de peccato tam proprio quam alieno.

Sententia media est S. Thomae hic ad 2. & infra q. 85. a. 3. Quam sequuntur Capreolus in 4. s. d. 15. q. 1. a. 1. Conclusionem primam, & a. 3. ad argumentum contra primam conclusionem, Ferrariensis in 4. contra gent. cap. 54. Caietanus super hoc articulo & Soto in 4. d. 14. qu. 2. art. 2. & alij. In hac tamen explicanda sententia non conueniunt, sed valde dissident recentiores, ita ut quinque possint mediae sententiae numerari. Prima est Suarezij, qui disp. 4. sect. 8. dicit sex. Primum est. Dici non potest eandem peccati remissionem, quae facta fuit gratis ante satisfactionem, postea etiam fieri per satisfactionem; quia repugnat idem debitum gratis remitti & per iustam solutionem. Secundum est. Remissio peccati mortalis est speciale gratiae beneficium, quod Deus confert homini poenitentiam agenti distinctum à gratia contritionis, vel dilectionis, per quam homo ad ipsam peccati remissionem suscipiendam disponitur.

E Tertium. Remissio peccati mortalis, quae confertur homini contrito & conuerso ad Deum per actuale dilectionem, in se & formaliter est gratia, non solum quia est supernaturale donum, sed etiam quia gratis datur, & non ex vera & propria iustitia. Quartum ex tertio deductum. Potuit Deus de potentia absoluta non remittere peccatum homini contrito si promissionem secludamus. Quintum. Nullus homo potest Deo satisfacere ad æqualitatem pro culpa mortali ab ipso commissam, atque adeo ex vera & propria iustitia illius remissionem consequi. Vltimum. Imperfectè & ut aliqui loquuntur de congruo dici potest peccator satisfacere Deo pro peccato per veram conuersionem & contritionem ex auxilio gratiae profectam, ita ut Deo illam

Sententia
Doctorem.

illam acceptante & propter illam remittente of-
fensam gratis tamen remittatur à Deo pecca-
tum.

Valquez.

Secunda sententia est Valquezij *disp. 2. cap. 6.* di-
centis, contritionem poenitentis, licet posterior
sit in ordine efficientis ipsa infusione gratiæ ha-
bitualis, dicendam esse satisfactionem pro pec-
cato nostro; quia non videtur esse de ratione sa-
tisfactionis, ut virtute illius debitum dimittat-
tur, quia post debiti remissionem exhiberi po-
test, ut etiam in debitis pecuniariis accidit, dici
verò satisfactionem, quia ex parte eius qui illam
exhibet, satis videtur factum pro tali debito; ac
proinde licet per gratiam habitualement prius na-
tura intelligatur remissa culpa & offensæ; nihilo-
minus contritionem, quæ ordine naturæ conse-
quitur infusionem gratiæ habitualis, dicendam
esse satisfactionem; quia homo, quem poenitet
peccasse, satis videtur fecisse ut remitteretur sibi
peccatum & offensæ, nisi iam remissa esset: in fine
verò capituli ait mereri nos remissionem pecca-
ti merito congrui.

Tertia sententia est asserentium, Contritio-
nem, ut antecedat gratiam habitualement, satisfacere
ex iustitia imperfecta pro culpa, quatenus au-
tem subsequitur gratiam habitualement, satisfacere
pro eadem culpa satisfactione perfecta. Hanc re-
fert Alvarez 3. loc.

Nugni.

Quarta sententia prædictæ proxima est Didaci
Nugni *inf. qu. 85. art. 3. d. 2.* qui dicit quatuor. Pri-
mum. Contritio est verè & propriè satisfactio
pro peccato mortali & pro pena æterna. Secun-
dum. Contritio duplici modo est satisfactoria
pro peccato, scilicet in quantum est prior natura
quàm gratia, & etiam in quantum est posterior
natura. Tertium. Hæc tamen satisfactio est im-
perfecta & non de rigore iustitiæ; unde non est
in specie iustitiæ commutativæ, sed habet suam
propriam speciem scilicet poenitentiam, quæ est
pars potentialis iustitiæ. Quartum. In priori na-
turæ antè infusionem gratiæ poenitens est in via
& intendit ad dignitatem, quod sufficit ad
satisfactionem imperfectam: in posteriori verò
naturæ, licet intelligatur remissum peccatum se-
cundum quod est intrinsecè malè afficiens ho-
minem, non tamen secundum quod est iniuria &
offensæ facta contra Deum; quoniam sic formaliter
tollitur per contritionem, & ad hoc ordina-
tur satisfactio.

Alvarez.

Ultima sententia est Alvarezij quatuor ab eo
conclusionibus explicata. Prima est. Poenitens
per actum contritionis non satisfacit ex iustitia
etiam imperfecta pro peccato, quatenus est ma-
lum hominis peccantis, siue quantum ad habi-
tualement deordinationem & maculam, sed sub hac
ratione peccatum ita omnino gratis dimittitur
per infusionem gratiæ, ut nulla præcedat satisfac-
tio pro illo. Secunda est. Poenitens per actum
contritionis, ut ordine naturæ præcedit gratiam
iustificantem, non satisfacit ex iustitia etiam im-
perfecta pro culpa in quantum est iniuria Deo il-
lata. Tertia est. Per actum charitatis & contritio-
nis, ut sequitur gratiam iustificantem, satisfacit ex
iustitia imperfecta pro culpa mortali propria,
quatenus est malū Deo intentatū, & quatenus est
formaliter offensæ & iniuriæ illius. Ultima est.
Poenitens per actum charitatis, & contritionis,
ut informatum gratia iustificante non satisfacit
Deo ad æqualitatem siue ex iustitia perfecta.

Resolutio.
Explicatur
sensus que-
stionis, & ofi-
ciatur di-

Ad Huius subtilissimæ controuersie defi-
nitionem supponenda primò sunt distinctiones illæ
satisfactionis in perfectam & imperfectam, & e-
ius quæ perfecta est in perfectam simpliciter &

A in perfectam ex suppositione diuinæ gratiæ, de
quibus latè supra diximus. Deinde aduertendum
est, quæstionem hanc esse non de potentia Dei ab-
soluta sed ordinaria, & de satisfactione non ab-
solutè perfecta sed ex suppositione tantum diui-
næ misericordiæ gratuito mouentis hominem
ad contritionem, aut etiam gratiam illi largien-
tis ut Deo pro peccato satisfaciatur. Quibus præ-
missis.

Considerandum est primò ex D. Th. 2. 2. q. 48. a. v-
nico, quòd sicut animali triplicis generis partes
assignantur, scilicet partes subiectivæ ut ho-
leo & bos: integrales ut caput, pedes &c. & po-
tentiales ut vegetatiuum, sensitiuum &c. ita cui-

B libet ex quatuor virtutibus cardinalibus, qua-
rum una est iustitia, partes attribuuntur subie-
ctivæ, & per quandam similitudinem etià integra-
les & potètiales. Sūt igitur iustitiæ partes subie-
ctivæ species sub ea directè contētæ: hæc verò sunt
iustitia commutativa, distributiva, & legalis. In-
tegrales verò sunt declinare à malo & facere bo-
num, ut ait S. D. 2. 2. q. 80. a. 1. ad 2. potètiales ve-
rò sunt religio, pietas, obseruantia, veritas, gratia
& aliæ quas enumerat S. D. in dicto art. Dicuntur
autem partes hæc potètiales virtutes adiunctæ
iustitiæ, quæ virtus est principalis: quoniam in
aliquo cum ea conveniunt, sed ab eius perfectio-
ne deficiunt, ut ibidem explicat S. D. Qui tamen

C *inf. q. 85. a. 3.* poenitentiam ait speciem esse iustitiæ
directè sub ea positam, licet inter Deum & ho-
minem affirmet esse non posse iustum & æquale
simpliciter, sed tantum secundum quid. Ex quo
deducit S. D. in 2. 2. q. 8. a. 1. religionem esse virtu-
tem adiunctam iustitiæ; quia scilicet Deo non
potest reddere quantum debet: propter quam
causam idem S. D. in 4. dist. 14. qu. 1. a. 1. quæstioncula
5. poenitentiam ait esse partem iustitiæ, non quasi
speciem, sed quasi potètialem. Verba D. Tho-
mæ sunt: Sicut religio ponitur pars iustitiæ à Tullio,
non quidem quasi species, sed quasi pars potètialem, in-
quantum aliquem modum iustitiæ participat, ita et-
iam poenitentia pars iustitiæ debet poni. Quod etiam
alibi sæpius exprimit. Hanc apparentem contra-
dictionem conciliat Bergomas dub. 107. dicens,
poenitentiam esse partem iustitiæ potètialem,
quia modum aliquem iustitiæ participat, sed ta-
men propriè dici debere speciem iustitiæ com-
mutativæ. Quod manifestum implicat contradi-
ctionem. Iustitia nāq; commutativa pars est sub-
iectiva iustitiæ sub ea tanquam species sub gene-
re collocata, ac proinde non modum tantum
aliquem iustitiæ participat, sed perfectam eius
habet rationem & æqualitatem, quæ speciebus
etiam omnibus propriè sub ea constitutis neces-
sariò convenit; alioquin non verè & propriè di-
ctæ species eius essent, sed partes tantum potè-
tiales.

E Dicendum ergò videtur, duplices esse virtu-
tes adiunctas iustitiæ. Nam quedam sunt quæ to-
tam eius rationem participant, licet ex parte de-
ficient; quedam non totam iustitiæ rationem ad-
mittunt, sed modum quandam ac similitudinem
videntur habere iustitiæ. Ratio namque iustitiæ
est ut alteri reddat, quod ei debetur secundum
æqualitatem; quam totam rationem participant
religio, pietas, obseruantia, & poenitentia, quam-
vis ex parte deficient ab ultima conditione, quia
reddere non possunt æquale simpliciter, sed tan-
tum secundum quid siue proportionabiliter. At
veritas & affabilitas siue amicitia, quas in allegata
q. 80. in 2. 2. S. D. ait cum Cicerone adiunctas esse
iustitiæ, veluti partes eius potètiales, non to-
tam neque veram aliquam & propriam iustitiæ
ratio-

rationem participant, sed quandam tantum eius A habent similitudinem & modum. Neque enim in eis est debitum legale, quod est iustitiae proprium, sed morale tantum, nec vlla proprie dicta in eis apparet & qualitas. Quamuis itaque proprie, verè & absolute loquendo tam illae, quam istae sint iustitiae partes tantum potentiales, non autem species: priores tamen, quae totam participant iustitiae rationem, licet ex parte deficiant, dici possunt iustitiae partes subiectivae & species sub ea directe post se comparatione posteriorum, quibus nulla proprie convenit iustitiae ratio, nisi quod ad alterum sunt, sed modus tantum quidam eius & similitudo. Est igitur penitentia virtus adiuncta iustitiae, quae ad commutativam reduci- tur, ut imperfectum ad perfectum; & ideo S. Doct. *in 1a q. 85. a. 3. ad 3. ait penitentia sub iustitia co- mutativa contineri, vel dicas ut sup. in 2 p. 2. Cont.*

Secundo observandum est ex D. Th. in 4. d. 14.

*Distin-
tar duplex
ratio pecca-
ti, & vari-
us ordo a
sua iustifi-
catione.*

1. 2. a. 4. peccatum dupliciter posse considerari. Vno modo quatenus est malum hominis peccantis privans illum divina gratia, quae vita est anima spiritualis & causans maculam in anima & deor- dinationem post actum peccati perseverantem. Alio modo quatenus est iniuria & offensio Dei modo superius explicato. Cum itaque de satisfac- tione loquimur poenitentis pro peccato, non est sermo de peccato priori modo sumpto; sic enim peccatum per infusionem divinae gratiae di- mittitur, nulla praecedente satisfactio, quam supra diximus, non in bonum satisfaciens, sed eius, cui satisfactio fit, ordinari; satisfactio namque actus est iustitiae, quae ad alterum est non ad seipsum.

Tertio notand. est ex D. Th. & Cai. 1. 2. q. 113. a. 8. Iustificationem impii fieri hoc ordine, ut primo sit infusio gratiae, secundo motus liberi arbitrii per actum dilectionis in Deum, tertio motus liberi arbitrii per actum odii in peccatum, quarto affectio iustitiae, quinto remissio culpa. Cuius ratio est; quoniam actio, qua Deus peccatori gratiam infundit, id est infusio gratiae duo habet officia formaliter distincta: Alterum est inducendi bonum, & alterum est expellendi malum. Et quoniam in adultis haec non efficit tan- tum per modum actionis naturalis, sed etiam D medio libero arbitrio, ideo ad infusionem gra- tiae quatenus inductiva est, sequitur motus in Deum per actum dilectionis, & consecutio iusti- tiae quae consumatur in remissione culpa, ut est offensio Dei: Quatenus autem expulsiua est, se- quitur ex ea motus liberi arbitrii in peccatum, & expurgatio à peccato quatenus est malum ipsius peccatoris. Ut autem ibidem ait S. D. ad 1. recessus à termino & accessus ad terminum dupliciter considerari possunt: Vno modo ex parte mobi- lis, & sic recessus à termino praecedit accessum ad terminum, quia prius est in subiecto mobili oppositum, quod abijcitur, & postmodum est id, quod per motum assequitur mobile: sed ex E parte agentis est & conuerso; nam agens per for- mam in eo praexistentem agit ad remouendum contrarium. Sicut Sol per suam lucem agit ad remouendum tenebras; & ideo ex parte Solis prius est illuminare, quam tenebras removere, ex parte autem aeris illuminandi prius est pur- gari à tenebris, quam consequi lumè ordine natu- rae, licet utriusque sit simul tempore. Cui igitur infu- sio gratiae & remissio culpa dicatur ex parte Dei iustificatis, consequens est, ordine naturae priorem esse infusionem gratiae, quam culpa remissionem: at ex parte hominis iustificati enim è conuerso; prius est enim ordine naturae liberatio à culpa, quam consecutio gratiae iustificatis. Ad quorum amplio-

re intelligentia recolenda est doctrina Philoso- phi in 2. *Phys.* dicentis, causas esse sibi inuicem cau- sas, quo fit, ut secundum diuersas suas causalitates vna sit altera prior, & è contra, ut patet in causa fi- nali & efficièti, nam sanitas prior est in genere causa- finalis sùptione medicine; haec verò prior est sa- nitate in genere causa efficiètis. Similiter etià vè- tus titide aer ingrediens prior est apertione fenestreae in genere causa efficiètis; at in genere causa materialis seu dispositivae prior est apertio fene- strae quam aeris ingressus. Forma item substan- tialis prior est in genere causa efficiètis seu principij formalis dispositione vltima eam in materia comitante; sed in genere causa materia- lis prior est vltima dispositio. Igitur secundum ordinem naturae ex parte agentis primò est infu- sio gratiae, secundo expulsio peccati, quatenus est malum peccatoris, maculam & deordinatio- nem inducens in animam, tertio est motus liberi arbitrii in Deum summe dilectum; quarto est motus liberi arbitrii in peccatum summe odio habitum; quinto inductio iustitiae, cuius consu- matio est condonatio culpa, quatenus est offen- sa Dei, ut patet ex D. Th. in *allegata q. 112. a. 6.* Ex parte verò hominis iustificati priores sunt ac- tus poenitentiae, ut procedunt à libero arbitrio. Et quemadmodum materia prima formam pre- cedit in genere causa materialis, à qua tamen ha- bet existentiam in genere causa formalis, & di- spositiones vltimae ad formam praecedunt illam in genere causa materialis, & tamen ab ea prae- cedunt in genere causa efficiètis seu principij for- malis: sic actus poenitentis, quibus disponitur ad gratiam, sunt ea priores in genere causa materia- lis, sed tamè ab ea virtutem habent ad gratiam ip- sam vltimò disponendi. Ut enim ibi subtiliter Caiet. aduertit, infusio gratiae, quatenus operatur per modum liberi arbitrii, gratuite mouet liberum arbitrium ad dilectionem Dei & detestationem pec- cati: sicque praenit ordine causalitatis materialis seu dispositivae non solù eosdem actus, ut infor- matos gratia, sed etiam seipsam ut gratum faciè- te; ita ut Deus vnica tamè acione, qua gratiam infundit, gratuite moueat voluntatem ad dictos actus & grati faciat, & quatenus gratuite mouet liberum arbitrium, disponit hominem ad gratiam vltima dispositione. Cum igitur actus poeniten- tiae tripliciter possint considerari, primò ut pro- cedunt à libero arbitrio, secundo ut sunt ex in- fusione gratiae mouentis ad dictos actus & per eos disponentis ad ipsam gratiam, ut est gratum faciès; Tertio quatenus iam sunt informati gra- tia, sicut primo modo sùpti praecedunt seipsos se- cundo modo sumptos in genere causa materialis suè dispositivae, & à se ipsis secundo modo sùptis praenituntur in genere causa efficiètis & quasi formalis, sic eisdem actus secundo modo sumpti seipsos materiali causalitate praecedunt tertio modo sumptos; qui tamen hoc tertio modo sù- pti seipsis priores sunt formali causalitate secun- do modo consideratis.

Sed quoniam, ut antè diximus cum D. Tho- ex parte hominis iustificati prius est liberatio à culpa, quam consecutio gratiae iustificantis, ideo post dictorum actus poenitentiae secundo modo sumptos sequitur ordine naturae tertio loco li- beratio à culpa, quatenus est malum hominis inducens maculam &c. & quarto loco est gratia gratum faciens, ac proinde ut infor- mans actus illos, & in eodem instanti natu- rae sunt actus illi ut informati gratia. Ex par- te igitur hominis, qui iustificatur: primò sunt actus poenitentiae, quamuis ex libero arbitrio proce-

procedunt; secundò sunt idem actus, vt procedunt ex infusione gratiæ mouentis voluntatem, seu liberum arbitrium ad dictos actus, & ita disponentis ad gratiam; tertio est liberatio à culpa vt est malum hominis; quarto est gratia vt gratum faciens, & vt informans dictos actus, & in eodem instanti naturæ sunt actus illi, vt informati gratia; quinto est consecutio iustitiæ, quæ consummatur in remissione culpæ prout est offensæ Dei; sic enim remissio culpæ intelligitur esse terminus iustificationis, vt colligi facile potest ex a. 6. d. q. 113. addita illi doctrina a. 8. eiusdem q. non enim est hic locus hæc latius explicandi.

*Quæ ratio-
ne, & or-
dine pœni-
tentis, cū in-
iustificatur
Deo pro cul-
pa satisfaci-
at, & ita
men eum re-
missionem
non merea-
tur, sed gra-
tis à Deo in-
iustificatur.*

Ex His iam facillè poterit explicari ac benè dissolui modus propositæ Controuersiæ. Estimandum est enim Deum vnico quasi totali, & eo gratuito suo beneficio peccatorem iustificando illos omnes effectus veluti partes vnius totalis, perfectique beneficij eo ordine, quo diximus, in eius anima causare: Et quemadmodum vnica Dei operatio, quæ est infusio gratiæ, iustificatio est, in prioribus quidem effectibus habes esse veluti in fieri & inchoatum ac incompletum, sic idem actus pœnitentis vna satisfactio sunt pro culpa quatenus est offensæ Dei, primò quidem imperfecta ac veluti in fieri & inchoata, tandem verò perfecta & consummata. Cū enim Deus gratiam infundens, liberum hominis mouet arbitrium ad detestationem peccati propter Deum suum dilectum, iustificationem inchoat, quam prosequitur gratum hominē sibi reddendo, illum emundando à culpa, prout est eius ipsius hominis malum, & tandem complet iustum illum efficiendo & culpam ei vt est offensus gratiæ condonando. Similiter homo peccator à Deo motus satisfactionem inchoat pro peccato per actus pœnitentiæ à libero arbitrio procedentes, quatenus ex diuinæ gratiæ motione virtutem habent ad ipsam gratiam, vt gratum facientem vltimo disponendi: Sed perficitur hæc satisfactio per eosdem actus, quatenus iam sunt informati gratia; sic enim verè & propriè ac perfectè in suo genere, quamuis non ex rigore iustitiæ, neque perfectè simpliciter pro culpa satisfaciunt, quatenus est offensæ Dei. Et idem dicendum est de amicitia hominis, qui nunc iustificatur, cum Deo; cum enim infusione gratiæ moueatur hominis voluntas ad actus pœnitentiæ iam dictos, inchoatur hominis amicitia cum Deo, per gratiam autem gratum facientem, quatenus gratum efficit hominem Deo, magis perficitur, per remissionem autem iniuriæ siue offensæ completur; adeò vt in vltimo tantum instanti naturæ siue signo rationis, in quo intelligitur offensæ remitti, dici possit homo perfectè & completè Dei amicus. Ad effectum tamen merendi & satisfaciendi pro offensæ in Deum commissæ satis est, hominem esse Dei Filium per gratiam illam à peccatorum sordibus abluentem, & amicum Dei quo ad præcipuas essentielles amicitiae condiciones constituentem, quamuis nondum intelligatur vltimum amicitiae complementum attulisse, quod in iniuriæ seu offensæ remissione consistit; quæ tamē in gratia gratū faciente radicaliter continetur. Et quia iustificatio peccatoris, infusione gratiæ mouentis hominis voluntatem ad actus pœnitentiæ inchoata, & in effectu constituendi hominem Deo gratum, & eum à peccati labe mundandi magis perfecta, & in iustitiæ collatione & remissionis offensæ præplemento consummata vnicum est quasi totale Dei beneficium triplici modo conceptum scilicet vt inchoatum, vt au-

Actum, & vt perfectum, idè verè & propriè dicitur homo gratis à Deo iustificari. Actus enim illi duo pœnitentis, quibus homo peccator Deo satisfacit pro offensæ in eum commissæ, præterquam quòd sunt Dei beneficia gratis à Deo collata, neque gratiam aut iustificationem, neque peccati aut offensæ remissionem promerentur, sed gratiæ infusionem sequuntur gratis à Deo manantem, & peccati maculam abluentem. Declarat autem sacra Synodus Trid. sess. 6. c. 8. idè gratis nos à Deo iustificari, quia nihil eorū, quæ iustificationem præcedunt, siue fides siue opera, ipsam iustificationis gratiam promeretur. Deinde pœnitentis actus nullam per se vim habent satisfaciendi Deo pro offensæ, nisi quatenus informantur diuina gratia & charitate. Cur autem actus illi pœnitentiæ in iustificatione peccatoris cum infusione gratiæ concurrant, iam supra diximus; quia nimirum Deus gratiam infundens & iustificans non operatur per modum naturæ, sed suauiter agens cum homine libertate donato liberam eius voluntatem mouet efficaciter ad actus pœnitentiæ, quibus ad effectum gratiæ præcipuum scilicet esse Deo gratum disponitur, & pro culpa seu offensæ satisfacit in Deum commissæ, & præmium simul æternæ beatitudinis promeretur.

Sed fortasse dices, eadem ratione posse hominem, qui iustificatur, eidem actibus pœnitentiæ gratiam aut saltem remissionem offensæ promereri. Sed nulla ac vana prorsus est illatio ob disparem valde rationem illorum actuum respectu gloriæ, & respectu gratiæ aut remissionis offensæ. Nam prima gratia principium est meriti, & idè non potest cadere sub meritum. Deinde contradictionem implicat, esse gratiam & ex operibus & meritis acquiri, vt ait Apostolus ad Rom. 7. Si autem gratia, iam non ex operibus, alioquin gratia iam non est gratia. Remissio verò peccati vt est offensæ Dei, ad completam pertinet personæ dignitatem, & iustitiam eius & ad amicitiam cum Deo constituendam; ex quibus tota ratio meriti coram Deo deriuatur: iam autem diximus, actus illos pœnitentiæ priores esse iustitiæ peccatoris, qui iustificatur, & remissione peccati, prout est offensæ Dei: at gloria posterior est etiam remissione peccati, & quamuis actibus illis pœnitentiæ homo gloriam mereatur, non tamen eam intelligit mereri antè iustitiæ complementum, idè peccati remissionem, nisi fortè inchoatiue. Quomodo peccati remissio non potest cadere sub meritum, vt scilicet eius meritum inchoetur antè remissionem, & postea consummetur; quia peccati remissio ad ipsum attinet iustitiæ complementum, sine quo meritum esse non potest: cum itaque præmiū sit quid posterius omnibus ad meritum requisitis. consequens est, vt habita iam offensæ remissione nullum possit esse meritum ad eam ordinatum. Satisfactio verò ad æqualitatem iustitiæ constituendam, & ad amicitiam ineundam cum eo, cui debita est, ordinatur; & idè sufficit in satisfaciente diuina gratia gratum faciens & maculam peccati delens, vt per actus contritionis eadem gratia informatos Deo satisfaciatur pro peccato, quatenus est offensæ in eum commissæ, ad obtinendam ab eo remissionem. Ad quorū ampliorum euidentiam.

Quarto sciendum est ad iustificati-
onem concurrere fidem supernaturalem habi-
tam ex gratia & opera, præcepta, puta contriti-
onem, dilectionem, & alia, non ita tamen, vt fi-
des, aut opera iustificationem condignè vel con-
gruè

*Declaratur
amplius, &
probat
peccatorem
Deo procul
pa satisfaci-*

cere cum à
Deo iustifi-
catur, &
tamen sua
iustificatio-
nem non
mereri.

gruē mereantur; *gratis enim*, ut ait Apost. Rom. 3. *Iustificamur per gratiam Dei, & per redemptionem, quæ est in Christo Iesu*; quia scilicet nihil eorum, quæ iustificationem præcedunt, siue fides, siue opera ipsa iustificationis gratiam promeretur, ut diffinit Conc. Trident. *sess. 6. c. 8. sed per fidem dicimur à Deo iustificari*; quia fides est humanæ salutis initium, fundamentum & radix omnis iustificationis. sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum eius consortium peruenire, ut eadem Tridentina Synodus ibi declarat: ex operibus verò quædam ad hominis iustificationem concurrunt ut dispositiones ad gratiam; sicut contritio & dilectio, & hæc cum cæteris omnibus ex charitate factis ut consequentia, & conferuantia, & augmentia gratiam à Deo gratis acceptam, ut idem Concilium decernit *cap. 10.* in quo sensu docet esse intelligendum dictum illud Apostoli Iacobi in eius *epist. c. 1. Videtis, quoniam ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantum.* Et illud Apoc. ultimo: *Qui iustus est iustificetur adhuc.* Et illud Eccl. 18. *Ne verearis usque ad mortem iustificari.*

Quintò considerandum est hominem ante exhibitam actu Deo satisfactionem pro culpa per actus dilectionis & contritionis non intelligi iustum in actu secundo & completo; quia non intelligitur constituisse equalitatem inter se ipsum & Deum: sed in illo tamen priori nature, cum illi Deus infundit gratiam, ut per hanc illum emundet à macula & moueat ad actus contritionis & dilectionis Dei intelligitur iustus & Deo gratus, quasi incompletè & in actu primo & veluti in fieri: non enim pro illo signo intelligitur, ut exercens actus iustitiæ & amicitie erga Deum, sed ut habens principium sufficiens, scilicet gratiam ad eliciendos, quando necesse fuerit, actus iustitiæ & efficaciam habens tunc ad exhibendam actualem satisfactionem Deo pro offensa; quia gratia, prout est in infundi, est auxilium efficaciter mouens ad eliciendos actus dilectionis & contritionis; sed antequam hi actus intelligantur eliciti, Deus intelligitur, ut offensus, nec homo tunc intelligitur esse amicus Dei completè & in actu secundo, sed incompletè tantum & in actu primo. Vnde S. D. in 4. d. 15. q. 1. a. 1. q. 2. ad 1. ait satisfactionem perducere ad equalitatem amicitie cum Deo, quia scilicet perducit ad eam in actu secundo & vltimatè completo: charitas enim & poenitentia, quæ in ratione dispositionis gratiam præcedit, non intelligitur, ut satisfaciens, nisi prout est posterior gratia, sic enim efficit actus amici, quos Deus ut amicus acceptet in recompensationem offensæ: oblata verò satisfactio per actus charitatis & contritionis debetur homini de iustitia non gratia, qua tollitur peccatū, ut causat maculam & ut est malum peccatoris (hanc enim ante prædictos actus ut satisfactorios intelligitur à Deo recepisse) sed hoc ei tantum debetur, ne scilicet amplius exigatur ab eo satisfactio pro offensa iam semel à Deo remissa. Neque tamen asserendum est hominem per prædictos actus satisfactorios mereri remissionem offensæ, quoniam operationi gratia informatæ dupliciter aliquid debetur ex iustitia: Vno modo, ita ut id quod debetur operationi, non sit formaliter factum per eam; & sic operibus bonis ex gratia & charitate procedentibus debetur, ut meritis æterna vita, tanquam præmium; non enim meritum facit formaliter præmiū. Alio modo debetur aliquid operationi ex iustitia, ita ut formaliter fiat per ipsam operationem: & respectu huius non habet operatio rationem meriti; quoniam

Naz. in D. Thom. 3. Partem.

nam, ut ait S. D. in 1. p. *quest. 62. art. 4.* operatio, quæ est factiua finis (intellige sufficienter & immediatè) non exceditur à virtute finis, atq; ideo non est meritoria finis; inæqualitas autem offensæ per dictos actus poenitentiae reducitur immediatè & sufficienter ad æqualitatem, saltem ex acceptance diuinæ misericordie, ut ait S. D. in 4. d. 14. *quest. 1. art. 2.* igitur per satisfactionem, nec meremur gratiam, quæ satisfactioni præsupponitur, nec remissionem offensæ quo ad ablationem inæqualitatis; quam satisfactio formaliter efficit, meritum autem non facit formaliter præmium, ut ante diximus. Ex his facillè intelligitur dictum D. Thom. in 1. p. q. 85. a. 2. ad 3. nimirum virtutem poenitentie expellere peccatum effectiue; ratio enim illius est, quia poenitentia ex primaria operantis intentione tendit immediatè ad tollendam rationem offensæ recompensando illam formaliter, & faciendo formaliter equalitatem offensæ ex acceptance Dei, quod charitati minimè conuenit respectu odij, quia charitas ex prima sua intentione non tendit ad destructionem odij Dei in eo subiecto, in quo recipitur, quia Christus Beata Virgo & Angeli actum habent charitatis, qui tamen in eis non tendit ad destructionem odij Dei, & ideo in eis nulli possunt esse actus poenitentiae, ut ait S. D. in 4. d. 14. q. 1. a. 3. qu. 2. quia talis actus per se primò immediatè & efficaciter tendit ad tollendam offensam in Deum commissam recompensando illam per modum satisfactionis: in illis autem nulla fuit offensa contra Deum; igitur poenitentia per actus suos non meretur offensæ remissionem, quia per se primo & immediatè tendit ad eam efficaciter adæquandam, & recompensandam; ac proinde dicitur etiam effectiue peccatum expellere.

Postremò sciendum est meritum non esse actum alicuius determinatæ virtutis, quoniam eius ratio non ex obiecto sumitur, à quo virtus & eius actus specificantur; sed ex supposito quod est Deo gratus, & ex electione refert opera sua in obsequium illius; satisfactio verò per se primò tendit ad æqualitatem, quæ est obiectum iustitiæ constituendam.

PRIMA CONCLUSIO: Homo, cum à Deo iustificatur, non meretur per actus poenitentiae remissionem peccati, quatenus est malum hominis, aut quatenus est offensa Dei, sed verè ac propriè gratis iustificatur. Probatur: quia quod datur ex merito, non confertur ex gratia: ait Rom. 3. dicimur *Iustificari gratis per gratiam Dei, quæ est in Christo Iesu*, ergo. Conclusionem hanc latè probat Medina in sua conclusione 3. & multò plures probationes eius colligi possunt ex Suarezio *disp. 4. scilicet. 8. in 2. & 3. dicto.* Priorem tamen partem negat Vasquez *disp. 5. c. vlt.* dicens, iustificationem peccatorum non esse sine meritis, sed eam nos mereri merito congrui.

SECUNDA CONCLUSIO: Homo per actus poenitentiae consequentes peccati remissionem, quatenus est offensa Dei, non satisfacit propriè pro peccato, sed tantum pro pena peccati. Hæc est contra Vasq. Prob. Quia secundum propriam sui nominis significationem, & secundum communem loquentium usum, & prout nunc de ea loquimur, causam important remissionis offensæ sufficientem, ad eam moraliter causandam; igitur, si iam fuerit offensa remissa, non poterit homo per actus poenitentiae subsequentes pro ea propriè Deo satisfacere.

TERTIA CONCLUSIO: Per actus poenitentiae, quatenus ordine naturæ præcedunt gratiam iustificantem,

H

tem,

rem, & prout sunt ex libero arbitrio, licet intelligatur homo satisfactionem inchoare per quoddam initium actus minime per se sufficiens, non tamen sic proprie dicitur satisfacere etiam imperfecte pro culpa, quatenus est offensa Dei. Prima huius conclusionis pars probatur. Quia contritionis actus ex sui ratione satisfactio est pro culpa, quatenus est offensa Dei; igitur inchoatio contritionis est inchoatio satisfactionis: inchoat autem contritio non solum à divina gratia præmouente, sed etiam ab ipso libero arbitrio moto, & seipsum mouente: quod tamen non est sufficiens principium vere satisfactionis pro peccato; ergo. Secunda verò pars prob. Quia contritio, prout à libero hominis arbitrio præcisè concepto deriuatur, nullius est omnino valoris ad satisfaciendum; ergo.

QUARTA CONCLUSIO. Si consideretur actus contritionis, quatenus est à voluntate à Deo mota per infusionem gratiæ, quatenus mouens est prius natura, quam gratum faciat, sic magis proprie dicitur homo per actum contritionis satisfactionem inchoare, & etiam aliquo modo satisfacere. Probat. Quia homo talem actum eliciens non exhibet actum satisfactionis cum omni, quod ei debetur, complemento, cum adhuc non intelligatur diuina gratia, & charitate formatus, sed offert actum ex sufficientibus in suo ordine causis agentibus procedentem: hæc verò sunt Deus, vt causa supernaturalis per infusionem gratiæ mouens (quamuis pro illo signo non intelligatur gratia, vt gratum faciens) & liberum arbitrium à Deo motum; igitur in illo priori naturæ dici poterit homo satisfaciens satisfactione quasi existente in fieri, & non in facto esse; quia deest ei complementum, seu valor, qui ex gratia, & charitate in posteriori signo informante dependet. Qui tamen quasi radicaliter in infusione gratiæ mouentis continetur.

QUINTA CONCLUSIO. Per actus penitentia, quatenus ordine naturæ sequitur effectum gratiæ gratum facientis, satisfacit homo pro sua culpa mortali, quatenus est offensa Dei, ex imperfecta iustitia. Conclusio hæc est expressa sententia D. Thomæ locis sup. notat. & in p. p. q. 21. a. 4. ad 1. ait: In iustificatione impij apparet iustitia, dum culpas relaxat propter dilectionem, quam tamen ipse misericorditer infundit, sicut de Magdalena legitur Luca 7. Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Quæ verba iuxta sensum nostræ conclusionis ibidem exponit Bannes. Glossæ verò, quas eis adhibet Medina, non solum menti S. Th. sed etiam plano ac formali verborum sensui sunt aduersæ, vt hic scitè notauit Aluarez disp. 7. concl. 3. Apud quem lege, si placet, alias eiusdem conclusionis probationes. Eandem doctrinam S. D. habet in 4. d. 24. q. 1. a. 1. q. 5. & q. 2. a. 1. & 2. & dist. 15. q. 1. a. 2. ad 1. nos satisfacere pro peccato, vt est offensa Dei; & vt auertit à Deo quod etiam affirmat in sent. ad Ambaldum ead. dist. & q.

VLTIMA CONCLUSIO. Penitens per eisdem actus, quatenus eodem ordine naturæ consequuntur effectum gratiæ gratum facientis, satisfacit ex iustitia perfecta, non simpliciter, sed ex suppositione diuine misericordiæ gratificantis actus illos. Hæc conclusio patet ex dictis in præc. Controu. & præsertim ex 3. Conclus. ibi latè probata, & explicata. Et probatur primò: quia diuina Scriptura & SS. Patres affirmant homini contritionem habenti promitti ex diuina misericordia remissionem offensæ; ergo. probat. conseq. quia si ea contritio esset satisfactio æqualis de rigore iustitiæ, iam non ex misericordia, sed ex iustitia illi responderet offensa remissio: Ant. verò prob. ex I-

saia 55. Reueratur ad Dominum (scilicet per contritionem) & miseretur eius. & Hier. 31. Populo dicenti, egi penitentiam, &c. respondetur, Dominus misericors miseretur eius, &c. & Matth. 18. seruo roganti pro venia ait Dominus se ex misericordia debitum dimisisse. Et Luca 15. Quamuis Filius prodigus veniam petierit, dicitur tamen Patrem illius misericordia motum illi fuisse reconciliatum. Ex Patribus etiam id plures affirmant, & præsertim Aug. in Ench. c. 65. Hier. in epist. 46. & in Micheam cap. 16. Ambros. lib. 1. de penitentia cap. 4. Chrysostom. ho. 26. in Genesim, & hom. 80. ad populum, Et alij plures quos refert Athanasius in epist. ad Ioannem, quæ habetur Tom. 3. Conciliorum ante septimam Synodum. His addi potest Caietanus inf. q. 85. a. 2. Et Ferrarius. 4. contra gent. cap. 54. & Vega lib. 15. in Conc. Trident. cap. 4. Et Marsilius in 4. dist. 10. & alij. Secundo prob. quia penitentia, per quam Deo satisfacimus, pars est iustitiæ potentialis, quia Deo non reddit æquale; ergo. Tertiò: quia non possumus Deo reddere cultum æqualem; ergo, neque satisfactionem æqualem. Ant. patet ex Isaia c. 40. dicente: Ecce gentes quasi strilla strula, &c. Lybanus non sufficit ad incendendum, & animalia eius non sufficient ad holocaustum, omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo. Et confirmat. quia religio, quæ redditur Deo cultus, est pars potentialis iustitiæ: quia scilicet non reddit Deo cultum æqualem. Conf. verò prob. quoniam, ideò non reddimus Deo cultum æqualem; quia dignitas Dei est infinita, quam nostro cultu non possumus adæquare; sed etiam satisfactio debet infinite dignitati Dei, quæ offensa est, proportionari; quam adæquare non potest dignitas satisfactionis finita; ergo. Et confirmatur ratione Anselmi lib. 1. Cur Deus homo, cap. 21. quoniam offensa mortalis Dei est infinita, vt ante diximus; at nulla puri hominis satisfactio est infinita, cum dignitas illius sumatur ex dignitate satisfaciens; omnis verò dignitas puri hominis Deo satisfaciens sit finita, tandem prob. eadem concl. quia sequeretur Christi incarnationem non fuisse necessariam ad exhibendam Deo condignam pro peccatis humanæ naturæ satisfactionem: Nam secundum oppositam sententiam, quilibet purus homo poterat ad æqualitatem satisfacere pro suis offensis: Consequens falsum est; ergo.

Non placet autem ea ratio, quam ceteris omnibus reiectis adducit Vasquez hic disput. 2. cap. 5. ratio reijciens, quia per peccatum contraximus offensam Dei, & debitum carenti omni auxilio, & sancta cogitatione; qua conuertamur ad Deum; & antequam eliciamus contritionem, qua Deo satisfaciamus, accepimus ab illo sanctam cogitationem, & auxilium ad illam eliciendam; ideò, antequam satisfaciamus, iam gratis esse dimissam partem aliquam nostri delicti, eam scilicet quæ carere debebamus omni auxilio; & ideò nos Deo non satisfacere ad æqualitatem pro toto debito, sed pro parte illius; Quæ ratio longè minus mihi videtur efficax, quam illi videantur infirmæ omnes aliæ rationes ab eo confutata. Primò: quia non est hic quæstio, an possit homo ad æqualitatem satisfacere pro peccatis, quas meremur propter peccatum: sed, an possit homo satisfacere pro offensa, ratione cuius illi penæ debetur; Debitum autem illud carèdi auxilio, & sancta cogitatione, penæ est, non autem culpa; ergo, licet ea ratione probet Vasq. hominem non posse satisfacere pro dicta penæ, non inde tamen ostenditur hominem pro offensa non posse ad æqualitatem satisfacere, cum sint res distinctæ; & vna gratis à Deo

Deo dimissa possit homo pro alia satisfacere. *Secundo* oblato gratis auxilio, & exhibita satisfactione ex dono Dei, illa non est æqualis offensæ; quia non est infinita sicut offensæ, & est actus partis potentialis iustitiæ; & post illius exhibitionem ex Dei misericordia remittitur offensæ, ut ex Scripturis & Patribus ostensum est; ergo non ob eam solum causam homo satisfacit ad æqualitatem pro offensæ; quia non satisfacit pro debito carenti auxilio, sed etiam quia non satisfacit pro ipsa offensæ; alioquin tenebitur Vasq. docere cum Medina posse hominem ad æqualitatem satisfacere pro offensæ mortali; quia, licet habeat satisfactionem ex gratia, illa tamen est æqualis offensæ. *Tertio*, homo existens in gratia non habet debitum carenti auxilio, quo satisfactionem eliciat; & tamen contritio & satisfactio, quam elicit homo iustificatus non est æqualis offensæ; quia non est infinita sicut offensæ, & est actus partis potentialis iustitiæ; igitur impotentia satisfaciendi pro offensæ mortali, non oritur ex hoc, quod homo debitum habeat carenti tali auxilio, & illud gratis à Deo dimittatur. Et confirmatur; quia nunquam homo contritionem & satisfactionem elicit, nisi iustificatus per gratiam, homo verò sic iustificatus debitum non habet carenti prædicto auxilio, cum illud iure connaturalitatis gratiæ debeatur. Nam quemadmodum per peccatum incurrit debitum carenti tali auxilio, sic etiam debitum incurrit carenti gratia, & ipsa satisfactio & ipsa etiam vita, iuxta illud *Thren. 3. Misericordia Domini, quod non consumpti sumus*; ergo non est maior ratio, quod satisfactio non sit ad æqualitatem ex eo, quod gratis dimittitur primum debitum, quam eo, quod gratis dimittuntur cætera. Denique probatur: quia homo per peccatum non solum incurrit debitum carenti auxilio sibi intrinseco, quo possit ipse per se satisfacere pro offensæ; sed etiam debitum incurrit, ne alteri conferatur auxilium quo satisfaciatur pro illo; sed non obstante, quod hoc debitum, etiam secundum sententiam ipsius Vasquezij sit gratis dimissum, cum ut ipse ait *hic disp. 8. c. 2. humanitas Christi sit, quæ satisfecit pro nobis*, & illi gratis collatum fuerit auxilium ad sic satisfaciendum, tamen satisfactio eius fuit æqualis & superabundans omnem offensam & poenam, ut ibidem ait Vasq. ergo, quod Deus gratis dimittat illud debitum per gratuitam auxilij prædicti collationem, non infert purum hominem ad æqualitatem pro offensæ mortali non posse satisfacere.

Argum. & Solutiones. Conc. 1. conc. ubi Vasq.

CONTRA primam Conclusionem sunt multa argumenta. Vasq. in 1. 2. q. 114. a. 5. disp. 218. quæ, ne limites propositæ controuersiæ transeamus, suo loco diluenda referuamus. Sed non est pretereundum argumentum, quod *hic disp. 7. c. 6.* pro sua sententia constituit idem auctor ex August. epist. 105. cuius verba sunt. *Sed nec ipsa remissio peccatorum, sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat; neq. enim nullum est meritum fidei, quia fide ille dicebat: Deus propitius esto mihi peccatori: & descendit iustificatus merito fidelis humiliter; quoniam qui se humiliat, exaltabitur.* &c. Hæc August. ergo teste Augustino, remissio peccatorum fit ex præcedenti merito fidei. Respond. cum D. Thom. in allegat. artic. 5. ad 1. D. Augustin. lib. 1. retract. cap. 23. seipsum explicasse dicendo, se aliquando in hoc fuisse deceptum, quod credidit, initium fidei esse ex nobis, sed consummationem nobis dari à Deo: Et ad hunc sensum (inquit S.D.) videtur pertinere, quod fides iustificationem mereatur: sed si supponamus, sicut

Sol.

A fidei veritas habet, quod initium fidei sit in nobis à Deo. tam etiam ipse actus fidei consequitur primam gratiam, & ita non potest esse meritorius prima gratiæ per fidem; igitur iustificatur homo, non quia credendo mereatur iustificationem, sed quia dum iustificatur, credit, eo quod motus fidei requiritur ad iustificationem impij. Hæc ibi S.D. ex quibus apparet Vasq. haud fideliter Augustinum allegasse, qui declarationem eius ab Angelico nostro Doctore notatam, & cuilibet vel mediocriter erudito Theologo perspectam præteriiuit.

Vasq. dolus.

CONTRA secundam conclus. argumentatur idem expositor. Quia non est de ratione satisfactionis, ut virtute illius debitum remittatur; ergo. Probatur antecedens: Quoniam in debitis pecuniarijs satisfactio post debiti remissionem exhibetur. Et conf. ac explicatur idem antecedens: Quia satisfactio post debiti remissionem idem dicitur satisfactio; quia ex parte eius, qui illam exhibet, satis videtur factum pro illo debito; ergo, licet per gratiam habitualement prius natura intelligatur remissa macula culpæ & offensæ, nihilominus contritio quæ ordine naturæ consequitur infusionem gratiæ habitualis, dicenda est satisfactio; quia homo, quem poenitet peccasse, satis videtur fecisse, ut remitteretur sibi peccatum, & offensæ, nisi iam remissa esset. Resp. Sol. falsum esse antecedens loquendo de satisfactio- ne propriè dicta & de ea præsertim, quæ Deo exhibetur ab hominè. Ad probationem negatur assumptum; quia debitum non intelligitur remissum, nisi constituta æqualitate iustitiæ inter creditorem & debitorem, quæ non est ante debiti solutionem. Deinde negatur etiam consequentia; quoniam offensæ remissio coram Deo non fit, nisi mediò actu voluntatis humanæ peccatum summè detestantis & Deum super omnia diligentis, quibus contritio, quæ satisfactio est pro culpa ut est offensæ Dei, constituitur: quam quidem offensam post dictos actus diximus secundum D. Thom. à Deo remitti. Ad confir. dico, ea solum probari aut suaderi, talem satisfactionis modum esse possibilem, non autem sic esse de facto, & secundum Dei potentiam ordinariam ob iam dictam causam; quia scilicet actus illi, quibus mediantibus fit offensæ remissio, sunt formaliter ipsa satisfactio.

Con. 2. conc. ubi Vasq.

Conf.

Sol.

Ad conf.

CONTRA quartam concl. produci possent argumenta. quibus probat Alvarez suam secundam conclusionem: sed ea probant tantum actus contritionis, antequam informetur gratia gratum faciente, non esse absolute loquendo satisfactiones etiam imperfectas: nos autem asserimus, esse satisfactiones ut inchoatas & ut in fieri.

Con. 4. conc. clus. obijcit Aluar.

CONTRA quintam, & sextam concl. sunt argumenta Medina & aliorum, quæ referunt & solvunt Nugnus & Alvarez locis supra notatis: sed expositis fundamentis facile diluuntur.

SEXTA CONTROVERSIA.

An saltem pro culpa veniali possit homo purus, & iustus Deo ad æqualitatem satisfacere?

DVæ sunt in hac Controuersia Doctorum Sententiæ. Extreme sententiæ & duæ mediæ. Prima extrema sententiæ est Petri à Soto, qui in suo tractat. de Institutione Sacerdot. lect. 18. de Poenitentia hanc sibi primam statuit conclusionem: Venialium etiam peccatorum remissionem diuinæ gratiæ opus esse, & non meritorum vel satisfactionis nostræ, scripturæ & rationi fidei valde conuenit.

Doctorem.

nit. Ex quibus verbis apparet, dictum autorem nullum gradum aut modum satisfactionis admittere in peccatore respectu venialium, atque ideo non satis fideliter eius sententiam à Suarez. & Vasq. fuisse relatam. Quod euidentius etiam eiusdem authoris argumenta declarabunt inferius adducenda.

Secunda sententia in alio extremo posita est Scoti in 4. d. 21. q. 1. Maioris & Gabr. Biel dist. 16. q. 5. & Dur. eadem d. q. 2. & d. 21. q. 1. dicentium, posse peccatorem non solum per vires & auxilium diuine gratiæ, sed etiam per vires naturæ plenè satisfacere pro peccato veniali & ab eo mundari.

Prima sententia media est Suarez. disp. 4. sect. 9. qui duo dicit. Primum est hominem iustificatum posse simpliciter & absolute satisfacere de condigno pro veniali peccato atque adeo ex iustitia, & non merè gratis illius remissionem consequi. Secundum est, satisfactionem hanc puræ creaturæ pro peccato veniali non esse tã exactam & perfectam, quin satisfactio Christi pro peccato veniali perfectior fuerit, sistendo etiam intra rationem iustitiæ eiusque perfectionem; ita ut satisfactio Christi meritò dici possit de rigore iustitiæ, non verò puræ creaturæ satisfactio.

Secunda sententia media est Vasquezij disp. 7. Qui postquam vniuersa ferè principia seu fundamenta, quibus sententia Suarezij nitebatur, euerit suam quatuor. explicat propositionibus. Prima est. Perfecta & condigna satisfactio ab homine iusto pro suo peccato veniali potest exhiberi, non tantum quæ sufficiens sit ad delendam maculam offensæ & pœnam, sed etiam talem quæ licet gratiam supponat, nullam tamen supponat condonationem alicuius debiti peccati venialis. Secunda propositio. Differt hæc nostra opinio à sententia Suarezij; quia ita concedimus homini iusto pro suo peccato veniali condignam & perfectam satisfactionem, ut ea non indigeat fauore Dei condonantis peccatum, vel aliquid illius aut acceptantis satisfactionem, sed talis sit, ut ex natura sua deleat maculam & pœnam peccati venialis. Tertia propositio. Satisfactio hominis iusti pro suo veniali peccato perfecta est, non quia tanti valoris sit contritio aut charitas, per quam satisfacimus, ut perfecte conuertat hominem ad Deum tamquam ad vltimum finem: peccatum autem veniale non auertat hominem ab ipso, nec quia sit personæ iustæ & dignæ Deum, nec quia habeat promissionem; sed ob eam causam, quod homo iustus, vel etiam peccator per peccatum veniale ex se consideratum non incurrit debitum carenti in perpetuum auxilio gratiæ, & ideo nulla sit peccatori condonatio, aut gratuita remissio alicuius debiti contracti ex veniali, & per actum contritionis seu dilectionis, quem habet ex auxilio gratiæ Dei absque vlla condonatione & fauore, sed ex natura ipsius actus à peccato veniali iustificatur. Vltima propositio. Satisfactio Christi licet sit infinita, & ex hac parte vberior & abundantior, quam satisfactio hominis iusti pro suo peccato veniali, tamen cum istius satisfactio ex auxilio gratiæ efficacior sit ad delendum maculam peccati venialis, sequitur non esse perfectiorem satisfactionem Christi, quam sit satisfactio hominis iusti pro suo peccato veniali in genere satisfactionis ad effectum delendi peccatum, & extinguendum debitum illius, licet satisfactio Christi in ratione operationis & meriti perfectior sit.

Resoluto.

SUPPONENDAE hic primò sunt illæ differen-

tiae culpæ venialis à mortali, quas statuit & explicat S. D. in 1. 2. qu. 72. ar. 5. & q. 88. art. 1. & ibidem expositores. Sūt verò tres: vna essentialis & principalis, & duæ quasi secundariæ ad eam consequentes. Est igitur prima differentia inter peccatum mortale & veniale, quod peccatum mortale est cum auersione à Deo vltimo fine & cum conuersione ad creaturam vt ad vltimum finem, & ideo vitam gratiæ tollit ab anima & hominem Deo constituit inimicum: peccatum autem veniale nec à Deo auertit, nec vltimum finem in creatura constituit, nec vitam gratiæ aut homini cum Deo amicitiam destruit. Sic enim ait S. D. in allegato a. 5. Quando anima deordinatur per peccatum vsque ad auersionem ab vltimo fine, scilicet Deo, cui vnimur per charitatem, tunc est peccatum mortale; quando verò fit declinatio citra auersionem à Deo, tunc est peccatum veniale: sicut enim in corporibus deordinatio mortis, quæ est circa remotionem principij vitæ, est irreparabilis secundum naturam; inordinatio autem aegritudinis reparari potest propter id, quod saluatur principium vitæ: similiter est in his, quæ pertinent ad animam: Nam in speculatiuis, qui errat circa principia imperuassibilis est: qui autem errat saluatur principij, per ipsa principia reuocari potest. Et similiter in operatiuis, qui peccando auertitur ab vltimo fine, quantum est ex natura peccati, habet lapsum irreparabilem, & ideo dicitur peccare mortaliter, æternaliter puniendus, qui verò peccat citra auersionem à Deo, ex ipsa ratione peccati reparabiliter deordinatur, quia saluatur principium; & ideo dicitur peccare venialiter; quia scilicet non ita peccat, vt mereatur interminabilem pœnam. Hæc ibi S. Doct. quod idem repetit in quest. 88 art. 1. supr. notato.

SECUNDA differentia est, quod peccatum mortale, propriè & simpliciter loquendo, est contra legem; quia scilicet est contra finem intentum à lege, & ab eo simpliciter ac absolute discordat: peccatum autem veniale est præter legem; non quia contra nullam sit legem, sed quia non est simpliciter contra finem legis, qui est dilectio Dei & proximi, sed tantum secundum quid. Hanc differentiam constituit S. D. in dict. q. 88. a. 1. ad 1. quam ibi subtiliter explicat Caietanus. Eandem etiam differentiam assignat Magister in 2. distinct. 55. & S. D. in eodem lib. dist. 42. q. 1. a. 3.

TERTIA differentia est, quod mortale peccatum dicitur peccatum secundum perfectam rationem peccati ab Augustino traditam: peccatum autem veniale dicitur peccatum secundum imperfectam rationem peccati & in ordine ad mortale; sicut accidens dicitur ens in ordine ad substantiam secundum imperfectam rationem entis, vt ait S. D. in allegato art. 1. ad 1. dicens, peccati diuisionem in veniale & mortale non esse diuisionem generis in species, quæ æqualiter participant rationem generis, sed analogi in ea, de quibus prædicatur secundum prius & posterius; & ideo peccatum veniale comparatione mortalis non est peccatum, nisi secundum quid, licet in sacris litteris dicatur absolute peccatum. Eccl. 7. Non est homo, qui non peccet, & 1. Ioann. 1. Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsos seducimus, & veritas in nobis non est: si confiteamur peccata nostra, fidelis est, & iustus vt remittat nobis peccata nostra &c. De qua re legendus est Caiet. in exp. dist. resp. ad 1. & ibid. Barth. Med. & in alleg. q. 72. a. 5. His addi posset differentia secundum reatum, de qua S. D. agit in eod. art. 5. & ibid. Expositores. Sed hæc ad præsentem difficultatem, de qua disputamus, minimè pertinet.

Secur-

Possibile purum
hominem
iustum Deo
pro suo pec-
cato veniali
condignè sa-
tisfacere,
sed vim sa-
tisfactionis
eius ex Chri-
sti satisfac-
tione deri-
uari.

Secundo sciendum est, principium illud: *Gratias offensa ex dignitate sumitur persona*, in quam peccatur, valor aut satisfactionis ex satisfaciētis accipitur personae dignitate, verum esse proprie ac simpliciter in ea satisfactione, quae Deo fit ex toto rigore iustitiae, cui proportio conuenit aequalitatis exacta; cuius conditiones in tertia Controu. declarauimus: in alijs vero satisfactoriis, quae sunt inter hominem & hominem, etiam si sint ex toto rigore iustitiae, aut etiam in ijs, quae Deo fiunt ab homine, non tamen ex toto rigore iustitiae, principium illud quo ad secundam eius partem non est absolute necessarium, ut patet ex ijs, quae diximus de satisfactione condignae, non absolute sed ex suppositione diuinae gratiae, in quarta & quinta Controu. Quod etiam probatur in re proposita. Quoniam actus contritionis ex diuina gratia & charitate procedens, praeterquam quod est operatio Filij Dei per adoptionem, cuius dignitas naturalem omnem & politicam personae dignitatem excedit, Deum etiam attingit modo nobilissimo, cum ad eum vt summè dilectum terminetur, prout in se est, licet ex imperfecta & obscura viatoris de Deo cognitione procedat: è contra verò peccatum veniale Deum non offendit secundum se, cum nullum inferat ei secundum eius intrinsecam bonam nocentiam, neque simpliciter & absolute sit offensa, sed tantum secundum quid & secundum quandam analogiam ad mortale, vt ante diximus; quia peccatum non auertit à Deo vt ultimo fine: Leuiiores autem offensiones, & illae praesertim quae personam offensam non attingunt secundum se, licet personam respiciant infinitae dignitatis, longè minorem habent malitiae quantitatem, quam sit dignitas seu valor contritionis ex gratia & charitate Dei super omnia dilecti promanantis, & actus humiliationis filij per Dei adoptionem Deo se per actus poenitentiae hummittentis. Contra haec prout sic explicata non militat argumenta, quae Vasq. obijcit Suar. principium illud non ita restrictè sed vniuersalius assumptum.

Tertio considerandum est, satisfactionem quam iustus offert Deo pro culpa veniali, hoc ipso acceptabilem Deo reddi, quod exhibetur à persona diuinae naturae consorte, Dei Filio per adoptionem & eius amico per actus feruidae charitatis ac profundae humilitatis, adeo vt satisfactio iusti pro veniali, vt sit aequalis offensa, nulla Dei superaddita egeat acceptatione, sed Deus gratiam & charitatem peccatori conferens ante hoc veniale commissum gratis dat ei semen & radicem valoris in quemlibet actum satisfactionis pro venialibus deriuandi, quae post acceptam gratiam fuerint ab eo commissa. Sic enim ex diuina misericordia, non merè extrinsecus acceptante, sed per infusam gratiam & charitatem gratificante, & acceptabile seu potius acceptum opus reddente, satisfactio illa dicitur acceptari.

Vltimo notandum est, Christi satisfactionem proprie, simpliciter & catholicè loquendo, perfectiorem esse quacunque puri hominis satisfactione possibili tam pro mortali peccato, quam pro veniali, vt expressè docet hic S. Th. ad 2. dicens, Christi satisfactionem infinitam efficaciam habuisse, eo quod esset actio Dei & hominis, & imperfectum omne praesupponere aliquid perfectum, à quo sustentetur, & ideo omnem puri hominis satisfactionem efficaciam habere à satisfactione Christi. Quod etiam vt dogma fidei contra Lutheranam haereticam sacra Synodus Triden-

Artina definiuit, sess. 14. c. 8. dicens: *Neque verò ita non solum est satisfactio haec, quam pro peccatis nostris exsoluimus, vt non sit per Christum Iesum; nā qui ex nobis, tanquam ex nobis nihil possumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia possumus. Ita non habet homo, vnde gloriatur, sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo viuimus, in quo incrementum, in quo satisfacimus facientes fructus dignos poenitentiae, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceperantur à Patre. Quamuis igitur necessarii sint adultis actus fidei, spei, charitatis, humilitatis, poenitentiae &c. ex diuinae gratiae fauore promanantes, vt eis Christi satisfactio iuxta dictorum operum modum applicetur, tota tamen eorum virtus ex Christi meritis & satisfactione deriuatur. Et quemadmodum Solis virtus vniuersalis ad animalis generationem medio particularis agentis actu concurrens longè perfectiorem habet operationem ad illud animal producendum, quam sit actio proximi generantis, sic & Christi satisfactio suae perfectionis infinitate quamlibet puri hominis satisfactionem excedit, eo quod ex ea tanquam ex vniuersali principio vim habeat satisfaciendi puri hominis operatio. Minus itaque pie, ne dicam, parum catholicè, docet Vasquez puri hominis iusti satisfactionem pro suo peccato veniali perfectiorem esse, & efficaciorē in genere satisfactionis ad effectum delendi peccatum, & extinguendi debitum illius, quā sit Christi Domini satisfactio, licet haec sit in ratione operationis & meriti perfectior.*

PRIMA CONCLUSIO: *Non potest homo ex suis naturalibus satisfacere pro peccatis suis venialibus.* Probatur primo: quia scriptura diuina venialium remissionem refert ad speciale Dei beneficium, & orationem Christi: iuxta illud Psalm. 31. *Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum*, quem locum Glossa exponit etiam de venialibus: Idem significatur in 1. Ioann. 1. cum dicitur: *Fidelis est & iustus* (scilicet Deus), vt remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. Et cap. 2. *Aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum*, & ipse propitiatio est pro peccatis nostris, &c. Quae loca Augustinus ibi tractat. 1. & Concilium Mileuitanum, c. 6. 7. & 8. Et Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 11. exponunt de peccatis venialibus iustorum. Secundò ratione probatur: quia venialium remissio conducit ad beatitudinem; ergo est opus gratiae. Probatur illatio: quia Concilium Mileuitanum & Arauxicanum definiunt opus esse gratiae id omne, per quod perducimur ad beatitudinem; de qua re videndus est Caiet. infra q. Caiet. 87. a. 4.

SECUNDA CONCLUSIO: *Purus homo iustus ex virtute gratiae potest pro suo peccato veniali satisfacere.* Haec patet ex dictis, & probatur amplius, primò ex D. Tho. inf. quest. 87. art. 2. & 3. dicente, peccatum veniale tolli per actum poenitentiae, qui est satisfactio; quod autem sit haec satisfactio aequalis offensa veniali probatur: quoniam ille satisfacit ad aequalitatem, qui illi quem offendit aliquid offert, quod ei magis placeat quàm displicuerit offensa; at iustus per se actum charitatis & poenitentiae offerens Deo, offert aliquid illi quod ei magis placeat, quàm displicuerit venialis offensa; ergo. Maior est D. Thom. inf. q. 48. art. 2. Minor verò probatur: quia venialis offensa Deo displicet, quasi secundum quid: quia subiectum cui inest non reddit Deo simpliciter offensum; actus verò charitatis & poenitentiae Deo simpliciter placet, cum illi

secundum se totum simpliciter & absolute placeat, nec possit esse nisi in subiecto, quod Deo simpliciter placeat. Et manifestatur hoc: quoniam actus mortalis odij, vel impoenitentiae Deo displicet, plusquam veniale peccatum; sed actus charitatis vel poenitentiae Deo tantum placet, quantum illi displicet actus mortalis odij vel impoenitentiae; ergo plus Deo placet, quam displiceat illi veniale peccatum. Minor probatur, quia Deo tantum placet actus aliquis bonus, quantum illi displicet actus oppositus; ergo Deo tantum placet actus charitatis & poenitentiae, quantum displicet illi actus contrarius & mortalis odij vel impoenitentiae. Secundum probatur conclusio: quia venialis offensa non est infinita; igitur homo iustus pro illa reddere potest aequale. Consequentia patet: quia non apparet cur homo iustus ex gratia Dei reddere Deo non possit bonum limitatum & finitum, quod adaequetur offensae veniali & finitae. Antecedens vero probatur; quia licet venialis offensa sit contra personam infinitam, non tamen attingit illam, quantum est attingibilis & offendibilis: Cum nec etiam secundum affectum auferat ab illo rationem ultimi finis, sicut auferat mortalis offensa: ex ijs autem, quae supra diximus, satis constat solum obiectum infinitum suam actui, quo attingitur, quantum attingibilis est, infinitatem communicare.

TERTIA CONCLUSIO: Non potest homo iustificatus simpliciter & absolute loquendo, satisfacere de condigno pro suo veniali peccato, sed ex suppositione tantum diuinae gratiae considerate, prout se tenet ex parte satisfaciens. Hae patet ex ijs quae diximus in quarta Controuersia cum Caietano, & Soto de satisfactione puri hominis pro totius humani generis offensis.

QUARTA CONCLUSIO: Christi satisfactio est infinite perfectior & efficacior, quam sit satisfactio hominis iusti pro suo peccato veniali in genere satisfactionis ad effectum delendi peccatum, & extinguendi debiti illius. Hae est contra Vasq. & patet ex littera S. Thom. & ex definitione Concilij supra notata. Et probatur ad hominem. Quia Christi satisfactio in ratione operationis & meriti perfectior est satisfactione puri hominis, ut ait Vasq. ergo etiam in ratione satisfactionis perfectior & efficacior est ad venialis peccati maculam eluendam. Probatur consequentia: Quia sicut operatio Christi ut meritum est, virtutem habet & sufficientiam vniuersalem singulis per sacramenta & operationes applicandam, & nihilominus perfectius & efficacius est merito puri hominis ad mercedem illi promissam obtinendam, sic eadem operatio Christi ut satisfactio, vim habet & sufficientiam vniuersalem eisdem modis hominibus applicandam; ergo si perfectior & efficacior est Christi satisfactio ut operatio & meritum, quam puri hominis satisfactio pro peccato veniali, perfectior etiam erit & efficacior ut satisfactio est, quam sit puri hominis satisfactio pro veniali. Et confirmatur primo: Quia causa prima & vniuersalis vehementius influat, quam secunda & particularis; ergo. Secundo: Quia Christi satisfactio ut satisfactio est, perfectior est quam satisfactio puri hominis pro sua culpa mortali; ergo etiam perfectior erit satisfactio puri hominis pro culpa veniali. Tertio confirmatur: Quia Christi satisfactio ut satisfactio est, totum habet iustitiae rigorem, quem non habet puri hominis satisfactio pro veniali.

Argumenta **CONTRA secundam conclus.** quoad eius prio-

rem partem argumentatur Petrus de Soto. Primo: quia S. D. oppositum docet inf. q. 87. a. 4. Resp. verba D. Tho. esse; Remissio culpe cuiusque nunquam fit, nisi per virtutem gratiae, quia, ut Apostolus dicit Rom. 4. ad gratiam Dei pertinet, quod Deus alicui non imputet peccatum, quod glossa ibi exponit de veniali. Quibus verbis S. D. affirmat remissionem peccati venialis virtute gratiae, non tamen negat hominem iustum per actus charitatis ex gratia procedentes satisfacere Deo pro culpa sua veniali.

Secundo in oratione Dominica de quotidianis obij. 2. maxime peccatis (ut Patres exponunt) dicimus, Dimitte nobis debita nostra: ubi duo sunt oppositam sententiam confirmantia. Primum, quod oramus ut dimittantur; oratio vero cum innitatur diuinae gratiae, excludit merita omnia, ut affirmant Patres antiquiores & Concilia contra Pelagium congregata. Secundum, quod remissionis; quia debitum quod remittitur, non soluitur. Nam Matth. 18. dicitur, Omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me: rogauerat autem cum non esset soluendo; igitur vera fides & orans Deum, & vtens verbo remissionis confitetur ex gratia remitti peccata venialia. Respondetur ex sol. his omnibus Soto concessis nihil sequi contra nostram conclusionem. Non enim affirmat Conclusio, hominem iustum per actus charitatis mereri remissionem venialium, neque negat illa ex gratia dimitti, sed tantum ait hominem iustum posse pro eis Deo satisfacere. Sed quoniam actus pro venialibus satisfactorius elici non potest absque auxilio diuinae gratiae, ideo in oratione Dominica, illud a Deo postulamus dicentes, Dimitte nobis, &c. Deinde, quod nos agimus auxilio diuinae gratiae, dicitur Deus prius & magis operari, iuxta illud Apost. ad Phil. 2. Deus est enim, qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate. Deinde facta per gratiam a nobis satisfactione, qua peccatum expellitur, ut est malum hominis, dimittitur a Deo, quatenus est offensa.

Tertio Augustinus tract. 50. super Ioann. in verba obij. 3. illa Christi: Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lauet, idem confirmat. Et de peccatis venialibus intelligens illud 1. Io. 1. Si confiteamur peccata nostra, fidelis, & iustus est ut dimittat, asserit Christum esse, qui ab his peccatis nos abluit, sicut tunc dignatus est pedes lauare discipulorum. Et in Enchir. ad Laurentium satisfacere dicit orationem hanc fidelium pro quotidianis, leuibusque peccatis; sed notum est, quomodo verbum satisfaciendi sumat, nimirum pro obtinere remissionem. Respondetur primo, verba Augustini sentim sol. illum admittere, secundum quem verba Dominicae orationis diximus esse intelligenda. Secundo dico, nomen satisfactionis, quod ex Enchiridio refertur, secundum proprietatem suae significationis esse sumendum. Tertio dico, nullam esse argumenti consequentiam; quia Deus animam iusti ab illis venialibus culpis emundat, pro quibus feruido charitatis actu satisfecit.

Quarto, Peccatum veniale non nullam habet obij. 4. separationem a Deo, quamquam non perfectam, nec aeterna damnatione dignam: At pro offensa in Deum commissa, quamuis leuissima, nihil in nobis est, quod offerre aut quo conuerti ad Deum, vel tantillum ab eo auersi possimus; ergo. Probatur minor; quoniam haec omnia alia ad salutem conducentia. Respondetur primo, Peccatum veniale nullam efficere separationem, aut auersionem a Deo: Secundo dico, remissionem culpe venialis habitam media satisfactione poenitentis effectum esse diuinae gratiae; quia iustus

stus per actus ex gratia & charitate gratis à Deo A collata pro venialibus satisfacit.

Obiessiones alie cont. 2. concl. 1. Contra eandem Concl. produci possunt etiam hæc argumenta. *Primum*: quia sequeretur, quod virtus qua mediante iustus Deo pro venialibus satisfacit, sit pars subiectiva & perfecta iustitiæ. Probatur consequentia: quia potest homo iustus pro venialibus ad æqualitatem satisfacere; quamvis non de toto rigore iustitiæ. *Respondetur* nullam esse consequentiam. Ad cuius probationem dico, poenitentiam qua iustus homo pro venialibus satisfacit, per se primò respicere offensam mortalem, pro qua non potest purus homo æquale Deo reddere: & licet pro veniali reddat æquale, non reddit illud ex proprijs omnino; vt scilicet non habeantur ex gratia offensi, nec sub eius dominio maneant, nec sint ei debita alijs iustitiæ titulis, sicut solvere decimas ad æqualitatem non est actus alicuius speciei perfectæ iustitiæ; quia religio, cuius ea solutio actus est, per se primò respicit cultum Dei, qui non potest adæquari infinitæ eius maiestati; & quamvis secundariò respiciat decimarum solutionem, qua reddit æquale; id tamen quod redditur manet sub dominio Dei, & potest esse debitum alijs iustitiæ titulis, vt gratitudinis, &c.

Obiect. 2. *Secundum arg.* est: quia si satisfactio pro veniali est ad æqualitatem; ergò Deus offensus nõ potest de iustitia maiorem ab eo petere satisfactionem, neque illa exhibitã poterit non remittere offensam. Patet consequentia: quia iam facta est æqualitas. *Resp.* Deum dupliciter posse considerari. Primò, vt supremus Dominus; & vt benefactor. Secundò vt iustus iudex. Si primo modo consideretur, potest Deus petere pro omni debito, quod illi debetur ab homine recompensationem maiorem, quam sit satisfactio æqualis exhibitã pro veniali; & post eam exhibitã poterit vt supremus Dominus hominem pro offensa illa veniali in æternum punire; sicut etiam, vt offensus culpa mortali, maiorem ab homine potest exigere satisfactionem, quam sit ea satisfactio, quam illi exhibet homo per poenitentiam: nam cum illa sit insufficiens, quod ea exhibitã remittatur offensa mortalis, nouum est Dei beneficium. Si verò secundo modo consideretur, scilicet vt iustus iudex offensus peccato veniali, & puniens ad æqualitatem pro illo non potest non iudicare satisfactionem, quam exhibet iustus pro veniali per contritionem vel actus charitatis esse æqualem illi. Atque ideo illa exhibitã sic consideratus non potest non condonare venialem offensam. Et quia talis offensa ex se nõ priuat gratia, per quam elicitur prædicta satisfactio; & ipsi gratiæ titulo connaturalitatis debetur auxilium ad eliciendos actus, quibus iustus æqualiter satisfacit pro veniali: ideo verè ac propriè dicitur peccatum veniale ex se esse remissibile, id est, non tollere principium intrinsecum, per quod potest remitti & elici satisfactio æqualis pro illo, in quo distinguitur à mortali; vt patet in materia de peccatis. Sed tamen: quia ad hæc omnia supponitur gratuita collatio gratiæ, auxiliorum & satisfactionis, qua remittitur venialis offensa: ideo rectè petimus in Oratione Dominica, vt dimittat nobis Deus debita venialia; quia per hoc à Deo postulamus, vt det nobis satisfacere pro illis; & ideo, licet satisfactio sit æqualis offensa; quia tamen supponit gratiã, non est de rigore iustitiæ, sicut satisfactio Christi, sed solum condigna est & æqualis, vt patet ex his, quæ diximus in precedenti Controversia.

CONTRA TERTIAM concl. produci possent argumenta Suarezij pro primo suo dicto: sed ea non probant purum hominem iustificationem posse simpliciter & absolute satisfacere de condigno pro veniali peccato, sed tantum ex suppositione diuinæ gratiæ, prout se tenet ex parte satisfaciendæ, vt ait nostra Conclusio. Argumentum autem, quod contra suum dictum assert & soluit Suarez, quod etiam militat contra nostram conclusionem, ex dictis facile soluitur.

CONTRA QUARTAM concl. argumentatur *Obiect. 4. concl. 1. q. 1.* Vtq. *Primo* Homo iustus per satisfactionem redditur formaliter magis iustus & amicus, atq; à peccato veniali reconciliatus: per satisfactionem autem Christi non potest formaliter iustus aut magis iustus constitui, neque reconciliatus à peccato, sed per eam tantum Christus nobis mereri potuit condignè auxilia gratiæ ad satisfaciendum; ergò si semel conceditur, hominem iustum pro suo peccato veniali dignè & perfecte satisfacere, non debet dici satisfactio Christi perfectior quam propria. *Resp.* nullam esse consequentiam; quia licet homo iustus actu satisfactionis reddatur formaliter magis iustus ac magis amicus, & à veniali reconciliatus, hunc tamè effectum non habet in homine iusto satisfactio, nisi in virtute satisfactionis Christi actu illo satisfactionis applicatæ, vt ait S. Doct. ad secundum, & Sancta Synodus loco notato. Confutabitur hoc argumentum euidentius ex ijs, quæ dicentur in sequenti Controu.

Secundò. Christi satisfactio non est dicenda perfectior ex eo, quod Christus satisfecerit ex proprijs, homo autem iustus pro suo veniali satisfecerit ex acceptis, nec quia Christus satisfecerit ex ijs, quæ ipse alio titulo non debebat, aut debere poterat, homo autem ex alijs debitis aut quæ alio titulo ab eo poterant exigì; ergò. Antecedens quo ad vtramque partem probat in sua disputatione octaua. *Resp.* falsum esse antecedens quo ad vtramque partem. Cuius probationes in tertia Controu. confutauimus. Reliqua huius Authoris argumenta, aut ex dictis facile diluuntur, aut militant contra socium eius Suarezium, cui quædam etiam imponit eius intentioni contraria.

SEPTIMA CONTROVERSIA.

An purus Homo, vt Christi membrum possit condignè Deo satisfacere pro peccato suo?

Vtq. *disp. 10. c. 7.* dicit quatuor. *Primum* est: Si quaestio sit de opere proxime à nobis elicto, dicendum est eodem modo fuisse sufficiens & perfectum ad merendum & satisfaciendum, prout est procedens ex gratia communicata nobis per Christum, & innitens meritis Christi, ac si processisset ab eadem gratia ex sola Dei voluntate, & non intuitu meritorum Christi donata, neque quidquam amplius dignitatis habuisse. *Secundum* est: Sicut satisfactio nostra pro nostro peccato mortali non fuit perfecta & ex rigore, etiam quatenus procedit ex gratia Dei, ita neq; perfecta est aut ex rigore, quatenus innititur meritis Christi. *Tertium* est: Cum meritum iustorum ad vitam æternã, & satisfactio eorum pro poena temporali relicta pro satisfactione sit perfecta & ex rigore, quia est condigna & omnino æqualis, hic rigor iustitiæ ea solù ratione, est tribuendus meritis Christi, quatenus ex illis habuimus gratiã ad satisfaciendum; qui sanè eodem modo ex rigore &

perfectè mereremur & satisfaceremus, si eandem gratiam sine meritis Christi accepissemus. *Ultimum* est. Si sermo sit de ipso opere proximè à Christo elicto, dicendum est per illud nos satisfecisse Patri perfectissimè & ex rigore, sicut ipse Christus satisfecit, eo quod nobis tamquam membris Christi capitis eadem ipsius actiones tribuuntur, sicut etiam ipsi tribuuntur nostræ secundum regulam Ticonij. Quam sententiam multis corroborat argumentis idem Author in 1. 2. q. 114. a. 3. disp. 214. c. 7.

Suarez.

Suar. disp. 4. sect. ultima dicit quatuor. *Primum* est. Homo dicitur satisfacere, ut membrum Christi, non quia illi imputetur satisfactio Christi, sed quia reuera ipse satisfacit per gratiam propter Christum acceptam, quam videlicet Christus influit tamquam caput in membra: & præterea, quia puri hominis satisfactio in Christi meritis & satisfactione fundatur. *Secundum* est. Dicitur nostra satisfactio fundari in Christi meritis & satisfactione, non solum quia fundatur in gratia habituali propter Christum data, sed etiam quia ipsamet actualia auxilia ad satisfaciendum propter Christum dantur: tum etiã quia nostra opera propter Christi iustitiam ex diuina promissione acceptantur, tum denique quia, si quid valoris & dignitatis deest in nostra satisfactione, totum id suppletur & compensatur ex coniunctione ad satisfactionem Christi. Ut enim idem Expositor ait *infra* disp. 41. sect. 3. probabile est, nunc opera iustorum, qui sunt membra Christi, referri ad maius præmium, quam de se postularent. *Tertium* est. Videtur mihi propriè loquendo & exclusis methaphoris passivè (ut ita dicam) rectè posse nos, ut Christi membra iustificari, nobis remitti peccatum, nostras dispositiones vel satisfactiones acceptari ex perfecta, & rigorosa iustitia; quia scilicet Christus ex perfecta iustitia meruit illa omnia, & pro nobis perfectè satisfecit, ut nobis peccata ex perfecta iustitia remitterentur, ex perfecta (inquam) iustitia ipsi debita, non nobis. *Ultimum* est. Rectè dici non potest actiue nos ut Christi membra verè & propriè satisfacere de rigore iustitiæ, præsertim pro mortalibus peccatis, quia Christus ut caput non influit in sua membra virtutè ad satisfaciendum perfectissimo modo sibi proprio sed alio inferiore.

Caiet.

Caietanus hic in solutione dubij 4. dicit duo. *Primum* Christus Dominus dupliciter causat satisfactionem nostram: primò ut causans charitatè & gratiam in nobis, qua satisfactio nostra acceptatur: secundò ut satisfactor perfectè pro peccatis totius Mundi: & ex hoc satisfactio mea habet ex duobus capitibus efficaciam, primò ex charitate in me, qua fit & est Deo accepta: secundò ex hoc quòd innititur satisfactioni Christi: & neutro modo satisfactio mea est satisfaciens simpliciter, sed secundum acceptationem; quia charitas se tenet ex parte Dei acceptantis, & communicatio satisfactionis Christi misericorditer mihi fit, non transferendo æqualitatem simpliciter in meam satisfactionem, sed plus & minus participantem Christi satisfactionem constituendo. *Secundum* est. Quia ex Christo capite & nobis membris constituitur vna persona mystica, ideo satisfactio mea coniuncta satisfactioni Christi fit æqualis simpliciter, ut est satisfactio mysticæ personæ, immò & quandoque super excedit. Suam hanc opinionem latius explicat in opusculis Tomo 3. tract. 10. c. 9. Eandem sententiam sequitur Sotus in 4. dist. 19. q. 1. a. 2. Concl. 3. & Hosius Card. in Confess. cath. cap. 73. Et eam ex-

Aplicat & tuetur Medina *super art. dubitatione vltima*.

Huius arduæ Controversiæ definitio, quæ multas aliunde petitas secum trahit difficultates, magnam afferet lucem ad nostrorum operum valorem, & passionis Dominicæ fructum intelligendum, & ad Catholicæ fidei doctrinam, & confessionem ab hæresi Lutherana distinguendam.

CONSIDERANDUM est igitur PRIMO ex D. Th. infra q. 8. a. 1. & Cai. in opus. supra notato, totam Ecclesiam dici & esse vnum corpus mysticum, cuius caput est Christus, fideles autem in gratia constituti viua sunt membra. Quemadmodum enim in corpore naturali multa sunt membra, quorum vita connexio virtus motus & regimen in agendo dependet à capite propter spirituum perfectionem & sensitiuam ac motiuam facultatem ibi dominantem, ita in Ecclesiæ corpore mystico multa viua sunt membra, quorum vita spiritualis, scilicet gratia, connexio in charitate & vitales operationes scilicet merita & satisfactiones coram Deo ex vno capite Christo vitæ spiritualis, id est gratiæ plenitudinem habente deriuantur, ut ait diuina scriptura Ioh. 1. Vidimus gloriam eius, gloriam quasi Vngenti à Patre, plenum gratiæ, & veritatis. Et paucis impositis addit, Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia; quia lex per Moysen data est, gratia, & veritas per Iesum Christum facta est. Metaphoram hanc mystici corporis Ecclesiæ ex naturali corpore desumptam D. Apost. in suis Epistolis non semel expressit. Nam ad Rom. 12. c. sic loquitur. Sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Eandem similitudinem latè ac eleganter prosequitur idem Apostolus in 1. ad Cor. 12. cap. Sicut enim (inquit) corpus vnum est, & membra habet multa, omnia autem membra corporis, cum sunt multa, vnum tamen corpus sunt, ita & Christus, &c. Et ad Ephes. 4. Veritatem autem facientes in charitate crescimus in illo per omnia, qui est caput Christus, ex quo totum corpus compactum, & connexum per omnem iuncturam subministrationis secundum operationem in mensuram cuiuscumque, membri augmentum corporis facit in edificationem sui in charitate. Quorum verborum expositio videnda est in commentario S. Th. Denique ad Coloss. 2. ait: Et estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus, & potestatis, in quo, & circumcisi estis circumcisione non manu facta in expoliatione corporis carnis, sed in circumcisione Christi conscripti ei in baptismo, in quo & resurrexistis per fidem operationis Dei, qui suscitauit illum à mortuis. Habet autem Christus Ecclesiæ caput duplicem instrumentum modum in membra, scilicet moralem & phys. ut enim ait S. D. in allegato art. ad 1. Dare gratiam aut Spiritum sanctum conuenit Christo secundum quod Deus auctoritate, sed instrumentali ter conuenit etiam ei, secundum quod homo, quatenus scilicet eius humanitas instrumentum fuit diuinitatis eius, & ita (inquit) actiones ipsius ex virtute diuinitatis fuerunt nobis salutiferæ, vixit gratiam in nobis causantes, & per meritum, & per efficientiam quandam. Quorum verborum sensum & veritatem explicat & tuetur Aluar. eruditè in sua disp. 38. Ex dictis sequitur, longè maiorem habere similitudinem ad corpus naturale corpus Ecclesiæ mysticum, quam corpus politicum, quod ex ciuibus & rectore vel Principe ciuitatis aut reipublicæ constituitur; nullum enim habet rector aut Princeps physicum in ciues influxum, sed solum mora-

moralem, ab huius nempe Christi capitis influxu valde diuersum: nec tanta colligatione ciues sibi tamquam capiti, aut eos inter se connectit vt membra, quæ a Christo Dominus fideles suos per gratiam & charitatem tam sibi tamquam capiti, quam inter se tanquam vnus capitis & corporis membra connectit, vt amplius etiã ex dicendis apparebit.

Secundo. Notand. est, ex Christo vt mystico corporis Ecclesiæ capite dupliciter aliquid ad membra deriuari. Vno modo per modum participationis media causalitate morali & effectiua: Alio modo per modum vnionis attributionis & denominationis.

Priorem modum hic breuiter explicat Caietan. dicens, satisfactionem nostram dupliciter à Christo Domino causari: primo vt à causante in nobis charitatem & gratiam, qua satisfactio nostra Deo grata redditur & acceptatur. Secundo vt à satisfactore perfecto pro peccatis humani generis, quo fit vt puri hominis satisfactio ex duobus capitibus habeat efficaciam, scilicet ex charitate per Christum in homine recepta, qua satisfactio Deo fit grata & accepta: secundo ex hoc, quod innititur satisfactioni Christi, vt ait S. D. in textu: neutro tamen modo sufficiens est simpliciter puri hominis satisfactio, sed secundum acceptationem tantum; quia gratia & charitas gratis à Deo collata se tenet ex parte Dei, cui fit satisfactio, & communicatio satisfactionis Christi fit homini puro vt eius membro misericorditer, non tamen secundum totam eius virtutem seu valorem, sed secundum aliquam eius participationem iuxta dispositionem & modum recipientis. Ad cuius ampliorem euidentiam considerandum est, gratiam & charitatem à Deo per Christum eius membris influxum dupliciter posse considerari: Vno modo, prout à Christi humanitate præcisè vt instrumento coniuncto causatur in nobis, & secundum hanc rationem gratia & charitas à Deo per Christum in nobis causata eiusdem est quantitatis & valoris, cuius etiam esset, si à Deo immediatè nobis infunderetur; quoniam instrumentum vt sic non auget

Quomodo ex Christo capite aliquid in membra deriuatur per modum participationis.

Gratiam, & charitatem à Deo per Christum Ecclesiæ caput in eius membra deriuatã esse longè maiore, quã si solus Deus eam per seipsum immediatè transfuset.

sed potius quandoque minuit perfectionem illius effectus, quem potest per se ipsam immediatè producere causa principalis, ac præsertim prima, cuius virtus à nullo dependet. Alio modo potest eadem gratia & charitas considerari, prout à Christi humanitate vt instrumento meritum infinitum & satisfactionis pro culpis humani generis sufficientia, & gratiæ capitalis dignitate perfecto deriuatur in membra: & hoc modo gratia & charitas nobis per Christum influxa longè maiorem habet perfectionem, quam si nullo medio instrumento Deus per se ipsum in nobis eam immediatè causaret: & eadem ratione multo perfectiora sunt omnia merita & satisfactiones, quatenus ex gratia & charitate à Christi humanitate prædictis modis perfecta deriuantur, quàm quæ ex gratia & charitate procedunt à Deo solo causata, vel etiam media Christi humanitate, quatenus consideratur præcisè vt instrumentum. Probat hanc veritatem primò ex sacris litteris. Nam Io. 10. dicitur. Ego veni, vt vitam habeant, & abundantius habeant. Quæ verba quãtuis communiter exponantur de vita gratiæ in præsentem, & de vita gloriæ in futuro quæ perfectior est, congruè tamè intelligi possunt de maiori abundantia gratiæ & gloriæ per Christum habita, quàm nobis conferretur à Deo si nos sine Christi redemptione saluaret. Quod etiã significat Apostolus ad Rom. quintò, dicens. Si enim v-

nius delicto mors regnauit per vnum, multò magis abundantiam gratiæ & donatorum & iustitiæ accipientes in vita regnabunt per vnum Iesum Christum. Et paucis interpositis. Vbi autem abundauit delictum, superabundauit & gratia, vt sicut regnauit peccatum in mortem, ita gratia regnet per iustitiam in vitam æternam per Iesum Christum Dominum nostrum. Vbi notandum est verbum superabundauit: eo namque significatur, longè maiorem gratiæ quantitatem nobis à Deo per Christum fuisse donatam, quàm quæ ad peccatorum nostrorum maculas ablendas & ad offensas in Deum commissas remittendas esset necessaria, aut quàm dispositio Deo mouente facta postularèt. At si Deus sine Christi satisfactione nobis peccata remisisset, non superabundantem, sed sufficientem nobis ad ea delenda contulisset: Nulla enim in hoc satisfactionis modo sese offert abundantioris gratiæ ratio, sicut in Christi Domini redemptionis modo, cuius merita & satisfactiones Deo pro nobis oblata valorem habuerunt infinitum ob infinitam suppositi dignitatem: Adeo vt hoc ipsò, quod gratia qua Deus nobis peccata dimittit, ad nos per Christi satisfactiones & merita deriuatur, sit gradu ac magnitudine suæ quantitatis exuberantior, quàm si per ipsum immediatè Deus eam infunderet. Quod his etiam probatur argumentis. Nam primò Sancti Patres, quantò secundum tempus Christo propinquiores extiterunt, tantò clariorem diuinorum mysteriorum notitiam & gratiæ abundantiorum plenitudinem habuerunt; igitur gratia nobis per Christum collata maior est, quàm si nobis à Deo immediatè fuisset infusa. Consequentia patet: Quia si gratia per Christum accepta non esset maior, quàm si Deus eam infunderet immediatè, nulla esset ratio, cur ex maiori secundum tempus ad Christum propinquitate gratia maior in antiquis Patribus inferretur. Antecedens quo ad primam partem est S. Greg. Hom. 6. in Ezech. dicentis, secundum incrementa temporum creuisse scientiam Sanctorum Patrum, & quantò viciniore aduentui Saluatoris fuerunt, tantò eos sacramenta salutis plenius percepisse. Quod eleganter explicat S. D. in 2. 2. q. 1. a. 7. qui etiam ibi ad 4. ait. Vltima consummatio gratiæ facta est per Christum; unde & tempus eius dicitur tempus plenitudinis ad Gal. 4. & idem illis, qui fuerunt propinquiores Christo, vel ante, sicut Ioannes Baptista, vel post, sicut Apostoli, plenius mysteria fidei cognouerunt: quia & circa statum hominis hoc videmus, quod perfectio est in iuuentute, & tanto habet homo perfectiorem statum ante, vel post, quanto est iuuentute propinquior. Ex quibus etiam patet altera pars antecedentis; quæ secundo probatur: Quia noua lex principaliter est ipsa gratia Spiritus sancti, quæ datur per fidem Christi, vt dicitur Rom. 8. Lex spiritus vitæ in Christo Iesu liberauit me à lege peccati & mortis. Quod etiam probat & explicat S. D. in 1. 2. q. 106. a. 1. nec potest esse aliquis perfectior status præsentis vitæ, quàm status nouæ legis; quoniam hæc immediatè in finem vltimum introducit; nihil autem vltimo fini potest esse propinquius, quàm quod immediatè in ipsum vltimum finem introducit, vt ait S. Doct. in allegat. quæst. art. 4. addens in fine corporis, non esse expectandum, vt futurum aliquè statum, in quo perfectius gratia Spiritus sancti habeatur, quàm hæc habita fuerit, maxime ab Apost. qui primitias Spiritus acceperunt, & tempore prius & ceteris abundantius, vt ait Glossa Rom. 8. vbi S. D. lect. 10. declarans illa verba, Nos ipsi primitias Spiritus habentes, ait. Vnicuique

autem

autem dat (Deus per Christum) gratiam proportionatam ei, ad quod eligitur, sicut homini Christo data est excellentissima gratia, quia ad hoc est electus, ut eius natura in unitatem personae diuinae assumetur, & post eum habuit maximam plenitudinem gratiae Beata Maria, quae ad hoc est electa, ut esset Mater Christi: inter ceteros autem ad maiorem dignitatem sunt electi Apostoli, ut scilicet immediate ab ipso Christo accipientes alijs traderent ea, quae pertinent ad salutem. Hæc ibi S. D. Itaque si Deus per Christum gratiam confert abundantiorē ijs, qui tempore vel officio aut speciali aliqua electione fuerunt illi propinquiore, consequens est, non exiguam gratiā nobis à Deo collatā perfectionem adiungi ex hoc, quod medio Christo, ut homine physico & moraliter agente nobis donatur. Deinde Christi Domini dicitur fuisse copiosa redemptio, non ea tantum ratione, quod fuerit infiniti valoris ob infinitam redimentis suppositi dignitatem, vel quod multis actibus & modis plenè pro culpis humani generis satisfecerit, sed ea etiam præcipue ratione, quod ex ea gratiā in nos copiosa ac superfluentia carismata redundarint. Quem ut proprium Christi redemptionis effectum David exultat & pijs vocibus Ecclesia repetit. Præterea. Caput in membra specialem aliquem habet virtutis influxum. Denique sententiam hanc præter Authores supra nominatos tenent alij Doctores grauissimi, quos in alleg. disp. 214. c. 2. refert Vafq.

Quomodo
ex Christo
capite ali-
quid in me-
bra deriue-
tur per mo-
dum vnio-
nis, attrib-
utionis &
denominat-
ionis.

Posterior modus, quo ex Christo ut mystico corporis Ecclesiæ capite aliquid in membra deriuatur, est per modum vnionis, attributionis & denominationis. Ad cuius euidentiā duo præmittenda sunt. Primum est regula illa Ticonij cuiusdam hæretici, quam refert & approbat Sanctus Augustinus libro tertio de Doctrina Christiana, c. 31. videlicet. Aliquando in sacris litteris vna capitis & corporis, idest Christi & Ecclesiæ nobis personam significari, & nonnunquam à capite transiri ad corpus, & à corpore fieri transitū ad caput, nec tamen ab vna eademque persona recedi: Vna enim (inquit) persona loquitur dicens, Sicut sponso imposuit mihi mitram, & sicut sponsam ornauit me ornamento; & tamen, quid horum duorum capiti, quid corpori, idest quid Christo, & quid Ecclesiæ conueniat, vique intelligendum est. Hæc ibi Augustinus. Quo modo accipiendum est illud Psalm. 21. Longè à salute mea verba delictorum meorum, vbi Christus delicta membrorum sibi tribuit asserens esse sua. Et ideo sacra Scriptura passionēs, & actiones membrorum Christi videntur asserit esse passionēs, & actiones Christi capitis. Nam de passionibus Act. 6. dicitur: Saule Saule quid me persequeris? cum tamen Saulus Christi membra persequeretur. Et ad Galat. 4. dicit Apostolus Christum in eis fuisse crucifixū, quia scilicet cruciatus fuerat perpeffi pro Christo. De actionibus autem 2. Cor. 13. ait Apostolus. An experimentum queritis eius, qui in me loquitur Christus? Et ad Gal. 2. Vivo ego, iam non ego, viuit verò in me Christus. E contra etiam, quæ Christi capitis sunt, membris nonnunquam scriptura tribuit, ut Ephes. 2. Cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo (cuius gratia estis saluati) & conresuscitauit, & consedere fecit in celestibus in Christo Iesu. Quæ verba exponēs Caietanus in suo Commentario ait, nihil aliud esse, conuiuificatos fuisse in Christo, quā accepisse Christum in caput, quia capitis est viuificare membra, quorum est caput. Eandem veritatem explicat S. D. locis infra notandis. Secundo præmittendum est, Christum esse veluti hypostasim

Mystici cor-
poris hypo-

A sui corporis mystici, quod est Ecclesia. Nam, ut flasti est ait Caietanus in suo Commentario prioris ad Corin. Christum. cap. 12. exponens illa verba, Omnia membra vnius corporis, cum sint multa, vnum tamen corpus sunt, ita & Christus, Sicut dicendo, ita & ego comprehenditur corpus meum cum omnibus suis membris (quia ego nomē est hypostasis mea) sic dicendo, ita & Christus, comprehendit corpus eius mysticum cum vniuersis membris eius; quia Christus tenet locum hypostasis sui corporis mystici. Cōstat autem actiones & passionēs tam capitis, quā membrorum eidem hypostasi tribui, cuius sunt caput & membra. Petrus enim capite suo phantasiatur & loquitur, manibus operatur & pedibus ambulat. Quemadmodum igitur Verbum Incarnatum vna persona est in duabus naturis subsistens, diuina scilicet & humana, atque ideo cum maxima sua vnitatem duplicis habens hypostasis rationem, diuinā scilicet quatenus in diuina natura subsistit, & humanā quatenus in humana natura subsistit, & propter hypostasis identitatem de homine prædicantur ea, quæ dicuntur de Filio Dei, & e conuerso, ut ex Concilijs & Patribus ac ratione probat S. D. infra q. 16. a. 4. Ita Christus in corpore mystico vnum est suppositum mysticè consideratum, quasi duplicem habens rationem subsistendi, alteram in se ipso tanquam in capite, alteram in fidelibus gratiam & charitatem ex eo participantibus; & quatenus in seipso subsistit, vnum est re & ratione suppositum singulare, quatenus autem mysticam habet in membris subsistentiam, rationem seu vires gerit tam singulorum suppositorum quæ sunt viua eius membra, quā simul plurium aut etiam omnium. Cum itaque Christus sit suppositum duplicem habens subsistendi rationem, alteram propriè dictam in duabus naturis, diuinā scilicet & humanā, & alteram mysticam scilicet in fidelibus vitam gratiæ participantibus ut eius membris, de illo tanquam de vno & eodem supposito in pluribus diuersa ratione subsistenti prædicantur non solum ea, quæ sunt diuinæ & humanæ naturæ illi personaliter ac propriè copulata, sed etiam actiones & passionēs, quæ sunt membrorum propriæ, non tantum bonæ sed etiam malæ, ut patet ex locis diuinæ scripturæ supra notatis. In quibus tamen quadam differentia est; ex illis enim locutionibus nonnullæ sunt, quæ Christi mysticam in membris subsistentiam non expriment sed supponunt, sicut istæ: Longè à salute mea verba delictorum meorum, Et, Saule Saule quid me persequeris? Aliæ verò sunt, quæ Christi mysticam in membris expriment subsistentiam, sicut istæ: Vivo ego, iam non ego, viuit verò in me Christus: Et, An experimentum queritis eius, qui in me loquitur Christus? 2. Cor. 13. particula enim illa in me Christi mysticam in Paulo spiritualiter viuente & loquente subsistentiam significat. Et eadem ratione (inquit Caietanus in Opusculo superius allegato) dicere possum, Mereor ego, iam non ego, meretur autem in me Christus: satisfacio ego, iā nō ego, satisfacit vero in me Christus: ieiuo ego, iam non ego, &c. Et sic de alijs operationibus volūtarijs, quas Christi membra viua exercent propter Deū; quo fit, ut meritum æternæ vitæ non tam operibus nostris tribuatur, quā operibus Christi capitis, & suppositi mysticè in nobis subsistentis & per nos operantis.

Ad cuius ampliorem intelligentiam obseruanda est differentia inter suppositum corporis naturalis & suppositum corporis mystici. Conueniunt enim, quod vtrique attribuantur actiones membro-

Differentia
inter suppo-
sitū corporis
naturalis
& mystici,
runt,

rum, & è contra suppositorum actiones, quas exercent per membra, membris tribuuntur; sicut enim dicitur Petrus videre per oculum, & oculus Petri videre, sic dicitur Christus in homine iusto mereri, satisfacere &c. & homo iustus in Christo, siue vt membrum Christi mereri & satisfacere. Sed tripliciter differunt. Primo,

1. differentia

Quoniam operatio suppositi corporis naturalis secundum eandem perfectionem membro tribuitur, secundum quam supposito conuenit; visio namque secundum eandem perfectionem exit ab oculo & illi tribuitur, secundum quam elicitur à supposito. At operatio mystici suppositi scilicet Christi duplex est: Quaedam illi conueniens secundum se siue secundum eam rationem, qua suppositum quoddam est in esse suo naturali subsistens in duabus naturis, diuina scilicet & humana: secundum quam rationem fundat rationem capitis distincti à membris, & hæc simpliciter & absolute loquendo, conuenit ipsi supposito & capiti vt à membris distinguitur, ipsis vero membris non tribuitur nisi ratione cuiusdam complementi, quod in membrorum operationibus ex vnione cum operatione capitis in vno mystico supposito confurgit: membri tamen operatio sic completa, sicut non est ipsa propria capitis operatio, nec eam formaliter includit, ita non adæquat eam suæ perfectione, sed ex vnione cum ea recipit complementum, vt infra declarabitur; dicitur enim Christus passus crucifixus ac mortuus, & per hoc infinite meruisse & satisfecisse, quæ tamen mystici corporis eius membris neque simpliciter neque propriè tribuuntur. Alia est operatio Christo conueniens, quatenus mysticum est suppositum mystici corporis, & hæc est operatio membri, quatenus membrum est, quæ supposito tribuitur quasi principaliter operanti, vt patet ex verbis Apostoli supra notatis, *Vino ego, iam non ego, vivit vero in me Christus*. Et, *An experimentum queritis eius, qui in me loquitur Christus?* & Rom. 15. *Non enim audeo aliquid loqui eorum, quæ per me non efficiuntur, &c.* Et quamuis suppositum hoc mysticum sit secundum se persona infinitæ dignitatis, operationes tñ illius, quatenus mysticum suppositum est, ex eo non habent valoris infinitatem. Cuius ratio est; quoniam istæ actiones verè non sunt ab illo secundum se elicite, sed à fidelibus vt eius membris per gratiam & auxilium ex eius influentia receptum; & ideo iuxta mensuram gratiæ & auxilij est etiam modus & quantitas valoris in operatione. Et quia per gratiam ex Christi capitis influxu receptam constituimur illius viua membra, quorum membrorum Christus non solum est caput, sed etiam suppositum, vt ante diximus; ideo hoc ipso, quod nos meremur & satisfacimus, vt membra Christo capiti vnita, & vt existentia in Christo tanquam in communi supposito, dicimur mereri & satisfacere de toto rigore iustitiæ; quia secundum hanc considerationem non tam nos meremur & satisfacimus in Christo, quam Christus vt caput & vt mysticum suppositum, mereatur & satisfaciatur in nobis: Constat autem satisfactionem nostram hoc modo sumptam esse ex proprijs & ex alijs minime debitis. Cum enim vnà & eadem sit operatio, quæ à supposito & à membris producit, vt ab vno integro perfectoque principio, si prout est, à supposito, est ex proprijs ac indebitis, eodem etiam modo procedet à membris in eodem supposito quasi subsistentibus. Secundo

2. differentia

differunt suppositum corporis naturalis & sup-

positum corporis mystici; quoniam in corpore naturali suppositum differt realiter à capite, in corpore vero Ecclesiæ mystico eadem persona secundum rem suppositum est & caput. Ratio huius differentiae colligitur ex S. Th. in 3. d. 13. q. 2. a. 1. ad 6. vbi ait, caput in corpore naturali non solum dici caput, sed etiam membrum, siue commembrum, quia non solum influit alijs membris, sed etiam ab alijs recipit nutrimentum & alia obsequia: Christus autem quatenus homo nihil recipit ab alijs membris Ecclesiæ, sed solum à Deo; & ideo non potest dici membrum aut commembrum, secundum quod caput Ecclesiæ dicitur ipse secundum humanitatem, quamuis (inquit) dici possit membrum secundum humanitatem, quatenus ipse est caput Ecclesiæ secundum diuinitatem. In quo sensu dicit Apost. 1. Corinth. 12. *Vos estis corpus eius, & membra de membro*. Caput igitur in corpore naturali suppositum esse non potest, quia membrum est; Christus vero membrum Ecclesiæ non est, & ideo nedum caput sed etiam suppositum eius est. Tertia differentia est in modo loquendi, quia suppositum corporis naturalis verè & propriè dicitur operari per membra, dicitur videre per oculos, audire per aures, operari per manus &c. suppositum autem corporis mystici non ita propriè dicitur operari per membra; non enim satis propriè & congruè diceretur, Christum mereri per nos, satisfacere per nos, ieiunare per nos, orare per nos &c. quamuis in actionibus miraculorum; in quibus homo est veluti instrumentum, & in effectibus gratiæ gratis datæ, dicatur congruè Christus per Sanctos operari & miracula facere & populos ad fidem conuertere, vt patet ex verbis Apostoli supra notatis ex Epist. ad Rom. 15. Congruè verò dicitur Christus in nobis operari, in nobis mereri, satisfacere &c. vt supra notauimus cum Caietano.

Sed explicandum est diligentius, quomodo Christi merita, satisfactiones, & similia fidelibus, vt eius membris vita gratiæ & charitatis ex eo participata viuentibus tribuatur. In hoc enim præcipua videtur esse posita Controversiæ difficultas propter periculum hæresis Lutheranae, cui simillima quibusdam videtur affirmatiua sententia Caietani paulò ante relata & nunc vberius explicanda. Ad cuius euidentiam notanda est differentia meriti, propter quod paruulis baptizatis debeatur beatitudo, ab illo merito, propter quod idem præmium æternæ vitæ debetur adultis. Nam infantibus baptizatis applicantur Christi merita medio Baptismi Sacramento; propter quæ sola debetur illis æterna beatitudo. Adultis autem eadem Christi merita dupliciter applicantur, scilicet medio baptismate & alijs Sacramentis per Ecclesiæ ministros eis collatis, & per actus fidei, spei, charitatis, humilitatis, poenitentiae &c. quos existentes in gratia veluti fructus emittunt, quibus vt meritis Deus ab æterno præmium Beatæ Vitæ perpetuò duraturæ præparauit.

Adultis ergo duplici iure debetur beatitudo, scilicet iure meritorum Christi, quæ per proprias suas operationes, ac præcipue per voluntariam passionem, & mortem sibi cæterisque comparauit, & iure bonarum operationum seu meritorum, quæ adultus in Christo vt membrum Christi, & Christus in adulto vt eius caput operatur.

Ad quorum ampliorem intelligentiam considerandum est, Christi merita & satisfactio-

nes

Explicatur
vberius
prædictus
attributio-
nis, & de
nominatio-
nis modus,
& ostendi-
tur eius dif-
ferentia ab
hæresi Lu-
therana.

nes nobis per Sacramēta vel etiam per actus nostros dupliciter applicari: Vno modo per quādam virtutis eorum determinatam participationem in infantibus quidem baptizatis æqualem, in adultis autem iuxta modum cooperationis voluntatis eorum à Deo motæ ad actus supernaturales & meritorios: & hæc applicatio fit per iustitiam animabus nostris inhaerentem, quam parvulis medio Sacramento Baptismi Deus infundit, adultis autem donat, media voluntaria ac deuota Sacramentorum susceptione, & auget Sanctorum operum exercitatio. Et quia per hanc iustitiā Christi & meritorum ac satisfactionum eius participationem efficiuntur actus & formaliter eius viuā membra, quorum Christus non solum est caput, sed etiam hypostasis, vt ante diximus, ideo modum hunc applicationis alius necessario consequitur seu potius concomitatur, quo Christi merita secundum seipsa nobis, vt eiusdem corporis, capitis & suppositi membris applicantur, & quodammodo tribuuntur, vt etiam affirmat S. D. infra q. 48. art. 1. vbi sic loquitur. *Christo data est gratia, non solum sicut singulari persone, sed in quantum est caput Ecclesie, vt scilicet ab ipso redundaret ad membra; & ideo opera Christi hoc modo se habent tam ad se, quam ad sua membra, sicut se habent opera alterius hominis in gratia constituti ad ipsum. Manifestum est autem, quod quicumque in gratia constituitur propter iustitiam patitur, ex hoc ipso meretur sibi salutem secundum illud Matth. 5. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam; Vnde Christus per suam passionem non solum sibi, sed etiam omnibus membris suis meruit salutem. In a. 2. eiusdem q. in resp. ad 1. ait. Caput, & membra sunt, quasi vna persona mystica, & ideo satisfactio Christi ad omnes fideles pertinet, sicut ad sua membra. Et q. 49. a. 1. Quia enim (inquit) Christus est caput nostrum per passionem suam, quam ex charitate, & obedientia sustinuit, liberavit nos tamquam membra sua à peccatis, quasi per pretium sue passionis, sicut si homo per aliquod opus meritorium, quod manu exerceret, redimeret se à peccato, quod pedibus commisset. Et hoc est, quod ait Cal. in 2. suo dicto super annotato, quod explicat & tuetur egregie Med. in solutione postreme sue dubitationis, quam lege, si placet.*

Quantum autem doctrina hæc distet ab hæresi Luther. patet ex definitione sacri Concilij Trid. sess. 6. c. 7. & Can. 10. & 11. Nam c. 7. decernit, causam vnicam iustificationis formalem esse iustitiam Dei: *Non quia ipse iustus est, sed quia nos iustos facit, quia videlicet ab eo donati renouamur spiritu mentis nostre, & non modo reputamur, sed verè iusti nominamur, & sumus, iustitiam in nobis recipientes, vnusquisque suam secundum mensuram, quam Spiritus sanctus partitur singulis, prout vult, & secundum propriam cuiusque dispositionem, & cooperationem. In Can. verò 10. sic definit. Si quis dixerit, homines sine Christi iustitia, per quam nobis meruit, iustificari, aut per eam ipsam formaliter iustos esse, anathema sit. Et Can. 11. Si quis dixerit homines iustificari, vel sola imputatione iustitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia, & charitate, quæ in cordibus eorum diffundatur, atque illis inhaerere, anathema sit. Ex quibus apparet, Concilium eos condemnare, qui fideles sola Christi iustitia iustos esse pronunciant absque vlla iustitia eorum animis inhaerente, non autem eos, qui Christi fidelibus vt eius membris gratiam & charitatem suis animis inhaerentem ex eo tamquam capite derivatam participantibus affirmant Christi merita & satisfactiones modo superius explicato esse tribuenda; non enim per ea dicunt, si-*

Adeles iustos formaliter effici, quamuis vt ait hic S. Doct. *ad secundum* puri hominis satisfactio efficaciam habeat à satisfactione Christi, & vt imperfecta in ea sustentetur, tanquam in absolute perfecta; ita vt cuiuslibet hominis satisfactio, prout est membrum Christi, sit æqualis offensa simpliciter, vt ait Caietanus; quoniam vt sic est satisfactio mystica personæ ex capite Christo & ceteris fidelibus vt viuus eius membris constituta, cuius mysticum suppositum, cui totius huius corporis mystici tribuuntur actiones est Christus: Certum est autem actiones mystici suppositi siue corporis per caput exercitas membris aliquo modo tribui, vt patet de actionibus à Principe aut Duce vel Rectore factis; quæ Reipublicæ Ciuitati vel Communitati tribuuntur, sicut etiam membrorum actiones factæ, mouente capite mystico, non solum membrorum sed etiam capitis esse dicuntur; quod enim agunt milites mouente Duce, & ministri iubente Principe, dicitur Dux fecisse vel Princeps.

Sed obseruandum est diligenter membra mystici corporis seu corpus ipsum dupliciter posse considerari: *uno modo* quatenus membra seu corpus est capiti coniunctum, & ab eo vitam participat, non tamen vt caput ipsum includit, sed prout est ab eo distinctum secundum singulorum membrorum substantiam, officia & operationes:

C Alio modo possunt eadem membra siue corpus considerari non solum prout est capiti Christo coniunctum, sed quatenus simul cum eo vnum integrum ac perfectum Ecclesiæ corpus constituit, siue quatenus corpus caput etiam includit. Si membra siue corpus hoc posteriori modo sumatur, dici verè & absolute potest corpus hoc mysticum non solum satisfecisse per suum caput, siue ratione capitis ex toto rigore iustitiæ, sed superabundasse & satisfactionem eius esse infinitam ob infinitam capitis dignitatem. Quod probatur: quia satisfactio Christi condigna est & ex toto rigore iustitiæ, nec eius valor imminuitur ex eo, quod nostra satisfactio illi coniungatur; igitur nostra simul cum illa est de toto rigore iustitiæ. Et explicatur exemplis; nam

D etsi quilibet de concilio non habeat infallibilitatem in definiendis fidei veritatibus; quia tamē Sum. Pontifex, qui caput est Concilij illam habet, verè ac propriè dicimus Patres Concilij cum suo capite in definiendis fidei veritatibus errare non posse; & similiter licet exercitus vincat ob vnus militis vel Ducis prudentiam aut fortitudinem; dicitur tamen totus exercitus vincere; ergo simili ratione quamuis satisfactio puri hominis iusti finita per se sumpta non sit de toto rigore iustitiæ, si tamen accipiatur vt satisfactioni Christi coniuncta, vnum habebit cū ea valorem, ac proinde verè dicetur eam ratione satisfactionis Christi esse de rigore iustitiæ: sicut etiam, cum dicimus Thesaurum satisfactio-

E nis Christi & Sanctorum esse infinitum, non significamus satisfactionem Sanctorum, etiam vt fundatam in satisfactione Christi, velut ab ea procedentem esse infinitam, sed infinitatem conuenire aggregato ex vtraque satisfactione propter vnus partis infinitatem, scilicet satisfactionis Christi. Sed hoc loquendi modo non attribuitur Christi satisfactio membris eius formaliter & propriè, vt ab ipso sunt distincta, sed solum toti integro corpori membra simul & caput includenti siue supposito per caput. Si verò priori modo membra fumantur & corpus, dicendum est, satisfactiones membrorum Christi

fit ex

fit ex coniunctione cum Christo capite morale quoddam sui valoris accipere complementum; adeo ut sic acceptæ sint ex toto rigore iustitiæ, non tamen infinite ut supra diximus. Satisfactiones igitur & merita membrorum siue corporis hoc modo sumpti dici possunt satisfactiones & merita Christi, non absolute sed ratione complementi, quod eis ex vniione membrorum cum capite, & satisfactionum membrorum cum satisfactione capitis quasi formaliter conuenit. Probatur autem sententia nostra sic explicata. Quia totum Ecclesiæ corpus, quatenus est vnitum suo mystico capiti & supposito, quod est Christus, quasi propriam & connaturalem habet gratiam & charitatem; ergo Deo satisfacit ex toto rigore iustitiæ pro peccatis, quatenus sunt offensa Dei; ergo etiam vnumquodque membrum ut vnitum capiti satisfacit pro peccatis suis, quatenus sunt offensa Dei, de toto rigore iustitiæ. Antecedens probatur; quia licet valor satisfactionum mystici corporis, seu membrorum ex capitis dignitate & eius participatione dependeat; hoc ipso tamen quod fideles satisfaciunt membra sunt vnius corporis, cuius Christus caput est, quasi connaturalem ac propriam habent vitam gratiæ & volorem operum, quibus Deo satisfaciunt, sicut membris humani corporis vita, virtus & operis modus, seu perfectio est naturalis & suo modo propria, licet à capite sit dependens; igitur cum satisfacit homo ut membrum Christi, dici potest ex proprijs quodammodo satisfacere; propria namque membri reputantur ea, quæ illi, ut membrum est, formaliter debita sunt, & quibus, dum membrum est carere, non potest. Fidelis enim sublata gratia & charitate, iam non est membrum corporis Christi viuum sed mortuum; igitur satisfactiones membri viuæ separari non possunt à valore, quem habent ex vniione cum capite per gratiam & charitatem. Prima verò consequentia probatur. Quia licet membrorum Ecclesiæ satisfactiones per se sumptæ sint insufficientes, addita tamē eis Christi satisfactione, debiti valoris accipiunt complementum quo ad hoc, ut dici possint & sint de toto rigore iustitiæ. Additur autem membrorum satisfactionibus complementum ex satisfactione Christi hoc ipso, quod Deo satisfaciunt, ut Christi mystici capitis & suppositi corporis ecclesiæ membra per gratiam, charitatem & auxilium ex eo deriuatum: adeo ut sicut fideles, ut viua membra per gratiam & charitatem Christo capiti & corporis Ecclesiæ mystico supposito connectuntur, ita satisfactiones singulorum membrorum Christi satisfactioni copulentur & quemadmodum gratia, quæ est animæ vita spiritualis hoc ipso, quod hominem, cui per Christum infunditur, efficit membrum Christi Deo gratissimi, constituit hominem illum, cui donatur, Deo gratiorem quam si fuisset eidem sine Christo collata, ac proinde nec hominem illum constitueret membrum Christi, nec tamen est formaliter infinita, sed intra limites suos se continens moralem quandam accipit dignitatem, & vim constituendi specialiter hominem Deo gratum, scilicet ut membrum Christi; ita membrorum satisfactiones ex hoc, quod Christi satisfactioni coniunguntur, morale quoddam valoris accipiunt complementum: adeo ut pro culpa propria, quatenus est offensa Dei, quilibet homo ut Christi membrum vno contritionis actu Deo satisfaciat, non solum ad æqualitatem, sed etiam ex toto rigore iustitiæ. Dixi autem pro culpa propria, quia nullus homo etiam ut membrum

Naz. in D. Thom. 3. Partem.

A Christi secundum legem Dei ordinariā pro culpa alterius hominis satisfacit. Dixi, quatenus est offensa Dei; quia pro culpa propria, quatenus est malum hominis gratiæ nitorem auferens & maculæ deformitatem inducens non satisfacit homo Deo per actum contritionis aut dilectionis, &c. sed tantum, quatenus est offensa Dei. ut supra *Controuersia quinta* satis ostendimus. De poena verò alia ratio est; nam poena æterna peccato mortali debita in ipsa peccati remissione condonatur: pro poena verò temporali satisfacit homo per singulos actus charitatis & poenitentiæ quo ad aliquam ipsius poenæ partem; ita ut quilibet satisfactio pro illa, cui adæquatur, poenæ parte Christi satisfactioni coniuncta modo iam dicto, sit de toto rigore iustitiæ. *Secunda verò Conseq. principalis entimematis prob.* Quia sicut se habet totum corpus Ecclesiæ mysticum constans ex omnibus suis membris cum capite Christo, seu quatenus sunt capiti Christo coniuncta, ad actus omnes satisfactionis pro offensis in Deum commissis, ita se habet vnumquodque eiusdem corporis membrum, ut Christo capiti coniunctum ad satisfactiones suas particulares pro suis offensis in Deum commissis: ergo si totum simul Ecclesiæ corpus, ut capiti Christo coniunctum pro culpis omnibus satisfacit ex toto rigore iustitiæ, singula etiam eiusdem corporis membra pro singulis suis in Deum offensis Deo satisfacit ex toto rigore iustitiæ. Et Confirmatur ac explicatur vis eiusdem consequentiæ; quia non ita dicitur totum Ecclesiæ corpus pro culpis omnibus Deo satisfacere, quasi quodlibet membrum pro suis & alienis offensis satisfaciat; hoc enim falsum est, ut sæpè diximus, sed ita ut quodlibet pro suis tantum satisfaciat; sumptis verò simul omnibus membrorum satisfactionibus, prout vniuersali Christi satisfactioni sunt coniunctæ, perfecti valoris ex ea complementum accipiant, ut dici verè possint ac sint satisfactiones pro peccatis omnibus ex toto rigore iustitiæ.

P R I M A C O N C L V S I O. *Opus puri hominis ex cōclatione s gratia per Christum accepta procedens maiorem deductæ, & habet ceteris paribus efficaciam ad merendum, & va- probata. lorem ad satisfaciendum, quam si ex gratia à Deo immediate recepta procederet. Hæc est contra Valquezium, & patet ex dictis.*

S E C V N D A C O N C L. *Si mystici corporis Ecclesiæ membra considerentur, quatenus simul cum Christo capite vnum integrum & perfectum Ecclesiæ corpus constituunt, dici verè & absolute potest corpus hoc mysticum per suum caput satisfecisse de toto rigore iustitiæ & super abundasse, non ob eam tantum causam, quod Christus qui caput est mystici corporis, sufficeret, & de toto rigore iustitiæ pro membris satisfecerit, sed ea etiam ratione, quod membrorum satisfactiones Christi capitis satisfactioni coniunctæ, & ut vna completa satisfactio cum ea considerata perfectiorem accipiunt; ita ut considerata satisfactio ex parte Christi cum extensione secundum suam virtutis participationem ad omnes & singulas membrorum satisfactiones à Christi satisfactione dependentes, dicatur Christus tam secundum se, quam in membris suis satisfacere, mereri, ieiunare &c. consideratis verò membrorum satisfactionibus, ut satisfactioni Christi coniunctis, dicantur membra sufficienter & ex toto rigore iustitiæ satisfacere pro peccatis, quatenus sunt offensa Dei; sic enim quasi consequenter satisfactio Christi membris tribuitur, & ex parte membrorum se tenet, & cum eorum satisfactionibus computatur. Ab hac conclusione sic explicata nescio aliquem ex Theologis dissentire.*

TERTIA CONCL. Si considerentur mystici corporis Ecclesie membra siue corpus Ecclesie, vt capiti coniunctum, & vt ab eo vitam gratia participans, non tamen vt caput ipsum includens, sed tanquam ab eo distinctum, dici potest, Christi satisfactiones & merita esse satisfactiones & merita membrorum seu corporis, non absolute sed ratione perfectionis & complementi, quod habent ex vnione cum perfectissimis Christi meritis & satisfactione.

VLTIMA CONCLUSIO. Cuiuslibet puri hominis satisfactio Christi satisfactioni coniuncta modo, quo diximus in precedente conclusione, verè dici potest, & est ex toto rigore iustitie. Hæc est contra Suarez & Vasq. & patet ex dictis.

Argumenta. **CONTRA primam conclus. argum.** Vasq. in 1. 2. disp. 114. c. 7. Aut nostrorum operum dignitas crescit ex eo, quod gratia nobis collata per Christum est maioris dignitatis, quam si à solo Deo sine Christo nobis donaretur, aut quia opera nostra reputantur esse opera Christi, quod sumus membra illius, & veluti palmites ipsi tanquam viti per gratiam coniuncti, & ab eo influxum iugiter recipientes fructificemus: At neutrum horum potest esse causa, vt opera nostra verè crescant in dignitate & valore coram Deo; ergo. Probatur minor quo ad priorem partem: Quia tam habitualis gratia quam auxilium gratiæ mouentis, quod datur per Christum, eiusdem naturæ omnino est, ac si daretur à Deo sine Christo: & quisquis oppositum asserit, nullo potest inniti solido fundamento. Altera verò pars minoris probatur: Primo: Quoniam opera dicuntur valorem, & dignitatem accipere à persona, à qua proximè procedunt, nõ autè à persona, à qua prouenit gratia & auxilium, quod ab ipsa confertur: At opera nostra non alia ratione tribuuntur Christo tanquam capiti mystico, nisi quia ab eo accipimus gratiam, iustitiam & auxilia omnia, nequaquam autem tanquam elicenti illa; ergo non accipiunt dignitatem neque incrementum dignitatis à Christo, sed solum à persona elicente secundum dignitatem iustitiæ & sanctitatis. Secundo probatur eadem pars: Quia alioquin sequeretur, opera nostra esse infiniti valoris, eo quod dum procedunt à gratia Christi, ipsi Christo tanquam capiti tribuuntur, ac proinde mereri nobis multò magis gloriam atque adeò infinità, si infinita esse posset. Tertiò probatur: Quia sequeretur nos mereri alteri de condigno iustificationem. Probatur sequela; quia Christus condignè meruit hominibus remissionem peccatorum & iustificationem; quinimò diceremur mereri de rigore iustitiæ, hoc est secundum perfectam æqualitatem & abundè satis hæc omnia, sicut ipse Christus operibus ab ipso elicitis meruit. Resp. ex prima causa simpliciter, ex secunda verò, vt explicatur in secunda nostra conclusione, crescere nostrorum operum dignitatem seu valorem coram Deo. Ad argumentum contra priorem partem negatur consequentia; quamuis enim gratia & auxilium à Deo per Christum nobis influxum, sint eiusdem naturæ; modum tamen quendam dignitatis & augmentum suæ perfectionis acquirunt ex hoc ipso, quod à Christo capite deriuantur in membra, quatenus ei coniunguntur, vt per se primò gratiam habenti, merenti & satisfaciendi; habere namque gratiam & charitatem vt membrum Christi, nonnullum dignitatis augmentum siue modum adiungit supra gratiam simpliciter à Deo receptam; hoc enim quod est esse membrum Christi, modus quidam est seu dignitas addita gratiæ

A nobilissima, quæ præter communem effectum gratiæ, qui est reddere gratum Deo, habet etiam vt speciali modo Deo gratum reddat, nimirum vt Christi membrum: Certum est autem cæteris paribus eum esse Deo gratiorem, qui gratiam habet vt Christi membrum, quam esset ille qui gratiam haberet à Deo non vt Christi membrum; quoniam esse membrum Christi Deo gratissimi ratio est particularis gratificandi, ac proinde qui sic habet gratiam, vim etiam habet ampliore ad merendum & satisfaciendum. Ad probationes verò secundæ partis minoris dico, eas non procedere contra nos qui non asserimus opera nostra valorem accipere ex dignitate personæ Christi; quia scilicet reputentur esse opera Christi, sed dicimus opera nostra operibus Christi coniuncta ex eis accipere complementum & efficaciam ad merendum & satisfaciendum maiorem, quam eis per se sumptis & à Christi meritis & satisfactione separatim conueniret, sicut etiam de gratia diximus per Christum accepta.

CONTRA secundam concl. produci potest argumentum Vasq. quod obijcit Cai. & Hosio asserentibus, dici posse: mereor ego, iam non ego, meretur verò in me Christus, &c. Quia durior videtur modus ille loquendi. Nam licet Christus operetur in nobis merita nostra, non sola nostra virtute, sed sua præcipue; tamen cum ipse etiam habeat meritum, & suis operibus proprijs mereri dicatur, cum dicimus: meretur verò in me Christus, videtur nullum aliud meritum nobis concedere, quam meritum elicium à Christo, quasi per imputationem nobis applicetur, quod valde absurdum est. Cum verò dicimus, Christum in nobis loqui eo quod moueat linguam nostram, nihil absurdi ex hoc modo loquendi sequi videtur; nam & Christus & Deus ipse in scriptura dicitur loqui per nos, tanquam per interpretes, & ita loqui in nobis non denotat nos non habere loquelam, sed solum significat, nos ad eam per Christum & per Deum excitari. Respondetur propositionem illam & similes acceptas in sensu nostræ secundæ conclusionis illis planissimo nullam præ se ferre duritiem, sed suauitatem catholicæ doctrinæ valde consonam; nam considerata satisfactio ex parte membri satisfaciendi, dici potest: mereor ego; sed, quia satisfactio, vt ex hoc membro etiam gratia informato procedit, imperfecta est & complementum accipit ex satisfactione Christi perfectissima, quæ ab ipso elicita seu facta vt capite suæ virtutis extensione procedit in membra, quæ ad opera meritoria mouet & eis valorem confert, ideo congruè subditur, iam non ego, meretur verò in me Christus; vt scilicet totum præcipue capiti meritum tribuatur, quod operi conuenit huius membri, non ex se sed ex motione capitis & meritorum eius valore deriuatum. Vel dicas, satisfactione membri cõpleri ex hoc, quod operatio membri est in Christo existens, tanquam in supposito.

CONTRA ultimam concl. argumentatur Suarez. Quia nos vt Christi membra non possumus Deo satisfacere neque pro culpa mortali, neque pro culpa veniali; ergo. Antecedens quo ad primam partem probatur. Quia homo non satisfacit pro culpa mortali vt viuum Christi membrum; ergo non potest vltimo modo satisfacere de condigno. Quo ad alteram verò partem probatur. Quia satisfactio

Etio pro veniali procedens ab homine iusto ex se non est de rigore iustitiae; ergo neque per relationem ad Christum, & imputationem extrinsecam potest dici de rigore iustitiae; neque habere maiorem condignitatem, quam habeat ut est a proximo operante: *Confir.* Si per illam mysticam conjunctionem propria perfectio satisfactionis Christi, quae est rigor iustitiae, membro Christi etiam viuo tribui potest, pari ratione posset dici, membrum Christi infinite satisfacere, & una gutta sanguinis Martyris ut membri Christi posset dici infiniti valoris, sicut una gutta sanguinis Christi, quod tamen concedere absurdissimum est. Sequela probatur; quia non est minus proprium Dei hominis de rigore iustitiae satisfacere, quam infinite; ergo. *Resp.* falsum esse antecedens quod ad utramque partem. Ad probationem *prima partis* negatur antecedens; ut enim in *quinta Controv.* diximus, homo per gratiam a Deo receptam satisfacit pro culpa mortali, quatenus est offensa Dei. Ad *proba. secunda partis* dico, nos non asserere satisfactionem puri hominis per extrinsecam imputationem esse de rigore iustitiae, sed ob eam causam, quia nimirum purus homo satisfacit, ut membrum Christi, cui scilicet puro homini, ut est membrum Christi formaliter, gratia est quasi naturalis & propria, ut ante diximus. Ad probationem ergo, omissa illa particula, per imputationem extrinsecam, negatur antecedens. *Ad confir.* negatur illatio. Ad eius probationem negatur assumptum, si sermo sit de Christo ut est caput contra membra illi per gratiam unita distinctum; quia licet satisfacere de toto rigore iustitiae per se primo conueniat Christo, conuenit tamen etiam eius membris, ut eius formaliter membra sunt per se secundo, & ideo non est illi proprium quarto modo. Si verò sermo sit de Christo, prout dicit mysticum suppositum mystici corporis, admissio antecedente, negatur consequentia; quia mysticum illud suppositum ratione capitis, id est satisfactione a capite elicita satisfacit infinite, satisfactionibus verò membrorum, id est a membris elicitis finite satisfacit, & tamen tam suppositum ipsum, quam eius membra ut illi coniuncta satisfaciunt de toto rigore iustitiae.

OCTAVA CONTROVERSIA.

An purus homo per exclusionem etiam auxilij diuinae gratiae de potentia Dei absoluta potuerit per opera ordinis naturalis satisfacere ex imperfecta iustitia pro culpa totius humani generis?

DIFFICULTATEM hanc proponit Aluarus in vltima sua diss. ad hunc articulum, & breuiter eam ac eruditè definit, opinionem sequens negantem, ut magis probabilem. Eam itaque disputationem vide, si lubet; nihil enim ei nobis addendum occurrit.

ARTICVLVS III.

Utrum si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod si homo non peccasset, nihilominus Deus incarnatus fuisset. Manente enim causa, manet ef-

Afectus. Sed, sicut Augustinus dicit 13. de Trinit. alia multa sunt cogitanda in Christi Incarnatione praeter absolutionem a peccato, de quibus dictum est. Ergo etiam si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

Praeterea, Ad omnipotentiam diuinae virtutis pertinet, ut opera sua perficiat, & se manifestet per aliquem infinitum effectum. Sed nulla pura creatura potest dici infinitus effectus, cum sit finita per suam essentiam, In solo autem opere Incarnationis videtur praecipue manifestari infinitus effectus diuinae potentiae (per quam in infinitum distantia coniungitur, in quantum factum est, quod homo esset Deus) in quo etiam opere maxime videtur perfici vniuersum, per hoc quod vltima creatura, scilicet homo primo principio coniungitur, scilicet Deo. Ergo etiam si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

Praeterea, Humana natura per peccatum non est facta capax gratiae. Sed post peccatum capax est gratia vniuersalis quae est maxima gratia. Ergo si homo non peccasset, humana natura huius gratiae capax fuisset. Neque Deus subtraxisset humane naturae bonum, cuius capax erat. Ergo si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

Praeterea, Praedestinatio Dei est aeterna. Sed dicitur Roman. 1. de Christo, Qui praedestinatus est Filius Dei in virtute. Ergo etiam ante peccatum necessarium erat filium Dei incarnari ad hoc, quod Dei praedestinatio impleretur.

Praeterea, Incarnationis mysterium est primo homini reuelatum: ut patet per hoc, quod dixit, Hoc nunc os ex osibus meis, &c. quod Apostolus dicit esse magnum sacramentum in Christo, & in Ecclesia: ut patet Ephes. 5. Sed homo non potuit esse praescius sui casus, eadem ratione quae nec Angelus: ut Augustinus probat super Gen. ad litteram. Ergo etiam si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

Sed contra est, quod Augustinus dicit in lib. de verbis Domini, exponens illud, quod habetur Luc. 19. Venit filius hominis querere, & saluum facere, quod perierat. Ergo si homo non peccasset, Filius hominis non venisset. Et 1. ad Timotheum, primo, super illud verbum, Christus venit in hunc mundum, ut peccatores saluos faceret, dicit glossa, Nulla causa veniendi fuit Christo domino, nisi peccatores saluos facere. Tolle morbos, tolle vulnera, & nulla est medicina causa.

Respondeo dicendum, quod aliqui circa hoc diuersimode opinantur. Quidam enim dicunt, quod etiam si homo non peccasset, Dei filius incarnatus fuisset.

Alij verò contrarium asserunt. Quorum assertioni magis assentiendum videtur. Ea enim quae ex sola Dei voluntate proueniunt supra omne debitum creaturae, nobis innotescere non possunt, nisi quatenus in sacra Scriptura traduntur, per quam diuina voluntas nobis innotescit. Vnde cum in sacra Scriptura vbique Incarnationis ratio ex peccato primi hominis assignetur, conuenientius dicitur Incarnationis opus ordinatum esse a Deo in remedium contra peccatum, ita quod peccato non existente Incarnatio non fuisset: quamuis potentia Dei ad hoc non limiteretur, potuisset enim etiam peccato non existente Deus incarnari.

Ad primum ergo dicendum, quod omnes aliae causae, quae sunt assignatae, pertinent ad remedium peccati. Si enim homo non peccasset, persu-

ri q. 29 art. 4. ad 3. 2. Tim. 1. co. 1. si c. 17. 10. 5. Ar. praec.

Ser. 36. de ver. A. post ser. 8. 10. 10.

Aug. ser. 9. de ver. ap. tom. 10.

Ar. 1. & praec.